

PĒTĪJUMS PAR STARPTAUTISKO PIEREDZI INTEGRITĀTES PAKTU IEVIEŠANĀ

Izpētes ziņojums

2025. gads

Personu apvienība:

SIA SAFEGE Baltija,

Sabiedriskās politikas centrs
PROVIDUS

Sabiedrība par atklātību - DELNA

Pētījums par starptautisko pieredzi integritātes pakšu ieviešanā veikts iepirkuma līguma Nr. 2024/045 “Starptautiskās pieredzes izpēte un integritātes pakšu ieviešanas standarta izstrāde” ietvaros pēc Valsts kancelejas pasūtījuma Administratīvās kapacitātes ceļa kartes 2021–2027 ietvaros (iepirkuma identifikācijas Nr. MK VK 2024/01/ESF+).

© Valsts kanceleja 2025

Izpēti veica personu apvienības SIA “SAFEGE BALTIJA”, biedrības „Sabiedriskās politikas centrs PROVIDUS” un biedrības “Sabiedrības par atklātību – DELNA” ekspertu komanda: Valts Kalniņš (vadošais pētnieks), Agnese Frīdenberga, Līga Stafecka, Inese Tauriņa, Jēkabs Kārlis Rasnačs, Viola Korpa, Ieva Cēbura.

Satura rādītājs

Ievads un metodoloģija.....	5
Integritātes pakta definīcija un pārskats par instrumenta izmantošanu	15
BULGĀRIJA – integritātes pakti kā mehānisms likumdošanas nepilnību mazināšanai	28
Integritātes pakta ieviešanas vēsture Bulgārijā ...	29
Integritātes pakta ieviešanas pieredze projektu ietvaros Bulgārijā.....	36
Pilsoniskās sabiedrības iesaiste un sadarbības nosacījumi Bulgārijā.....	48
Ieteicamās iepirkumu jomas un pasūtītāju motivēšana Bulgārijā	51
Integritātes pakta ieviešanas finansējuma avoti un izmaksas Bulgārijā.....	51
Integritātes pakta ietekmes novērtēšana Bulgārijā	52
Avoti plašākai informācijai	53
ČEHIJA – integritātes pakti kā papildus konsultatīvs atbalsts pasūtītājiem	54
Integritātes pakta ieviešanas vēsture Čehijā	55
Integritātes pakta ieviešanas pieredze projektu ietvaros Čehijā.....	59
Pilsoniskās sabiedrības iesaiste un sadarbības nosacījumi Čehijā	70
Integritātes pakta ieviešanas finansējuma avoti un izmaksas Čehijā	72
Ieteicamās iepirkumu jomas un potenciālo pasūtītāju motivēšana Čehijā.....	74
Integritātes pakta ietekmes novērtēšana Čehijā...	75
Avoti plašākai informācijai	76
RUMĀNIJA – integritātes pakti kā EK rosināts sadarbības veidošanas instruments	77
Integritātes pakta ieviešanas vēsture Rumānijā...	78
Integritātes pakta ieviešana pieredze projekta ietvaros Rumānijā.....	80
Pilsoniskās sabiedrības iesaiste un sadarbības nosacījumi Rumānijā	87
Integritātes pakta ieviešanas finansējuma avoti un izmaksas Rumānijā.....	88

Ieteicamās iepirkumu jomas un potenciālo pasūtītāju motivēšana Rumānijā	89
Integritātes pakta ietekmes novērtēšana Rumānijā	90
Avoti plašākai informācijai.....	90
PORTUGĀLE –pieredze viena integritātes pakta	91
Integritātes pakta ieviešanas vēsture Portugālē ..	92
Integritātes pakta ieviešana pieredze projekta ietvaros Portugālē	94
Pilsoniskās sabiedrības iesaiste un komunikācija	98
Pilsoniskās sabiedrības iesaiste un sadarbības nosacījumi Portugālē	99
Integritātes pakta ieviešanas finansējuma avoti un izmaksas Portugālē	102
Ieteicamās iepirkumu jomas un potenciālo pasūtītāju motivēšana Portugālē	103
Integritātes pakta ietekmes novērtēšana Portugālē	104
Avoti plašākai informācijai.....	105
ITĀLIJA – ilgstoša pieredze integritātes pakta izmantošanā un dažādi integritātes pakta formāti	106
Integritātes pakta ieviešanas pieredze projektu ietvaros Itālijā	115
Pilsoniskās sabiedrības iesaiste un komunikācija ar sabiedrību Itālijā	128
Finansējuma avoti un finansējuma apmērs Itālijā	130
Integritātes pakta ietekme un tās mērīšana Itālijā	131
SKANDINĀVIJAS VALSTIS –pieredze iepirkumu uzraudzībai, neizmantojot integritātes pakтус	132
Norvēģijas pieredze	133
Somijas pieredze	139
LATVIJA–.....	144
pieredze integritātes pakta piemērošanā	144
Integritātes pakta attīstība Latvijā.....	145
Iespēju izvērtējums adaptēt integritātes pakta Latvijas apstākļiem	152

Normatīvo dokumentu analīze Latvijā, kas ietekmē integritātes pakta ieviešanu	154
Potenciālie iepirkumu/ investīciju/ projektu veidi, uz kuriem integritātes pakts Latvijā varētu būt attiecināms.....	157
Latvijas labās prakses piemēri un pieredzes stāsti saistībā ar integritātes pakta ieviešanu	157
Dominējošie izaicinājumi līdzšinējām pieredzēm Latvijā un iespējamie risinājumi	160

Pētījuma konteksts un pamatojums

Pētījums veikts iepirkuma Nr. MK VK 2024/01/ESF+ “Starptautiskās pieredzes izpēte un integritātes pakta ieviešanas standarta izstrāde” ietvaros, saskaņā ar Tehniskajā specifikācijā noteiktajām prasībām un pētījuma apjomu.

Starptautiskās pieredzes izpēte un integritātes pakta ieviešanas standarta izstrāde ir viens no pasākumiem **Administratīvās kapacitātes ceļa kartē**¹ Kohēzijas politikas mērķu sasniegšanai 2021.-2027. gada plānošanas periodā. Šis pasākums ir tieši saistīts ar centieniem stiprināt valsts pārvaldes institūciju spējas un uzlabot to darbības kapacitāti, lai nodrošinātu caurspīdīgumu, efektivitāti un uzticamību Kohēzijas politikas īstenošanā un nodrošināt sabiedrības līdzdalību caurspīdīgā un tiesiskā ES fondu projektu ieviešanas uzraudzībā.

ES kohēzijas politikas programma 2021. – 2027. gadam² nosaka, ka **Latvija uzsāks veidot integritātes pakta ieviešanas sistēmu 2021. - 2027. gada periodā**, ar mērķi veicināt indikatīvi trīs iepirkumu ieviešanu integritātes pakta procedūras/standartu veidā Programmas īstenošanas laikā, iesaistot diskusijās un domnīcās plašu publiskās pārvaldes, privātā un nevalstiskā sektora institūciju loku, kā rezultātā tiks izstrādāti integritātes pakta darbības standarti publiskajai pārvaldei, kas nodrošinās plašāku šī instrumenta

¹Administratīvās kapacitātes ceļa karte Kohēzijas politikas mērķu sasniegšanai 2021. - 2027. gada plānošanas periodā ir izstrādāta, lai kalpotu par galveno vadlīniju, plānu un atskaides punktu virzībā uz mērķi radīt nepieciešamos priekšnosacījumus cilvēkresursu, finansējuma, zināšanu pārneses, rīku un tehnoloģiju ieguldījumu pietiekamībai Kohēzijas politikas fondu programmu un projektu rezultātu efektīvai un savlaicīgai sasniegšanai. Kopumā Ceļa karte izvirza trīs stratēģiskās prioritātes, kuru īstenošanai paredzēti 43 pasākumi, lai nodrošinātu ilgtermiņa ietekmi uz Kohēzijas politikas mērķu sasniegšanu. Ceļa karti izstrādājusi Valsts kanceleja un Valsts administrācijas skola, sadarbojoties

pielietošanu ES fondu projektu īstenošanā, sekmējot sabiedrības uzticēšanās pieaugumu publiskās pārvaldes lēmumu pieņemšanas procesa caurspīdībai un ārvalstu finanšu investīciju projektu vadībai, īstenošanai un izlietotā finansējuma lietderībai sabiedrības interesēs.

Izpētes mērķis un saturiskais tvērums

Pirms standarta izstrādes ir nepieciešams izveidot stabilu zināšanu un pieredzes bāzi par integritātes pakta ieviešanu Latvijā un citās valstīs, tāpēc tika veikts visaptverošs pētījums, kurā analizēta gan Latvijas, gan starptautiskā pieredze šajā jomā.

Šī pētījuma ietvaros apkopoti integritātes pakta ieviešanas piemēri un pieredzes stāsti, kā arī sabiedrības uzraudzības mehānismi valstīs, kur integritātes pakti līdz šim nav ieviesti.

Pētījums konceptuāli aptver divus galvenos virsuzdevumus, kas ir būtiski, lai iegūtu padziļinātu izpratni par integritātes pakta ieviešanu gan starptautiskā, gan nacionālā līmenī:

Pirmais virsuzdevums koncentrējas uz starptautiskās pieredzes izpēti attiecībā uz integritātes pakta ieviešanu. Starptautiskās pieredzes izpēte integritātes pakta ieviešanas jomā aptver dažādu prakšu un piemēru padziļinātu analīzi, ietverot gan veiksmīgus, gan problemātiskus gadījumus, tādējādi sniedzot visaptverošu izpratni par šī mehānisma īstenošanas procesu, izaicinājumiem un rezultātiem.

ar Finanšu ministriju, Vides aizsardzības un reģionālās attīstības ministriju un Centrālo finanšu un līgumu aģentūru, tādējādi nodrošinot visaptverošu un saskaņotu pieeju administratīvās kapacitātes stiprināšanai. Plašāka informācija pieejama: <https://www.mk.gov.lv/lv/projekts/administrativas-kapacitates-cela-karte-2021-2027>

² 2021. gada 16. novembra (prot. Nr. 75 37. §) Ministru kabineta rīkojums Nr. 841. “Par Eiropas Savienības kohēzijas politikas programmu 2021.–2027. gadam”. <https://likumi.lv/ta/id/327732-par-eiropas-savienibas-kohezijas-politikas-programmu-2021-2027-gadam>

Starptautiskās izpētes ietvaros tiek analizēts, kad un kāpēc integritātes pakti tika ieviesti dažādās valstīs, kā arī motivācijas mehānismi potenciālajiem pasūtītājiem un efektīvās komunikācijas stratēģijas. Izvērtēti arī NVO un ekspertu izvēles kritēriji, uzticamības un godprātības novērtēšana, kā arī juridiskās sekas un riski. Pētījumā tiek pētītas atbildīgās institūcijas, ieviešanas posmi un ieteicamās iepirkumu jomas, kā tiek pētīta ietekmes novērtēšana, ilgtspējas nodrošināšana, kā arī integritātes paktu finansējuma avoti un izmaksu apjomi. Lai izveidotu izpratni par integritātes pakta ieviešanas procesu, pētījums ietver detalizētu procesu analīzi, sākot no sagatavošanās posma līdz ieviešanai un uzraudzībai, kā arī ietekmes novērtējumam.

Šī analīze ļauj izsekot integritātes pakta ieviešanas dinamikai un attīstības posmiem. Starptautiskās pieredzes izpēte ne tikai analizē valstis, kurās integritātes pakti jau ir ieviesti, bet arī pievērš uzmanību Skandināvijas valstīm, kur šāds instruments netiek izmantots. Skandināvijas valstu pieredze ir īpaši nozīmīga, jo tās ir plaši pazīstamas ar augstu pārvaldības kvalitāti, zemu korupcijas līmeni un caurspīdīgiem sabiedrības uzraudzības mehānismiem. Tādēļ šo valstu prakse var sniegt vērtīgas atziņas par alternatīviem risinājumiem un strukturālajiem priekšnoteikumiem, kas veicina atklātību un izprast alternatīvas pieejas, kas varētu būt noderīgi Latvijas kontekstā.

Otrais virsuzdevums ir vērsts uz Latvijas pieredzes izpēti attiecībā uz integritātes pakta ieviešanu un iespējām adaptēt integritātes pakta Latvijas apstākļiem. Šajā kontekstā pētījumā tiek analizēts, kā Latvija līdz šim ir īstenojusi integritātes pakts, kādi institucionālie un normatīvie ietvari ir to ietekmējuši, un kāda ir bijusi sabiedrības un valsts pārvaldes iestāžu līdzdalība šajā procesā. Pētījums sniedz dziļāku izpratni par Latvijas izaicinājumiem, kas saistīti ar integritātes ieviešanu un kas var ietekmēt šo pakta efektivitāti. Tiek pētīts, kad un kāpēc integritātes pakta koncepts ienāca Latvijā un kā tas ir attīstījies. Tiek veikta normatīvo dokumentu analīze, lai novērtētu juridiskos faktorus, kas varētu ietekmēt integritātes pakta ieviešanu, kā arī tiek veikts izvērtējums par ieguvumiem un riskiem no šāda rīka izmantošanas. Pētījumā analizēta publisko iepirkumu un publiskā sektora investīciju specifika. un identificētas

potenciālās jomas, kur integritātes pakti varētu tikt piemēroti.

Pētnieciskā pieeja un galvenie informācijas ieguves avoti

Pētnieciskā pieeja balstījās uz rūpīgu faktoloģiskā materiāla iegūšanu un detalizētu ārvalstu pieredzes analīzi, nodrošinot izpratni, kas būtiska zināšanu pārneses procesam. Izpētes ietvaros tika ņemti vērā tādi faktori kā kontekstuālās atšķirības, tostarp politiskās, kultūras un institucionālās variācijas, kas var kavēt ārvalstu prakses tiešu pārnesi vai pielāgošanu vai ir ļoti būtiskas, lai izprastu integritātes pakta ieviešanas specifisko raksturu. Ārvalstu pieredze netika nekritiski idealizēta, bet gan analizēta, ņemot vērā vairākus datu avotus, akcentējot praktiskās pieredzes īstenošanas gaitu un grūtības, ar kurām saskārās integritātes pakta īstenošanā dažādās valstīs.

Metodoloģiskā triangulācija

Datu validitātes nodrošināšanai šajā pētījumā, kur tas iespējams, tika izmantota **metodoloģiskā triangulācija**, t.i. informācija tika pārbaudīta un apstiprināta no vairākiem avotiem, piemēram, salīdzinot politikas dokumentus, ziņojumus, atskaites, pētījumus un ekspertu viedokļus, tādējādi mazinot kļūdu iespējamību un subjektivitāti, kas var rasties, izmantojot tikai vienu datu avotu vai analīzes metodi. Šāda pieeja ļauj salīdzināt un pārbaudīt dažādus datu avotus, lai noteiktu informācijas konsekveni vai neatbilstības.

Gadījumu izpēte un labas prakses identificēšana

Dominējošā pētnieciskā pieeja šajā pētījumā ir **gadījumu izpēte (case study)**, kur katra valsts tiek uzskatīta par atsevišķu gadījumu, un katrs īstenotais integritātes pakts tiek analizēts kā atsevišķs gadījums. Šāda pieeja ļauj iegūt detalizētu un padziļinātu izpratni par katras konkrētās valsts pieredzi, ņemot vērā tās unikālās īpatnības un dinamiku.

Gadījumu izpēte kā metode ir īpaši piemērota, lai izprastu pētāmā objekta būtību un procesu norisi, jo tā ietver virkni pakārtotu metožu informācijas vākšanai un analīzei. Gadījumu izpētes galvenais uzdevums ir iegūt visaptverošu izpratni par pētāmo

objektu, koncentrējoties uz jautājumiem “kā?”, “kādā veidā?” un “kāpēc?”. Šie jautājumi ļauj dziļāk izprast konkrētus gadījumus un to izpildes apstākļus, piedāvājot konkrētus piemērus, kas ilustrē integritātes pakta ieviešanas procesu. Tomēr jāatzīmē, ka gadījumu izpēte neļauj izdarīt plašus vispārinājumus vai secinājumus ārpus pētāmā objekta, bet tai ir būtiska vērtība, lai atklātu pārmaiņas un sniegtu dziļāku izpratni par konkrētiem notikumiem, situācijām vai procesiem.

Pētījuma ietvaros tiek izmantoti arī **labās prakses izpētes metodoloģiskie pamatprincipi**, kas kalpo kā papildinājums gadījumu izpētes metodoloģijai, palīdzot izvērtēt konkrētu pasākumu efektivitāti un pielāgojamību dažādos kontekstos. No pētniecības perspektīvas, ir svarīgi uzsvērt, ka dažādu valstu prakse nav universāla vai absolūta. Tā ir relatīva, jo tās piemērotība un efektivitāte ir atkarīga no vairākiem faktoriem, tostarp īstenošanas vietas, laika un konkrētā konteksta. Tas, kas var būt uzskatāms par labu praksi vienā valstī, nav garantēts, ka tas būs tikpat veiksmīgs citur, tādēļ labās prakses pārņemšana ir jāvērtē ne tikai kā veiksmes stāsts, bet arī kā piemērs, kas jāpielāgo, ņemot vērā vietējos apstākļus, resursus un izaicinājumus.

Lai iegūtu pilnīgāku izpratni par starptautiskajām tendencēm un praksi konkrētajos izpētes aspektos, gadījumu izpēte tika papildināta ar atbilstošas literatūras, politikas un pētījumu analīzi. Šāda pieeja palīdz salīdzināt dažādas valstis un to pieredzi, veidojot pilnīgāku skatījumu par iespējamiem riskiem, izaicinājumiem un dažādu valstu prakses piemēriem.

Izpētē ietvertās valstis

Izpētē iekļauto valstu atlase tika veikta, ņemot vērā Tehniskās specifikācijas uzstādījumus un

nosacījumus, lai nodrošinātu analīzi par integritātes pakta ieviešanas pieredzi un efektivitāti dažādos ģeopolitiskajos un administratīvajos kontekstos. Analīze aptvēra septiņas valstis, kas tika izvēlētas, balstoties uz to ģeogrāfisko un politisko piederību, kā arī uz to atšķirīgajām pieredzēm integritātes pakta ieviešanā un citos sabiedrības uzraudzības mehānismos.

Valstu atlase ietvēra trīs Austrumeiropas valstis – Bulgāriju, Čehiju un Rumāniju. Šīs valstis tika izvēlētas, jo tajās iepirkuma pārvaldība un korupcijas novēršana ir īpaši aktuālas problēmas, kas saistītas ar pārvaldes sistēmu transformāciju un ES finanšu resursu piesaisti. Austrumeiropas valstīs integritātes pakti galvenokārt tiek izmantoti ES fondu līdzfinansēto projektu uzraudzībā, tādēļ šo valstu pieredzes analīze ļauj izprast integritātes pakta piemērotību un efektivitāti sarežģītos politiskos un ekonomiskos apstākļos.

Analīzē tika iekļautas divas Eiropas valstis – Itālija un Portugāle, kuras iestājās ES pirms 2004. gada. Šo valstu izvēle balstījās uz to relatīvi ilgāku pieredzi ES integrācijā un kohēzijas politikas īstenošanā.

Papildus tika iekļautas divas Skandināvijas valstis – Norvēģija un Somija, kurās netiek izmantoti integritātes pakti, bet tiek pielietoti citi sabiedrības uzraudzības mehānismi. Skandināvijas valstu analīze nodrošina salīdzinošu perspektīvu par alternatīviem sabiedrības uzraudzības mehānismiem, kas var būt noderīgi Latvijas kontekstā, izvērtējot integritātes pakta piemērotību.

Nākamajā tabulā atspoguļota informācija par izpētē iekļautajām valstīm.

Pasūtītāja definētais kritērijs valstu atlasē	Valsts	Vieta Korupcijas uztveres indeksā ³	Pētījumā iekļautie piemēri integritātes pakta ieviešanas jomā
Skandināvijas valstis	Norvēģija	4. vieta ar 84 punktiem	Nevienā Skandināvijas valstī (Zviedrija, Norvēģija, Dānija, Islande), pēc starptautiskās pretkorupcijas organizācijas <i>Transparency International</i> informācijas, nav īstenots integritātes pakts (https://www.transparency.org/en/projects/integrity-pact-global-standard/integrity-pacts-around-the-world), tomēr šīs valstis ilgstoši uzrāda vienus no labākajiem rezultātiem Korupcijas uztveres indeksā. Šajās un citās valstīs, kur ir augsti rezultāti (kas ir no korupcijas brīvākās valstis) nav salīdzinoši aktīvas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, kas iestājas pret korupciju. Ziņojumā analizēti tie apstākļi, kādēļ pilsoniskā uzraudzība, t. sk. integritātes pakts nav aktuāli, kādi ir jau esošie instrumenti, kas nodrošina atklātību, sabiedrības iesaisti un uzņēmēju godprātību publiskajos iepirkumos. Ziņojumā sniegts “Oslo modeļa” (“Oslomodellen”) kā uzraudzības mehānisma publisko iepirkumu procedūrās piemēra apraksts.
	Somija	2. vieta ar 87 punktiem	
Austrum-eiropas valstis ⁴	Bulgārija	67. vieta ar 45 punktiem	Bulgārijā īstenoti četri integritātes pakti no 2012.–2024. gadam: i. publiskajam iepirkumam konsultantu atlasei nacionālās elektronisko datu apmaiņas sistēmas izstrādei; ii. publiskajam iepirkumam bērnu medicīniskās un sociālās aprūpes māju rekonstrukcijai; iii. publiskajam iepirkumam Strumas automaģistrāles 2. posma būvniecībā; iv. publiskajam iepirkumam par Strumas automaģistrāles 3.1. posma Železnīcas tuneļa projektēšanu un būvniecību; Īstenojot pirmo integrācijas pakta projektu, <i>Transparency International</i> Bulgārijas nodaļa izstrādāja integrācijas pakta modeli, kas pielāgots valsts kontekstam un tiesiskajam regulējumam. Ziņojumā sniegts Železnīcas tuneļa uzraudzības pieredzes apraksts, izmantojot integritātes pakta 9 gadu garumā.

³ 2023 Corruption Perceptions Index (CPI) <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>

⁴ Eastern Europe Countries 2024 <https://worldpopulationreview.com/country-rankings/eastern-europe-countries>

Pasūtītāja definētais kritērijs valstu atlasē	Valsts	Vieta Korupcijas uztveres indeksā ³	Pētījumā iekļautie piemēri integritātes paktu ieviešanas jomā
	Rumānija	63. vieta ar 46 punktiem	Rumānijā īstenoti četri integrācijas pakti no 2016.–2021. gadam un 2023. gadā uzsākta vēl 1 integrācijas pakta īstenošana: i. e-Terra projektam par nacionālā kadastra sistēmu īpašuma reģistrācijas sistēmā Rumānijas lauku teritorijās; ii. SIMS (Skolu vadības informācijas sistēmas) ieviešanu; iii. E-kultūra par Rumānijas digitālās bibliotēkas izveidi; iv. Administratīvās Kapacitātes Darbības Programmas projektam v. projekts “Integritātes paktu uzsākšana ITI Donavas Deltā”, kur tiks uzraudzīts kuģu iegādes process; Ziņojumā sniegti šādi integrācijas paktu īstenošanas piemēri: i. pieredzes apraksts par integrācijas paktu īstenošanu SIMS projekta ietvaros Skolu vadības informācijas sistēmas ieviešanā; ii. pieredzes apraksts par integrācijas paktu īstenošanu projektam E-kultūra – Rumānijas digitālās bibliotēkas izveidei; iii. pieredzes apraksts par integrācijas paktu īstenošanu projektam E-Terra ar mērķi uzlabot integrētās kadastra un zemes grāmatu sistēmas pārklājumu Rumānijas lauku apvidos un izveidot vienotu īpašumu datubāzi.
	Čehija	41. vieta ar 57 punktiem	Čehijā īstenoti astoņi integrācijas pakti no 2016. – 2024. gadam: i. publiskajam iepirkumam par “Tehniskās uzraudzības pakalpojumiem MS2014+ IT sistēmas darbībai”; ii. publiskajam iepirkumam par divu jaunu slimnīcas korpusu būvniecību; iii. publiskajam iepirkumam dzīvnieku turēšanas telpu rekonstrukcijā un aprīkojuma iegādē; iv. publiskajam iepirkumam ķirurģisko pakalpojumu sniegšanas ēkas/nodaļas būvniecībā;

Pasūtītāja definētais kritērijs valstu atlasē	Valsts	Vieta Korupcijas uztveres indeksā ³	Pētījumā iekļautie piemēri integritātes pakta ieviešanas jomā
			v. publiskajam iepirkumam centrālās notekūdeņu attīrīšanas stacijas pārbūvei un paplašināšanai; vi. publiskajam iepirkumam vilcienu iegādē un transporta sistēmas automatizācijā; vii. publiskajam iepirkumam slimnīcas laboratorijas paviljona būvniecībai; viii. publiskajam iepirkumam slimnīcas ginekoloģijas un dzemdniecības kompleksa būvniecībai. Ziņojumā sniegti šādi integrācijas pakta īstenošanas piemēri: i. pieredzes apraksts par integrācijas pakta īstenošanu publiskajam iepirkumam par Tehniskās uzraudzības pakalpojumiem MS2014+ IT sistēmas darbībai no 2016. līdz 2019. gadam; ii. pieredzes apraksts par integrācijas pakta īstenošanu Hradec Králové Universitātes slimnīcas publiskajam iepirkumam jauna ķirurģisko pakalpojumu paviljona būvniecībai, kas uzsākts 2022. gadā un vēl turpinās; iii. pieredzes apraksts par integrācijas pakta īstenošanu publiskajam iepirkumam "Vilcieni un transporta sistēmas automatizācija C līnijā un jaunajā ID līnijā", kas uzsākts 2024. gadā un turpinās.
Eiropas valstis, kuras bija iestājušās ES līdz 2004. gadam	Portugāle⁵	34. vieta ar 61 punktu (vienu vietu virs Latvijas)	Portugālē īstenots tikai viens integrācijas pakts no 2016. līdz 2021. gadam, kad <i>Transparency International</i> Portugāles nodaļa uzraudzīja Alkobasas klostera renovācijas un rekonstrukcijas darbus divos iepirkuma procesos: i. Austrumu un Ziemeļu fasādes konservāciju (konservācija, krāsojuma atjaunošana, jumtu renovācija un vides pieejamības uzlabošana); ii. klostera ieejas vārtu un veikala pārveidošanai. Ziņojumā sniegts pieredzes apraksts par integrācijas pakta īstenošanu Alkobasas klostera renovācijas un rekonstrukcijas darbu iepirkumos.

⁵ ES kopš 1986.gada https://www.europarl.europa.eu/external/html/euenlargement/default_en.htm

Pasūtītāja definētais kritērijs valstu atlasē	Valsts	Vieta Korupcijas uztveres indeksā ³	Pētījumā iekļautie piemēri integritātes pakta ieviešanas jomā
	Itālija ⁶	42. vieta ar 56 punktiem	Itālija ir viena no pirmajām valstīm Eiropā, kurā tika īstenoti integritātes pakti un tā ir viena no septiņām valstīm pasaulē, kur integrācijas pakti ir juridiski atzīti un integrēti nacionālajā likumdošanā. Integrācijas pakti tiek īstenoti no 2001. gada un aptver dažāda veida integrācijas pakтус - gan stingras uzraudzības un pilsoniskās sabiedrības iesaistes pieeju, gan vienkāršāku integrācijas pakta versiju, to realizējot tikai ar integrācijas pakta deklarāciju palīdzību. Attiecībā uz integritātes pakta izplatību - tos izmanto aptuveni 70% no lielāko Itālijas pilsētu un provinču pašvaldībām, kā arī citas publiskā sektora iestādes visbiežāk visiem iepirkumiem. Vienkāršotais integritātes pakts ir ļoti plaši izplatīts dokuments Itālijā, kas sastāv tikai no vienas lapas. Tā būtība ir tāda, ka visi iepirkumā iesaistītie dalībnieki – iepirkuma iestāde un pretendenti – paraksta saistības/apliecinājumu rīkoties godīgi (neveikt negodīgas darbības un ievērot noteikumus). Šis dokuments tiek pievienots iepirkuma dokumentiem (tehniskā piedāvājuma dokumentācijai) kā priekšnoteikums dalībai iepirkumā. Pilnīgāka integrācijas pakta versija, kas ietver uzraudzības mehānismus un aptver visa projekta dzīves ciklu un ietver gan neatkarīgos uzraugus, gan pilsoniskās sabiedrības līdzdalības iniciatīvas, tika realizēti DG REGIO projekta ietvaros no 2016. līdz 2021. gadam: i. Integritātes pakts ES fondu projektam, kura mērķis bija izveidot tramvaja līnijas savienojumu Sardīnijas galvaspilsētā Kaljāri no Republikas laukuma līdz dzelzceļa stacijai; ii. Integritātes pakts ES fondu kultūras un attīstības darbības programmas projekts Sibari arheoloģiskā parka restaurācijai; iii. Integritātes pakts Lombardijas reģiona tehniskā atbalsta Eiropas Sociālā fonda projektam, kura mērķis bija veicināt mazaizsargātāko iedzīvotāju kategoriju nodarbinātību un veicināt mūžizglītību, palielinot iespējas nepārtraukti pilnveidot darba prasmes;

⁶ ES kopš 1958. gada https://www.europarl.europa.eu/external/html/euenlargement/default_en.htm

Pasūtītāja definētais kritērijs valstu atlasē	Valsts	Vieta Korupcijas uztveres indeksā ³	Pētījumā iekļautie piemēri integritātes pakta ieviešanas jomā
			iv. Integritātes pakts ES finansētajai reģionālās attīstības iniciatīvai, kas apvieno divdesmit vienu pašvaldību Sicīlijas reģionā, lai risinātu dažādus jautājumus energoefektivitātes, izglītības un senioru labklājības jomā lauku apvidos. Ziņojumā sniegti šādi integrācijas pakta īstenošanas piemēri: i. pieredzes apraksts par integrācijas pakta īstenošanu Kaljāri pilsētas tramvaja līnijas izbūvei Sardīnijā (2014-2021); ii. pieredzes apraksts par integrācijas pakta īstenošanu Sibari arheoloģiskā parka restaurācijas projektā Kalabrijas reģionā Dienviditālijā (2016-2021); iii. Lombardijas reģiona piemērs integrācijas pakta piemērošanai ESF tehniskā atbalsta projektā izglītības un konsultāciju jomā (2016-2019).

Galvenie empīriskās informācijas ieguves avoti

Starptautiskās izpētes veikšanā un Latvijas situācijas izvērtēšanā šis pētījums balstījās uz daudzveidīgām datu iegūšanas un analīzes metodēm, kas ietvēra literatūras analīzi, politikas dokumentu analīzi, dažāda veida pētījumu, pārskatu un atskaišu izvērtēšanu, kā arī tīmekļa vietņu satura analīzi. Tā kā pētījuma mērķis bija sniegt padziļinātu un objektīvu izpratni par integritātes pakta ieviešanas pieredzi dažādās valstīs, informācijas analīze tika veikta, izmantojot ne tikai akadēmiskos avotus, bet arī nozares publikācijas, atskaides, pārskatus, iepirkumu dokumentāciju, līgumus u.tml.. Ziņojuma struktūrā viscaur ievēroti augsti akadēmiski standarti attiecībā uz atsauču norādēm un avotu validāciju. Katrs izmantotais avots ir atbilstoši norādīts un, kur tas ir iespējams, atsaucis tiek papildinātas ar tiešām saitēm uz tīmekļa vietnēm. Šāda pieeja nodrošina

caurspīdīgumu, ļaujot pārliccināties par izmantotās informācijas ticamību un precizitāti.

Pētījuma kvalitātes nodrošināšanai pētnieki izmantoja attiecīgu valstu materiālus un dokumentus to oriģinālvalodā. Lai nodrošinātu pareizu un precīzu informācijas pārņemšanu pētījuma kontekstā, pētījuma autori izmantoja gan savas valodu zināšanas, gan mašintulkošanas rīkus, lai veiktu tiešo tulkošanu no oriģinālvalodas uz pētījuma valodu. Mašintulkošana palīdzēja nodrošināt pirmējo tekstu versiju, kas vēlāk tika pārskatīta un uzlabota, izmantojot ekspertu valodu zināšanas. Šī pieeja ļāva saglabāt oriģināla nozīmi un kontekstu, nodrošinot, ka tulkojums atbilst sākotnējai idejai un saturam.

Gan ārvalstu prakses izpētē, gan Latvijas situācijas analīzē pētījumā tika pielietota kvalitatīvā pētniecības metode – daļēji strukturētās intervijas. Šāda pieeja tika izvēlēta, lai padziļināti izprastu integritātes pakta ieviešanas pieredzi, izaicinājumus un iespējas, kā arī lai veiktu kādu

datu, faktu vai pieņēmumu verifikāciju. Informantu atlase tika veikta, izmantojot mērķtiecīgas izlases stratēģiju (purposive sampling), kas balstījās uz dalībnieku pieredzi un ekspertīzi attiecībā uz integritātes pakta ieviešanu un publiskā iepirkuma pārvaldību. Šāda pieeja nodrošināja, ka tiek iegūti dati no speciālistiem, kuriem ir padziļināta izpratne par specifiskajiem pētījuma jautājumiem un kuri var sniegt detalizētu informāciju par integritātes pakta ieviešanas priekšnosacījumiem, šķēršļiem un rezultātiem.

Intervijas un saziņa ar Transparency International sekretariāta un nacionālo nodaļu ekspertiem informācijas ieguvei un datu un faktu verifikācijai, veikta ar šādiem ekspertiem:

Antonio Greco, *Transparency International* sekretariāta Publisko iepirkumu speciālists un 2024.gadā publicētā Ceļveža par integritātes paktiem publisko investīciju aizsardzībai ilgtspējīgas attīstības nodrošināšanai autors.

Kaunain Rahman, *Transparency International* Sekretariāta Biznesa integritātes speciāliste.

Giovanni Colombo, *Transparency International* Itālijas nodaļas Biznesa integritātes programmas un izglītības vadītājs, kas vadījis vairāku integritātes pakta īstenošanu Itālijā.

Carina Carvalho, *Transparency International* Portugāles nodaļas vadītāja, Integritātes pakta projekta vadītāja Portugālē.

Jan Dupák, *Transparency International* Čehijas nodaļas galvenais jurists, atbildīgs par integritātes pakta īstenošanu.

Irina Lonean, *Transparency International* Rumānija juriste un pētniece, atbildīga par integritātes pakta īstenošanu.

Intervijas un saziņa ar Skandināvijas valstu pārstāvjiem

Tor Dølvik, *Transparency International* Norvēģijas nodaļas vadītājs.

Silje Bakke – Oslo pašvaldības Attīstības nodaļas juridiskā konsultante, Norvēģija.

Gro Bergeius Andersen – Oslo pašvaldības pārstāve, Norvēģija.

Ierobežojumi un pieņēmumi

Pētījuma ziņojumā iekļautā informācija, konstatējumi un secinājumi balstās uz vairākiem pieņēmumiem un ierobežojumiem, kas ietekmēja gan pētījuma procesa norisi, gan iegūto rezultātu interpretāciju.

Metodoloģiski sākotnēji nebija iespējams skaidri definēt universālu integritātes pakta ietvaru, jo, lai arī pastāv vispārēji principi un teorētiskās nostādnes šī instrumenta būtības izpratnei, praksē dažādās valstīs, dažādos laikos un pat dažādos projektos šie principi tiek interpretēti un pielāgoti dažādi. Tas no vienas puses apgrūtināja izpēti, bet no otras puses deva papildus pievienoto vērtību integritātes pakta konceptualizēšanā un dažādu modeļu un formātu identificēšanā un salīdzināšanā.

Izpētes ietvaros apzinātajos avotos, gan akadēmiskajā literatūrā, gan Eiropas Komisijas dokumentos, **līdz šim nav atspoguļota detalizēta informācija par katras valsts integritātes pakta specifiskajām iezīmēm**, kas tos atšķir no citiem. Nav arī skaidri izceltas priekšrocības un trūkumi, kas saistīti ar katras valsts pieeju, piemēram, vai konkrētās valstīs izmantotie rīki, metodoloģijas vai mehānismi ir bijuši efektīvāki vai mazāk veiksmīgi, tādējādi šī pētījuma autoriem, balstoties uz padziļinātu pieredzes izpēti, bija jāizsecina atšķirīgais vai unikālais.

Neraugoties uz to, ka *Transparency International* ir publicējis vairākus materiālus par integritātes paktiem, šie **resursi bieži vien sniedza tikai vispārīgu priekšstatu par integritātes pakta īstenošanas procesu**. Dažkārt pieredzes apraksts koncentrējas tikai uz kādu vienu aspektu vai elementu, nevis sniedza padziļinātu un sistemātisku pieredzes analīzi, kas ļautu pilnībā izprast integritātes pakta efektivitāti un izaicinājumus dažādos kontekstos.

Integritātes pakti paši par sevi ir dažādi dokumentēti, un informācija par tiem nav pieejama vienādā apjomā vai detalizētības pakāpē. **Dažādās valstīs un organizācijās tiek izmantoti atšķirīgi pieejas un veidi attiecībā uz dokumentēšanu** un pārskatu sagatavošanu par īstenojamiem integritātes paktiem, kas bieži vien apgrūtināja to sistemātisku izpēti. Pētījuma ietvaros pētnieki izvēlējās tos integritātes pakta piemērus, par kuriem bija

pieejama visplašākā un detalizētākā informācija, kā arī pastāvēja iespēja pārbaudīt tās ticamību, izmantojot dažādus verificācijas mehānismus.

Tas, ka lielākā daļa integritātes paktu līdz šim ir īstenoti kā daļa no plašākiem projektiem vai grantiem, ir būtiski ietekmējis gan piešķirtā finansējuma apmērus un nosacījumus, gan arī ļāvis eksperimentēt ar dažādiem īstenošanas modeļiem. Šāds īstenošanas raksturs rada papildu sarežģījumus, izvērtējot integritātes pakta efektivitāti un ilgtspēju dažādās valstu sistēmās.

Ierobežotā pieejamība informācijai par integritātes pakta izmaksām un to aprēķiniem, kā arī ekspertu izmaksu veidošanās procesiem, būtiski apgrūtināja pētījuma veikšanu, jo šie aspekti ir svarīgi, lai pilnībā novērtētu īstenoto pasākumu efektivitāti un to finansiālo ilgtspējību.

Ziņojuma struktūra

Ziņojuma struktūra ir izstrādāta, ņemot vērā Tehniskās specifikācijas nosacījumus, lai sniegtu visaptverošu un detalizētu analīzi par integritātes pakta ieviešanu dažādās ārvalstīs un Latvijā.

Pirmajā daļā tiek sniegta informācija par integritātes pakta būtību, kurā tiek skaidroti galvenie jēdzieni un teorētiskie pamati, kas saistīti ar šiem instrumentiem. Šī sadaļa aptver arī integritātes pakta rašanās vēsturi, tās attīstību dažādos starptautiskos kontekstos, kā arī salīdzina integritātes pakta īstenošanas modeļus ar līdzīgiem instrumentiem, kas tiek izmantoti pasaulē un sniedz priekšstatu par integritātes pakta vispārējo struktūru, veidojot izpratni par to, kā šie instrumenti darbojas, ietverot nākamajās ziņojuma nodaļās raksturoto valstu piemērus salīdzinošā perspektīvā.

Sekojo šai vispārējai analīzei, **ziņojuma apjomīgāko daļu veido detalizēts starptautiskās pieredzes pārskats** par integritātes pakta ieviešanas praksi katrā pētītajā valstī, aptverot visus izpētes jautājumus, kas saistīti ar integritātes pakta ieviešanas procesa dažādajiem aspektiem un līdzšinējo pieredzi.

Noslēdzošā ziņojuma sadaļa pievēršas Latvijas pieredzei. Šī daļa balstās uz visaptverošu analīzi par to, kā integritātes pakti ir ienākuši Latvijā, kādi normatīvie dokumenti to ietekmē un kādas ir iespējas integrēt šos rīkus Latvijas publiskajos

iepirkumos un investīcijās. Analizējot līdzšinējo pieredzi Latvijā, tiek identificēti galvenie izaicinājumi un piedāvāti risinājumi, lai uzlabotu integritātes pakta ieviešanu nākotnē.

Integritātes pakta definīcija un pārskats par instrumenta izmantošanu

Integritātes pakts ir rīks, ko 20. gadsimta deviņdesmitajos gados radījusi starptautiskā nevalstiskā pretkorupcijas organizācija *Transparency International*⁷, lai palīdzētu valdībām, uzņēmumiem un pilsoniskajai sabiedrībai cīnīties pret korupciju publisko līgumu jomā. *Transparency International* saprot integritātes pakta **gan kā parakstītu dokumentu, gan pieeju publiskajiem līgumiem**, kas “uzliek līgumslēdzējai iestādei un pretendentiem pienākumu ievērot labāko praksi un nodrošināt maksimālu caurskatāmību”. Turklāt trešā puse, kas parasti ir pilsoniskās sabiedrības organizācija, monitorē jeb uzrauga procesu un uzņemto saistību izpildi. Uzraugiem jābūt maksimāli atklātiem un visi monitoringa ziņojumi un rezultāti pastāvīgi jāsniedz sabiedrībai.⁸

Integritātes pakta **primārie mērķi** ir:

- i. nodrošināt iepirkuma pretendentiem skaidru izpratni par noteikumiem un radīt vienlīdzīgas konkurences apstākļus, veicinot uzņēmumu attīstīšanos no kukuļošanas, balstoties uz pārliecību, ka arī konkurenti ievēros godīgas spēles principus, savukārt valsts institūcijas

apņemas novērst korupcijas riskus un nodrošināt procesa caurskatāmību,

- ii. stiprināt labu pārvaldību, samazināt korupcijas vai nesaimnieciskuma radītās izmaksas un izkropļojumus, kā arī nodrošināt labākus pakalpojumus pilsoņiem.⁹

Pilna tvēruma integritātes pakts paredz daudzpusēja līguma (vai attiecīgi vairāku divpusēju līgumu) parakstīšanu starp iestādi, monitoru jeb uzraugu un publisko iepirkumu konkursu dalībniekiem (alternatīvi – piegādātājiem, kas slēdz iepirkuma līgumu). Parakstot integritātes pakta, iesaistītās puses apņemas neiesaistīties koruptīvos darījumos, nepieļaut interešu konfliktus, ievērot labas pārvaldības principus u.tml. Integritātes pakts var arī ietvert ētikas kodeksu. Turklāt integritātes paktā iekļauj kārtību, kā tiek risināti strīdi starp pakta dalībniekiem, sankcijas par pakta noteikumu pārkāpumiem un dažreiz arī pozitīvus stimulus par godprātīgu darbību. Konkrētu apņemšanos un pienākumu var būt visai daudz, un no tām galvenās ir parādītas 2. tabulā. Praksē sastopams arī šaurāks integritātes pakta variants, kur ir tikai līgums starp iestādi un uzraugu.

2. tabula: Trīspusējā integritātes paktā iekļaujamās apņemšanās, pienākumi un tiesības – Līgumslēdzējpusē un Piegādātāja pamata apņemšanās

Līgumslēdzējas iestādes pamata apņemšanās	Piegādātāja pamata apņemšanās
i Iepirkumu noteikumu ievērošana	i. Iepirkumu noteikumu ievērošana
ii Ziņošana par pārkāpumiem	ii. Līguma izpilde atbilstoši prasībām
iii Piekļuves nodrošināšana uzraugiem	iii. Ziņošana par pārkāpumiem
iv Atklātība par:	iv. Atklātība par:
✓ iepirkumu	✓ patiesā labuma guvēju,
✓ maksājumiem starpniekiem vai konsultantiem,	✓ maksājumiem starpniekiem (<i>kā piesegs nelikumīgiem maksājumiem</i>),
✓ amatpersonu personiskajām interesēm un aktīviem	✓ apakšuzņēmēju iesaisti,
v. Ziņošana par interešu konfliktiem	✓ politiskās iesaistes darbībām (<i>piemēram, lobēšanu, politisko finansēšanu</i>)
vi. Iekšējās trauksmes celšanas sistēmas uzturēšana	v. Iekšējās atbilstības programmas iesniegšana
vii. Regulāra komunikācija un sadarbība ar pārējām paktā iesaistītajām pusēm	vi. Konkrētu integritātes pasākumu ieviešana
	vii. Regulāra komunikācija un sadarbība ar pārējām paktā iesaistītajām pusēm

⁷ Skat. <https://www.transparency.org/en>

⁸ Transparency International. Integrity pacts. <https://www.transparency.org/en/tool-integrity-pacts>

⁹ Adaptēts no: Transparency International (2013).

Integrity pacts in public procurement: An

implementation guide.

https://images.transparencycdn.org/images/2013_IntegrityPactGuide_EN.pdf

3. tabula: Trīspusējā integritātes paktā iekļaujamās pilsoniskās sabiedrības partnera galvenie pienākumi, tiesības un darbības

Pienākumi	Tiesības
i. Iepirkuma procedūras caurskatīšana ii. Sabiedrības informēšana un tās viedokļa uzklaušīšana iii. Neatbilstību skaidrošana vai ziņošana kompetentajām iestādēm iv. Iekšējo interešu konfliktu vadība v. Konfidencialitātes prasību ievērošana vi. Tehniskās palīdzības par integritātes pakta noteikumiem sniegšana vii. Regulāra komunikācija un sadarbība ar pārējām paktā iesaistītajām pusēm	i. Piekļūt informācijai ii. Ziņot kompetentajām iestādēm par nelikumīgu rīcību, arī ja ziņojums ietver ierobežotas pieejamības informāciju iii. Pārtraukt monitoringu

Adaptēts no: Greco, A. (2024). The integrity pact: Harnessing collective action for good governance and business integrity in public procurement. *Transparency International*. <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pact-collective-action-good-governance-business-integrity-public-procurement>

Kaut gan integritātes pakts parasti izmanto iepirkumu uzraudzībai, vienošanās par sabiedrības uzraudzību var slēgt arī cita veida procesos, piemēram, valsts aktīvu privatizācijā, licenču vai koncesiju piešķiršanā.¹⁰

Integritātes pakts pieder pretkorupcijas pasākumu kategorijai, kuri tiecas risināt korupcijas problēmai pamatā esošo kolektīvās darbības (*collective action*) problēmu, proti, kur indivīdu grupas labākajās interesēs ir kolektīva rīcība kopīga mērķa sasniegšanai, taču grupas locekļi uzskata, ka viņu individuālajās interesēs ir savu līdzdalību kolektīva darbībā ierobežot vai nepiedalīties vispār. Iesaistīšanās korupcijā šajā gadījumā tiek interpretēta kā neiesaistīšanās vai nepilnīga iesaistīšanās kopīgā mērķa sasniegšanā. Korupcijas kontekstā tas īpaši raksturīgi gadījumos, kad indivīds uzskata, ka citi dalībnieki izmantos iespējas gūt ienākumus no korupcijas. Balstoties uz

šādu pieņēmumu, indivīds pats arī iesaistīsies korupcijā, ja radīsies tāda iespēja, jo pretēja rīcība viņu padarītu par zaudētāju un būtu uzskatāma par neracionālu.¹¹

Integritātes pakts tiecas risināt šo problēmu, stiprinot dalībnieku pārliecību, ka arī citi dalībnieki rīkosies godīgi. Līdz ar to indivīdam nevajadzētu bažīties, ka viņa izvēle neiesaistīties korupcijā garantēs zaudētāja pozīciju. Integritātes pakts un tam līdzīgi pasākumi paši ir dēvēti par kolektīvajām rīcībām, kuras *Transparency International* definē kā “strukturētu un kopīgu centienu, kas apvieno ieinteresētās puses no valdības, privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības ar mērķi novērst korupciju, veicināt labu pārvaldību un uzlabot uzņēmējdarbības vidi konkrētā kontekstā (sektorā, nozarē, iepirkumu tirgū, u.c.)”.¹² Pasaules Banka savulaik klasificējusi kolektīvās rīcības četrās kategorijās atkarībā no to saistošuma (*degree of enforcement*) un ilguma. Šīs kategorijas ir

¹⁰ Piemēram, VAS “Latvijas Kuģniecība” privatizācijas novērošana.

¹¹ Marquette, H., Peiffer, C. (2015). Corruption and Collective Action. The Developmental Leadership Program, the U4 Anti-Corruption Resource Centre. <https://www.u4.no/publications/corruption-and-collective-action.pdf>

¹² Greco, A., Lonean, I., Rahman, K. Integrity pacts in cohesion policy 2021-2027: Session 1 – integrity pact initiation. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/improving-investment/training/2024/1.2_Step_1_-_IP_Initiation.pdf

pretkorupcijas deklarācija (īstermiņa, konkrētā projektā, bez ārēja uzrauga), **integritātes pakts** (īstermiņa, konkrētā projektā, ar ārēju uzraugu), **principos balstītas iniciatīvas** (ilgtermiņa apņemšanās bez ārēja uzrauga), **biznesa sertificēšanas koalīcija** (ilgtermiņa ar ārēju uzraugu).¹³ Sertifikācija vai apzīmēšana (*labelling*) brīvprātīgas biznesa koalīcijas ietvaros apliecina dalībnieku apņemšanos neiesaistīties koruptīvās un citās neētiskās darbībās. Vēl viena kolektīvās rīcības forma ir tā sauktais **augsta līmeņa ziņošanas mehānisms** (valsts vai valdības vadības līmenī izveidots kanāls ziņošanai par korupciju un šo incidentu ātrai un efektīvai atrisināšanai), kas atspoguļo biznesa un politiskās vadības vienošanos par pēdējo līdzekli, ja ar parastajiem paņēmieniem korupciju novērst nav izdevies. Piemērotākā kolektīvās rīcības veida izvēle ir atkarīga no dažādiem apstākļiem.

Piemēram, ja sabiedrības uztverē korupcijas līmenis ir augsts, bet uzticēšanās institūcijām zema, kolektīvā rīcība bez ārēja uzrauga visticamāk būs mazefektīva.

Integritātes pakta ieviešanas vēsture

Bāzeles Pārvaldības institūta (*Basel Institute on Governance*) datu bāzē kā integritātes pakta priekštecis minēta Ekvadoras prasība 1993. gadā visiem pretendentiem pārstrādes rūpnīcas atjaunošanas projektā parakstīt apņemšanos atturēties no kukuļošanas. Tiek apgalvots, ka pretendentu atlase notikusi bez aizķeršanās un

aizdomām par kukuļošanu, turklāt vienojoties par zemāku cenu nekā gaidīts.¹⁴

Par integritātes pakta mūsdienu izpratnē aizsākumu uzskata godaprāta salu (*islands of integrity*) ideju, kuru 1993. gadā izvirzīja *Transparency International* dibinātāji, apzinoties, ka būs nereāli pieprasīt, lai lieli starptautiski uzņēmumi pārtrauktu kukuļot tūlīt un it visur pasaulē, bet ir iespējams identificēt konkrētus tirgus un konkursus ar nelielu konkurentu skaitu, kuri varētu savstarpēji vienoties un pārtraukt kukuļošanu. Sanāksmēs ar Vācijas biznesa līderiem 1995. -1997. gadā sākumā bija noraidoša attieksme, bet pamazām nostiprinājās atziņa, ka būtu vēlams konkurēt godīgā tirgū ar izciliem produktiem, ja vien katram atsevišķam uzņēmumam nevajadzētu pārtraukt korupcijas praksi vienpusēji un riskēt, ka korumpēts konkurents to uzvarēs.

1997. gadā izkristalizējās integritātes pakta koncepcija, un *Transparency International* apņēmas konkrētos tirgos apzināt visus konkurentus, noorganizēt nekukuļošanas vienošanās noslēgšanu un neatkarīgu uzraudzīšanu, kā arī piedalīties sankciju izstrādē.¹⁵

Bāzeles Pārvaldības institūta datu bāzē hronoloģiski nākamais pieminētais integritātes pakta projekts ir Argentīnas Mendosas provincē 1997. gadā ieviestās vienošanās, kur jau bija iesaistīts uzraugs – Argentīnas *Transparency International* nodaļa (*Poder Ciudadano*). 21. gadsimta sākumā šī organizācija bija uzkrājusi plašu līgumu slēgšanas monitoringa pieredzi, kur īpaša nozīme bija sabiedriskajām apspriešanām par iepirkuma dokumentiem u.tml.¹⁶ Ar *Transparency*

¹³ The International Bank for Reconstruction and Development / The World Bank (2008). Fighting corruption through collective action: A guide for business.

https://www.globalcompact.de/migrated_files/wAssets/docs/Korruptionspraevention/Publikationen/fighting_corruption_through_collective_action.pdf

¹⁴ Basel Institute on Governance. Collective Action: Integrity Pacts. <https://collective-action.com/explore/integrity-pacts/database> Transparency International (2002). The integrity pact. The concept, the model and the present applications: A status report.

https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-03/ti_the_integrity_pact_a_status_report_2002.pdf

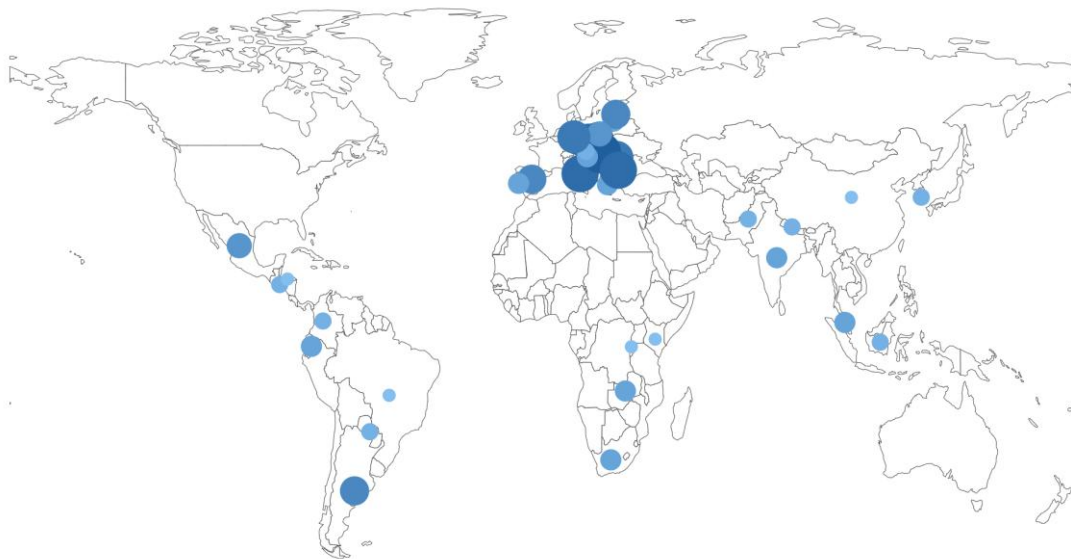
¹⁵ Eigen, P. (2013). International Corruption: Organized Civil Society for Better Global Governance. Social Research, WINTER 2013, Vol. 80, No. 4, Corruption, Accountability, and Transparency.

¹⁶ Basel Institute on Governance. Collective Action Initiatives. <https://collective-action.com/explore/initiatives/> Transparency International (2002). The integrity pact. The concept, the model and the present applications: A status report.

International tīkla palīdzību deviņdesmito gadu beigās integritātes paktu lietošana strauji izplatījās dažādos pasaules reģionos – Čīlē, Dienvidkorejā, Vācijā, Itālijā, Kolumbijā, Meksikā un citviet.¹⁷

Pašlaik Bāzeles institūta datu bāzē ir ziņas par vairāk nekā 70 konkrētiem projektiem piecos kontinentos. *Transparency International*

1. attēls Integritātes pakti pasaulē

Avots: Basel Institute on Governance. Collective Action: Integrity Pacts. <https://collective-action.com/explore/integrity-pacts/database>

Integritātes paktiem līdzīgi instrumenti

Šīs nodaļas sākumā aprakstītais “klasiskais” integritātes pakts, kur līgumslēdzēja iestāde paraksta vienošanos ar konkrēta iepirkuma pretendentiem un pilsoniskās sabiedrības uzraugu par pretkorupcijas principu ievērošanu, monitoringu, sabiedrības informēšanu u.tml., ir **standarta modelis**, taču globālajā praksē ir **sastopami daži atšķirīgi varianti**.

Ir iniciatīvas, kas līdzīgas integritātes paktiem, bet aptver veselās nozares. Viens no nozīmīgākajiem

integritātes paktu kompendijā ir reģistrēti projekti 28 valstīs.¹⁸ Šīs datu bāzes nav izsmēloši avoti, jo integritātes pakti dažādās formās un ar dažādu organizāciju līdzdalību pasaulē ir īstenoti arī bez centralizētas koordinācijas. Tomēr ir acīmredzams, ka šis rīks ir kļuvis par stabilu elementu globālajā pretkorupcijas instrumentārijā.

piemēriem ir starptautiskā Infrastruktūras pārredzamības iniciatīva (*CoST*). Valstīs, kur tā darbojas, *CoST* apvieno valdības, privātā sektora un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjus. Šī organizācija rūpējas par to, lai tiktu publicēti dati par infrastruktūras projektu mērķi, tvērumu, izmaksām un īstenošanu atbilstoši *CoST* Infrastruktūras datu standartam un Atvērtās līgumslēgšanas datu standartam infrastruktūrai. Turklāt *CoST* neatkarīgi izvērtē atklātos datus un veicina to izmantošanu, lai

https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-03/ti_the_integrity_pact_a_status_report_2002.pdf

¹⁷ Building Integrity and Reducing Corruption Risk in Defense Establishments Author(s): Mark Pyman, Dominic Scott, Alan Waldron and Inese Voika

¹⁸ Transparency International. Integrity pacts around the world.

<https://www.transparency.org/en/projects/integrity-pact-global-standard/integrity-pacts-around-the-world/>

nodrošinātu sabiedrības kontroli un atbildību.¹⁹ Tā kā CoST darbībā ir gan līgumiskas saistības, gan ārēja uzraudzība, tas darbojas līdzīgi kā nozares mēroga integritātes pakts.

Dažās valstīs ārpus Eiropas integritātes pakti ir kļuvuši par likumā regulētiem un sistemātiski izmantotiem sabiedriskās uzraudzības mehānismiem. **Meksikā integritātes pakti attīstījās par sabiedriskā liecinieka (*Testigo social*) instrumentu.** Sabiedrisko liecinieku izmantošana ir iestrādāta likumā un kopš 2009. gada noteikta par obligātu iepirkuma procedūrās, kas pārsniedz noteiktu līgumcenas sliekšni. Piemēram, publiskā sektora iegāžu, nomas un pakalpojumu likums nosaka, ka sabiedriskie liecinieki piedalās liela finanšu apjoma publiskajos konkursos, kā arī gadījumos, ko nosaka Civildienesta sekretariāts, ņemot vērā līguma ietekmi. Sabiedriskie liecinieki tiek piesaistīti ar publisku aicinājumu, un sekretariāts šim amatam akreditē personas, kas atbilst likumā noteiktajām prasībām. Sabiedrisko liecinieku uzdevumi ir ierosināt uzlabojumus, sekot līdzi savu ieteikumu īstenošanai, procesa noslēgumā izdot un izplatīt atzinumu, nosūtīt atzinumu pasūtītāja iekšējās kontroles institūcijai un/vai Kongresa Deputātu palātas uzraudzības komisijai, ja konstatēti pārkāpumi.²⁰ Līdzīgs likumā paredzēts uzraudzības mehānisms ir arī Indijā, taču pastāv skeptiski viedokļi par tā iedarbīgumu, jo iestādes nosaka ļoti augstas robežvērtības, kad neatkarīgie ārējie uzraugi jāiesaista, lielākā daļa uzraugu ir bijušie ierēdņi, kuru viedoklis ir līdzīgs iepirkumā iesaistītajiem ierēdņiem, neraugoties uz pretendentu bažām, un uzraugiem nav pilnvaru

apturēt iepirkuma procesu (pēdējais gan ir integritātes paktiem normāls apstāklis).²¹

Kas kļūst par uzraugiem

Šajā pētījumā iekļauto Eiropas valstu pieredze rāda, ka **integritātes pakti saglabājas primāri kā *Transparency International* nodaļu rīks**, un tikai nedaudzdos gadījumos (Itālijā, Rumānijā) uzrauga lomā bijušas citas pilsoniskās sabiedrības organizācijas.

Nevienā no šīm valstīm nav institucionalizētas kārtības NVO kā potenciālo uzraugu atbilstības novērtēšanai un atlasei

Eiropā integritātes paktu izmantošanai saglabājas *ad hoc* raksturs, un tos izmanto galvenokārt tad, kad organizācija ar atbilstošu kapacitāti ir motivēta uzraudzīt kādu projektu un šai uzraudzībai ir pieejams finansējums. Turklāt **īpašs impulss bija Eiropas integritātes paktu pilotprojekts** (2016-2021), kura ietvaros ar ESfinansējumu vairākās valstīs (no pētījumā ietvertajām – Čehijā, Portugālē, Rumānijā) integritātes pakti tikai īstenoti pirmo reizi. Nerunājot par to, kāda konkurence varētu būt bijusi grantu konkursos finansējuma saņemšanai, kopumā nevienā izpētītajā valstī nav situācijas, kur liels skaits pilsoniskās sabiedrības organizāciju pastāvīgi konkurētu par iespējām būt neatkarīgajiem uzraugiem integritātes paktos.

Kaut gan Eiropas integritātes paktu pilotprojektiem **tika veikta pilsoniskās sabiedrības organizāciju priekšatlase** (aicinājums izteikt interesi) un **bija noteikti NVO atlases kritēriji**²², pārsvarā tika

¹⁹ CoST – the Infrastructure Transparency Initiative. Our approach. <https://infrastructuretransparency.org/our-approach/>

²⁰ Publiskā sektora iegāžu, nomas un pakalpojumu likums (*Ley de Adquisiciones, Arrendamientos y Servicios del Sector Público*), ar grozījumiem līdz 20.05.2021, 26 Ter pants. <https://mexico.justia.com/federales/leyes/ley-de-adquisiciones-arrendamientos-y-servicios-del-sector-publico/titulo-segundo/capitulo-primer/#articulo-26-ter>

²¹ Sharma, A. (2020). Review Mechanisms of the Public Procurement Process. Indian Journal of Public Administration, Volume 66, Issue 4, December 2020.

²² i. Pieredze publisko iepirkumu uzraudzībā un/vai integritātes pakta īstenošanā,
ii. piedāvātās uzraudzības pieejas kvalitāte,
iii. kapacitāte īstenot darbību, t.sk. projekta administrēšanas kapacitāte un izpratne, ekspertīze un spējas īstenot integritātes paktu,
iv. zināšanas par ES struktūrfondiem un Kohēzijas fondu,
v. spējas iesaistīt dažādas ieinteresētās puses, sadarboties ar vadošo iestādi, biznesa sektoru,

atlasītas *Transparency International* nodaļas. *Transparency International* Bulgārijā šādi formulēja prasības neatkarīgajam novērotājam: *“Starptautisku reputāciju baudoša struktūra, kas daudzus gadus korupcijas apkarošanas jomā ir pierādījusi, ka ir neatkarīga, objektīva un neitrāla, ka tās rīcībā ir eksperti ar nenoliedzamām profesionālajām un morālajām īpašībām, kas nepieļautu kompromisus, veicot pasākumus likumpārkāpumu un publiski nepieņemamas biznesa prakses novēršanai vai pretdarbībai.”*²³ Tomēr svarīgi ir arī mērķtiecīgi rīkoties, lai sekmētu plašāka nevalstisko organizāciju loka spējas uzraudzīt publiskā finansējuma izlietojumu, izmantojot integritātes paktus, kā to kopš 2023. gada dara biedrība “Sabiedrība par atklātību - Delna” šim nolūkam veltīta projekta ietvaros.

Tomēr *Transparency International* nodaļas un citas organizācijas bieži vien nespēj nodrošināt uzrauga funkcijas tikai ar savu darbinieku un biedru spēkiem, jo NVO ikdienā parasti nav vajadzīgi darbinieki ar būvniecības, transporta inženieru, publiskā iepirkuma speciālistu un tamlīdzīgām specifiskām kvalifikācijām. Iepirkuma vai cita procesa kvalitatīvs monitorings prasa, lai uzrauga komanda kopumā spētu izprast visus nozīmīgos jautājumus, kompetenti novērtēt iestādes vajadzības, iepirkuma dokumentus, saskatīt potenciāli diskriminējošas un nepamatotas prasības pretendentiem un piegādājamajām precēm vai izpildāmajiem darbiem, pārliecināties par darbu kvalitāti u.tml. Tāpēc tās **piesaista ārējus ekspertus, kas ir īpaši svarīgi, ja iepirkuma priekšmets ir sarežģīts un saistīts ar kādu specifisku tehnisku jomu**. Izpētīto valstu praksē atkarībā no projekta uzraugi piesaista **juristus – iepirkumu speciālistus, būvuzraugus, arheologus, ekonomistus, finansistus, IT un citu jomu speciālistus**. Piemēram, Bulgārijā integritātes paktam sarežģīta tuneļa projektēšanai un

būvniecībai uzraugs piesaistīja ceļu un automaģistrāļu būvinženieri un inženierģeologu.

Ir vairākas pieejas ekspertu piesaistei. Izplatītā prakse ir vakances izsludināšana atklātā konkursā (Bulgārijā, Čehijā, Itālijā), kas ir labi saprotama un caurskatāma metode. Cita pieeja ir konsorciju (Itālijā) vai sadarbības veidošana ar citām organizācijām vai uzņēmumiem. Piemēram, Čehijā uzraugs piesaistīja IT uzņēmumu, lai nodrošinātu īpašu tehnisko atbalstu un ekspertīzi publiskajam iepirkumam IT jomā. Bulgārijā uzraugs piesaistīja vietējās nevalstiskās organizācijas monitorējamā objekta, kurš tām atradās ģeogrāfiski tuvāk, apmeklēšanai.

Visos ārēju ekspertu piesaistes gadījumos uzraugam jāspēj būt pārliecināts, ka eksperti atbilst tikpat augstām ētiskajām un profesionālajām prasībām, kādas ir izvirzītas pašam uzraugam, un ka tie neatrodas interešu konflikta situācijā.

Sabiedrības iesaiste

Integritātes pakti **atšķiras pēc sabiedrības iesaistes plašuma un dziļuma**. Dažkārt jēdziens integritātes pakts ir lietots attiecībā uz prasību iepirkumu pretendentiem parakstīt apņemšanos par neiesaistīšanos korupcijā, kuras uzraudzībai pat nav piesaistīti neatkarīgi uzraugi. Itālijas gadījuma izpēte rāda, ka daļā gadījumu integritātes pakts ir drīzāk pretkorupcijas deklarācija. Arī integritātes pakts, kuri atbilst standarta modelim, sabiedriskās atbildības pakāpe var būt minimāla (neatkarīgais uzraugs primāri monitorē/uzrauga, kā līgumslēdzēja iestāde un piegādātājs ievēro parakstītās vienošanās noteikumus), vidēja (pievienojas sadarbība ar ietekmētajām

tehniskajiem ekspertiem, vi. pilsoniskās sabiedrības organizācijām, vii. pieredze sadarbībā ar medijiem un spēja uzrunāt sabiedrību.

²³ Kashukeeva-Nusheva, V. et al. (2013). Indicators for transparency and integrity under public procurement

procedures. Transparency International-Bulgaria.

https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatoriEN_web_m.pdf

ieinteresētajām pusēm) vai augsta (ieinteresētās puses kļūst par līdzuzraugiem).²⁴

Visi pētījumā aplūkoti integritātes pakta projekti ietvēra komunikāciju ar sabiedrību (pavisam bez tās varētu pat apšaubīt pakta jēgu). Tomēr būtiski atšķīrās, cik un kādas informēšanas darbības notika, kā arī, vai projekts iesaistīja plašākas sabiedrības locekļus aktīvākai pilsoniskajai līdzdalībai. Piemēram, Itālijā vairākus integritātes pakta projektus pavadīja dažādas līdzdalības un iesaistes iniciatīvas – īpašas tīmekļa vietnes izveide, publiska kampaņa par Eiropas fondu atklātību, studentu iesaiste informācijas meklēšanā, semināri iedzīvotājiem, skolēniem un studentiem (pilsoniskās uzraudzības skola), sanāksmes un objekta apmeklējumi, *Open Street Map* kā sadarbības rīka izmantošana u.c. Bulgārijā neatkarīgais uzraugs izveidoja atsevišķu tiešsaistes līdzdalības platformu konkrētajam uzraugāmajam projektam un izvērta vides un sociālo tīklu kampaņu, lai ieinteresētu iedzīvotājus par procesu. No otras puses, ir arī gadījumi, kad integritātes pakts īstenots drīzāk tehniskās uzraudzības formā, projektā neparedzot īpašas komunikācijas aktivitātes. Tā notika, piemēram, Čehijā projektos, kur neatkarīgo uzraugu piesaistīja un par tā pakalpojumiem maksāja pats iepirkuma veicējs. Kaut gan ar uzraudzību saistītā informācija tika publicēta, datu pieejamība pati par sevi reti aktivizē dialogu un plašākas sabiedrības līdzdalību. Viens no svarīgiem pilnvērtīga integritātes pakta sniegtajiem ieguvumiem ir **dialoga veidošana starp pilsonisko sabiedrību un publisko pārvaldi, kā arī sadarbības un saziņas veicināšana starp līgumslēdzēju iestādēm un piegādātājiem**.²⁵ Šādā kontekstā integritātes pakts iegūst arī mediācijas instrumenta raksturu.

Informācijas pieejamība un izplatīšana

Ar sabiedrības informēšanu saistīts ir arī jautājums par to, vai uzraugam pašam ir ierobežojumi iepazīties ar visu uzraugāmā iepirkuma informāciju un padarīt šo informāciju pieejamu sabiedrībai. **Dažkārt likums liedz piekļuvi kādiem procesiem vai informācijai**, piemēram, nosaka, ka iepirkuma komisija vērtē piedāvājumus vai veic citas darbības slēgtā formātā vai ka noteikta informācija nav izsniedzama trešajām personām, kas ietver arī uzraugu. Piemēram, Rumānijā uzraugs nedrīkstēja piedalīties piedāvājumu vērtēšanas komisijas sēdēs un iepazīties ar piedāvājumiem un komisijas dokumentiem līdz iepirkuma līgumu noslēgšanai.

Praksē starp iepirkuma veicējiem un uzraugiem **mēdz rasties domstarpības par piekļuvi dokumentiem**, piemēram, kad tie ir tikai sagatavošanas stadijā, kad būtu iespējams novērst nepilnības pirms to apstiprināšanas. Tiesa, šis ir arī diskutējams jautājums, jo uzraugs iepirkumā ir primāri novērotājs, nevis dalībnieks. No otras puses ir veiksmīgi piemēri, piemēram, Čehijā un citur, kur uzraugs aktīvi iesaistās iepirkuma dokumentu projektu izvērtēšanās un ar saviem ieteikumiem palīdz izvairīties no kļūdām.

Spriedze saistībā ar informācijas pieejamību var rasties arī, kad pretendenti pasludina savus piedāvājumus par pilnībā konfidencialiem (Rumānijā). Ja attiecības starp līgumslēdzēju iestādi un uzraugu ir nepietiekami sadarbīgas, tad informācijas ieguvē var rasties nepieciešamība ķerties pie informācijas pieprasījumiem un **strīda gadījumā pat vērsties tiesā** (Bulgārija).

Dominējošā prakse Eiropā tomēr ir uzrauga neierobežota piekļuve visiem dokumentiem līdz ar pienākumu neizpaust to, kas atbilstoši likumam ir konfidenciāls.

²⁴ Buttiglione, P.L., Marras A.M. (2019). Citizen participation in Cultural Heritage management: The Integrity Pact pilot program. *Journal of Public Archaeology*, Vol.3 / 2019.
<https://archeostorieipa.eu/volume-3-2019/>

²⁵ Pring, C., Mulcahy, S., Olaya, J. (2022). End-of-Project Evaluation of Transparency International's Integrity Pacts EU Project.
https://files.transparencycdn.org/images/IP-EU-Evaluation_Final.pdf

Dažkārt uzraugam var būt noteikts pienākums uzskatīt visu informāciju par konfidencialu un neizpaust bez līgumslēdzēju iepriekšējas rakstiskas piekrišanas, izņemot likumā noteiktos gadījumus. Konfidencialitātes noteikumi ir izšķirošs faktors uzticībai. To pārkāpums, nesankcionēta informācijas izpaušana var sagraut uzticību starp uzraugu un citām iepirkumā iesaistītajām pusēm (iestādi, pretendentiem, dalībniekiem). No otras puses plašas un nepietiekami pamatotas konfidencialitātes prasības ir pārbaudījums sabiedrības uzticībai. It īpaši, ja sabiedrībā radušās šaubas par iepirkuma norisi, uzrauga nespēja atklāt nozīmīgu informāciju rada situāciju, kur uzrauga paša reputācija un uzticamība ir vienīgais apstāklis, kas var novērst sabiedrības šaubu vēršanos pret pašu integritātes pakta.

Integritātes pakta laika periods

Ideāls integritātes pakts **aptver pilnu iepirkuma ciklu – iepirkuma ieceres apspriešanu un vajadzību novērtējumu, procedūras izvēli, dokumentācijas izstrādi, piedāvājumu saņemšanu un izvērtēšanu, līguma slēgšanu, izpildi, preču, darbu vai pakalpojumu pieņemšanu.** Uzraugs pārbauda katras stadijas ietvaros nozīmīgos dokumentus. Daļā pētīto gadījumu integritātes pakts faktiski arī ir aptvēris visus šos posmus. Tomēr praksē dažādu cēloņu izraisītas kavēšanās dēļ integritātes pakts var stāties spēkā tikai tad, kad iepirkuma sagatavošanas procesi jau notikuši. Tiesa gan, kavēšanās nedrīkstētu būt ilgāka par piedāvājumu iesniegšanas fāzi. Integritātes pakts zaudē jēgu, ja pārāk daudz kritiski svarīgu posmu jau aizritējuši.

Integritātes pakts var arī beigties pirms iepirkuma izpildes noslēgšanās, bieži vien tāpēc, ka beidzies projekts, kas finansē NVO uzrauga darbību. Pētītajos gadījumos šie apstākļi būtiski neapdraudēja integritātes pakta darbības rezultātus,

bet tomēr laika ziņā ierobežota uzraudzība rada riskus. Svarīgākais no riskiem ir iespēja, ka negodprātība būs izšķirīgā veidā ietekmējusi monitoringa neapvertu posmu, piemēram, jau vajadzību izvērtējumā amatpersonas var ļaunprātības motivēti nonākt pie slēdziena par tādu preču, darbu vai pakalpojumu iepirkumu, kurus visticamāk spēs piegādāt konkrēts piegādātājs, kas slēpti saistīts ar amatpersonām vai politiķiem. Ja tālākās darbības veiktas atbilstoši procedūrām, integritātes pakts var leģitimēt kopumā korumpētu procesu. Tomēr prakse arī rāda, ka iepirkumi, uz kuriem attiecas integritātes pakts, bieži ilgst vairākus gadus. Šajos procesos var būt pārtraukumi, un īpaši ilga var būt būvdarbu izpilde. Tāpēc integritātes pakts ar ierobežotu darbības ilgumu Eiropā, kur tie pārsvarā ir grantu finansēti, dažkārt ir neizbēgami.

Turklāt ir situācijas, kad uzraugam vajadzētu no integritātes pakta priekšlaicīgi izstāties, jo nav iespējams nodrošināt procesa godīgu norisi. Pamats lēmumam izstāties var būt liegums uzraugam iepazīties ar nepieciešamo informāciju vai citi nopietni traucējumi tā darbībai no iestādes puses, iestādes bezdarbība korupcijas risku vai pārkāpumu novēršanā, kā arī citi apstākļi, kas neļauj veikt monitoringu vai rada nepieņemamus riskus vai briesmas.²⁶

Pušu juridiskie pienākumi un tiesības

Eiropas valstīs likumi gandrīz nekad tieši neregulē integritātes pakts.

Rets izņēmums ir Itālijas pretkorupcijas likumā noteiktais, ka līgumslēdzējas iestādes savos paziņojumos, t.sk. paziņojumos par konkursu vai uzaicinājuma vēstulēs var noteikt, ka likumības protokolos vai integritātes paktos ietverto klauzulu neievērošana ir pamats izslēgšanai no konkursa.²⁷ Šāda norma daļēji risina jautājumu par sankcijām

²⁶ Daka, A., et al. (2016). Integrity pacts: A how-to guide from practitioners. Transparency International. https://images.transparencycdn.org/images/2016_IntegrityPacts_HowToGuide_EN.pdf

²⁷ Likums Korupcijas un nelikumību novēršanas un apkarošanas noteikumi valsts pārvaldē (LEGGE 6

novembre 2012, n. 190, Disposizioni per la prevenzione e la repressione della corruzione e dell'illegalità nella pubblica amministrazione), ar grozījumiem līdz 05.02.2025, 1.panta 17.daļa. <https://www.normattiva.it/uri-res/N2Ls?urn:nir:stato:legge:2012-11-06:190>

pārkaņpumu gadījumā vismaz stadijā pirms līguma noslēgšanas. Integritātes pakta konkrēto formu dažkārt nosaka reģiona valdība, taču kopumā Itālijas decentralizētajā sistēmā tie var būt stipri atšķirīgi. Otrs rets piemērs, kur likums vismaz netieši regulē integritātes pakta darbības aspektus, ir Bulgārijas Publisko iepirkumu likumā noteiktās finanšu ministra tiesības nozīmēt personas, kas piedalās kā novērotāji iepirkumu komisijas darbā.²⁸ Integritātes pakta likumiskā statusa nenoteiktība rada potenciālas neskaidrības attiecībā uz neatkarīgā uzrauga iespējām iegūt informāciju, iespējām pieprasīt, lai pretendenti un piegādātāji pievienotos integritātes paktam un sadarbotos ar uzraugu, līgumslēdzējas iestādes pienākumu izskatīt uzrauga ieteikumus, uzrauga tiesisko atbildību, ja tas pats atradies interešu konfliktā un tādēļ varējis nepienācīgi ietekmēt procesu, u.c. Vairumā gadījumu tiesību principi un iepirkuma (vai cita) procesa tiesiskais ietvars kopumā sniedz atbildes uz šie jautājumiem, taču paver arī iespējas dažādām interpretācijām un potenciāliem strīdiem.²⁹

Galvenais dokuments, kas nosaka integritātes pakta pušu tiesības un pienākumus, vairumā gadījumu ir līgums starp iestādi un neatkarīgo uzraugu. Viens no svarīgākajiem līgumā nosakāmajiem jautājumiem ir iestādes pienākums sniegt un uzrauga tiesības saņemt visu informāciju un dokumentus, kas saistīti ar projektu visās iepirkuma procedūras stadijās. Tomēr tam būtu jāaptver arī daudzi citi integritātes pakta aspekti, piemēram, Portugāles gadījumā līgums noteica arī pušu pienākumu neveikt nekādu rīcību, kas būtu pretrunā integritātes pakta mērķiem, aizliegumu saņemt materiālus labumus no trešajām personām un pienākumu nodrošināt, lai izvērtēšanas procesā iesaistītās personas un eksperti pirms savu funkciju sākšanas parakstītu deklarāciju par interešu konflikta neesamību. Portugāles līgums precīzi noteica uzrauga un iestādes pienākumus katrā iepirkuma procesa posmā. Ziņojumu sagatavošana

un publiskā komunikācijā arī ir svarīgas tēmas, par kurām pusēm vienoties. Kaut gan integritātes pakta līgumu sagatavošana un slēgšana pētītajos Eiropas pieredzes gadījumos kopumā nozīmīgas problēmas nav sagādājuši, tiem ir savi ierobežojumi, piemēram, **par iestādes pienākumu neizpildi līgumā ir sarežģīti noteikt kādas juridiskas sekas**, ja neskaita uzrauga tiesības par to ziņot publiski.

Neviennozīmīgāks ir jautājums, kā noformēt pretendentu vai piegādātāju attiecības ar integritātes pakta apstākļos, kad likums tādu nenosaka. Viena izvēle šajā ziņā ir starp aicinājumu pretendentiem parakstīt pievienošanas integritātes paktam jau pirms iepirkuma līguma noslēgšanas (Rumānija) un prasību, lai paktam pievienojas tikai iepirkuma uzvarētājs, parakstot attiecīgu deklarāciju vai pielikumu iepirkuma līgumam (Čehija). Viens no ierobežojumiem, kas izriet no integritātes pakta regulējuma neesamības likumā, ir grūtības prasīt, lai pretendenti jau no pieteikšanās brīža parakstītu gatavību piedalīties integritātes paktā. Tāpēc, piemēram, Rumānijā pretendētus nevar diskvalificēt, ja viņi attiecīgo deklarāciju neparaksta, un arī uzvarētājs var no dalības paktā atteikties. Tādā gadījumā pakts paliek kā divpusēja vienošanās starp iestādi un uzraugu, kur pēdējais iegūst informāciju par piegādātāja darbību caur iestādi. Ja piegādātājs pakta paraksta, labā prakse ir nodrošināt, ka to izdara arī apakšuzņēmēji (Itālija). Detalizētā līmenī, protams, katrā valstī vai pat projektā ir savas īpatnības – integritātes pakts var būt trīspusēja vienošanās (uzraugs-iestāde-piegādātājs) vai divas divpusējas vienošanās (iestāde attiecīgi ar uzraugu un piegādātāju). Turklāt uzraugs arī slēdz atsevišķu līgumu ar integritātes pakta finansētāju – granta donoru vai iestādi gadījumā, ja tā uzrauga darbību iepērk kā pakalpojumu, kas ir prakse, piemēram, Čehijā.

²⁸ Publisko iepirkumu likums (*Закон за обществените поръчки*), ar grozījumiem līdz 09.08.2024), 237.a pants.

<https://www2.aop.bg/zakonodatelstvo/nacionalno-zakonodatelstvo/>

²⁹ Precīzāku analīzi par publisko iepirkumu regulējuma saderību ar integritātes pakta skat. nodaļā par Latviju.

Finansējuma avoti un budžets

Integritātes pakta **primārie izdevumi ir saistīti ar neatkarīgā uzrauga darbību** – iesaistīto darbinieku un ekspertu darba apmaksu, komunikācijas, kā arī administratīvajiem un citiem izdevumiem. Pakts arī rada marginālas papildu administratīvās izmaksas iestādei, piemēram, papildu darba laiks, kas jāvelta saziņai ar uzraugu, taču tās integritātes pakts parasti neapņēma un konkrētu finansējumu šim nolūkam nemēdz piešķirt. Pētījumā iekļautajās valstīs **galvenais finansējuma avots integritātes paktiem ir granti nevalstiskajām organizācijām**, un vairākās valstīs (Čehijā, Portugālē, Rumānijā) vienīgais grantu avots bija ES. Čehijā integritātes pakti vairākkārt finansēti no iepirkumu veicēju līdzekļiem. Šajos gadījumos uzraugs darbojas kā pakalpojuma sniedzējs iestādei.

Transparency International gan iesaka, ka integritātes pakta finansējumam nevajadzētu nākt no tā dalībniekiem – līgumslēdzējas iestādes vai pretendentiem, bet, ja no tā nevar izvairīties, ir nepieciešami efektīvi aizsargmehānismi uzrauga neatkarības saglabāšanai, piemēram, neatkarīgs un automātisks maksājumu process³⁰.

Grantu finansējuma modelis rada grūtības nodrošināt regulāru uzraudzību vai pat padara to neiespējamu, jo finansējums atkarīgs no dažādiem ārējiem un daļēji nejaušiem apstākļiem – tā, vai konkrētajā laikā ir pieejami donori, kas gatavi finansēt šādas iniciatīvas, potenciālā uzrauga pieteikuma konkurētspējas ar citām grantu pretendentu iniciatīvām, kā arī konkrētās NVO

ieinteresētības nodarboties tieši ar integritātes paktiem.

No pētīto valstu prakses **neizriet viennozīmīgas vadlīnijas, cik lielām vajadzētu būt integritātes pakta izmaksām**. No uzraudzības efektivitātes viedokļa raugoties, pakta izmaksām vajadzētu būt noteiktā saistībā ar uzraugāmā projekta izmaksām, lai saglabātos pakta ekonomiskā jēga. Praksē grantu finansējuma gadījumā izmaksas atspoguļo nosacītu vienošanos, kas izriet no pieejamā grantu griestiem un organizācijas gatavības veikt noteiktu darbību apjomu par attiecīgo naudu. Turklāt grantu finansētie projekti var iekļaut dažāda apmēra sagatavošanās (metodoloģijas izstrādes u.c.), komunikācijas un līdzdalības veicināšanas un citas aktivitātes, bez kurām integritātes pakts šaurā izpratnē varētu vismaz daļēji iztikt. Izpētītajos gadījumos attiecības starp pakta un uzraugāmā projekta izmaksām ir plašā spektrā no 0,19 % trīs projektos Rumānijā līdz 84% vienā projektā Čehijā. No grantu līdzekļiem finansētu integritātes pakta izlase rāda pirmsšķietamu sakarību, ka, pieaugot uzraugāmā projekta izmaksām, uzraudzības izmaksas pieaug ievērojami lēnāk (skat. 2. tabulu). Šis novērojums saskan ar *Transparency International* ekspertu aplēsi, kur vidējās integritātes pakta izmaksas ir 15-20% maziem uzraudzītajiem projektiem, 2-3% vidējiem projektiem un 0,2-0,3% lieliem projektiem.³¹ Dati norāda, ka integritātes pakta ekonomiskā efektivitāte ir caurmērā lielāka dārgāku uzraugāmo projektu gadījumā. Tiesa gan, lielāka projekta uzraudzībā palielinās risks, ka uzraugs neievēros kādas nepilnības lielā informācijas apjoma dēļ, kas savukārt ekonomisko atdevi var samazināt.

³⁰ de Gramont, J. (2018). Model monitoring agreement and integrity pact for infrastructure: An implementation guide for civil society organisations. Transparency International. https://images.transparencycdn.org/images/2018_Report_ModelIntegrityPactInfrastructure_English.pdf

³¹ Greco, A., Lonean, I., Rahman, K. Integrity pacts in cohesion policy 2021-2027: Session 1 – integrity pact initiation. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/improving-investment/training/2024/1.2_Step_1_IP_Initiation.pdf

4. tabula: Uzraugāmo projektu izmaksas un to uzraudzības izmaksas (procentos)

Uzraugāmo projekta izmaksas (EUR) un valsts	Integritātes pakta izmaksas kā procenti no projekta izmaksām (%)
166 632 (<i>Čehija, tehniskās uzraudzības pakalpojumi MS2014+ IT sistēmas darbībai</i>)	84
1 100 000 (<i>Portugāle, Alkobasas klostera renovācija</i>)	38
1 600 000 (<i>Rumānija, Administratīvās kapacitātes darbības programma</i>)	23
2 000 000 (<i>Itālija, Sibari arheoloģiskā parka restaurācija</i>)	25
96 280 000 (<i>Latvija, trīs ar Skanstes tramvaja projektu saistīti iepirkumi</i>)	0,37
357 681 155 (<i>Rumānija, trīs projekti e-Terra, SIMS, E-kultūra</i>)	0,19

Avots: Izpildītāju ekspertu veidots, balstoties uz *Transparency International* sniegto informāciju.

Uzraugāmo projektu atlase

Nevienā no pētījumā iekļautajām valstīm nav sistemātiskas pieejas iepirkuma vai cita veida projektu atlasei uzraudzībai integritātes pakta ietvaros. Tomēr ir vispārīga izpratne, ka **izvēlētajiem projektiem vajadzētu būt ar lielu nozīmību**. Pašlaik iespējas īstenot integritātes pakts ir stipri ierobežotas, un, neskaitot Itāliju, to kopskaits vienā valstī nepārsniedz desmit. Tāpēc, uzsākot jaunu integritātes pakta projektu, parasti ir nepieciešams koncentrēties uz pašu nozīmīgāko. Dažādās valstīs nosauktie atlases kritēriji ir finansējuma apjoms, projekta sarežģītība, sabiedrības interese, projekta ietekme uz sabiedrību vai nozari (piemēram, infrastruktūra, būvniecība, IT joma, veselības sektors), kurai raksturīgi augsti riski vai korupcijas skandālu vēsture.³² Sprotams, ka atsevišķos gadījumos projekti ar lielu ietekmi uz sabiedrību un riskiem var nebūt finansiāli paši apjomīgākie (piemēram, ES finansētais pilotprojekts Čehijā), taču to nozīmīgumam jābūt pamatotam. Praksē projektu atlase var iegūt

gadījuma raksturu, kad tā atkarīga no līgumslēdzēju iestāžu pašu iniciatīvas. Tādā gadījumā iestādes ieinteresētība ir izšķirošais faktors (Čehijā). It īpaši, ja valsts vai pašvaldība pati ir gatava finansēt integritātes pakta, projekta neatbilstība vispārīgām nozīmīguma prasībām nav uzskatāma par iemeslu, lai atteiktos no pakta. Turklāt nevar izslēgt, ka pilsoniskās sabiedrības aktīvistiem rodas interese īstenot integritātes pakta saistībā ar kādu nelielu, bet tomēr iedzīvotājus interesējošu projektu. It īpaši, kad to dara par nelielu finansējumu vai *pro bono*, arī šāda projekta uzraudzīšana var būt pietiekami vērtīga.

Integritātes pakta iedarbība

Integritātes pakta iedarbība ir maz pētīta. Neatkarīgu ietekmes novērtējumu, kuru autori nav saistīti ar organizācijām, kuras pašas īsteno vai aizstāv integritātes pakts, piemēram, *Transparency International* vai Bāzeles Pārvaldības institūts, nav gandrīz vispār. Apkopojot zināmo par integritātes pakta iedarbību, vispirms

³² *Transparency International* ieteiktās atlases pazīmes ir:

- liela sabiedrības interese,
- sarežģītība,
- nišas, nezināmi vai disfunkcionāli tirgi,
- norādes par korupciju,
- iesaistītas lielas naudas summas.

Aceves, R.G., (2021). ES finansētu ieguldījumu aizsardzība ar integritātes paktiem: Rokasgrāmata lēmumu pieņēmējam par publiskā iepirkuma līgumu kopīgu uzraudzību. *Transparency International*. https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/how/improving-investment/integrity-pacts/guide_decision_makers_lv.pdf

jāaplūko **tiešie iznākumi** (*outputs*). Visos gadījumos, kad integritātes paktā piedalās neatkarīgais uzraugs, tas gatavo un publicē ziņojumus, kuriem mēdz būt dažāds apjoms un regularitāte. Ar ziņojumu, citu publikāciju un publiskas saziņas palīdzību palielinātā iepirkumu atklātība pati par sevi pamatoti tiek uzskatīta par daudzu integritātes pakta pozitīvu efektu.

Tomēr no iedarbīguma viedokļa svarīgi arī, vai integritātes pakts ļāva konstatēt vai novērst neatbilstības. Šajā pētījumā apskatītajos integritātes paktos uzraugi salīdzinoši reti atklāja norādes uz korupciju vai cita veida ļaunprātību. Uzraugi nereti konstatē maznozīmīgus pārkāpumus un neatbilstības, ar ļaunprātību nesaistītas nobīdes laika grafikos, nepietiekamu pakalpojuma sniedzēja atsaucību pasūtītāja prasībām pilnveidot izstrādājamo produktu u.c. Vienā gadījumā uzraugs konstatēja diviem pretendentiem vienādas tāmes, kas radīja aizdomas par slepeni vienošanos. Rezultātā tika radīta procedūra reaģēšanai uz līdzīgiem gadījumiem nākotnē (Itālijā). Daudzus gadus ilgstošā un dažādos aspektos problemātiskā iepirkumā Bulgārijā uzraugs pievērsa uzmanību dažādām nepilnībām, piemēram, nepietiekamam pamatojumam lēmumā pārtraukt iepirkuma procedūru un fragmentārai un vāji strukturētai informācijai par iepirkumu iestāžu tīmekļa vietnēs. Šajā pētījumā iekļautajos gadījumos nozīmīgākais uzrauga konstatētais pārkāpums bija iepirkuma nepilnības Rīgā, kas būtu negodīgi ierobežojušas iespējamo pretendentu skaitu un kavējušas konkurenci, bet šī iemesla dēļ iepirkuma process tika pārtraukts. Kur konstatēto pārkāpumu skaits ir neliels, iespējamie cēloņi var būt dažādi, piemēram, integritātes paktam drīzāk piekrīt iestādes, kuras pašas par sevi tiecas ievērot likumu un procedūras, vai uzrauga klātbūtne disciplinē iestādi, kas tādēļ nepieļauj pārkāpumus. Hipotētiski nevar arī izslēgt, ka pārkāpumi nav konstatēti, jo integritātes pakts īstenots virspusīgi. Tāda situācija ir sevišķi nevēlama, jo var leģitimēt korupcijas izkropļotu procesu. **Daudzos gadījumos uzraugi ir**

ierosinājuši izmaiņas, piemēram, veikt tirgus konsultācijas, kas veicināja pretendentu interesi par iepirkuma procedūru, apvienot dažādus pakalpojumu līgumus vienā konkursā, nodrošināt iepirkuma dokumentu savstarpējo saskaņotību, precizēt piedāvājumu izvēles kritērijus un maksājumu veikšanas kārtību, novērst diskriminējošas un ierobežojošas kvalifikācijas vai tehnisko specifikāciju prasības, pārformulēt atsevišķus garantijas nosacījumus, uzlabot izpildītāja progresu ziņojumus. Ir arī **gadījumi, kad pasūtītājs lūdzis uzraudzību veicošajai organizācijai ieteikumus par citām iepirkumu procedūrām**, piemēram, līgumu grozījumiem vai iepirkuma dokumentācijas projektiem (Čehijā). No izklāstītā redzams, ka uzraugs daudzos gadījumos pilda konsultanta funkciju. Šāda uzraugu kā konsultantu loma saskan ar Eiropas integritātes pakta pilotprojekta noslēguma novērtējuma ziņojumā konstatēto, ka neatkarīgo uzraugu iesaiste ļāvusi nodrošināt labāku projektu plānošanu, iesaistīto pušu vajadzību ņemšanu vērā, vienotas izpratnes veidošanu par sasniedzamajiem rezultātiem, kā arī identificēt un novērst nepamatotus ierobežojošus kritērijus iepirkuma dokumentācijā.³³ Jāņem gan arī vērā, ka uzrauga ieteikumi iestādei nav saistoši.

Integritātes paktiem var būt arī citi iznākumi, un tie lielā mērā atkarīgi no īstenotāja radošuma un aktivitātes. Piemērs pozitīvi motivējošam risinājumam ir Bulgārijas *Transparency International* nodaļas uzturētais “baltais saraksts”, kurā iekļauti uzņēmumi, kas parakstījuši integritātes pakta un izpildījuši savas saistības tā ietvaros.

Runājot par integritātes pakta **rezultātiem** (*outcomes*) un **ietekmi** (*impact*) kopumā, sektoru vai nacionālā līmenī, konkrētu rādītāju un mērījumu ir maz. Viena no problēmām ir grūtības nošķirt integritātes pakta ietekmi no citiem faktoriem. Piemēram, Itālijā integritātes pakta efektivitāti vērtē, ņemot vērā atklāto nelikumību, korupcijas gadījumu, izslēgto pretendentu, nenoslēgto līgumu,

³³ Pring, C., Mulcahy, S., Olaya, J. (2022). End-of-Project Evaluation of Transparency International's Integrity Pacts EU Project.

konstatēto slepeno vienošanos skaitu, piedāvājumu nodrošinājuma konfiskācijās iekasētās summas, kā arī sabiedrības uzticības līmeni publiskajiem iepirkumiem, uztveres par godīgumu iepirkumos izmaiņas un izpratni par iepirkumu uzraudzību. Integritātes pakta ieviešanas efekts mērīts kā atšķirība starp plānotajām un faktiskajām (samazinātajām) iepirkumu izmaksām. Tomēr pieejamajās publikācijās nav konkrētas metodoloģijas, kas ļautu pārliecināties, kā autori analīzes nolūkiem izolējuši integritātes pakta nozīmi. Itālijas gadījumā papildu sarežģītums ir prakse jēdzienu “integritātes pakts” attiecināt uz ļoti atšķirīgiem instrumentiem. Viens no mēģinājumiem mērīt konkrēti integritātes pakta ietekmi bija Rumānijā veiktais publisko iestāžu, kas piedalījās un kas nepiedalījās integritātes paktā, salīdzinājums, kur pakta dalībnieki ieguva zemāku vērtējumu vairākos korupcijas riska rādītājos.

Citur integritātes pakta vērtējumi daļēji balstās uz iesaistīto personu viedokļiem. Čehijas *Transparency International* vērtē pakta efektivitāti, ņemot vērā iesaistīto pušu apmierinātību ar sadarbību, iepirkuma procesu atbilstību labas pārvaldības un atklātības principiem, kā arī neesošās apsūdzības un skandālus. Portugālē amatpersonas publiski apliecinājušas integritātes pakta rezultātā palielināto atklātību (cita starpā tāpēc, ka pakts sniedza strukturētu ietvaru atklātai komunikācijai un informācijas apmaiņai visā iepirkuma procesā) un samazinātos korupcijas riskus, pieprasot visām iesaistītajām pusēm apņemties ievērot ētisku rīcību un skaidri nosakot sekas pakta pārkāpšanas gadījumā.

Pašlaik visās pētījumā iekļautajās valstīs, kurās integritātes pakts īstenoti, ir priekšnoteikumi, lai to izmantošana turpinātos. Ir organizācijas, kurām ir atbilstoša pieredze darbā ar integritātes pakts. Arī iepirkumos iesaistītās puses bieži vien ir iepazinušās ar šo pieeju, vismaz daļēji saprotot tās principus un mērķus. Turklāt uzkrātā pieredze kopumā ir bijusi pozitīva, kas veicina uzticēšanos šādām iniciatīvām. Tomēr nav nosacījumu, kas garantētu šīs prakses turpināšanos. Līdz šim integritātes pakta izmantošana galvenokārt notikusi atbilstoši *ad hoc* principam, proti, bez sistemātiskas pieejas. Projekti ir *uzraudzīti, kad ir sakrituši vairāki apstākļi: pilsoniskās sabiedrības organizāciju (galvenokārt Transparency International) interese un varēšana, dažu donoru vai retos gadījumos arī iepirkumu pasūtītāju gatavība piešķirt finansējumu šim nolūkam, kā arī attiecīgo iestāžu piekrišana piedalīties paktos.*

Uzraudzības īstenošana lielā mērā ir bijusi atkarīga no ārējiem apstākļiem, nevis no pastāvīga vai strukturēta mehānisma.

BULGĀRIJA –

integritātes pakti kā
mehānisms

likumdošanas nepilnību
mazināšanai

Integritātes paktu ieviešanas vēsture Bulgārijā

Pašreiz integritātes pakti Bulgārijā tiek īstenoti uz brīvprātības pamata, kas ierobežo to efektivitāti, jo trūkst normatīvā regulējuma, kas noteiktu obligātu to piemērošanu lielos un sabiedriski nozīmīgos publisko iepirkumu projektos.

1990. gadu beigās Bulgārijā gatavojās iespējamai dalībai ES, kas prasīja būtiskas reformas pārvaldībā, tiesiskuma stiprināšanā un pretkorupcijas pasākumos. 1998. gadā Sofijā *Transparency International* nodibināja Bulgārijas nodaļu³⁴, kas bija **pirmā *Transparency International* nodaļa Dienvidaustrumeiropas reģionā**. Uzreiz pēc tās nodibināšanas, *Transparency International* Bulgaria aktīvi uzsāka vairākas pilsoniskās uzraudzības un monitoringa aktivitātes, lai veicinātu caurspīdīgumu, likumību un godīgumu, īpaši privatizācijas procesos un publiskajos iepirkumos.

2010. gads

2010. gadā pirmo reizi tika noslēgta īpaša vienošanās par neatkarīgu pilsonisko uzraudzību starp *Transparency International* -Bulgārija un Reģionālās attīstības un labiekārtošanas darbu ministriju (*Министерство на регионалното развитие и благоустройството*)³⁵. Šī vienošanās tiek uzskatīta par integritātes paktu aizsākumu Bulgārijā³⁶. Uzraudzība veikta, pamatojoties uz sadarbības līgumu, kas tika parakstīts 2009. gada 6. oktobrī starp *Transparency International* -Bulgāriju un Reģionālās attīstības un labiekārtošanas darbu ministriju un 2010. gada sākumā noslēgto līgumu par uzraudzību, kurā tika regulētas abu pušu tiesības un pienākumi.

³⁴ Transparency International Bulgaria. Асоциация "Прозрачност без граници" е българското национално представителство. <https://transparency.bg/>

³⁵ Plašāka informācija pieejama: <https://integrity.transparency.bg/en/our-initiatives/#collapse243>

³⁶ Blomeyer and Sanz (2015), Integrity Pacts learning review. Integrity Pacts for public procurement .

Transparency International -Bulgārija ieguva neatkarīgā novērotāja statusu Trakijas automaģistrāles uzraudzības projektā (*The project "Improving Transparency in Transactions of Substantial Public Interest in Bulgaria: Monitoring of the Trakia Highway"*), kurš tika īstenots no 2009. gada novembra līdz 2011. gada februārim ar Amerikas-Bulgārijas fonda finansiālu atbalstu. Šajā iniciatīvā *Transparency International* Bulgārijas nodaļa uzraudzīja līgumslēdzēju atlases procedūru un līgumu izpildi attiecībā uz trīs posmu būvniecību automaģistrāles izbūvē. **Trakijas automaģistrāle**, kas ir daļa no diviem starptautiskajiem koridoriem, bija viens no nozīmīgākajiem Bulgārijas infrastruktūras projektiem tajā laikā. Šī uzraudzības projekta mērķis bija samazināt publisko līdzekļu izšķērdēšanas riskus un ierobežot publisko interešu pārkāpšanu, izveidojot standartus informācijas atklātības nodrošināšanai un palielinot caurspīdīguma līmeni līgumu piešķiršanā.

Šī projekta ietvaros **tika izstrādāta metodoloģija, kas aprobēta, uzraugot konkursa procedūras saistībā ar Trakijas automaģistrāles līgumu piešķiršanu**. Projekta ietvaros izstrādāta arī **rokasgrāmata**³⁷, kas piedāvā plašu instrumentu klāstu, kas piemērojami pilsoniskajai uzraudzībai. Tā ir īpaši noderīga žurnālistiem korupcijas gadījumu izmeklēšanai, tādējādi veicinot nepieciešamo pamatu iniciatīvas pozitīvo ieguvumu multiplikatīvajam efektam. Savukārt, galvenie secinājumi, kā arī ekspertu analīze un ieteikumi publisko iepirkumu procedūras uzlabošanai tika apkopoti ziņojumā *"REPORT on the monitoring of the contractor selection procedure and the*

<https://files.transparencycdn.org/images/Integrity-Pacts-Procurement-Learning-Review.pdf>

³⁷ МЕТОДИКА ЗА ОБЩЕСТВЕН МОНИТОРИНГ НА ИЗПЪЛНЕНИЕТО НА ИНФРАСТРУКТУРЕН ПРОЕКТ. АСОЦИАЦИЯ „ПРОЗРАЧНОСТ БЕЗ ГРАНИЦИ“. София, 2010. Pieejama:

https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/Methodology_Monitoring_Infr.Project.pdf

implementation of the construction contracts for the "Trakia" Highway"³⁸.

2011. gads

2011. gadā *Transparency International* Bulgārija uzsāka projekta "*Promoting Integrity through Advocacy: Counteracting Corruption in Public Contracting*"³⁹ īstenošanu, kura ietvaros bija paredzēts **ieviest integritātes pakts kā rīku publisko iepirkumu uzraudzībai Bulgārijā**. Projekta īstenošana notika trīs gadus un tas tika realizēts ar *Siemens Integrity Initiative*⁴⁰ finansējumu 450 000 ASV dolāru apmērā. Ņemot vērā, ka tas bija jauns instruments korupcijas novēršanai publiskajos iepirkumos, jau sākotnēji tika paredzēts salīdzinoši ilgs konsultāciju un izpētes periods, lai apspriestu izstrādāto instrumentu ar valsts iestāžu un uzņēmējdarbības vides pārstāvjiem.

Projektu⁴¹ uzsākot, tika publicētas preses relīzes nacionālajos elektroniskajos medijos un laikrakstos, lai informētu sabiedrību par tā būtību un nepieciešamību. Vispirms tika veikta **padziļināta Bulgārijas tiesiskā regulējuma un likumdošanas analīze**, kā arī publisko līgumu procedūru izvērtējums. Analīze koncentrējās uz valsts un pašvaldību iestāžu praksēm, kas veicina necaurspīdīgumu iepirkumu procesā, identificējot galvenos riskus un iespējamās sistēmiskās trūkumus. **Tiesiskā regulējuma analīze**⁴² atklāja, **ka iepirkumu likums neparedzēja ārējo pušu iesaisti iepirkumu komisiju sēdēs, kas ierobežoja neatkarīgās uzraudzības iespējas**. *Lai mazinātu šo ierobežojumu, Transparency International*

Bulgārija integritātes pakta dokumentā iekļāva īpašu klauzulu, kas nodrošināja neatkarīgiem uzraugiem piekļuvi attiecīgajai informācijai pēc procedūras norises. Tā kā likums tieši neaizliedza šādas informācijas piekļuvi, šis risinājums ļāva ievērot normatīvos ierobežojumus, vienlaikus saglabājot uzraudzības procesa efektivitāti un nodrošinot nepieciešamo caurspīdīgumu. Projekta ietvaros tika rīkotas **ekspertu sanāksmes**, lai izstrādātu un precizētu publisko līgumu procedūru uzraudzības un novērtēšanas metodoloģiju. Papildus tam notika sešas **fokusgrupu diskusijas**, kurās piedalījās valsts institūciju, pašvaldību, privātā sektora un uzņēmēju asociāciju pārstāvji. Šo diskusiju mērķis bija **izstrādāt caurspīdīguma indikatorus publisko iepirkumu procesos**, kā arī sagatavot ieteikumus un priekšlikumus likumdošanas grozījumiem un iepirkumu prakses uzlabošanai. Papildus tiesiskā regulējuma analīzei tika veikta **socioloģiskā aptauja**, lai identificētu galvenās tendences uzņēmumu un valsts pārvaldes pārstāvju attieksmē pret integritātes paktiem. Balstoties uz aptaujas rezultātiem, darba sanāksmēm un ekspertu analīzi, integritātes pakta koncepcija tika pielāgota Bulgārijas specifikai, izstrādājot tā sākotnējo modeli. Vienlaikus tika īstenota plaša **sabiedrības informēšanas kampaņa**, lai veicinātu godprātības standartu ievērošanu iepirkumu procedūrās. Tika publicēti vairāki raksti un intervijas ar *Transparency International* Bulgārijas pārstāvjiem, kā arī izstrādāti un izplatīti dažādi informatīvie materiāli, kas skaidroja integritātes pakta nozīmi un ieguvumus.

Transparency International Bulgārija prezentēja⁴³ integritātes pakta *kā efektīvu pretkorupcijas*

³⁸ Pieejams: REPORT on the monitoring of the contractor selection procedure and the implementation of the construction contracts for the "Trakia" Highway". Sofia 2011. https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2011/07/2011_Trakia_EN.pdf

³⁹ <https://www.siemens.com/global/en/company/about/compliance/collective-action/status-of-the-first-funding-round/ti-bulgaria.html>

⁴⁰ Siemens Integrity Initiative Annual Report 2011. <https://assets.new.siemens.com/siemens/assets/api/u>

<uid:d57d685935ee8d6dd2bb555125868511f388ba89/siemens-annual-report-world-bank-2011.pdf>

⁴¹ Siemens Integrity Initiative Annual Report 2011. <https://assets.new.siemens.com/siemens/assets/api/uid:d57d685935ee8d6dd2bb555125868511f388ba89/siemens-annual-report-world-bank-2011.pdf>

⁴² Integrity Pacts: A How-To Guide from Practitioners. Transparency International. 2016. https://images.transparencycdn.org/images/2016_IntegrityPacts_HowToGuide_EN.pdf

⁴³ TRANSPARENCY INTERNATIONAL-BULGARIA HANDBOOK „INDICATORS FOR TRANSPARENCY AND

instrumentu, kas veicina neatkarīgu pilsonisko uzraudzību, nodrošinot sadarbību ar ārēju trešo pusi – neatkarīgo novērotāju.

Šis mehānisms stiprina publisko līgumu izpildes caurspīdīgumu, ievieš papildu drošības mehānismus pret iespējamām pārkāpumiem un sekmē labās prakses nostiprināšanos iepirkumu procesā. Izmantojot šo pretkorupcijas rīku, *Transparency International* Bulgārija centās paaugstināt sabiedrības iesaisti un veicināt sociāli atbildīgu rīcību publisko finanšu sadales un izlietošanas procesos un sabiedrības interešu ievērošanā. *Transparency International* Bulgaria norāda, ka vienlaikus integritātes pakta var uztvert ne tikai kā efektīvu pārvaldības instrumentu,

bet arī kā **mehānismu likumdošanas nepilnību mazināšanai**, kas nodrošina lielāku caurspīdīgumu un godīgumu publisko iepirkumu procedūrās.

Minētā projekta ietvaros vislielākā uzmanība tika pievērsta trim galvenajiem publisko iepirkumu plānošanas, īstenošanas un izpildes procesa dalībniekiem – publiskā sektora iestādēm jeb pasūtītājiem, uzņēmumiem jeb izpildītājiem, kā arī valsts iestādēm ar kontroles funkcijām⁴⁴.

Bulgārijas integritātes pakta modelis neparedz kādas papildu sankcijas, izņemot tās, kas noteiktas likumdošanā. Vienlaikus 2011. gadā izstrādātais Bulgārijas **integritātes pakta modelis izceļas ar īpašu uzsvāru uz stimulējošiem un motivējošiem mehānismiem**, kas veicina pušu iesaisti pretkorupcijas iniciatīvā. Galvenais **motivējošais elements ir Baltais saraksts** (“Бяла книга”, “*White list*”⁴⁵), kas sniedz informāciju par

dalībniekiem uzraudzītajās publisko iepirkumu procedūrās. Arī starptautiskie eksperti norāda, ka Bulgārija, integritātes pakta ieviešanā, ir izvēlējusies izmantot nevis uz sankcijām balstītu pieeju, bet gan motivējošu un proaktīvu pieeju⁴⁶. *Transparency International* Bulgārija uztur “balto sarakstu”, kurā iekļauti visi uzņēmumi, kas parakstījuši integritātes pakta un ir izpildījuši savas saistības tajā. Tomēr katrā integritātes paktā, ko iniciējusi *Transparency International* Bulgārija, ir iekļautas konkrētas klauzulas un nosacījumi izslēgšanai no baltā saraksta gadījumos, ja tiek pārkāpti integritātes pakta noteikumi. Tas kalpo kā stimulē uzvarētājam saglabāt augstus standartus.

2012. gads

Lai aprobētu izstrādāto integritātes pakta modeli praksē, tika uzsāktas darba sesijas ar trīs ministrijām - Veselības ministriju, Darba un sociālās politikas ministriju, Reģionālās attīstības un labiekārtošanas darbu ministriju. Noslēdzoties diskusiju un Bulgārijas integritātes pakta modeļa izstrādes procesam, 2012. gadā tika oficiāli **parakstīti sadarbības līgumi ar trīs ministrijām, nodrošinot juridisku pamatu integritātes pakta īstenošanai** un uzsākta integritātes pakta modeļa pilotprojekta ieviešana un testēšana. Tika parakstīti trīs atsevišķi integritātes pakti, uz kuru pamata tika uzraudzīti atlasītie iepirkumi⁴⁷:

- i. Starp *Transparency International* Bulgārija un Darba un sociālās politikas ministriju 2012. gada jūlijā noslēgts integritātes pakts publiskajam iepirkumam konsultantu atlasei nacionālās elektronisko

INTEGRITY UNDER PUBLIC PROCUREMENT PROCEDURES” Sofia, 2013.
https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatorIE_N_web_m.pdf

⁴⁴ Project profiles and highlights of activities in 2012. TI Bulgaria.
https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/siemens_integrity_initiative_ar_2012.pdf

⁴⁵ The White List of the tenderers acceded to Integrity Pact in public procurement.
<https://integrity.transparency.bg/en/list/>

⁴⁶ Integrity Pacts: A How-To Guide from Practitioners. Transparency International. 2016.
https://images.transparencycdn.org/images/2016_IntegrityPacts_HowToGuide_EN.pdf

⁴⁷ Apraksts, informācija un dokumentācija par katru pieejamu:
<https://integrity.transparency.bg/en/integrity-pact/>

datu apmaiņas sistēmas izstrādei⁴⁸ (*Integrity Pact with the Ministry of Labour and Social Policy in the selection of consultants for the development of national system for electronic data exchange*).

- ii. Starp *Transparency International Bulgārija un Veselības ministriju* 2012. gada augustā noslēgts integritātes pakts publiskajam iepirkumam bērnu medicīniskās un sociālās aprūpes māju rekonstrukcijai⁴⁹ (*Integrity Pact with the Ministry of Health in the reconstruction of homes for medical and social care for children*).
- iii. Starp *Transparency International Bulgārija un Reģionālās attīstības un labiekārtošanas darbu ministriju* 2012. gada oktobrī noslēgts sadarbības līgums par integritātes pakta īstenošanu⁵⁰ Ceļu infrastruktūras aģentūras iepirkumā Strumas automaģistrāles 2. posma būvniecībā. Un vēlāk 2012. gada novembrī ar Ceļu infrastruktūras aģentūru noslēgts pats integritātes pakts⁵¹ (*Integrity Pact with Road Infrastructure Agency in the Construction of Lot 2 Struma Motorway*).

Katrā no šiem trīs integritātes paktiem ir iestrādāti gan integritātes pakta īstenošanas uzraudzības

nosacījumi, gan arī nosacījumi attiecībā uz **“baltā saraksta” veidošanu un uzturēšanu**. Publiski pieejams arī katra projekta “baltais saraksts”: <https://integrity.transparency.bg/en/list/> Ministrijas tika aicinātas pārpublicēt savu iepirkumu “balto sarakstus” iestādes tīmekļa vietnēs un ņemt vērā īstenojot citus iepirkumus. Balto sarakstu pārpublicēšanu ministrijas veica, bet nav datu, ka tās tos būtu piemērojušas citos iepirkumos vai kā citādi tālāk izmantojušas.

Pilotprojekta ietvaros īstenoto integritātes pakta uzraudzības periods aptvēra laiku no 2012. gada maija līdz 2013. gada decembrim. Rezultātā izstrādāti 4 uzraudzības ziņojumi par “Struma” automaģistrāles iepirkuma procesu⁵², 2 uzraudzības ziņojumi par bērnu medicīniskās un sociālās aprūpes iestāžu rekonstrukciju⁵³, un 6 uzraudzības ziņojumi par nacionālās elektroniskās datu apmaiņas sistēmas izstrādi sociālās drošības jomā⁵⁴.

2013. gads

Integritātes pakta ieviešanas pilotprojektam noslēdzoties, 2013. gadā tika izstrādāta un publicēta **Rokasgrāmata⁵⁵ par līgumu caurspīdīguma un integritātes indikatoriem**. Minētā rokasgrāmata

⁴⁸ INTEGRITY PACT. Pieejams: [https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/PAKT MTSP EN 2012.pdf](https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/PAKT_MTSP_EN_2012.pdf) COOPERATION AGREEMENT between Ministry of Labor and Social Policy and Transparency International-Bulgaria.

Pieejams: https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/Cooperation_Agreement_TI-MTSP-EN.pdf

⁴⁹ INTEGRITY PACT. Pieejams: [https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/PAKT MZ EN 2012.pdf](https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/PAKT_MZ_EN_2012.pdf) COOPERATION AGREEMENT between the Ministry of Health and Transparency International-Bulgaria. Pieejams: https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/Cooperation_Agreement_TI-MZ-EN.pdf

⁵⁰ COOPERATION AGREEMENT between the Ministry of Regional Development and Public Works and Transparency International-Bulgaria. Pieejams: https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/Cooperation_Agreement_TI-MRRB-EN.pdf

⁵¹ INTEGRITY PACT. Pieejams: [https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/PAKT MRRB EN 2012.pdf](https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/PAKT_MRRB_EN_2012.pdf)

⁵² Ziņojumi pieejami, atlasot pēc attiecīgā kalendārā gada un ziņojuma nosaukuma: <https://integrity.transparency.bg/%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8/page/5/>

⁵³ Ziņojumi pieejami, atlasot pēc attiecīgā kalendārā gada un ziņojuma nosaukuma: <https://integrity.transparency.bg/%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8/page/5/>

⁵⁴ Ziņojumi pieejami, atlasot pēc attiecīgā kalendārā gada un ziņojuma nosaukuma: <https://integrity.transparency.bg/%D0%BF%D1%83%D0%B1%D0%BB%D0%B8%D0%BA%D0%B0%D1%86%D0%B8%D0%B8/page/5/>

⁵⁵ TRANSPARENCY INTERNATIONAL-BULGARIA HANDBOOK „INDICATORS FOR TRANSPARENCY AND INTEGRITY UNDER PUBLIC PROCUREMENT PROCEDURES” Sofia, 2013. <https://integrity.transparency.bg/en/wp->

paredzēta, lai veicinātu centrālās un vietējās administrācijas vienību kapacitāti un sniegtu nevalstiskajām organizācijām zināšanas efektīvai pilsoniskai uzraudzībai publisko iepirkumu jomā. Rokasgrāmatā iekļauts Bulgārijas integritātes pakta modeļa konceptuālais ietvars, kā arī galvenie rezultāti, secinājumi un ieteikumi, kas izstrādāti, balstoties uz pilotprojekta īstenošanu un testēšanas rezultātiem. Tā sniedz arī skaidri definētus caurspīdīguma indikatorus, kas nodrošina godprātību un atklātību visos publisko iepirkumu posmos.

2015. gads

2015. gadā *Transparency International* Bulgārija iesaistījās Eiropas Komisijas DG Regio finansētajā **pilotprojektā**, kas vienlaikus tika realizēts 11 ES dalībvalstīs⁵⁶, ko koordinēja *Transparency International* Sekretariāts. Bulgārija uzsāka pilsonisko uzraudzību iepirkuma procedūrai par Strumas automaģistrāles 3.1. posma Železnicas tuneļa projektēšanu un būvniecību⁵⁷. Strumas automaģistrāles 3.1. posma Blagoevgrada – Krupnik būvniecības projektu līdzfinansēja ES Kohēzijas fonds no darbības programmas "Transports un transporta infrastruktūra 2014–2020" līdzekļiem un daļu nodrošināja no valsts budžeta līdzekļiem.⁵⁸ Konkrētais projekts un tā ietvaros īstenotās publiskā iepirkuma procedūras

bija stratēģiski nozīmīgas valsts transporta sistēmai. Tolaik pasūtītājs bija Nacionālā stratēģisko infrastruktūras projektu kompānija⁵⁹ (National Company Strategic Infrastructure Projects, NCSIP), kas bija paralēla ceļu aģentūra Bulgārijā laika posmā no 2011. līdz 2016. gadam, kad minētā aģentūra tika likvidēta un tās aktīvi apvienoti ar Ceļu infrastruktūras aģentūru. Projekta **sagatavošanas posmā** *Transparency International* Bulgārija un NCSIP parakstīja **saprašanās memorandu**⁶⁰, lai nodrošinātu integritātes pakta ieviešanu Železnicas tuneļa projektēšanas un būvniecības iepirkuma procedūrā, un mēnesi vēlāk 2015. gada novembrī tika parakstīts arī pats integritātes pakts⁶¹. Vēlāk 2016. gada oktobrī **tika noslēgta papildvienošanās pie integritātes pakta**⁶² (Addendum) ar Ceļu infrastruktūras aģentūru kā NCSIP saistību pārņēmēju. Darbu uzsākot, *Transparency International* Bulgārija 2016. gadā izstrādāja un publicēja projekta pilsoniskās uzraudzības metodoloģiju⁶³ un attiecīgi vēlāk par katru posmu/periodu sagatavoja uzraudzības ziņojumus, kas pieejami *Transparency International* Bulgārija tīmekļa vietnē. Jānorāda, ka **publiskā iepirkuma procedūra, kas tika pakļauta šī pakta uzraudzībai, tika pārtraukta 2017. gada aprīlī**.

content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatorIE_N_web_m.pdf

⁵⁶ Integrity Pacts – Civil Control Mechanism for Safeguarding EU Funds. <https://www.transparency.org/en/projects/integritypacts>

⁵⁷ Integrity Pacts – Civil control mechanisms for safeguarding EU funds, Phase 2.

<https://integrity.transparency.bg/en/our-initiatives/>

⁵⁸ Struma Motorway — Lot 3.1, Lot 3.3 and Zheleznitsa Tunnel.

<https://kohesio.ec.europa.eu/en/projects/Q3835701>

⁵⁹ National Company Strategic Infrastructure Projects <https://www.ncsip.bg/en/>

⁶⁰ МЕМОРАНДУМ ЗА РАЗБИРАТЕЛСТВО ЗА ПОДГОТВИТЕЛНИЯ ЕТАП НА ПАКТА ЗА ПОЧТЕНОСТ Между Национална компания „Стратегически инфраструктурни проекти“ и

Асоциация „Прозрачност без граници“.

https://integrity.transparency.bg/wp-content/uploads/2016/05/MoU_2015_BG.pdf

⁶¹ INTEGRITY ПАКТ.

https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/05/IP2016_EN_web.pdf

⁶² ДОПЪЛНИТЕЛНО СПОРАЗУМЕНИЕ № 1 КЪМ ПАКТ ЗА ПОЧТЕНОСТ № 158/30.11.2015г.

https://integrity.transparency.bg/wp-content/uploads/2016/05/Addendum_IP2015_BG.pdf

⁶³ ЕЗАВИСИМ ГРАЖДАНСКИ МОНИТОРИНГ НА ПРОЦЕДУРАТА ПО ВЪЗЛАГАНЕ И ИЗПЪЛНЕНИЕ НА ОБЩЕСТВЕНА ПОРЪЧКА С ПРЕДМЕТ „ПРОЕКТИРАНЕ И СТРОИТЕЛСТВО НА АВТОМАГИСТРАЛА „СТРУМА“ ЛОТ 3.1 ТУНЕЛ „ЖЕЛЕЗНИЦА“. МЕТОДИКА ЗА НАБЛЮДЕНИЕ. София 2016.

https://integrity.transparency.bg/wp-content/uploads/2017/03/MonitoringMethodology_2016.pdf

2017. gada 16. oktobrī *Transparency International* Bulgārija un Ceļu infrastruktūras aģentūra parakstīja vēl vienu Sadarbības līgumu un integritātes pakta⁶⁴ saistībā ar publiskā iepirkuma procedūru Železnīcas tuneļa projektēšanai un būvniecībai "Struma" automaģistrāles ietvaros. Pasūtītājs šo iepirkumu izsludināja jau trešo reizi pēc tam, kad divas iepriekšējās procedūras bija nesekmīgas. Jānorāda, ka faktiskā Železnīcas tuneļa būvniecība sākas tikai 2019. gada beigās. Un 2019. gadā Eiropas Komisijas DG REGIO nolēma pagarināt integritātes pakta īstenošanu vēl par diviem gadiem, līdz 2021. gada decembrim, bet *Transparency International* Bulgārija komanda turpināja uzraudzīt procedūru līdz būvniecības pabeigšanai 2024. gadam⁶⁵, tādējādi **kopumā Železnīcas tuneļa uzraudzība, izmantojot integritātes pakta tika īstenota 9 gadu garumā**. Ziņojumā tālāk sniegts plašāks minētā projekta integritātes pakta īstenošanas pieredzes apraksts.

2021. gads

2021. gadā, lai popularizētu integritātes pakta kā instrumentu un palielinātu caurspīdīgumu un atbildību publiskajos iepirkumos, *Transparency International* Bulgārija izmantoja iespēju **Nacionālās stratēģijas korupcijas novēršanai un apkarošanai (2021–2027)**⁶⁶ sabiedriskās apspriešanas laikā, iesniedzot priekšlikumus divās jomās: *Ierosināt izmaiņas normatīvajā regulējumā, lai ieviestu pilsoniskās uzraudzības elementus publisko iepirkumu īstenošanas procesā, ja tiem ir būtiska materiālā vērtība un/vai sabiedriska nozīme; un Nodrošināt iespēju nevalstiskajām*

organizācijām, kas specializējas korupcijas apkarošanā, publiskajos iepirkumos un labas pārvaldības jautājumos, piedalīties darbības programmu uzraudzības komitejās.

Lai gan attiecīgo institūciju oficiālā atbilde bija "ņemts vērā", praksē stratēģiskā dokumenta galīgajā versijā *Transparency International* Bulgārijas ieteikumi netika ņemti vērā⁶⁷.

2023. gads

2023. gadā tika veikti grozījumi **Publisko iepirkumu likumā**⁶⁸, kas stājās spēkā no 01.01.2024. Likumā tika iestrādāts jauns pants (237.a pants. - SG 88/2023) **par novērotāju iekļaušanu iepirkumu komisijas darbā**. Minētā punkta ietvaros tiek paredzēts, ka Finanšu ministrs var noteikt personu loku, kas piedalās kā novērotāji iepirkumu komisijas darbā, tādus iepirkumos, kas ir īpaši sarežģīti, kam ir paaugstināta sabiedriskā nozīme un/vai saistīti ar nozīmīgiem infrastruktūras objektiem, un kuru vērtība ir augstāka par ES noteiktajiem sliekšņiem. Attiecībā uz personām, kas piedalās, kā novērotāji likuma ietvaros tiek izvirzītas šādas prasības: (1) ir kompetentas attiecīgajā publisko iepirkumu jomā un/vai publisko iepirkumu tiesību aktu piemērošanā un (2) tām nav interešu konflikta ar iepirkuma iestādi/Pasūtītāju, komisijas locekļiem un kandidātiem vai piedāvātājiem. Likums arī paredz, ka **novērotāji sagatavo ziņojumu par savu darbu, kuru viņi iesniedz Finanšu ministram un pasūtītājam 10 dienu laikā pēc komisijas darba pabeigšanas.**

64

INTEGRITY

PACT.

https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/11/IntegrityPact_20171016_FinText_EN.pdf

⁶⁵ СТРОИТЕЛСТВОТО НА ТУНЕЛ „ЖЕЛЕЗНИЦА“ И ЗНАЧЕНИЕТО НА ПАКТА ЗА ПОЧТЕНОСТ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПУБЛИЧНОСТ И ОБЩЕСТВЕН КОНТРОЛ. Финален обобщаващ доклад от наблюдението. 2024.

https://integrity.transparency.bg/wp-content/uploads/2024/02/FINAL_REPORT_OVERVIEW_MONITORING_Tunel_Jeleznitsa_BG_28.2.2024_site.pdf

⁶⁶ Национална стратегия за превенция и противодействие на корупцията (2021 - 2027 г.). Pieejama bulgāru un angļu valodās <https://www.strategy.bg/strategicdocuments/View.aspx?lang=bg-BG&Id=1353>

⁶⁷ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: January – June 2021.

<https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-January-June-2021.pdf>

⁶⁸ Public Procurement Act.

<https://www2.aop.bg/zakonodatelstvo/nacionalno-zakonodatelstvo/>

2024. gada 1. martā starp Bulgārijas Republikas valdību un *Transparency International* Bulgārija tika parakstīts sadarbības memorands ar mērķi izpildīt Eiropas Komisijas izvirzītās prasības Bulgārijai ES fondu 2021.-2027.gada periodā.⁶⁹ Sadarbības līgums starp Bulgāriju un Eiropas Komisiju par ES fondiem 2021. - 2027. gada periodam ietver šādu nosacījumu: “Integritātes pakta īstenošanas veicināšana publisko iepirkumu līgumu plānošanā, piešķiršanā un izpildē, kuriem ir augsta sabiedriskā nozīme un pastāv būtisks korupcijas risks, lai nodrošinātu Eiropas un nacionālo līdzekļu labu finanšu pārvaldību.”⁷⁰

Transparency International Bulgārija savā 2024. gadā publicētajā noslēguma kopsavilkuma ziņojumā⁷¹ par Železnīcas tuneļa būvniecību un integritātes pakta kā sabiedriskās kontroles un caurspīdīguma instrumenta nozīmi, norāda, ka, piemērojot integritātes pakts Bulgārijas kontekstā, joprojām pastāv neuzticība un piesardzība pret šāda veida pilsoniskās uzraudzības instrumentiem. Daudz lielāku gatavību pievienoties šāda veida iniciatīvām un izmantot šādus caurspīdīguma un

sabiedriskās kontroles instrumentus izrāda ārvalstu uzņēmumi nekā vietējie.

Kā norāda Bulgārijas integritātes pakta pētnieki⁷², **Bulgārija pašreiz atrodas izšķirošā posmā, kurā ir iespējams veikt būtiskas likumdošanas reformas, lai noteiktu integritātes pakta obligātu piemērošanu** lieliem un stratēģiski nozīmīgiem publisko iepirkumu projektiem. Šādu reformu īstenošana varētu ievērojami veicināt publiskā sektora caurspīdīgumu, samazināt korupcijas riskus un palielināt sabiedrības uzticību valsts pārvaldei. Pēdējos 12 gadus Bulgārija tiek uzskatīta par valsti ar otro augstāko korupcijas līmeni ES. Tas uzsver, cik izplatīta ir šī problēma valstī, kā arī nepieciešamību steidzami novērst un cīnīties pret korupciju.

Lai gan pašreiz integritātes pakts Bulgārijā tiek īstenots uz brīvprātības pamata, **likumdošanas reformu rezultātā integritātes pakts varētu tikt noteikts kā obligāts nosacījums visiem lielajiem projektiem, kas saistīti ar būtiskām valsts un ES fondu investīcijām.** Tas nodrošinātu stingrāku uzraudzību, veicinātu lielāku caurspīdīgumu un mazinātu korupcijas riskus publiskajā sektorā.

⁶⁹Policy paper Towards Transparency in Public Procurement. The Legal Enforce ability of Integrity Pacts in Bulgaria. 2024.
https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2024/07/TI-Bulgaria_Integrity-Pacts_Policy-Paper.pdf

⁷⁰ Vasileva K. IP pilot application in Bulgaria: recap, actions in place and perspectives. Training on Cohesion Policy for EU Member State Experts. Organized by DG REGIO. 2024.
https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/improving-investment/training_en

⁷¹ СТРОИТЕЛСТВОТО НА ТУНЕЛ „ЖЕЛЕЗНИЦА“ И ЗНАЧЕНИЕТО НА ПАКТА ЗА ПОЧТЕНОСТ КАТО

ИНСТРУМЕНТ ЗА ПУБЛИЧНОСТ И ОБЩЕСТВЕН КОНТРОЛ. Финален обобщаващ доклад от наблюдението. Pieejams:
https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/2024/02/FINAL_REPORT_OVERVIEW_MONITORING_Tunel_Jeleznitsa_BG_28.2.2024_site.pdf

⁷² Policy paper Towards Transparency in Public Procurement. The Legal Enforce ability of Integrity Pacts in Bulgaria. 2024.
https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2024/07/TI-Bulgaria_Integrity-Pacts_Policy-Paper.pdf

Integritātes paktu ieviešanas pieredze projektu ietvaros Bulgārijā

Atbildības sadalījums

Publisko iepirkumu kontroles un audita sistēmas Bulgārijā regulē Publisko iepirkumu likums, kas paredz iekšējās un ārējās kontroles mehānismus.⁷³ Iekšējās kontroles nosacījumi attiecas uz Pasūtītājiem, kuru gada budžets ir vienāds vai lielāks par 5 miljoniem BGN (apm. 2,5 milj EUR). Viņiem ir obligāti jāpieņem iekšējie noteikumi par publiskajiem iepirkumiem un jāizveido iekšējā procedūra iepirkuma procesa plānošanai un īstenošanai, tostarp līgumu pārvaldībai un arhivēšanai. Publisko iepirkumu ārējo uzraudzību Bulgārijā veic vairākas institūcijas ar dažādām kompetencēm. **Publisko iepirkumu aģentūra**⁷⁴ (*Агенция по обществени поръчки*) īsteno izlases veida priekšpārbaudes iepirkuma procedūrām, kā arī pārbauda sarunu procedūras, izņēmumus un līgumu grozījumus, vienlaikus veicot arī vispārēju publisko iepirkumu procedūru uzraudzību. **Valsts kontrole**⁷⁵ (*СМЕТНА ПАЛАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ, National Audit Office*) un **Publisko finanšu inspekcijas aģentūra**⁷⁶ (*Агенцията за държавна финансова инспекция, Public Financial Inspection Agency*) nodrošina pēcpārbaudes, tostarp kontrolējot publisko iepirkumu līgumu un vispārīgo vienošanos izpildi. Papildus tam citas institūcijas var veikt publisko iepirkumu pārbaudes, ja to paredz normatīvie akti. Pārvaldības iestādes, Sertificēšanas iestādes un ES fondu audita izpildaģentūra veic pēckontroli līgumiem, kas tiek finansēti no ES fondiem, nodrošinot papildu pārraudzību un atbilstību normatīvajiem prasībām. Pārvaldes iestādes un revīzijas iestāde ir saglabājušas savas funkcijas un

inspekcijas aģentūra, Valsts kontrole, Centrālā koordinācijas vienība Ministru padomes administrācijā, Iekšlietu ministrijas kompetentās struktūrvienības, Bulgārijas Prokuratūra Valsts drošības aģentūra, Korupcijas apkarošanas un nelikumīgi iegūtu līdzekļu konfiskācijas komisija, Nacionālās tiesas un citas iestādes⁷⁷.

Saistībā ar integritātes paktu ieviešanu un īstenošanu Bulgārijā **aktīvā loma līdz šim ir bijusi *Transparency International Bulgārijas nodaļai***. Tā ir koordinējusi un veidojusi ciešu saziņu ar visām iesaistītajām iestādēm, nodrošinot atbalstu gan pilotprojektiem, gan pašiem integritātes paktu parakstīšanas un īstenošanas procesiem, risinot ar to saistītos jautājumus. Izvērtējot integritātes paktu īstenošanas posmus, jāuzsver, ka izstrādātais Bulgārijas integritātes paktu modelis ietver vairākus skaidri definētus posmus, kā arī paredz risku identificēšanu un attiecīgu darbību noteikšanu. **Katram integritātes paktam *Transparency International Bulgārijas nodaļa izstrādā atsevišķu uzraudzības metodoloģiju, kurā detalizēti iekļautas pilsoniskās uzraudzības darbības***. Vienlaikus jāuzsver, ka, ņemot vērā praktisko projektu īstenošanu un to specifiku, kontekstuālos faktorus (piem. politiskā situācija valstī, Covid pandēmija), kā arī iepirkuma procedūru norisi un izaicinājumus, būtiski atšķiras gan katra posma ilgums, gan neatkarīgā uzrauga veicamo darbību spektrs.

⁷³ 'Review and Assessment of the Public Procurement System in Bulgaria. Document of the World Bank Group. 2019.
<https://documents1.worldbank.org/curated/en/342371593099079924/pdf/Assessment-of-the-Public-Procurement-System-in-Republic-of-Bulgaria.pdf>

⁷⁴ Агенция по обществени поръчки.
<https://www2.aop.bg/aop/agenciya-po-obshtestveni-porychki/>

⁷⁵ СМЕТНА ПАЛАТА НА РЕПУБЛИКА БЪЛГАРИЯ.
<https://www.bulnao.government.bg/bg/>

⁷⁶ Агенцията за държавна финансова инспекция
<https://www.adfi.minfin.bg/bg/5>

⁷⁷ National Strategy for Preventing and Combating Irregularities and Fraud Affecting the Financial Interests of the European Union over the period 2021-2027.
https://www.afcos.bg/sites/default/files/uploads/docs/2022-04/BULGARIAN%20NAFS_eng.pdf

Ieviešanas posmi

Izstrādājot Bulgārijas integritātes pakta modeli, *Transparency International* izmantoja proaktīvu pieeju, identificējot katram publisko iepirkumu procesa posmam konkrētus riskus un saistot integritātes pakta darbības ar šiem riskiem⁷⁸. 2011. gada projektā veiktās izpētes rezultātā⁷⁹ *Transparency International* Bulgārija identificēja galvenās riska jomas publiskajos iepirkumos, kur riski var tikt mazināti, piemērojot integritātes paktus:

- i. Pirmais kritiskais posms ir **lēmums par iepirkuma uzsākšanu** un izvēli par tā īstenošanas metodi vai procedūru. Šis posms pilnībā ir atkarīgs no līgumslēdzējas iestādes kompetences un prioritātēm, un tajā pašā laikā tas ir vismazāk pakļauts ārējai kontrolei. *Transparency International* Bulgārijas ieskatā pat iepirkumu priekšpārbaude (ex-ante), uz kuru pakāpeniski tiecas Bulgārijas tiesību akti, nevar efektīvi uzraudzīt šo sākotnējo posmu. Tas rada ievērojamu risku, ka pieņemtie lēmumi var neatbilst sabiedrības interesēm vai labākajai praksei.
- ii. Otrais kritiskais posms, ir **līguma nosacījumu definēšana**. Lai gan pastāv juridiskas iespējas sarunu procedūrām par konkrētiem līguma izpildes parametriem, šis posms bieži tiek samazināts līdz formālai, jau iepriekš sagatavota līguma parakstīšanai. Tādējādi netiek pilnībā izmantots šī posma potenciāls, lai nodrošinātu reālas garantijas par līguma izpildes kvalitāti un sabiedrības interešu ievērošanu.

- iii. Trešais kritiskais posms ir **iepirkuma līguma izpilde**. Šajā posmā, ar dažiem izņēmumiem, līgumslēdzējam bieži vien trūkst efektīvu līdzekļu, lai kontrolētu pašu izpildes procesu, metodes un tā norises gaitu – tiek vērtēts tikai tā rezultāts. Vienlaikus izpildītāja darbs bieži ir pakļauts kontrolei no citām iestādēm vai organizācijām, kurām ne vienmēr ir izveidota koordinācija ar līgumslēdzēju iestādi.

Balstoties uz identificētajiem riska aspektiem, Bulgārijas *Transparency International* ekspertu izstrādātajā Rokasgrāmatā⁸⁰ publisko iepirkumu uzraudzībai identificēti trīs galvenie publiskā iepirkuma uzraudzības posmi:

i. Publiskā iepirkuma sagatavošanas posms. Šis posms ietver pasūtītāja organizācijas darbību plānošanu un iepirkuma vajadzību novērtēšanu (būvniecība, piegāde, pakalpojumi), lēmuma pieņemšanu par iepirkuma procedūras veikšanu, iepirkuma dokumentācijas sagatavošanu u.tml. Šajā posmā **integritātes pakts un integritātes politika nodrošina noteikumu izveidi un ievērošanu**, t.i. tiek veidots pasākumu kopums, lai garantētu caurspīdīgumu iepirkuma plānošanas procesā, tostarp budžeta plānošanā un procesa publicitāti. Tiek nodrošināta tehniskās un budžeta plānošanas ekspertu atlase ar skaidriem nosacījumiem un publiski pieejamiem rezultātiem, kā arī pirms iepirkuma uzsākšanas tiek publicēta informācija par plānotajiem līgumiem, paredzēto budžetu, maksimālo līguma izpildes termiņu un citiem būtiskiem parametriem.

ii. Konkursu procedūras veikšanas posms ietver konkursa komisijas izveidi, piedāvājumu izvērtēšanu, lēmuma pieņemšanu par atbilstošāko pretendentu un līguma slēgšanu. Integritātes pakts un integritātes politika šajā posmā paredz kritēriju noteikšanu dalībai, izvairoties no mākslīgiem ierobežojumiem, ekspertu darbības caurspīdīgumu

⁷⁸ Final Report. Learning Review. Integrity Pacts for public procurement. Prepared for: Transparency International Secretariat. 20 April 2015
<https://files.transparencycdn.org/images/Integrity-Pacts-Procurement-Learning-Review.pdf>

⁷⁹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL-BULGARIA HANDBOOK „INDICATORS FOR TRANSPARENCY AND INTEGRITY UNDER PUBLIC PROCUREMENT PROCEDURES” Sofia, 2013.
[https://integrity.transparency.bg/en/wp-](https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatorIE_N_web_m.pdf)

[content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatorIE_N_web_m.pdf](https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatorIE_N_web_m.pdf)

⁸⁰ TRANSPARENCY INTERNATIONAL-BULGARIA HANDBOOK „INDICATORS FOR TRANSPARENCY AND INTEGRITY UNDER PUBLIC PROCUREMENT PROCEDURES” Sofia, 2013.
[https://integrity.transparency.bg/en/wp-](https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatorIE_N_web_m.pdf)

un rezultātu publiskošanu. Iepirkuma dalībniekiem šajā posmā pienākums atturēties no nepieļaujamās uzvedības un informēt par jebkādām aizdomām par korupciju vai prettiesiskām darbībām, sniegt neatkarīgajam novērotājam informāciju par izdevumiem un nepieciešamajiem datiem pilsoniskās uzraudzības nodrošināšanai un reaģēt

iii. Līguma izpildes posms aptver termiņu ievērošanas uzraudzību, līguma izpildes procesa kontroli, kā arī garantijas perioda uzraudzību un sasniegto rezultātu novērtēšanu. Šajā posmā integritātes pakts un integritātes politika paredz neatkarīgā uzrauga iesaisti, kur neatkarīgā uzrauga ekspertiem tiek deleģētas tiesības piedalīties sanāsmēs starp pasūtītāju un izpildītāju, kā arī kontrolēt izpildes procesu un garantijas saistību ievērošanu. Neatkarīgajam uzraugam ir tiesības vākt un analizēt informāciju par dalībniekiem, veikt tiešu darbību uzraudzību un sniegt ieteikumus par identificētajiem riskiem.

uz aizdomām par konkurences kropļošanu vai citām nelikumīgām darbībām. Dalībniekiem ir tiesības izmantot neatkarīgā novērotāja analīzes rezultātus un secinājumus, lai izvērtētu procedūras caurspīdīgumu un likumību, pieprasīt pasūtītājam vai neatkarīgajam novērotājam rīkoties strīdīgās situācijās un sniegt saistošus ieteikumus

Līdz šim Bulgārijā īstenoti četri integritātes pakti, no kuriem Železnīcas tuneļa integritātes pakts izceļas kā nozīmīgākais un ilglaicīgākais. Železnīcas tuneļa projekta uzraudzība kopumā ilga 9 gadus, kas to padara par visilgāk monitorēto integritātes pakta Bulgārijā un ES kopumā.

Integritātes pakts Železnīcas tuneļa būvniecībai (тунел „Железница”⁸¹)

Kopējais projekta budžets: 250 000 000 BNG
(apmēram 128 milj. EUR)

Finansējuma avots bija ESKohēzijas fonds, Darbības programma "Transports un transporta infrastruktūra" 2014–2020.

Būtiskākie aspekti, kas pamato integritātes pakta izvēli:

- i. valsts mēroga stratēģisks objekts;
- ii. dārgākā infrastruktūras būve Bulgārijā pēdējo 50 gadu laikā.

Šis projekta uzraudzība tika nodrošināta trīs integritātes pakta ietvaros:

- i pirmais integritātes pakts: 2015. gada 30. novembrī⁸²
- ii otrais integritātes pakts: 2017. gada 1. septembrī⁸³
- iii trešais integritātes pakts: 2017. gada 16. oktobrī⁸⁴.

Tika īstenotas trīs iepirkuma procedūras: pirmā procedūra tika uzsākta 30.11.2015, bet izbeigta 04.04.2017.

Otrā iepirkuma procedūra tika uzsākta 01.09.2017, bet izbeigta: 29.09.2017.

Trešā iepirkuma procedūra tika uzsākta 17.10.2017. un tikai 2018. gada augustā tika pieņemts lēmums par iepirkuma uzvarētājiem, bet 2018. gada oktobrī tika noslēgti līgumi. Tātad, **iepirkuma procedūra noslēdzās divus gadus no sākotnējā iepirkuma izsludināšanas brīža** ar būvuzņēmēju izvēli un izsniegtajiem būvniecības atļaujām. Reālie būvdarbi sākās tikai 2019. gada oktobra beigās.

Lai arī Železnīcas tuneļa būvniecības izpildītāja izvēles process sākās jau 2015. gada novembrī, tomēr tas bija sarežģīts un to raksturoja virkne termiņu pagarināšanu, procedūru pārtraukšanu, un arī turpmāku procedūru pārtraukšana, izmaiņas pasūtītāja vadībā un izpildes nosacījumu maiņas

Pirmās procedūras ietvaros, piedāvājumu vērtēšanas posmā, dažas dienas pēc ārkārtas parlamenta vēlēšanām 2017. gada 26. martā tika konstatēts, ka viens no dalībnieku piedāvājumiem ir pazudis, un prokuratūra uzsāka izmeklēšanu.

Otrā procedūra tika izsludināta 2017. gada 1. septembrī, un pasūtītājs būtiski mainīja koncepciju un pretendentiem noteiktos nosacījumus. Iepirkums tika sadalīts trīs atsevišķās daļās/lotēs, samazinot izpildes termiņus un atvieglot prasības pretendentiem. Pēc izmaiņām iepirkuma dokumentācijā, kuras Publisko iepirkumu aģentūra novērtēja kā neatbilstīgas likumam, procedūra tika pārtraukta.

Tikai **trešā procedūra** noslēdzās ar būvuzņēmēju atlasī. Tāpat arī šī procedūra netika īstenota bez pārtraukumiem un problēmām – visnozīmīgākās no tām bija saistītas ar izmaiņām Pasūtītāja iestādes vadībā, garākiem termiņiem piedāvājumu iesniegšanai un vērtēšanas komisijas darbības ilgumu, kā arī ar skandālu apsūdzībām par ES līdzekļu ļaunprātīgu izmantošanu pret uzņēmumu, kas tika izvēlēts tuneļa būvniecībai.

Transparency International Bulgārija ieskatā kopumā tuneļa būvniecības izpildītāja izvēles procedūru norise – tostarp virkne pārtraukumu un termiņu atlikšanu laikā no 2015. līdz 2019. gadam – nevar tikt novērtēta kā adekvāta un atbilstoša labas pārvaldības principiem¹.

Vienlaikus *Transparency International* Bulgārija, norāda, ka tikai pateicoties integritātes paktam, neatkarīgajam uzraugam bija iespēja piekļūt dokumentiem, kas publicēti pasūtītāja mājaslapā un saņemt pamatinformāciju par iepirkuma dokumentāciju un līgumiem, kā arī pasūtītāja normatīvajiem dokumentiem, kas nosaka noteikumus un procedūras iepirkumu piešķiršanā, izpildē un kontrolē, tostarp noteikumus par interešu konflikta pārvaldību. *Transparency International* Bulgārija kā neatkarīgais novērotājs varēja regulāri sekot informācijai par būvdarbu progresu – vēstules, pārbaudes protokoli, testēšanas sertifikāti, būvdarbu

⁸¹ CONSTRUCTION OF THE ZHELEZNITSA TUNNEL.
<https://www.transparency.org/en/projects/integritypacts/ip-bulgaria>

⁸² INTEGRITY PACT.
<https://integrity.transparency.bg/en/wp->

content/uploads/sites/2/2016/05/IP2016_EN_web.pdf

⁸³ ПАКТ ЗА ПОЧТЕНОСТ.
https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/09/IP_20170901.pdf

⁸⁴ INTEGRITY PACT.
https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/11/IntegrityPact_20171016_FinText_EN.pdf

žurnāli (nodrošināja izpildītāji), piedalīties ikmēneša sanāksmēs par projekta progresu un veikt vizītes uz pašu būvniecības objektu. Šī informācijas apjoma pieejamība ļāva novērotājam analizēt ievērojami plašāku datu kopumu, kas nodrošināja iespēju izveidot un publicēt 11 monitoringa ziņojumus, kas atspoguļoja visus novērotā infrastruktūras objekta posmus, kā arī 1 juridisko analīzi, vadlīnijas un brošūras par caurspīdīguma un atbildības mehānismiem publiskajos iepirkumos⁸⁵.

Lai nodrošinātu plašāku sabiedrības pieejamību uzraudzības rezultātiem, tika **izveidota projekta mājaslapa** (<https://integrity.transparency.bg/>), kuru bieži apmeklēja reģiona iedzīvotāji un žurnālisti. Tajā tika publicētas aktuālas ziņas par būvdarbu gaitu, monitoringa ziņojumi, informācija par integritātes paktu kā uzraudzības instrumentu, publikācijas par publisko iepirkumu tēmu.

Lai veiktu atbilstošu uzraudzību 2017. gada pirmajā pusē **Transparency International Bulgārija veica atklātu konkursu**⁸⁶, lai izvēlētos ārējos ekspertus, kuri kļūtu par monitoringa komandas locekļiem. Ņemot vērā uzraudzītās procedūras specifiku – sarežģītas tuneļa konstrukcijas

projektēšanu un būvniecību, bija nepieciešamas īpašas zināšanas ceļu/tuneļu projektēšanas un būvniecības, kā arī ģeoinženierijas jomā⁸⁷. Kā vispārēju praksi uzraugot publiskā iepirkuma procedūras, *Transparency International* - Bulgārija piesaista juridiskos ekspertus ar pieredzi publiskajos iepirkumos⁸⁸. Viņu uzdevums bija izvērtēt un analizēt uzraudzītās publiskās iepirkuma procedūras tiesiskumu. Atlases rezultātā monitoringa komanda tika papildināta ar **diviem juridiskajiem ekspertiem un diviem tehniskajiem ekspertiem** – ceļu un automaģistrāļu būvinžinieri un inženierģeologu.

Neatkarīgā pilsoniskā uzrauga darbības attiecībā uz procedūras faktisko uzraudzību 2017. gada pirmajā pusē tika veiktas saskaņā ar iepirkuma procedūras norisi, t.sk. iepirkuma pārtraukšanu ar 2017. gada aprīļa lēmumu. Publiskā iepirkuma procedūras uzraudzības ietvaros *Transparency International* Bulgārija aktīvi sadarbojās ar pasūtītāju. Tika nosūtīti vairāki **rakstiski pieprasījumi** pēc informācijas un dokumentiem, kas attiecas uz vērtēšanas komisijas sastāvu un darbu. Šajā jautājumā tika rīkota arī virkne tikšanās ar Ceļu infrastruktūras aģentūras vadību. Sanāksmju

[news/monitoring-experts-for-zheleznitsa-tunnel-tender/](https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/04/ToR_TechnicalExperts_FIN_052017.pdf)

⁸⁷ Terms of Reference for MONITORING EXPERT - TECHNICAL EXPERT. https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/04/ToR_TechnicalExperts_FIN_052017.pdf

⁸⁸ Terms of Reference for MONITORING EXPERT - LEGAL EXPERT. https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/04/ToR_LegalExperts_FIN_052017.pdf

protokoli, kas publicēti pasūtītāja profilā, liecina, ka vērtēšanas komisija izskatīja tikai dokumentus, kas apliecina pretendenta atbilstību, pirms iepirkums tika pārtraukts.

Pasūtītāja lēmums pārtraukt iepirkuma procedūru izraisīja plašu mediju reakciju, galvenokārt saistībā ar nopietniem riskiem zaudēt piešķirto Eiropas finansējumu Struma autoceļa projektam. Minētajā lēmumā tika norādīti pieci iemesli pārkāpumiem, kurus, pēc pasūtītāja domām, nevarēja labot. *Transparency International Bulgārijas ieskatā lēmuma pamatojums bija nepietiekams un nepamatots, ko apliecina arī Transparency International Bulgārija ekspertu veiktā juridiskā analīze*⁸⁹ par iepirkuma procedūras pārtraukšanu.

Transparency International Bulgārija netika sniegta informācija par apstākļiem, kas saistīti ar galveno iemeslu iepirkuma pārtraukšanai, proti vienas pretendenta iesniegto dokumentu daļas pazušānu. Jānorāda, ka **neatkarīgais uzraugs šajā posmā nesaņēma atbildes uz rakstiskajiem pieprasījumiem par informāciju un dokumentiem**⁹⁰, kas attiecas uz iepirkuma

⁸⁵ СТРОИТЕЛСТВОТО НА ТУНЕЛ „ЖЕЛЕЗНИЦА“ И ЗНАЧЕНИЕТО НА ПАКТА ЗА ПОЧТЕНОСТ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПУБЛИЧНОСТ И ОБЩЕСТВЕН КОНТРОЛ. Финален обобщаващ доклад от наблюдението. Pieejams: https://integrity.transparency.bg/wp-content/uploads/2024/02/FINAL_REPORT_OVERVIEW_MONITORING_Tunnel_Zheleznitsa_BG_28.2.2024_site.pdf

⁸⁶ Selection of Monitoring Experts for Zheleznitsa tunnel. <https://integrity.transparency.bg/en/integrity->

⁸⁹ LEGAL ANALYSIS of points 1,2,4 & 5 of the motivation for cancellation of tender procedure for “Design and construction of Zheleznitsa Tunnel”. https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/04/LegalAnalysis_201704_EN.pdf

⁹⁰ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative Report from the 15 civil society monitors: January - June 2017. https://images.transparencycdn.org/images/1-Partner-narrative-reports_January-June-2017.pdf

procedūru, tādēļ uzraudzības ziņojums par pārtraukto iepirkuma procedūru tika sagatavots, balstoties uz publiski pieejamajiem dokumentiem, mediju publikācijām un pasūtītāja sniegtās informācijas analīzi sanāksmēs, kurās tika apspriests šis jautājums.

Reaģējot uz negaidīto publiskā iepirkuma pārtraukšanu, *Transparency International Bulgārija* puda bažas par būtisko kavēšanos Železnīcas tuneļa projekta īstenošanā, publicējot viedokli divos analītiskos nacionālajos medijos ("Kas maksās par Strumas automaģistrāli?" publicētu Club Z⁹¹ un Mediapool⁹²).

Transparency International Bulgārijas centienus veicināt caurspīdību un izgaismot slēptos procesus Ceļu infrastruktūras aģentūrā atbalstīja arī citi mediji.

Jaunās procedūras iepirkuma dokumentiem pilnībā bija jāatbilst tā laika jaunajam Publisko iepirkumu likumam un *Transparency International Bulgārija* sāka gatavoties šī posma uzraudzībai, pieprasot pasūtītājam sniegt jaunās procedūras dokumentu projektus. Kopumā sākotnēji neatkarīgā novērotāja **komunikācija ar pasūtītāju attiecībā uz iepirkuma procedūras gaitu faktiski bija vienvirziena.**

Selektīva nepieciešamās informācijas sniegšana apvienojumā ar būtisku kavēšanos neveicināja iepirkuma procedūras caurspīdīgumu¹.

⁹¹ Кой ще плати магистрала "Струма"? <https://clubz.bg/52537-koj-shte-plati-magistrala-struma>

⁹² Кой ще плати магистрала "Струма"? <https://www.mediapool.bg/koi-shte-plati-magistrala-struma-news262400.html>

⁹³ Independent Civil Monitoring of the Public Procurement Procedure for Zheleznitsa Tunnel

iepirkumu, kas bija pieejama Ceļu infrastruktūras aģentūras un ministrijas tīmekļa vietnēs, bija fragmentāra un vāji strukturēta. Tas negatīvi ietekmēja arī mediju ziņojumu kvalitāti par šo tēmu. Lai novērstu šo trūkumu, *Transparency International Bulgārija* izstrādāja jaunu **sadaļu savas tīmekļa vietnes projekta apakšvietnē ar nosaukumu "Uzraudzība"**⁹³ un tajā nodrošināja visu ziņojumu pieejamību, sākot no 2015. gada. Jaunās sadaļas mērķis bija piedāvāt plašākai sabiedrībai sistemātisku faktu un apstākļu prezentāciju, kas saistīti ar pārtraukto iepirkuma procedūru.

2017. gada otrā pusē⁹⁴ aptvēra sagatavošanos otrajai iepirkuma procedūrai, kas tika uzsākta 2017. gada 1. septembrī, bet pārtraukta 2017. gada 29. septembrī. Savukārt, 2017. gada 17. oktobrī notika trešās iepirkuma procedūras uzsākšana un jau 2017. gada 28. novembrī bija iesniegto piedāvājumu atvēršana attiecībā uz Železnīcas tuneļa projektēšanu un būvniecību.

Ņemot vērā, ka integritātes pakts arī ir balstīts Publisko iepirkumu likuma nosacījumos, attiecīgi **izmaiņas Publisko iepirkumu likumā noveda pie nepieciešamības noslēgt jaunu integritātes paktu**⁹⁵. Tādējādi, lai ņemtu vērā jauno spēkā esošo likumdošanu un Ceļu infrastruktūras aģentūras noteikumus attiecībā uz iepirkumu cikla vadību,

along the Struma Highway, Bulgaria. <https://integrity.transparency.bg/en/monitoring/>

⁹⁴ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July - December 2017.

<https://images.transparencycdn.org/images/2-Partner-narrative-reports-July-December-2017.pdf>

Transparency International Bulgārija kā neatkarīgais uzraugs un Pasūtītājs vienojās parakstīt jaunu integritātes paktu, nevis papildinājumu iepriekšējam paktam. Šī pieeja bija vērsta arī uz to, lai atvieglotu ieinteresēto privāto uzņēmumu un sabiedrības dalību, ļaujot skaidrāk izprast viņu lomu un saistības saskaņā ar paktu. Sarunas starp *Transparency International Bulgāriju* un Ceļu infrastruktūras aģentūru par dokumenta specifiskajiem noteikumiem turpinājās līdz 2017. gada augusta beigām. *Transparency International Bulgārija* organizēja vairākas tikšanās ar augsta līmeņa amatpersonām no Reģionālās attīstības un labiekārtošanas darbu ministrijas un Ceļu infrastruktūras aģentūras, kā arī ar Darbības programmas "Transports un transporta infrastruktūra" 2014. – 2020. gada vadošo iestādi, lai iegūtu viņu atbalstu integritātes pakta un uzraudzības procesa turpināšanai jaunā iepirkuma kontekstā.

Panākt kompromisu par informācijas apjomu un tās sniegšanas kārtību Neatkarīgā uzrauga vajadzībām izrādījās izaicinājums.

Ceļu infrastruktūras aģentūras piesardzīgo nostāju daļēji varēja skaidrot ar spriedzi, ko radīja skandāls saistībā ar piedāvājuma daļas pazušānu, kas bija iemesls, kādēļ tika pārtraukta pirmā iepirkuma procedūra. Tomēr *Transparency International*

⁹⁵ The new tender for 'Zheleznitsa' tunnel under observation of Transparency International – Bulgaria.

<https://integrity.transparency.bg/en/integrity-news/the-new-tender-for-zheleznitsa-tunnel-under-observation-of-transparency-international-bulgaria/>

Bulgārija ieskatā⁹⁶ tas nedrīkstēja kalpot kā attaisnojums iekšējo procesu un procedūru caurspīdīguma ierobežošanai, bet tieši pretēji – lielāka caurspīdība pozitīvi ietekmētu sabiedrības uzticību institūcijām un to tēlam. Vienojoties par integritātes pakta mērķi un īstenošanu, 2017. gada 1. septembrī *Transparency International* Bulgārijas un Ceļu infrastruktūras aģentūras vadītāji parakstīja jaunu integritātes pakta⁹⁷ attiecībā uz publiskā iepirkuma procedūru Železnīcas tuneļa projektēšanai un būvniecībai, Struma autoceļa 3.1 posmā, kas šoreiz tika sadalīts trīs daļās/lotēs. Tomēr arī šī procedūra tika pārtraukta saskaņā ar Publisko iepirkumu aģentūras ieteikumu pēc tam, kad Pasūtītājs veica izmaiņas iepirkuma dokumentācijā piedāvājumu iesniegšanas perioda laikā, un kad 2017. gada 16. oktobrī tika uzsākta trešā procedūra šim projektam, **neatkarīgais uzraugs un pasūtītājs parakstīja trešo integritātes pakta⁹⁸**, kurā, salīdzinot ar 2017. gada septembra versiju, būtiskie tā elementi palika nemainīgi.

Transparency International Bulgārija sagatavoja uzraudzības ziņojumu par 2017. gada septembrī izsludināto tā saukto otro iepirkuma procedūru.

⁹⁶ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July - December 2017.

https://images.transparencycdn.org/images/2-Partner-narrative-reports_July-December-2017.pdf

⁹⁷ The new tender for 'Zheleznitsa' tunnel under observation of Transparency International – Bulgaria.

<https://integrity.transparency.bg/en/integrity-news/the-new-tender-for-zheleznitsa-tunnel-under-observation-of-transparency-international-bulgaria/>

Ziņojumā uzmanība pievērsta galvenajiem otrā iepirkuma aspektiem, piemēram, būtiskajām atšķirībām starp pirmo un otro iepirkumu, kā arī procedūras pārtraukšanai. *Uzraudzības ziņojums⁹⁹ tika publicēts projekta tīmekļa vietnē pēc verificācijas procedūras pabeigšanas ar Pasūtītāju.*

Trešo procedūru Železnīcas tunelim pasūtītājs izsludināja oktobra vidū. *Transparency International* Bulgārija turpināja uzraudzīt notiekošo procedūru¹⁰⁰. *Transparency International* izskatot dokumentāciju secināja, ka tā būtiski neatšķiras no otrās procedūras dokumentiem un prasībām. *Transparency International* Bulgārijas pārstāvis piedalījās pirmajā iepirkumu komisijas atklātajā sēdē, kas notika 2017. gada 28. novembrī, kā iepriekš bija paziņots. Sēdes laikā tika atvērti iesniegtie piedāvājumi. Kopumā iepirkumā piedalījās 28 uzņēmumi un apvienības, no kuriem astoņi iesniedza piedāvājumus 1. lotei, 13 – 2. lotei un septiņi – 3. lotei. Komisijai piedāvājumi bija jāizvērtē 12 mēnešu laikā no to atvēršanas dienas. *Uzraudzības komanda turpināja rūpīgi sekot līdzi procedūrai un atjaunināt iepirkuma integritātes pakta īstenošanai vēltīto projekta tīmekļa vietni,*

⁹⁸ INTEGRITY PACT. https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/11/IntegrityPact_20171016_FinText_EN.pdf

⁹⁹ R E P O R T on the Public Procurement Procedure for the Design and Works of Struma Motorway, Lot 3.1 Zheleznitsa Tunnel (terminated) PHASE II. Monitoring of the work of Evaluation Committee. Termination of the Procedure. SUMMARY. https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2018/06/1stTender_2ndR_eport_Summary_EN.pdf

sadaļā “Uzraudzība” nodrošinot reāllaika informāciju par Železnīcas tuneļa projekta procedūrām.

2018. gada 1. pusē¹⁰¹ noritēja intensīvs trešās publiskā iepirkuma procedūras vērtēšanas posms, tāpēc procedūras uzraudzība aptvēra vērtēšanas komisijas darbu, iepirkuma vērtēšanas administratīvos aspektus un atbilstību tiesiskajām regulām un pasūtītāja iekšējiem noteikumiem. Tas ietvēra tādas jautājumus kā komisijas locekļu iecelšana, locekļu interešu konfliktu neesamības deklarēšana, sapulču grafika ievērošana utt.

Komisijas faktiskā darba uzraudzība un novērtēšana tika veikta pēc šī posma beigām, jo komisijas locekļiem likums aizliedz izpaust faktus, par kuriem viņi ir informēti saistībā ar iepirkuma vērtēšanu, izņemot oficiālās sapulču protokola izvilcuma publicēšanu pasūtītāja mājaslapā.

2018. gada 19. februārī Ceļu infrastruktūras aģentūra publicēja divus dokumentus, kas saistīti ar vērtēšanas procesu: Protokolu Nr. 1 un Protokolu Nr.

¹⁰⁰ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July - December 2017.

https://images.transparencycdn.org/images/2-Partner-narrative-reports_July-December-2017.pdf

¹⁰¹ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: January - June 2018.

https://images.transparencycdn.org/images/3-Partner-narrative-reports_January-June-2018.pdf

1.1. Pirmais dokuments ir komisijas atklātās sēdes protokols, kas notika 2017. gada 28. novembrī. Otrais dokuments ir protokoli no komisijas sēdēm, kas norisinājās laika posmā no 2017. gada 4. decembra līdz 2018. gada 13. februārim, kuru laikā tika izvērtēta pretendenta atbilstība kvalifikācijas kritērijiem. Komisija ierosināja izslēgt četrus pretendentes: trīs no tiem piedalījās 3. lotes konkursā, un viens piedalījās 2. lotes konkursā. Tā kā vērtēšanas posms vēl nebija noslēdzies, līdz atskaites perioda beigām protokolā minētie secinājumi un priekšlikumi netika oficiāli apstiprināti pasūtītāja lēmumā Parāleli projektēšanas un būvniecības iepirkuma procedūras uzraudzībai **Transparency International** Bulgārijas komanda sekoja arī būvuzraudzības iepirkumam. Lai arī formāli šī procedūra neietilpst integritātes pakta darbības jomā, tā bija tieši saistīta ar uzraudzīto publisko iepirkumu procedūru. Procedūra tika uzsākta 2018. gada 29. martā, un piedāvājumu iesniegšanas termiņš bija noteikts maija vidū. Dažas dienas pirms termiņa beigām Publisko iepirkumu aģentūra apturēja procedūru saistībā ar iesniegto sūdzību Konkurences aizsardzības komisijā. Jūnija sākumā regulators sūdzību noraidīja, un pasūtītājs noteica jaunu piedāvājumu iesniegšanas termiņu – 2018. gada 2. jūliju.

2018. gada II pusē¹⁰² *Transparency International* Bulgārija turpināja uzraudzīt piedāvājumu izvērtēšanas un atlases posmu, kā arī līgumu parakstīšanu ar izvēlētajiem uzņēmējiem tuneļa būvniecības iepirkuma procedūrā. Uzraudzības

aktivitātēs ietilpa Ceļu infrastruktūras aģentūras (Pasūtītājs) mājaslapā pieejamo dokumentu analīze, rakstiska korespondence ar Pasūtītāju un divas tikšanās ar Pasūtītāja pārstāvjiem. Pēc tam, kad tika pabeigta pretendenta izvēle, uzraudzības komanda aicināja visus iepirkuma dalībniekus izteikt savu viedokli par šo posmu. Būvnieku pārstāvji nepauda vērtējumu vai šaubas attiecībā uz Pasūtītāja pieņemtajiem lēmumiem. *Transparency International* Bulgārija nevēlējās spekulēt par konkrēto pretendenta iemesliem, tomēr uzskatīja, ka vēl viens atteikums no privātā sektora paust savu nostāju, rada arvien lielākas bažas par faktisko publiskā iepirkuma mehānisma funkcionēšanu. *Transparency International* Bulgārija arī sekoja līdz sūdzības izskatīšanas gaitai par izvēlēto uzņēmēju atlasīto Konkurences aizsardzības komisijā un Augstākajā administratīvajā tiesā, ko iesniedza viens no neuzvarējušajiem/noraidītajiem pretendentiem.

Papildus minētajam 2018. gada augustā notika neparedzēts pavērsiens attiecībā uz izvēlēto uzņēmēju 2. lotē – viskomplicētākajā daļā no iepirkuma, proti, paša tuneļa būvniecību. Uzvarētāja apvienības vadošais partneris GP Group AD, kas bija nonācis mediju uzmanības lokā par nelikumībām ar ES fondiem, reaģējot uz asu reakciju visaugstākajā politiskajā līmenī, paziņoja, ka atsakās no līguma par tuneļa būvniecību, tomēr šis ieceres netika formalizētas, tāpēc līguma parakstīšana tika atlikta līdz tālākai izskatīšanai. *Vispirms Transparency*

International Bulgārija uzdeva jautājumus par dažādiem ar šo saistītajiem aspektiem Reģionālās attīstības un labiekārtošanas darbu ministrijai kā Ceļu infrastruktūras aģentūras pārraudzības iestādei un vadošajai iestādei, kas nodrošina projekta finansējumu, un Publisko iepirkumu aģentūrai, kas ir atbildīga par kopējo publisko iepirkumu procedūru uzraudzību. Galvenais *Transparency International* jautājums bija saistīts ar to, lai precizētu iemeslus, kāpēc, neskatoties uz Konkurences aizsardzības komisijas apstiprināto un Augstākās administratīvās tiesas atbalstīto lēmumu par uzņēmēju izvēli, Pasūtītājs neko nedarīja, lai parakstītu līgumu ar kādu no pretendentiem 2. lotē. Tika skaidrots, ka, neskatoties uz juridisku šķēršļu neesamību, Pasūtītājs, pamatojoties uz lietderības apsvērumiem, vēlējās gaidīt galīgo strīda risinājumu no Augstākās administratīvās tiesas 2019. gada¹⁰³ februāra vidū Ceļu infrastruktūras aģentūra paziņoja par līguma noslēgšanu attiecībā uz 2. loti un līgums tika noslēgts ar konsorciju, kuru vada GP Group AD, kas dažus mēnešus pirms tam publiskā vēstulē medijiem paziņoja, ka atteiksies no līguma. Saskaņā ar Ceļu infrastruktūras aģentūras paziņojumā iekļauto informāciju otrais pretendents – Glavbolgarstroy holding uzņēmumu asociācija – neapstiprināja viņu piedāvājuma derīgumu. 2019. gada martā Pasūtītājs noslēdza līgumus par būvuzraugu konsultāciju pakalpojumiem visām trim lotēm, kas ļāva uzsākt projektēšanas darbības. *Transparency International* Bulgārijas komanda

¹⁰² INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July – December 2018.

<https://images.transparencycdn.org/images/4-Partner-narrative-reports-July-December-2018.pdf>

¹⁰³ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report

from the 15 civil society monitors: January – June 2019.

<https://images.transparencycdn.org/images/5-Partner-narrative-reports-January-June-2019.pdf>

sagatavoja divus uzraudzības ziņojumus ar detalizētiem novērojumiem, secinājumiem un ieteikumiem¹⁰⁴.

Daudzās atlikšanas un aizkavēšanās tuneļa iepirkumu procesā **piesaistīja Eiropas Komisijas uzmanību, ņemot vērā augsto risku neizpildīt būvniecības darbus** Darbības programmas "Transporta un transporta infrastruktūra" īstenošanas periodā. *Atbildot uz Eiropas Reģionālās un pilsētas politikas ģenerāldirektorāta pieprasījumu, Transparency International Bulgārija sagatavoja kopsavilkumu par iepirkumu uzraudzību no 2015. gada un iekļāva dokumentā trūkumus, kurus tie ir konstatējuši attiecībā uz publisko iepirkumu tiesisko regulējumu, tā piemērošanas praksi un ieteikumus to pārvarēšanai.* Transparency International Bulgārija ieskatā šis kopsavilkums ir noderīgs gan valsts institūcijām, gan pilsoniskās sabiedrības organizācijām, tostarp ārvalstu organizācijām, kas strādā pie problēmām, kas saistītas ar publisko iepirkumu. Šajā periodā Transparency International Bulgārija novēroja virkni personāla izmaiņu Ceļu infrastruktūras aģentūras vadības padomē un augstākajā vadībā.

Pēc līgumu noslēgšanas ar izpildītājiem, **Transparency International Bulgārija publicēja Balto sarakstu**¹⁰⁵, kurā tika paziņota līgumslēdzēju pievienošanās integritātes paktam, kā arī, ņemot vērā

drīz gaidāmo būvdarbu uzsākšanu, *Transparency International Bulgārija organizēja virkni tikšanos ar administrāciju un pilsoniskās sabiedrības pārstāvjiem būvniecības darbu teritorijā, kur prezentēja projekta un uzraudzības mērķus vietējām kopienām, un kopā tika apspriests, kā šīs kopienas varētu piedalīties uzraudzībā uz vietas.* Šī aktivitāte turpinājās arī nākamajos mēnešos, lai iesaistītu pēc iespējas vairāk aktīvo iedzīvotāju, ar mērķi radīt vidi skartajām kopienām un dodot iespēju pilsoniskajai uzraudzībai pār publisko līdzekļu izlietojumu. Kopumā šajā periodā tika veikti 15 apmeklējumi būvniecības darbu teritorijā. *Transparency International Bulgārija komanda apsekoja sagatavošanas būvdarbus, tostarp pagaidu ceļus un betona ražošanas centru pie tuneļa ziemeļu ieejas. Līdz ar būvniecības darbu uzsākšanu Transparency International Bulgārija uzsāka informācijas kampaņu sociālajos tīklos, kas bija vērsta uz plašu sabiedrību.* Viņu mērķis bija mudināt iedzīvotājus, kuri dzīvo vai strādā tuvu būvniecības vietai, piedalīties uzraudzībā, izmantojot speciāli izveidotu sadaļu projekta mājaslapā **Tunnel.Report**. <https://integrity.transparency.bg/tunnel/>

Tunnel.Report ļāva augšupielādēt attēlus un komentārus, iesniegt ziņojumus par konstatētajām neatbilstībām, kā arī iesniegt jautājumus par būvniecības progresu. Izmantojot šo rīku, iedzīvotāji varēja iesniegt jautājumus un

dalīties novērojumos, tostarp ziņot par iespējamām pārkāpumiem. Lietotāji varēja augšupielādēt attēlus un ģeogrāfiskās atsauces, kā arī veikt anonīmus ziņojumus. Pateicoties šim rīkam, iedzīvotājiem tika nodrošināts kanāls, lai sazinātos ar pasūtītāju, dalītos ar savām šaubām un bažām un saņemtu atbildes uz saviem jautājumiem. *Visos gadījumos Transparency International Bulgārija apkopoja atbildīgo iestāžu atbildes – gan rakstiskas, gan mutiskas – un publicēja tās tiešsaistē.*

2019. gada II pusē¹⁰⁶ līguma slēdzēji pabeidza projektēšanas darbus un tehnisko dokumentu saskaņošanu ar kompetentajām iestādēm. Būvdarbi visās trīs lotēs tika oficiāli uzsākti 2019. gada 23. oktobrī. *Transparency International Bulgārijas komanda uzsāka būvdarbu vietu novērojumus, ar mērķi veikt vismaz vienu būvdarbu vietas apmeklējumu mēnesī.* Būtiskākie rezultāti tika publicēti uzraudzības sadaļā *Transparency International Bulgārija* mājaslapā, attēli un video no būvniecības vietām tika augšupielādēti sadaļā *Tunnel.report*¹⁰⁷. Atbilstoši uzraudzības metodoloģijai un saskaņā ar integritātes paktu, *Transparency International Bulgārija piedalījās regulārajās sanāksmēs starp līgumslēdzēju, būvniekiem un būvniecības uzraudzības iestādi.* Tika

¹⁰⁴ R E P O R T on the Public Procurement Procedure for the Design and Works of Struma Motorway, Lot 3.1 Zheleznitsa Tunnel with three lots, opened with the Decision no. 15/17.10.2017. PHASE III. Signature of the Contracts for Execution. SUMMARY. [https://integrity.transparency.bg/en/wp-](https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2019/11/3rdTender_SummaryReport2_EN.pdf)

[content/uploads/sites/2/2019/11/3rdTender_SummaryReport2_EN.pdf](https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2019/11/3rdTender_SummaryReport2_EN.pdf)

¹⁰⁵ White list. <https://integrity.transparency.bg/en/list/>

¹⁰⁶ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report

from the 15 civil society monitors: July – December 2019.

https://images.transparencycdn.org/images/6-Partner-narrative-reports_July-December-2019.pdf

¹⁰⁷ <https://integrity.transparency.bg/tunnel/>

publicētu arī attiecīgie uzraudzības ziņojumi un to kopsavilkumi¹⁰⁸.

2020. gada sākumā¹⁰⁹ publiskais iepirkums visās trīs lotēs bija īstenošanas posmā. *Uzraudzības metodoloģija īstenošanas posmā ietvēra dokumentu pārbaudes, vizītes uz vietas un dalību ikmēneša sanāksmēs starp būvniekiem, līgumslēdzēju un būvniecības uzraudzības iestādi (konsultantu).* Transparency International Bulgārijas komanda iespēju robežās veica vizītes uz būvlaukumiem un Transparency International Bulgārija pārstāvji piedalījās kopumā sešās sanāksmēs – pa divām katrā lotē. Ņemot vērā COVID-19 pandēmijas laikā ieviestos ierobežojumus un pārvietošanās aizliegumu, no marta vidus līdz maija vidum **nebija iespējams veikt vizītes uz vietas un piedalīties sanāksmēs klātienē. Kā alternatīvu viņi organizēja tiešsaistes sanāksmes ar būvniekiem, līgumslēdzēju un būvuzraugu.** Sakarā ar ārkārtas situāciju Transparency International Bulgārijas komandai bija ierobežota piekļuve dokumentiem, kas atradās Ceļu infrastruktūras aģentūras galvenajā birojā, bet **pēc vairākām diskusijām un rakstiskiem pieprasījumiem, aģentūra visbeidzot sniedza nelielu daļu no pieprasītajiem dokumentiem elektroniskā formātā.** No maija beigām Transparency International Bulgārijas

komanda atsāka uzraudzību normālos apstākļos un ierastā tempā. Jānorāda, ka no marta vidus līdz jūnijam būvdarbus veica samazināts būvniecības komandu skaits, lai nodrošinātu drošus darba apstākļus un samazinātu riskus, ka darbinieki inficējas, kas noveda pie aizkavējumiem sākotnējā būvniecības plānā. Saskaņā ar informāciju, ko sniedza Ceļu infrastruktūras aģentūra, tika apspriesti grozījumi iepirkuma līgumos, lai pagarinātu īstenošanas termiņu par diviem mēnešiem. Šajā periodā Transparency International Bulgārija turpināja attīstīt sadarbību ar būvdarbu veicējiem. *Viņu centieni bija vērsti uz savstarpējas uzticēšanās veidošanu būvdarbu uzraudzībā, un šajā ziņā saziņa ar būvnieku pārstāvjiem bija efektīva, viņi atbildēja uz visiem neatkarīgā novērotāja jautājumiem, sniedza rakstisku informāciju un vizuālos materiālus.* Lai arī Transparency International Bulgārija centās pārliecināt būvnieku oficiālos pārstāvjus pievienoties integritātes paktam, tomēr sākotnēji tas nenotika.

2020. gada II pusē¹¹⁰, jau desmitajā pārskata periodā integritātes pakta īstenošanu būtiski ietekmēja COVID-19 ierobežojumi. Papildus tam vairāki politiskie skandāli un sekojošie protesti pret valdību novirzīja sabiedrības uzmanību uz pasākumiem, ko veica esošās varas iestādes, lai risinātu veselības

aprūpes sistēmas krīzi un saglabātu varu. Šādā situācijā plašākas sistēmiskas problēmas, piemēram, **publiskie iepirkumi, vairs nebija sabiedrības dienaskārtībā un palika nepamanīti**, kas būtiski kavēja nepieciešamo pārmaiņu īstenošanu. Neatkarīgais novērotājs veica trīs apmeklējumus uz vietas un piedalījās kopumā sešās regulārās ikmēneša progresā sanāksmēs, kas notika starp līgumslēdzēju iestādi, būvuzņēmēju un būvuzraugu. Trīs no sanāksmēm notika būvniecības teritorijā, kamēr decembra sanāksmes tika rīkotas tiešsaistē, ņemot vērā varas iestāžu noteiktos ierobežojumus attiecībā uz COVID-19. *Pēc katras sanāksmes Transparency International - Bulgārija savā tīmekļa vietnē Monitoringa sadaļā ievietoja aktuālo informāciju par būvdarbu progresu, ko prezentēja attiecīgais būvuzņēmējs, kā arī fotogrāfijas ar īsiem komentāriem Tunnel.Report.* Līdz 2020. gada decembra beigām galvenā problēma joprojām bija līgumos noteikto termiņu ievērošana/neievērošana publiskā iepirkuma ietvaros. Ceļu infrastruktūras aģentūra noslēdza vienošanās pie iepirkuma līgumiem ar katru būvuzņēmēju, paredzot termiņu pagarinājumu par 60 dienām. Darbu aizkavēšanās, Covid-19 pandēmijas izraisītie ierobežojumi, zemes nogrūvumi būvniecības vietā bija būtiskākie iemesli termiņa pagarinājumam. Transparency International Bulgārija pārskata ziņojumā¹¹¹

¹⁰⁸ Ziņojumu pilnos tekstus bulgāru valodā var atrast projektam veltītajā mājaslapā, sadaļā "Publikācijas" <https://integrity.transparency.bg/%d0%bf%d1%83%d0%b1%d0%bb%d0%b8%d0%ba%d0%b0%d1%86%d0%b8%d0%b8> ; kopsavilkumi ar svarīgākajiem secinājumiem un atziņām ir publicēti TI BG mājaslapas angļu valodas versijā

¹⁰⁹ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: January – June 2020. <https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-January-June-2020.pdf>

¹¹⁰ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: July – December 2020.

<https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-July-December-2020.pdf>

¹¹¹ Zheleznitsa Tunnel: One Year of Construction and Several Facts.

<https://integrity.transparency.bg/en/integrity-news/zheleznitsa-tunnel-one-year-of-construction-and-several-facts/>

norādīja, ka galvenās bažas radīja fakts, ka līdz 2020. gada decembra beigām joprojām nebija izstrādāts projektēšanas risinājums, lai tiktu galā ar zemes nogruvumiem, vai konkrēts plāns būvniecības un montāžas darbu veikšanai 1. lotes būvdarbos. Raksturojot pašu pilsoniskās uzraudzības procesu - no vienas puses, Neatkarīgais novērotājs saņēma pilnīgu atbalstu, apmeklējot būvlaukumu un tiekoties ar būvdarbu veicējiem, bet no otras puses, attālinātā darba apstākļos *Transparency International* Bulgārijas komandai kļuva acīmredzama Ceļu infrastruktūras aģentūras pilnīga neelastība nodrošināt piekļuvi datiem, kas glabājas viņu telpās. Problēma ar piekļuvi informācijai kļuva būtiska arī komunikācijā ar ministriju, kā rezultātā ***Transparency International Bulgārija* uzsāka tiesvedību pret ministriju par pilnīgas informācijas nepiešķiršanu, kas tika pieprasīta saskaņā ar Publiskās informācijas piekļuves likumu**

Turpinot aktivitātes, lai popularizētu integritātes paktu instrumentu un iesaistītu sabiedrību uzraudzībā, *Transparency International* Bulgārija turpināja kampaņu sociālajos medijos. *Transparency International* sekretariāta izveidotais video papildināja *Transparency International* Bulgārija pašu ierakstu sēriju ar “jautājumiem pārdomām” (“*thought provoking questions*”) par tuneļa būvniecību un aicinājumiem dalīties ar novērojumiem, bažām un jautājumiem, izmantojot Tunnel.Report. Papildus 2020. gada novembrī

***Transparency International Bulgārija* organizēja apmācības medijiem Blagoevgradas reģionā.**

Galvenie runātāji bija ievērojami bulgāru analītiskās žurnālistikas pārstāvji, un tādējādi pasākums piesaistīja vietējo reportieru interesi ne tikai personīgi (kā apmācāmos), bet arī kā interesantu notikumu, kuru varēja atspoguļot plašsaziņas līdzekļos. Tā izrādījās laba iespēja popularizēt projektu vietējās kopienās, neskatoties uz epidēmijas situāciju valstī.

Tomēr Transparency International Bulgārija ambīcija bija iedrošināt ne tikai medijus, bet arī "parastos" iedzīvotājus izmantot mūsdienu tehnoloģiju un regulējošā ietvara sniegtās iespējas un rīkus proaktīvai informācijas meklēšanai, kritiskai domāšanai un sabiedriskā spiediena īstenošanai, lai nodrošinātu lielāku caurspīdīgumu valsts finansējuma un ES fondu izmantošanā. Izmantojot Tunnel.Report platformu, *Transparency International* Bulgārija saņēma jautājumus saistībā ar drošību un vides aizsardzību būvniecības darbu laikā. Visus jautājumus *Transparency International* Bulgārija novirzīja pasūtītājam un viņu sniegtās atbildes tika publicētas portālā, lai ikviens varētu tās izlasīt.

2021. gada pirmajā pusē¹¹² *Transparency International* Bulgārija piedalījās 15 ikmēneša progresā sanāksmēs, veica tiešās novērošanas un uzraudzības vizītes būvdarbu vietās, lai sekotu līdzi būvniecības progresam.

Uzraudzības fokuss šajā periodā bija saistīts ar problēmām līgumu izpildē, jo zemes nogruvumu procesi būtiski kavēja **1. lotes būvnieku darbu, savukārt, 2. lotē būvniekiem radās papildus izmaksas**, kas saistītas ar neparedzētiem darbiem un papildu materiāliem, kas bija nepieciešami tuneļa urbšanas laikā un sākotnējā apšuvuma uzstādīšanā, bet 3. lotē, bija darbu izpildes kavēšanās, ko izraisījušas izmaiņas tehniskajā risinājumā attiecībā uz gaisa elektrolīnijas pārbūvi un zemes nogruvumiem.

Neatkarīgais uzraugs iesniedza rakstiskas jautājumus un dokumentu pieprasījumus pasūtītājam, kas atbildes sniedza daļēji un ar ievērojamu kavēšanos.

Līguma izpildītāji 1. un 3. lotē bija atsaucīgi, atbildot uz uzraudzības komandas pieprasījumu par rakstisku pašnovērtējumu saistībā ar izpildi, kas visticamāk saistāms ar viņu interesi saglabāt savas pozīcijas Baltajā sarakstā. Pēc parlamenta vēlēšanām 2021. gada sākumā **valdības maiņas rezultātā tika noņemta visas Ceļu infrastruktūras aģentūras vadības komanda**. Aģentūrā tika veiktas arī vairākas izmaiņas vidējā līmeņa vadībā.

Šajā sakarā Transparency International Bulgārija nosūtīja visus tuneļa uzraudzības ziņojumus Vadības padomei un Sabiedrisko iepirkumu un juridisko pakalpojumu direkcijas vadītājam, un uzsāka komunikācijas veidošanu ar jauno vadības sastāvu.

¹¹² INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: January – June 2021.

Saistībā ar sabiedrības izpratnes un pilsoniskās uzraudzības veicināšanu 2021. gada pavasarī *Transparency International Bulgārija* komanda rīkoja īpašu kampaņu, izmantojot vides reklāmas un sociālo tīklu Facebook. Caur jautājumu sēriju *Transparency International Bulgārija* centās ieinteresēt plašāku sabiedrību procesos, piemēram, finansējumu, termiņu ievērošanu, drošības pasākumiem un citiem aspektiem. Kopumā **sociālo mediju kampaņa sasniedza gandrīz 90 000 lietotāju un tika saņemti vairāk nekā 170 komentāri.**

Vienlaikus Transparency International Bulgārija savā tīmekļa vietnes sadaļā turpināja publicēt aktuālo informāciju par tuneļa būvniecību kopā ar fotogrāfijām no būvniecības vietas apmeklējumiem, kā arī turpināja popularizēt Tunnel.Report.

Tuneļa būvniecības projekta pabeigšana tika paredzēta 2022. gadā¹¹³, tomēr šajā posmā bija ilgstoši periodi, kuros būvdarbi atsevišķos apakšposmos tika pārtraukti un vēlāk atsākti. Praksē vislielākās grūtības radīja nogrurvumi, to nostiprināšanas darbi, kas aizkavēja tilta un Železnicas tuneļa nodošanu ekspluatācijā par diviem gadiem – no 2022. gada februāra līdz 2024. gada februārim. Projekta laikā līgumi tika grozīti kopumā 25 reizes¹¹⁴.

Transparency International Bulgārija šo uzskata par sarežģītu integritātes pakta īstenošanas pieredzi, kuras ietvaros izdevās veiksmīgi iedzīvināt tādus elementus kā Baltais saraksts un Tunnel.Report, kā arī nodrošinot sabiedrības informētību un iesaisti.

¹¹³ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: July 2021 – March 2022/entire project. <https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-July-2021-March-2022.pdf>

¹¹⁴ СТОИТЕЛСТВОТО НА ТУНЕЛ „ЖЕЛЕЗНИЦА“ И ЗНАЧЕНИЕТО НА ПАКТА ЗА ПОЧТЕНОСТ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПУБЛИЧНОСТ И ОБЩЕСТВЕН КОНТРОЛ. Финален обобщаващ доклад от наблюдението. [https://integrity.transparency.bg/wp-](https://integrity.transparency.bg/wp-content/uploads/2024/02/FINAL_REPORT_OVERVIEW_MONITORING_Tunnel_Leleznitsa_BG_28.2.2024_site.pdf)

[content/uploads/2024/02/FINAL_REPORT_OVERVIEW_MONITORING Tunnel Jelezniitsa BG 28.2.2024_site.pdf](https://integrity.transparency.bg/wp-content/uploads/2024/02/FINAL_REPORT_OVERVIEW_MONITORING_Tunnel_Leleznitsa_BG_28.2.2024_site.pdf)

NVO iesaistes mehānismi

Bulgārijas integritātes pakta modeļa¹¹⁵ ietvaros neatkarīgais novērotājs/uzraugs ir viena no trīs pusēm, un tam nav tiešas intereses publisko līdzekļu sadalē.

Neatkarīgajam uzraugam ir jābūt neatkarīgai nevalstiskajai organizācijai ar labu reputāciju un profesionālu kompetenci neatkarīgas pilsoniskās uzraudzības veikšanā.

Bulgārijas integritātes pakta modeļa neatkarīgo uzraugu piesaistes pamatprincipi ir skaidri definēti Rokasgrāmatā¹¹⁶, nodrošinot augstu uzraudzības kvalitāti un atbilstību starptautiskajiem standartiem. Šie pamatprincipi ietver vairākas būtiskas prasības, kas garantē uzraudzības procesa integritāti un objektivitāti:

i. Neatkarīgā uzrauga organizācijas neatkarība

Šis princips uzsver neatkarības un interešu konflikta neesamības saglabāšanu, īpaši attiecībā uz uzraudzības komandu, kas ir atbildīga par iepirkumu uzraudzību. Neatkarība ļauj nodrošināt, ka uzraudzība tiek veikta objektīvi un taisnīgi, bez nevēlamas ietekmes.

ii. Profesionalitāte un atbilstība profesionālajiem standartiem

Lai nodrošinātu uzraudzības kvalitāti, ir būtiski, ka uzraudzību veic kvalificēti un pieredzējuši eksperti, kuri ir apmācīti un spējīgi ievērot augstākos profesionālos standartus. Šis princips garantē, ka uzraudzība tiek veikta saskaņā ar attiecīgās jomas ekspertu vadlīnijām, kas atbilst starptautiskajiem standartiem un labās prakses metodēm, veicinot kvalitāti un caurspīdīgumu.

iii. Politiskā neitralitāte (*political impartiality*)

Lai saglabātu objektivitāti, neatkarīgajam uzraudzītājam jābūt politiski neitrālam, nodrošinot, ka uzraudzība tiek veikta bez jebkāda veida politiskām interesēm. Šis princips ir īpaši svarīgs, lai izvairītos no jebkādas politiskās ietekmes uz uzraudzības procesa vai gala rezultātiem, kas varētu apdraudēt sabiedrības uzticību projektam un tā rezultātiem.

iv. Konfidencialitāte

Konfidencialitātes princips ir izšķirošs, lai aizsargātu iesaistīto pušu privātumu un likumiskās tiesības. Tas nozīmē, ka jebkura informācija, kas tiek iegūta uzraudzības procesā, jāuztur slepena, ja vien nav likumiska pienākuma to izpaust. Šī pieeja ne tikai aizsargā dalībnieku privātumu, bet arī nodrošina uzticēšanos un godīgu sadarbību starp visām pusēm, kas iesaistītas integritātes pakta īstenošanā.

Rokasgrāmatā uzsvērts, ka neatkarīgajam novērotājam jābūt nevalstiskai organizācijai ar starptautisku reputāciju, kas ir apliecinājusi savu neatkarību, objektivitāti un neitralitāti. Šai organizācijai ir jābūt plašai pieredzei (vēlams vairāku gadu garumā) korupcijas apkarošanas jomā, nodrošinot uzticamību un kompetenci. **Turklāt organizācija savā līdzšinējā darbībā ir apliecinājusi, ka tā sadarbojas ar ekspertiem, kuri izceļas ar augstu profesionalitāti un ētiskumu,** kas garantē, ka tās darbības būs stingri vērstas uz noziedzīgu un sabiedriski nepieņemamu darbību novēršanu, neizdarot nekādas piekāpšanās vai kompromisus. Neatkarīgo novērotāju izvēlas pasūtītājs, un, pievienojoties integritātes paktam, visi dalībnieki neapstrīdami un neatgriezeniski piekrīt sadarboties ar novērotāju. Dalībnieki apņemas sniegt visu nepieciešamo atbalstu novērotāja darbībās un ievērot viņa sniegtos

¹¹⁵ Integrity pact.
<https://integrity.transparency.bg/en/pact/>

¹¹⁶ TRANSPARENCY INTERNATIONAL-BULGARIA HANDBOOK „INDICATORS FOR TRANSPARENCY AND

INTEGRITY UNDER PUBLIC PROCUREMENT PROCEDURES” Sofia, 2013.
https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatoriEN_web_m.pdf

ieteikumus un pieņemtos lēmumus, tādējādi sekmējot pakta mērķu sasniegšanu un uzticamību.

Bulgārijas integritātes pakta¹¹⁷ **ietvaros neatkarīgais novērotājs iegūst plašas pilnvaras**, kas ir būtiskas, lai efektīvi īstenotu uzraudzības uzdevumus, kas ietver tiesības vākt un apstrādāt informāciju par visiem dalībniekiem jebkurā iepirkuma procedūras posmā, nodrošinot pilnīgu caurspīdīgumu. Tā ir nepastarpināta iepirkuma realizācijas un līguma īstenošanas novērošana, lai pārliecinātos par to atbilstību noteikumiem, kā arī tā ir viedokļu, secinājumu un ieteikumu sniegšana, kas attiecas uz pakta noteikto tiesību un pienākumu īstenošanu, tādējādi veicinot gan procesa caurspīdīgumu, gan tā kvalitāti. Neatkarīgo uzraugu/novērotāju aktivitātes pamatā ietvēra dokumentācijas pārbaudi, piedalīšanos sanāksmēs un būvniecības objektu apmeklēšanu, kā arī komunikācijas aktivitātes.

Ekspertu atlases kritēriji

Bulgārijā uzraudzības aktivitātes galvenokārt **tiek īstenotas ar ārējo ekspertu palīdzību**¹¹⁸, kam tiek nodrošināts atbalsts no *Transparency International* Bulgārijas nodaļas darbiniekiem, īpaši attiecībā uz komunikācijas aktivitātēm.

Rokasgrāmatā¹¹⁹ norādīts, ka neatkarīgo novērotāju/uzraugu komanda tiek veidota katram konkrētam publiskajam iepirkumam atsevišķi, kas ietver gan ekspertus/darbiniekus no uzraudzības organizācijas, gan atbilstošus ārējos ekspertus. Komandā jābūt vismaz šādiem dalībniekiem:

¹¹⁷ Integrity pact.

<https://integrity.transparency.bg/en/pact/>

¹¹⁸ Final Report. Learning Review. Integrity Pacts for public procuremt. Prepared for: Transparency International Secretariat. 20 April 2015

<https://files.transparencycdn.org/images/Integrity-Pacts-Procurement-Learning-Review.pdf>

¹¹⁹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL-BULGARIA HANDBOOK „INDICATORS FOR TRANSPARENCY AND INTEGRITY UNDER PUBLIC PROCUREMENT PROCEDURES” Sofia, 2013.

https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatoriEN_web_m.pdf

Vismaz viens jurists

Eksperti saistībā ar iepirkuma priekšmeta specifiku

Eksperti / vietējo nevalstisko organizāciju pārstāvji

Eksperti / *Transparency International* pārstāvji

Železnīcas tuneļa integritātes pakta īstenošanai *Transparency International* Bulgārija, ņemot vērā uzraudzītās procedūras specifiku – sarežģītas tuneļa konstrukcijas projektēšanu un būvniecību, piesaistīja ekspertus ar zināšanām ceļu/tuneļu projektēšanas un būvniecības, kā arī ģeoinženierijas jomā¹²⁰, noslēdzot līgumus ar diviem tehniskajiem ekspertiem – ceļu un automaģistrāļu būvinženieri un inženierģeologu. Papildus tika piesaistīti arī juridiskie eksperti ar pieredzi publiskajos iepirkumos¹²¹. Lai izvēlētos ārējos ekspertus, kuri kļūtu par monitoringa komandas locekļiem, *Transparency International* Bulgārija veica atklātu konkursu¹²². Jānorāda, ka ***Transparency International Bulgārija* nodrošina apmācības visiem saviem komandas locekļiem**, lai sekmētu efektīvāku pilsonisko uzraudzību un atbilstību integritātes paktam.

2011. gadā, izstrādājot Bulgārijas integritātes pakta modeli un plānojot pirmo integritātes pilotprojektu īstenošanu, *Transparency International Bulgārija* viens no jautājumiem bija - *Vai mums ir pietiekami daudz kapacitātes, lai to izdarītu?*, jo sevišķi saistībā ar infrastruktūras projektu uzraudzību. Viena no pieejām būtu nodrošināt pietiekamus resursus, lai eksperti varētu regulāri apmeklēt objektus, bet, ņemot vērā, vairākus aspektus, *Transparency International* Bulgārija izmantoja alternatīvu pieeju un apmācīja vietējās nevalstiskās organizācijas veikt nepieciešamās uzraudzības

¹²⁰ Terms of Reference for MONITORING EXPERT - TECHNICAL EXPERT.

https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/04/ToR_TechnicalExpert_s_FIN_052017.pdf

¹²¹ Terms of Reference for MONITORING EXPERT - LEGAL EXPERT. https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2017/04/ToR_LegalExperts_FI_N_052017.pdf

¹²² Selection of Monitoring Experts for Zheleznitsa tunnel. <https://integrity.transparency.bg/en/integrity-news/monitoring-experts-for-zheleznitsa-tunnel-tender/>

aktivitātes, tādējādi samazinot izmaksas, kas saistītas ar objekta apmeklējumiem, un sniedzot papildu labumu un uzlabojot vietējo nevalstisko organizāciju kapacitāti šajā jomā¹²³.

Komunikācijas kanāli

Bulgārijas integritātes pakta īstenošanas pieredze, jo īpaši starptautiskā mērogā¹²⁴, bieži tiek saistīta ar **tiešsaistes ziņošanas rīku Tunnel.report, kuru izstrādājusi Transparency International Bulgārija**. Šis rīks tika veidots, lai veicinātu vietējo iedzīvotāju aktīvu līdzdalību un uzlabotu projekta īstenošanas uzraudzību, ļaujot iedzīvotājiem dalīties ar atsauksmēm, bažām un novērojumiem, kas saistīti ar Železnīcas tuneļa projekta īstenošanu. *Rīks īpaši koncentrējās uz atsauksmju iegūšanu no kopienām, kas dzīvo tuvu būvniecības zonām, lai nodrošinātu, ka iedzīvotājiem ir iespēja ietekmēt projekta gaitu un dalīties ar informāciju, kas varētu norādīt uz potenciāliem riskiem vai problēmām.*

Tunnel.report ļāva lietotājiem ne tikai iesniegt tekstuālas atsauksmes un jautājumus, bet arī pievienot vizuālos materiālus, piemēram, fotogrāfijas un ģeogrāfiskos datus, kas palīdzēja precīzāk identificēt problēmu vietas. Turklāt **bija iespējams ziņot anonīmi**, kas veicināja lielāku dalību un paaugstināja sabiedrības uzticību rīkam. *Transparency International Bulgārija* aktīvi popularizēja šo rīku, izmantojot dažādus kanālus, tostarp sociālos medijus un reklāmas stendus, tādējādi sasniedzot plašāku auditoriju un veicinot aktīvu līdzdalību vietējo kopienu vidū. *Lai gan saņemtie ziņojumi nenorādīja uz tiešiem līguma pārkāpumiem vai būtiskiem projektu īstenošanas*

pārkāpumiem, Tunnel.report ir veiksmīgi darbojies kā platforma, kas palīdzēja novirzīt vietējo iedzīvotāju bažas un jautājumus attiecīgajām atbildīgajām iestādēm, it īpaši Bulgārijas Ceļu aģentūrai. Piemēram, iedzīvotāji uzdeva jautājumus par Železnīcas ciema pievienošanu jaunajai šosejai, par drošības pasākumiem vietējās faunas aizsardzībai un par iespējamiem riskiem, kas varētu rasties lietusgāzu un zemes nogrūvumu dēļ būvniecības zonās. Transparency International Bulgārija regulāri vāca informāciju no Ceļu infrastruktūras aģentūras, gan rakstiskā, gan mutiskā formā, un publicēja atbildes tiešsaistē.

Šāda pieeja palīdzēja uzlabot projekta atklātību, veicināja atbildību un uzlaboja sabiedrisko kontroli.

Šī iniciatīva tika atspoguļota arī starptautiski pazīstamajā celtniecības foruma "Skyscraper City" vietnē www.skyscrapercity.com/forums, un arī **Eiropas Komisija tai sekoja ar īpašu interesi un to atzina par labu praksi**¹²⁵ caurspīdīguma un kontroles instrumentu ieviešanā publisko iepirkumu jomā.

Būtiska loma komunikācijas ar sabiedrību nodrošināšanā bija *Transparency International Bulgārija* izveidotajai sadaļai "Uzraudzība"¹²⁶ viņu tīmekļa vietnē nodrošinot reāllaika informāciju par projekta norisi un regulāri atjauninot informāciju, tādējādi **kompensējot līgumslēdzējietāžu bezdarbību sabiedrības informētības nodrošināšanā**, kā arī radot iespējas medijiem piekļūt objektīvai un uzticamai informācijai par aktuālo situāciju projektā.

¹²³ Integrity Pacts: A How-To Guide from Practitioners. Transparency International. 2016.
https://images.transparencycdn.org/images/2016_IntegrityPacts_HowToGuide_EN.pdf

¹²⁴ Integrity Pacts in the EU: Suitability, set up and implementation. A practical guide to civic monitoring of public contracting projects. Published by Transparency International, 2022.

https://images.transparencycdn.org/images/IP-IN_THE-EU_publication_EN.pdf

¹²⁵ Greco A. 2024. The Integrity Pact. Harnessing collective action for good governance and business integrity in public procurement.
https://images.transparencycdn.org/images/Global-Integrity-Pacts-Publication_18122024.pdf

¹²⁶ <https://integrity.transparency.bg/en/monitoring/>

Ieteicamās iepirkumu jomas un pasūtītāju motivēšana Bulgārijā

Līdz šim Bulgārijā integritātes pakta piemērošana publiskajos iepirkumos bija brīvprātīga, bez skaidri noteiktām obligātajām jomām.

Tomēr, saskaņā ar ES fondu 2021.–2027. gada plānošanas perioda prasībām, tiek **paredzēts ieviest integritātes pakts stratēģiski nozīmīgos un augsta riska projektos**, lai nodrošinātu lielāku caurspīdīgumu un korupcijas novēršanu publiskajos iepirkumos.

Transparency International Bulgārija ir sniegusi būtisku ieguldījumu, lai pārliecinātu pasūtītājus iepirkumu procesos izmantot integritātes pakts. Kā to apliecina Železnīcas tuneļa projekts, ir bijusi nepieciešama intensīva sadarbība un koordinācija starp visām iesaistītajām pusēm, lai vienotos par pakta saturu un nosacījumiem. *Transparency International Bulgārijas centieni ietver gan detalizētu normatīvā regulējuma un procedūru analīzi, gan aktīvu komunikāciju ar pasūtītājiem un ES fondu vadībā iesaistītajām institūcijām, mērķtiecīgi demonstrējot pakta priekšrocības.*

Bulgārijas integritātes pakta modelī nav prasības, lai pretendenti un izpildītāji obligāti parakstītu

vienošanos par integritātes pakta īstenošanu. Tomēr šajā **modelī ir ietverts pozitīvs stimuls, kas mudina pretendētus to darīt – tas ir "baltais saraksts"**¹²⁷. Šis saraksts ir instruments, kas norāda visus pretendētus un līgumslēdzējus, sadalot tos divās grupās: uzrādītas ir gan tās puses, kuras ir parakstījušas integritātes pakts, gan tās, kas nav to darījušas vai ir pārkāpušas pakta nosacījumus. Šāds baltais saraksts kalpo kā caurspīdīguma un pilsoniskās atbildības instruments, jo tas ļauj publiski un skaidri norādīt, kuri uzņēmumi ir apņēmušies ievērot integritātes principus un kuri ir pārkāpuši kādus tā nosacījumus. Līguma slēdzēji var izmantot šo sarakstu, lai publicētu un popularizētu informāciju savās mājaslapās, kā arī, pēc pieprasījuma, apmainītos ar šo informāciju ar citām valsts iestādēm un organizācijām, veicinot caurspīdīgumu un atbildību publiskajos iepirkumos. Lai samazinātu administratīvos procesus un atvieglotu šī saraksta pārvaldību, *Transparency International Bulgārija* kā **neatkarīgais uzraugs uztur centralizētu balto sarakstu savā mājaslapā**. Šis centralizētais saraksts ļauj pilnībā automatizēt un vienkāršot informācijas vākšanas un apmaiņas procesu, nodrošinot pārskatu par visiem iesaistītajiem pretendentiem un līgumslēdzējiem, kā arī to atbilstību integritātes pakts.

Integritātes pakts ieviešanas finansējuma avoti un izmaksas Bulgārijā

Visi Bulgārijā īstenotie integritātes pakts **līdz šim ir finansēti, balstoties uz grantu atbalstu**, kas iegūts no dažādām starptautiskām programmām un donoriem.

Sākotnēji šie projekti tika finansēti no Amerikas-Bulgārijas fonda, piemēram, Trakijas automaģistrāles uzraudzības projekts, bet vēlāk ar Siemens Integrity Initiative atbalstu tika īstenoti vairāki nozīmīgi integritātes pakts projekti. Šiem

projektiem tika nodrošināts pilnīgs finansējums, kas aptvēra visa projekta ciklu, tostarp ārējo ekspertu apmaksu. No 2016. gada Bulgārija turpināja piesaistīt DG Regio EK grantus, kas atbalstīja šāda veida iniciatīvas. Jaunajā 2021. – 2027. gada ES fondu plānošanas periodā ir paredzēts finansējums no tehniskās palīdzības fonda, kas sniegs nepieciešamos resursus integritātes pakts īstenošanai.

¹²⁷ White List. <https://integrity.transparency.bg/en/list/>

Šie fakti liecina, ka Bulgārijas neatkarīgās **uzraudzības organizācijas lielā mērā ir atkarīgas no ārējā finansējuma pieejamības**, kas ļauj realizēt integritātes paktu projektus. Tomēr konkrēto finansējuma apmēru noteikšana ir sarežģīta, jo šie projekti ietver plašāku aktivitāšu spektru, ne tikai tiešas uzraudzības darbības. **Finansējums parasti tiek izmantots arī metodoloģijas izstrādei, likumdošanas analīzei, kā arī komunikācijas un publicitātes aktivitātēm.** Piemēram, Siemens Integrity Initiative finansējums trīs gadu projektam, kas ietvēra trīs integritātes pakts, bija pusmiljons dolāru. Savukārt DG Regio pilotprojekta ietvaros, kas aptvēra vairākus integritātes pakts, finansējums sasniedza aptuveni 406 000 eiro.

Kā norāda *Transparency International* Bulgārija¹²⁸, viņi vairākkārt ir tikuši uzrunāti no

iepirkumu organizētāju iestāžu puses, kas ir izrādījušas interesi pieņemt šo rīku publiskajiem iepirkumiem, kurus plānoja uzsākt. *Katrā gadījumā Transparency International izvērtēja situāciju, ņemot vērā vairākus faktorus, tostarp, vairākas ierosinātās korupcijas lietas saistībā ar konkrēto iestādi, novērtējot reālās apņemšanās pakāpi attiecībā uz šo rīku, un izvērtējot bažas, ka tas tiks izmantots tikai kā formāla pieeja (window-dressing), un finansējuma trūkumu, kas nozīmētu, ka konkrētai iestādei būtu jāfinansē neatkarīgais uzraugs, tādējādi samazinot uzrauga neatkarību jau sākotnēji.*

Balstoties uz šo izvērtējumu, *Transparency International Bulgārija* nolēma, ka ir pārāk daudz sarkano karogu, lai apsvērtu iesaistīšanos šajos projektos bez ārējā finansējuma piesaistes.

Integritātes paktu ietekmes novērtēšana Bulgārijā

2013. gadā *Transparency International* Bulgārija veica novērtējumu integritātes paktu ieviešanas pilotprojektam par sasniegtajiem rezultātiem, koncentrējoties uz integritātes paktu ieviešanas ietekmi uz publisko iepirkumu procesiem¹²⁹. Viņi **konstatēja ievērojamu uzlabojumu caurspīdīguma un informācijas pieejamības jomā**, kas ir būtiski publisko līdzekļu pārvaldībā un sabiedrības uzticības veidošanā. Īpaši **nozīmīgi šajā kontekstā bija neatkarīgo uzraugu iesaiste iepirkuma procesa sākotnējā fāzē**, jo šī fāze parasti tiek veikta aiz slēgtām durvīm, ar ierobežotu piekļuvi sabiedrībai un medijiem, tomēr, pateicoties integritātes paktam, šī fāze kļuva pieejama plašākai auditorijai, kas nodrošināja lielāku caurspīdīgumu un uzraudzību. Šī pieeja ne tikai palielināja

caurspīdīgumu, bet arī veicināja sabiedrības uzticību iepirkumu procesiem. Pateicoties integritātes paktam, nepieciešamā informācija par iepirkuma procesiem informācija tika publiskota gan neatkarīgā uzrauga organizācijas, gan attiecīgo pasūtītāju iestāžu mājaslapās, kas veicināja atklātību un samazināja iespējamās manipulācijas. *Transparency International* Bulgārija uzsvēra, ka šāda informācijas atklāšana un pieejamība ir viens no galvenajiem mehānismiem, kas palīdz novērst korupcijas riskus un uzlabo kopējo efektivitāti publisko līgumu slēgšanā. Turklāt *Transparency International* Bulgārija, veicot monitoringu, aktīvi centās novērst projekta kavēšanās un izmaksu pieauguma riskus, izmantojot integritātes paktu kā efektīvu rīku komunikācijas trūkumu novēršanai starp ieinteresētajām pusēm. Pateicoties neatkarīgajam novērotājam, kas ieņēma **mediatora**

¹²⁸ Integrity Pacts: A How-To Guide from Practitioners. Transparency International. 2016.
https://images.transparencycdn.org/images/2016_IntegrityPacts_HowToGuide_EN.pdf

¹²⁹ Final Report. Learning Review. Integrity Pacts for public procurement. Prepared for: Transparency International Secretariat. 20 April 2015
<https://files.transparencycdn.org/images/Integrity-Pacts-Procurement-Learning-Review.pdf>

lomu starp pasūtītāju un izpildītāju, tika veicināta savstarpēja izpratne un sadarbība. Novērotājs nodrošināja neitrālu skatījumu uz problēmām un konfliktu gadījumos sniedza priekšlikumus, kā tos risināt, tādējādi novēršot iespējamus projektos radušos aizkavējumus un papildu izmaksas, kas būtu radušās, ja strīdi paliktu nenokārtoti. *Transparency International Bulgārija* secināja, ka integritātes pakts, kalpojot kā neatkarīgs uzraudzības un mediācijas instruments, ir būtiski uzlabojis komunikāciju starp iepirkuma procesā iesaistītajām pusēm un palīdzējis novērst potenciālas problēmas jau pirms tās kļuva par nopietniem šķēršļiem.

Ex-post Izvērtējuma ziņojumā¹³⁰, kas analizē integritātes pakta ietekmi, veicēji norāda konkrētu piemēru no *Transparency International Bulgārijas* uzraudzītā Železnīcas tuneļa projekta. Šajā gadījumā *Transparency International Bulgārija* sniedza ieteikumu pasūtītājam, kuru, diemžēl, pasūtītājs neievēroja. Šī neievērošana vēlāk noveda pie nopietnām problēmām ar projekta izpildi, kuru rezultātā bija jāveic dārga korekcija un jāiegulda daudz lielākas izmaksas, lai novērstu radušās problēmas. Šis gadījums tiek minēts kā ilustrācija tam, kā, iespējams, varētu tikt panākts izmaksu ietaupījums, ja pasūtītājs būtu ievērojis neatkarīgo uzraugu sniegto ieteikumu. Integritātes pakts šādās situācijās var kalpot kā efektīvs instruments, lai

novērstu korupcijas riskus, uzlabotu lēmumu pieņemšanas procesu un palielinātu projekta caurspīdīgumu un efektivitāti. Tomēr, kā uzsver Ex-post izvērtējuma veicēji, šādu iniciatīvu efektivitāte bieži ir ārpus neatkarīgo uzraugu kontroles sfēras. Tas nozīmē, ka, **lai gan integritātes pakta ievērošana var potenciāli samazināt izmaksas un uzlabot projekta izpildi, galīgais lēmums par ieteikumu ievērošanu ir atkarīgs no pasūtītāja.**

Železnīcas tuneļa projekta noslēguma monitoringa ziņojumā, kas publicēts 2024. gadā¹³¹, *Transparency International Bulgārija*, balstoties uz īstenoto pieredzi, norāda, ka integritātes pakta **pozitīvā ietekme izpaužas galvenokārt tādās jomās kā:**

- i. potenciālo risku identificēšana un agrīna brīdināšana par tiem publisko iepirkumu plānošanas un izpildes procesā;
- ii. sabiedrības informētības paaugstināšana par publisko resursu izmantošanas efektivitāti;
- iii. disciplinējoša ietekme uz pasūtītājiem un izpildītājiem;
- iv. konsultatīvs atbalsts līgumu būtisko parametru ievērošanai publisko iepirkumu izpildes gaitā.

Avoti plašākai informācijai

Transparency International Bulgārijas nodaļas mājas lapa — <https://integrity.transparency.bg/en/>

TRANSPARENCY INTERNATIONAL-BULGARIA HANDBOOK „INDICATORS FOR TRANSPARENCY AND INTEGRITY UNDER PUBLIC PROCUREMENT PROCEDURES” Sofia, 2013.

https://integrity.transparency.bg/en/wp-content/uploads/sites/2/2016/03/TI_Book_IndikatoriEN_web_m.pdf

¹³⁰ https://files.transparencycdn.org/images/IP-EU-Evaluation_Final.pdf

¹³¹ СТРОИТЕЛСТВОТО НА ТУНЕЛ „ЖЕЛЕЗНИЦА“ И ЗНАЧЕНИЕТО НА ПАКТА ЗА ПОЧТЕНОСТ КАТО ИНСТРУМЕНТ ЗА ПУБЛИЧНОСТ И ОБЩЕСТВЕН

КОНТРОЛ. Финален обобщаващ доклад от наблюдението. София, февруари 2024 г.
https://integrity.transparency.bg/wp-content/uploads/2024/02/FINAL_REPORT_OVERVIEW_MONITORING_Tunnel_Jeleznitsa_BG_28.2.2024_site.pdf

ČEHIJA –

integritātes pakti kā
papildus konsultatīvs
atbalsts pasūtītājiem

Čehijā pirmo reizi integritātes pakta modelis tika piemērots **2016. gadā**¹, kad tas tika ieviests ES DG REGIO pilotprojekta ietvaros. Čehijā integritātes pakta īstenošana turpinās arī pēc pilotprojekta noslēgšanās.

Interesei par integritātes pakta ieviešanu Čehijā pamatā bija tas, ka **2007. – 2013. gada ES fondu plānošanas periods valstī raksturojams ar ievērojamiem korupcijas skandāliem**, kuru dēļ ES auditori atklāja būtiskus pārkāpumus, kā rezultātā uz laiku tika apturēta līdzekļu piešķiršana no ES fondiem. Lai novērstu līdzīgas problēmas nākotnē, sākot no 2014. gada, Čehijas iestādes ieviesa **vienotu uzraudzības sistēmu, kas pazīstama kā MS2014+**¹³². Šī sistēma tika izveidota, lai centralizēti pārvaldītu visus ES līgumus, un tās mērķis bija palielināt caurspīdīgumu un efektivitāti ES fondu pārvaldībā. Tomēr neskatoties uz ieguldījumiem sistēmas izveidei, tās ieviešana bija sarežģīta un viena no lielākajām problēmām bija jauns korupcijas skandāls, kas izcēlās saistībā ar tehnoloģiju uzņēmumiem, kuri tika nolīgti MS2014+ izstrādei. Tas atkal uzsvēra riskus, kas saistīti ar publiskajiem iepirkumiem un lieliem tehnoloģiskiem projektiem, pat tādos kontekstos, kur tiek pieprasīta augsta caurspīdīguma pakāpe.¹³³

Šajā kontekstā *Transparency International Čehija* un MS2014+ iepirkumu veicējs – Reģionālās attīstības ministrija¹³⁴ (*Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*) – **vienojās pārbaudīt integritātes pakta modeli publiskajā iepirkumā par “Tehniskās uzraudzības pakalpojumiem MS2014+ IT sistēmas darbībai”** (*“Technical Supervision Services for the Operation*

of the MS2014+ Information System”)¹³⁵. Iepirkuma apjoms tika noteikts 3-4 miljonu CZK (aptuveni 110–145 tūkstoši EUR) robežās.

Lai gan šis iepirkums finansiāli bija samērā neliels un faktiski ļoti tehnisks, **projektam tika piešķirta liela nozīme**, jo tika uzskatīts, ka tas ietekmēs visus pārējos ES struktūrfondu ieguldījumus Čehijā.

2016. gads

Oficiālā integritātes pakta uzsākšanas sanāksme tika rīkota piedaloties Uzraudzības metodoloģijas departamenta (departaments, kas atbild par MS2014+ ieviešanu) un Reģionālās attīstības ministrijas vadības pārstāvjiem, kā rezultātā **2016. gada jūnijā tika parakstīts Saprašanās memorands**¹³⁶ starp *Transparency International* Čehija un ministrijas Nacionālās koordinācijas institūcijas vadības nodaļu. Pēc Saprašanās memoranda parakstīšanas tika saskaņota un apstiprināta galīgā integritātes pakta līguma redakcija. *Transparency International Čehija* kā sākotnējā līguma paraugu izmantoja 2011. gada integritātes pakta, ko izmantoja *Transparency International Bulgārija*¹³⁷.

Tika nolemts iekļaut pretendenta apņemšanos pievienoties integritātes paktam jau iepirkuma dokumentācijā, lai uzvarētājam būtu pienākums to parakstīt vēlāk. Tika organizētas arī vairākas sanāksmes, lai panāktu vienošanos par atbildības sadalījumu, uzraudzības procedūras īstenošanu, prasībām integritātes pakta parakstīšanai, informācijas pieejamības jautājumiem, nosacījumiem efektīvai uzraudzības pārvaldībai, kā arī IT ekspertu identificēšanas un aktuālo PR un komunikācijas aktivitāšu koordinēšanas detaļām.

¹³² What is MS2014+ for?

<https://www.dotaceeu.cz/cs/ostatni/dulezite/caste-dotazy/ms2014-casto-kladene-otazky-medii/ms2014-a-jeho-funkce>

¹³³ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July – December 2019. https://images.transparencycdn.org/images/6-Partner-narrative-reports_July-December-2019.pdf

¹³⁴ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR. <https://mmr.gov.cz/cs/uvod>

¹³⁵ “Technical supervision services over the operation of the IT system MS2014+. (Služby technického dozoru nad provozem informačního systému MS2014+)

¹³⁶ The Ministry for Regional Development and Transparency International Czech Republic sign a memorandum of understanding for the development phase of integrity pacts. <https://www.transparency.cz/ministerstvo-pro-mistni-rozvoj-a-transparency-international-ceska-republika-podepisuji-memorandum-o-porozumeni-pro-fazi-rozvoje-paktu-integrity/>

¹³⁷ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July – December 2019. https://images.transparencycdn.org/images/6-Partner-narrative-reports_July-December-2019.pdf

Integritātes pakts¹³⁸ starp Transparency International Čehija un Reģionālās attīstības ministriju tika parakstīts 2016. gada jūlijā¹³⁹. Neatkarīgajam uzraugam tika piešķirtas tiesības piekļūt visai informācijai, sadarbības procesa komunikācijai un sanāsmēm, kas saistītas ar iepirkuma procedūru. Atbilstoši līgumsaistībām *Transparency International Čehija* kā neatkarīgajam uzraugam bija jāsaņem un jāpublicē uzraudzības ziņojumi, kā arī jāorganizē noteikts preses konferences skaits, lai informētu sabiedrību par integritātes pakta.

Tā kā minētais līgums bija pirmais integritātes pakta pilotprojekts Čehijas Republikā, *Transparency International Čehija* centās popularizēt šī rīka izmantošanas lietderību, īpaši starp publiskā sektora iestādēm kā iepirkumu organizētājiem.

2018. gads

2018. gada jūlijā profesionālajā žurnālā "Publiekie iepirkumi praksē" (*Veřejné zakázky v praxi*¹⁴⁰) tika publicēts apjomīgs raksts, kas aplūkoja integritātes pakta kā instrumenta ieviešanu no likumdošanas un piemērošanas prakses skatupunkta. Šāda raksta publicēšana nodrošināja pasūtītāju labāku informēšanu par integritātes pakta būtību, lomu un to pielietošanu citās valstīs un bija vērtīgs papildinājums informatīvajiem semināriem un citiem publicitātes pasākumiem, kas tika organizēti, lai vairotu visu pušu informētību.

Kopš integrācijas pakta ES pilotprojekta noslēgšanas *Transparency International Čehija* ir darbojusies kā uzraugs arī citos integrācijas paktos¹ un var uzskatīt, ka Čehija ir viena no retajām valstīm, kur integrācijas pakta modelis ir guvis atpazīstamību pēc ES pilotprojekta noslēguma¹.

¹³⁸ Integrity Pacts entered into pursuant to the Memorandum of Understanding for the Integrity Pact Development Stage by and between the Parties. https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/czech_republic_2016_integrity_pact_text_en.pdf

¹³⁹ MS2014+ <https://images.transparencycdn.org/images/TI-Czech-Republic.pdf> Pakty Integrity <http://dotaceu.cz/getmedia/bc9dc274-a0fb-492a-bc6a-bf49433b0ae6/Pakty-Integrity-smlouva-CES-5499.pdf?ext=.pdf>

¹⁴⁰ *Veřejné zakázky v praxi* <https://forum-media.cz/produkty/verejne-zakazky-v-praxi/> Raksts atsevišķi

Integritātes pakta kā instrumentu galvenokārt izmanto ES fondu publiskajos iepirkumos un projektos, lai palīdzētu samazināt iespējamās korupcijas riskus un veicināt caurspīdīgu un likumīgu publiskā iepirkuma norisi.

2018. gads

2018. gadā *Transparency International Čehija* tika uzaicināta uz diskusiju ar Klīniskās un eksperimentālās medicīnas institūtu (Institute for Clinical and Experimental Medicine, (*Institutu klinické a experimentální medicíny*), IKEM) pārstāvjiem par iespējamu integritātes pakta īstenošanu kā daļu no publiskā līguma par divu jaunu slimnīcas korpusu būvniecību¹⁴¹. IKEM ir lielākais Veselības ministrijas pārraudzībā esošais specializētais klīniskais un zinātniskās pētniecības centrs Čehijā. Jautājums par iespējamu Veselības ministrijas iesaisti integrācijas pakta īstenošanā kļuva arī par vienu no diskusijas punktiem starp *Transparency International Čehija* un veselības ministru, kas notika 2018. gada vidū, tomēr tikšanās laikā netika panākts oficiāls lēmums par sadarbību vai līdzfinansējumu integritātes pakta ieviešanai.

Vienlaikus informatīvā tikšanās ar IKEM pārstāvjiem demonstrēja nopietnu interesi par integritātes pakta ieviešanu visā publiskā līguma procesā, kā arī par *Transparency International* kā neatkarīgā uzrauga iesaisti. Šo interesi apstiprināja IKEM **uzaicinājums *Transparency International* Čehija piedalīties apspriedē ar potenciālo izpildītāju** – vienu no lielākajiem Čehijas būvniecības uzņēmumiem.

2019. gads

Sākot ar 2019. gada janvāri, sadarbība jau bija stadijā, kurā tika izstrādāts dokuments¹⁴² starp IKEM un *Transparency International Čehija*, kura ietvaros tika nostiprināta integritātes pakta

pieejams:- <https://www.transparency.cz/pakty-integrity-jako-protikorupcni-nastroj-pri-zadavani-verejnych-zakazek/>

¹⁴¹ IKEM is building: The completion of the Energocentra should be completed in 11 months. <https://www.transparency.cz/ikem-stavi-dostavba-energocentra-by-mela-byt-hotova-za-11-mesicu/>; INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS Narrative report from the 15 civil society monitors: January - June 2018. <https://images.transparencycdn.org/images/3-Partner-narrative-reports-January-June-2018.pdf>

¹⁴² Pakty integrity <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2022/12/IKEM-Pakty-intergrity.pdf>

īstenošana. **Neatkarīgā uzrauga (*Transparency International* Čehija) iesaiste tika finansēta no pasūtītāja (IKEM) līdzekļiem.**

Tika noteikts, ka apmaksātas tiks tikai darbības, kas tieši saistītas ar uzraudzības procesu un konsultācijām, un integritātes pakta īstenošanā tiks ievēroti tie paši principi, kas bija DG Regio 2016. gada finansētajam pilotprojektam, kā arī *Transparency International Čehija* kā neatkarīgā uzrauga un IKEM kā pasūtītāja sadarbība balstīsies uz tiem pašiem principiem kā pilotprojekta integritātes pakts. Gan energocentra pabeigšana, gan arī IKEM paplašināšana ar divu korpusu izbūvi ar ES fondu finansējumu notika *Transparency International Čehija* uzraudzībā. ***Transparency International Čehija* šajā procesā galvenokārt tika piesaistīts, lai palīdzētu novērst riskus, kas saistīti ar valsts ieguldījumiem, un palielinātu publisko līgumu caurspīdīgumu.**

2019. gads

2019. gada janvārī *Transparency International Čehija* tīmekļa vietnē tika publicēta **rokasgrāmata par godīgu iepirkumu ES fondu ietvaros** “Godīgu publisko iepirkumu vadība: Rokasgrāmata publiskajiem pasūtītājiem” (*Férové zadávání veřejných zakázek příručka pro veřejné zadavatele*¹⁴³ (*Clean Contracting in the EU Funds*). Publikācijā tika iekļauta sadaļa, kas veltīta integritātes pakta rīka aprakstam un popularizēšanai, īpaši uzsverot šī rīka inovatīvo aspektu. Publikāciju izplatīja arī tiešsaistes juridiskajā informatīvajā sistēmā (līdz 2000 saņēmēju), tostarp reģionālās pārvaldes un pašvaldību administrācijas darbiniekiem. Paralēli tam *Transparency International Čehija* īstenoja vairākas **informatīvas un tīklošanās aktivitātes**, lai informētu maksimāli lielu skaitu pasūtītāju pārstāvju par integritātes pakta un to lietderību publiskajos iepirkumos. Piemēram, *Transparency International Čehija* organizēja **apaļā galda**

diskusiju visu iesaistīto pušu pārstāvjiem, kuras ietvaros tika diskutēts par rīkiem un metodēm, kas tiek izmantotas korupcijas risku novēršanai publiskajos iepirkumos projektos, kas tiek finansēti no ES fondiem, akcentējot pilsoniskās sabiedrības līdzdalības priekšrocības publiskā iepirkuma uzraudzībā. Diskusijas ietvaros un vēlāk **integritātes pakti tika izcelti kā instruments efektīvā risku pārvaldībā, kas palīdz samazināt iespējas krāpniecībai/manipulācijām vai neētiskai rīcībai visos publiskā iepirkuma posmos.**

2019. gada jūnijā, pie *Transparency International Čehija* vērsās Čehijas Zinātņu akadēmijas Fizioloģijas institūts (IPHYS) un Mikrobioloģijas institūts (IMB) (*Institutes of Physiology and Microbiology at the Czech Academy of Sciences*¹⁴⁴), **lūdzot piemērot integritātes pakta rīku un principus divos iepirkumos** – dzīvnieku turēšanas telpu rekonstrukcijā un aprīkojuma iegādē. Tādējādi 2019. gadā tika uzsākts īstenot vēl vienu integritātes pakta, kas attiecas uz jauna tehniskā aprīkojuma iegādi un uzstādīšanu renovētajā korpusā Čehijas Zinātņu akadēmijas Fizioloģijas institūtā, kas ietvēra korpusa renovāciju un jaunu tehnisko iekārtu piegādi. Integritātes pakta¹⁴⁵ dalībnieki bija TS CZ (neatkarīgais uzraugs) un Čehijas Zinātņu akadēmijas Fizioloģijas institūts (iepirkuma organizētājs/Pasūtītājs), kā arī uzņēmējs (Izpildītājs).

Abos šajos gadījumos neatkarīgais uzraugs un pasūtītājs **parakstīja pakalpojumu līgumus uzraudzības aktivitātēm un atsevišķas trīspusējās integritātes pakta deklarācijas**, kas ietvēra arī pretendentes. Integritātes pakta deklarācijās tika iekļautas tās pašas normas kā integritātes paktā, kas attiecas uz MS2014+, bet **Pasūtītājs pilnībā sedza uzraudzības izmaksas**¹⁴⁶.

Jānorāda, ka minētie līgumi ietvēra tikai tehnisko uzraudzību iepirkuma procedūrā, nevis komunikācijas un pilsoniskās līdzdalības

¹⁴³ Férové zadávání veřejných zakázek příručka pro veřejné zadavatele. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2019/03/F%C3%A9rov%C3%A9-ve%C5%99ejn%C3%A9-zak%C3%A1lky-v-ESI-fondech-P%C5%99%C3%ADru%C4%8Dka-pro-zadavatele.pdf>

¹⁴⁴ Integrity Pact for Institutes of Physiology and Microbiology at the Czech Academy of Sciences – Pavilion Renovation. <https://collective-action.com/explore/initiatives/2005/>

¹⁴⁵ Pakty integrity. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2022/12/FGU%CC%81-MBU%CC%81-Pakty-integrity.pdf>

¹⁴⁶ Czech Republic. Integrity Pacts around the world. <https://www.transparency.org/en/projects/integrity-pact-global-standard/integrity-pacts-around-the-world/czech-republic>

veicināšanas aktivitātes, kas bija būtiskas un raksturīgas pilotprojekta ietvaros veiktajam integritātes pakam.

2022. gads

2022. gadā starp *Transparency International Čehija* un Hradec Králové Universitātes slimnīcu tika noslēgts integritātes pakts¹⁴⁷ attiecībā uz uzraudzību publiskajā iepirkumā, kura ietvaros plānots uzbūvēt jaunu ķirurģisko pakalpojumu sniegšanas ēku/nodaļu.

2023. gads

Kopš 2023. gada *Transparency International Čehija* sadarbojas ar Prāgas ūdens uzņēmumu (PVS) par integritātes paktu, kas attiecas uz esošās ūdens piegādes līnijas modernizāciju un rekonstrukciju Centrālajā notekūdeņu attīrīšanas stacijā Císařský ostrov, Prāgā¹⁴⁸.

2024. gads

2024. gadā noslēdza vienošanos par integritātes pakta īstenošanu¹⁴⁹ ar Prāgas Transporta uzņēmumu (Dopravní podnik hl. m. Prahy, akciová společnost, DPP), par publisko iepirkumu "Vilcieni un transporta sistēmas automatizācija C līnijā un jaunajā ID līnijā" („*Vlaky a dopravní systém Automatizace linky C a nové linky I.D*“).

2024. gadā pēc iepriekšējās veiksmīgās sadarbības tika uzsākta vēl viena sadarbība ar IKEM, un noslēgts integritātes pakts¹⁵⁰ attiecībā uz publisko iepirkumu „Z3 – Laboratorijas paviljona būvniecība – modulārā būvniecība II.” („*Z3 – Výstavba laboratorního pavilonu – modulární výstavba II*“).

2024. gada nogalē Tomáš Bata Reģionālā slimnīca (*Krajská nemocnice Tomáše Batiun*) un

Transparency International Čehija ir noslēgušas integritātes paktu¹⁵¹ par publiskā iepirkuma uzraudzību ginekoloģijas un dzemdniecības kompleksa būvniecībai, kas būs pilnīgi jauna ēka slimnīcas teritorijā¹⁵². Paredzēts, ka būvniecība ilgs divus gadus, un šis projekts ir otrais lielākais pēc neatliekamās medicīniskās palīdzības daudzfunkcionālā bloka būvniecības, un tieši tāpēc slimnīcas valde un vadība vēlas, lai viss noritētu maksimāli raiti, caurspīdīgi un atklāti.

Integritātes pakta ieviešana Čehijā ir **daļa no plašākiem centieniem ierobežot korupciju**, kas ir būtiski kontekstā ar Atvērtās valdības partnerības (Open Government Partnership OGP¹⁵³) ietvaru ar mērķi vairot sabiedrības uzticību un novērst valsts līdzekļu ļaunprātīgu izmantošanu.

Vienlaikus ar integritātes pakta īstenošanu *Transparency International Čehija* realizē arī **vairāku citu līdzīgu uzraudzības projektu īstenošanu**, piemēram, 2024. gadā viens no šādiem ir Centrālbohēmijas reģiona Integrētās transporta sistēmas (*Integrovanou dopravou Středočeského kraje*, IDSK) iepirkums par pasažieru pārvadājumu nodrošināšanu ar elektrovilcieniem Centrālajā Bohēmijas reģionā un Prāgā, kas paredz arī elektrovilcienu iegādi¹⁵⁴. Šī ir lielākā šāda veida iepirkuma procedūra Čehijas vēsturē. Uzvarējušais pārvadātājs iegādāsies vilcienus vairāk nekā par 20 miljardiem kronu (apm. 800 milj. EUR) un kopējās izmaksas, pārsniegs 44 miljardus kronu (apm. 1 miljardu un 750 milj. EUR)¹⁵⁵. Šis līgums ir nozīmīgs gan līdzekļu apjoma ziņā, gan tā ietekmes ziņā. *Transparency International Čehija* būs jānodrošina iepirkuma sagatavošanas un īstenošanas uzraudzība, kā arī jāpārbauda caurspīdīguma un tiesiskuma ievērošana visā konkursa procesā, viņu loma būs stiprināt visa

¹⁴⁷ Pakty integrity. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2022/12/FNHK-Pakty-integrity.pdf>

¹⁴⁸ Pakty integrity. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2023/02/Pakty-integrity-PVS-a-TI.pdf>

¹⁴⁹ Pakty integrity. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/06/000441-00-24-Transparency-International-Pakty-integrity.pdf>

¹⁵⁰ Pakty integrity. https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/10/Pakty-Integrity-Z3-II-2.pdf_podepsano.pdf

¹⁵¹ Pakty integrity. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/11/Pakty-integrity-KNTB-a-TI-2024.pdf>

¹⁵² KNTB a Transparency International uzavřely Pakt integrity k výběru dodavatele na nový gynecologicko-porodnický

komplex. <https://www.transparency.cz/kntb-a-transparency-international-uzavrely-pakt-integrity-k-vyberu-dodavatele-na-novy-gynecologicko-porodnický-komplex/>

¹⁵³ Czech Republic. Public Monitoring of Public Procurement <https://www.opengovpartnership.org/members/czech-republic/commitments/CZ0039/>

¹⁵⁴ Středočeský kraj a hlavní město Praha připravují soutěž na dopravce, který bude provozovat velkokapacitní vlaky. Na rekordní zakázku bude dohlížet Transparency International. <https://www.idsk.cz/transparency>

¹⁵⁵ Transparency International will supervise the billion-euro tender of the Central Bohemian Region and Prague. <https://ekonomickydenik.cz/na-miliardovy-tendr-stredoceskeho-kraje-a-prahy-bude-po-dohode-dohlizet-transparency-international/>

iepirkuma procesa uzticamību piegādātāju un sabiedrības acīs un minimizēt necaurspīdīguma, izšķērdības vai citu kļūdu riskus.

Kā norāda *Transparency International Čehija*, šajā gadījumā netika noslēgts integritātes pakts, jo paredzamajā uzraudzības procesā trūka dažas no integritātes paktam raksturīgajām iezīmēm, kā arī tika ņemts vērā ļoti ilgais īstenošanas periods. Secināms, ka Čehijā tiek izmantoti arī citi

instrumenti publisko iepirkumu uzraudzības kontekstā, ja netiek noslēgts integritātes pakts.

Integritātes pakts ir daļa no plašākām *Transparency International Čehija* aktivitātēm, kuru mērķis ir ieviest godīgu līgumu (fair contracting) principus un citus pretkorupcijas rīkus, kas piemērojami publiskajos iepirkumos

Integritātes pakta ieviešanas pieredze projektu ietvaros Čehijā

Posmi un atbildības sadalījums

Čehijā nav izveidots specifisks tiesiskais regulējums attiecībā uz integritātes paktiem.

Tomēr Čehijas publisko iepirkumu sistēma ir stingri regulēta saskaņā ar valsts Publisko iepirkumu likumu¹⁵⁶, kas pielāgots ES regulām un direktīvām. Šis likums nosaka prasības par publisko līgumu slēgšanas procedūrām, piedāvājumu izvērtēšanu, caurspīdīgumu un konkurences ievērošanu, kas palīdz samazināt korupcijas riskus. Čehija ir pieņēmusi arī pasākumus, lai stiprinātu pretkorupcijas mehānismus, piemēram, likums prasa publiskā sektora iestādēm veikt detalizētu iepirkumu uzraudzību un nodrošināt pienācīgu pārskatatbildību, kā arī valstī darbojas trauksmes cēlēju ziņošanas iespējas, kas ļauj uzraudzīt iespējamās nelikumības iepirkumu procesos.

Kopējā publisko iepirkumu sistēmas uzraudzība aptver vairākas iestādes, piemēram, Čehijas Korupcijas novēršanas biroju (Czech Anti-Corruption Bureau), Čehijas Konkurences padomi (Czech Competition Authority), Čehijas Nacionālo audita biroju (Czech National Audit Office), Čehijas Valsts kontroli (Czech State Control) un

citas uzraugošās institūcijas atkarībā no iepirkuma jomas.

Transparency International Čehija nesaskata trūkumu tajā, ka integritātes pakti nav atsevišķi atrunāti Čehijas normatīvajā regulējumā, bet tiek īstenoti praksē pēc brīvprātības principa un iepirkumu organizētājiestāžu pieprasījuma, balstoties uz starptautisko un pilotprojekta pieredzi, kā arī ievērojot pārvaldības labu praksi kā veicināt caurspīdīgumu un novērst korupciju publisko iepirkumu procesos, piesaistot neatkarīgus uzraugus šo procesu nodrošināšanā.

Čehijā integritātes pakta īstenošanas procesā tiek parakstīts integritātes pakts¹⁵⁷, kas tiek noslēgts starp trim pusēm un regulē saistības par caurspīdīgumu un korupcijas novēršanu, un otrs sadarbības līgums¹⁵⁸, kas tiek noslēgts tikai starp iestādi un neatkarīgo uzraugu, un tā galvenais mērķis ir regulēt sadarbības nosacījumus, galvenokārt uzraudzības izmaksas un tehniskos sadarbības aspektus.

Lai arī integritātes paktiem ir vairākas vienojošas iezīmes un pamatprincipi, katra integritātes pakta ieviešana Čehijā līdz šim ir bijusi atšķirīga, to ietekmē tādi aspekti kā neatkarīgā uzrauga iesaistes brīdis, uzraudzības ilgums, īstenotās darbības, iepirkuma procedūras veids, sadarbības procesā

¹⁵⁶ Act No. 134/2016 Coll. Public Procurement Act.

<https://www.zakonyprolidi.cz/cs/2016-134>

¹⁵⁷ Piemēram, Pakty integrity. https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/06/000441-00-24_Transparency-International_Pakty-integrity.pdf

¹⁵⁸ Piemēram, Transparency International Smlouva s poskytování služeb 003308 k uveřejnění. <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/30800072>

risināmās problēmas, izvēlētie risinājumi un citi aspekti.

Integritātes pakta piemēru aprakstos ir iespējams detalizēti identificēt katra posma norises laika periodu, kas palīdz labāk izprast, kā konkrētie apstākļi un faktori ietekmēja projekta ieviešanas gaitu un sākotnējo noteikto laika grafiku, kā arī identificēt visu iesaistīto pušu savstarpējo sadarbību un atbildības sadalījumu, lai nodrošinātu integritātes pakta principu pilnīgu ievērošanu praksē, adaptīvi reaģējot uz konkrētām situācijām un īstenošanas gaitu.

Transparency International Čehija ieskatā integritātes pakta mehānismiem nevajadzētu sākties “kaut kur pa vidu”, bet jau pašā sākumā – pirms iepirkuma dokumentācijas izstrādes un izsludināšanas vai pat lēmuma par iepirkumu pieņemšanas fāzē.

Balstoties no *Transparency International Čehija* pieredzes ir svarīgi iesaistīt neatkarīgo uzraugu pietiekami agri, proti, **lai integritātes pakta īstenošana nepārvērsas par krīzes vadību,** kad visi publiskā iepirkuma nosacījumi jau ir noteikti un svarīgākie lēmumi, kas rada korupcijas riskus, jau ir pieņemti, un integritātes pakta preventīvā loma nav iespējama.

Vislielākais ieguvums ir iespēja pārbaudīt integritātes pakta metodoloģiju praksē secīgi visā līguma ciklā, tādējādi, atbilstoši katra īstenošanas posma aktuālajām darbībām, nodrošinot caurspīdīgumu un novēršot potenciālos korupcijas riskus.

Integritātes pakts par Tehniskās uzraudzības pakalpojumiem MS2014+ IT sistēmas darbībai (2016 - 2019)

Minētais ir pilotprojekts EK projekta ietvaros, kur integritātes pakts īstenots Reģionālās attīstības ministrijas¹⁵⁹ (Ministerstvo pro místní rozvoj ČR) projektam par **vienotas IKT bāzētas uzraudzības sistēmas ieviešanai ES fondu projektos (MS2014+)**¹⁶⁰.

Kopējais projekta budžets: 166 632 euro

Finansējums uzraudzībai: 139 849 euro

Integritātes pakts tika 100% finansēts DG REGIO pilotprojekta ietvaros. Būtiski norādīt, ka **uzraudzības budžetā bija iekļauts ne tikai integritātes pakta monitorings, bet arī finansējums nacionālajai interešu aizstāvībai, komunikācijai un projekta uzraudzības, izvērtēšanas un mācīšanās (MEL) komponentiem** (tostarp sanāsmēm un pasākumiem pilotprojekta ietvaros). Par uzraugāmā projekta un uzraudzībai paredzētā budžeta attiecības proporcijām, šis ir viens no kritizētākajiem projektiem.

¹⁵⁹ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.

<https://mmr.gov.cz/cs/uvod>

¹⁶⁰ <https://images.transparencycdn.org/images/TI-Czech-Republic.pdf>

¹⁶¹ Ministerstvo pro místní rozvoj ČR.

<https://mmr.gov.cz/cs/uvod>

Integritātes pakta neatkarīgā uzrauga funkciju pildīja (*Transparency International Čehija*, bet **līgumslēdzēja iestāde**/ pasūtītājs bija Reģionālās attīstības ministrija¹⁶¹ (*Ministerstvo pro místní rozvoj ČR*).

Projekta izvēles kritēriji integritātes pakta ieviešanai bija šādi:

Sākotnēji *Transparency International Čehija* bija **grūtības atrast pasūtītāju ar piemērotu iepirkumu integritātes pakta īstenošanai**, un pēc vairākiem nesekmīgiem mēģinājumiem, šis bija kā risinājums pilotprojekta īstenošanai.

Kā pamatojums tika norādīts, ka informācijas tehnoloģiju joma, kas saistīta ar valdības līgumiem un tās daudzo aģentūru darbību, pēdējo gadu laikā ir **bijusi viena no visproblemātiskākajām nozarēm Čehijas publiskajos iepirkumos**. Šajā jomā ir novērotas neskaitāmas situācijas, kas ietver izkropļotus līgumus, pārmaksāšanu un piegādātas tehnoloģijas, kas bieži vien neizpilda sākotnēji noteiktās funkcijas. Šādi gadījumi ir radījuši būtiskas bažas par iepirkumu procesa caurspīdīgumu, efektivitāti un godīgumu, kā arī par valsts līdzekļu izlietojumu, kas nepieciešams, lai nodrošinātu

¹⁶² Integrity Pacts entered into pursuant to the Memorandum of Understanding for the Integrity Pact Development Stage by and between the Parties. https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/czech_republic_2016_integrity_pact_text_en.pdf

veiksmīgu un kvalitatīvu tehnoloģiju ieviešanu un izmantošanu valsts pārvaldē.

Neskatoties uz to, ka šis iepirkums finansiāli bija samērā neliels un ļoti tehnisks, **projektam tika piešķirta liela nozīme, jo tika uzskatīts, ka tas ietekmēs visus pārējos ES struktūrfondu ieguldījumus Čehijas Republikā**.

Galvenie sadarbības posmi un īstenotās darbības:

Lai arī projekta īstenošana tika uzsākta 2016. gada 1. janvārī, tikai 2016. gada jūnijā tika parakstīts Saprašanās memorands starp *Transparency International Čehija* un ministrijas Nacionālās koordinācijas institūcijas vadības nodaļu, bet **integritātes pakts**¹⁶² starp *Transparency International Čehija* un Reģionālās attīstības ministriju tika parakstīts 2016. gada jūlijā¹⁶³.

Pēc publiskā iepirkuma procedūras **sagatavošanas posma** pabeigšanas, *Transparency International Čehija* sadarbībā ar piesaistīto neatkarīgo IT jomas ekspertu (*Allstar Group*) uzraudzīja iepirkuma dokumentāciju un sniedza komentārus un ieteikumus, kurus pasūtītājs ņēma vērā, un publiskā iepirkuma procedūra tika uzsākta

¹⁶³

MS2014+

<https://images.transparencycdn.org/images/TI-Czech-Republic.pdf> Pakty Integrity
<http://dotaceu.cz/getmedia/bc9dc274-a0fb-492a-bc6a-bf49433b0ae6/Pakty-Integrity-smlouva-CES-5499.pdf?ext=.pdf>

tikai 2017. gada 3. janvārī¹⁶⁴. *Transparency International Čehija* pastāvīgi bija saziņā ar ministrijas pārstāvjiem, lai, ja nepieciešams, piedalītos iepirkuma dokumentācijas precizēšanā, tomēr tas nebija nepieciešams, jo noteiktajā termiņā netika saņemti iebildumi un neradās nepieciešamība dokumentāciju precizēt.

Pēc piedāvājumu iesniegšanas perioda beigām 2017. gada 31. janvārī, pasūtītājs izveidoja vērtēšanas komisiju, kas veica piedāvājumu atvērtā, kurā kā novērotājs piedalījās arī *Transparency International Čehija* projekta komandas pārstāvis. Konkursa ietvaros tika saņemts tikai viens piedāvājums, bet uzņēmums, kas iepriekš bija īstenojis līdzīgu līgumu, nepiedalījās konkursā. *Transparency International Čehija kopā ar saviem ekspertiem izpētīja iespējamās iemeslus un secināja, ka iemesls bija zema līguma summa, kas nebija pietiekami pievilcīga piedāvājumu iesniedzējiem, turklāt citi potenciālie pretendenti bija aizņemti ar jauno nodokļu sistēmas režīmu, kurš nesen tika pieņemts valdībā un tāpēc neiesniedza savus piedāvājumus šajā konkursā.* Balstoties uz minētajiem apsvērumiem, kā arī ņemot vērā ierobežoto pieredzējušu IT ekspertu skaitu Čehijā, viena iesniegtā piedāvājuma fakts netika uzskatīts par neparastu.

Otrā vērtēšanas komisijas sēde notika 2017. gada 14. februārī. Komisijas locekļi vienojās, ka ir nepieciešams rūpīgi pārbaudīt pretendenta kvalifikāciju, tika uzsvērts, ka, ņemot vērā vienīgo

saņemto piedāvājumu, ir pienācīgi un pietiekami jāpārbauda iesniegtā piedāvājuma kvalitāte.

Trešajā vērtēšanas komisijas sēdē, kas notika 2017. gada 15. martā, tika lūgts pretendenta papildināt piedāvājumā sniegto informāciju par kvalifikāciju. Vērtēšanas komisija pamanīja nelielas kļūdas komandas dalībnieku sarakstos dažādās piedāvājuma daļās, kā arī iesniegtajos sertifikātos (vārdu sajaukšana, sertifikātos vispār neparādījās vārdi utt.). Kad pretendents iesniedza atbilstošu dokumentāciju, vērtēšanas komisija ieteica slēgt līgumu ar šo pretendentu. *Transparency International Čehija kā neatkarīgais uzraugs norādīja, ka līgumsaistības par integritātes pakta ievērošanu tiks iekļautas kā līguma projekta atsevišķs pielikums, un ka sākotnējās neatbilstības tehniskajā speciālistu sarakstā, diplomos un sertifikātos tika labotas, un ka nepieciešamās references tika pievienotas, lai atbilstība iepirkuma prasībām būtu skaidri un vienojīgi redzama. Transparency International Čehija tomēr arī pievērsa uzmanību uz dažām citām maznozīmīgām neatbilstībām projekta ieviešanas komandas sastāvā. Pamatojoties uz pasūtītāja otro pieprasījumu pēc papildu dokumentācijas un pretendenta atbildi, visas kļūdas tika labotas, un neatkarīgais uzraugs secināja, ka iepirkuma dokumentācija un līguma projekts ir saskaņoti un ka iesniegtais līguma projekts atbilst Publisko iepirkumu likuma prasībām.*

<https://images.transparencycdn.org/images/1-Partner-narrative-reports-January-June-2017.pdf>

¹⁶⁵ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS

Paralēli iepirkuma procesam pamatinformācija par integritātes pakta būtību, principiem un potenciālajām izmantošanas iespējām tika **prezentēta astoņu pretkorupcijas apmācību sesiju un semināru ietvaros**, kas bija paredzēti Čehijas Republikas vadības iestāžu un biroju darbiniekiem, aptverot aptuveni 270 dalībniekus. Turklāt darba sanāksmēs ar valsts un privātā sektora pārstāvjiem tika apspriesti integritātes pakta izmantošanas scenāriji turpmākās sadarbības ietvaros. Šajās sanāksmēs tika analizēta arī plašākā "Godīgu līgumu" pieeja (*Fair Contracting approach*), kā arī sniegta aktuāla informācija par kopējo integritātes pakta projektu.

2017. gada 9. augustā Reģionālās attīstības ministrijā notika koordinācijas sanāksme¹⁶⁵, kurā piedalījās Monitoringa sistēmas vadības departamenta vadības pārstāvji un citi Reģionālās attīstības ministrijas (pasūtītāja iestādes) darbinieki, uzņēmuma BDO IT a.s. (līguma izpildītāja) pārstāvji, kā arī uzņēmumu, kas iesaistīti MS 2014+ monitoringa sistēmas darbības nodrošināšanā (Tesco SW, DATASYS, T-Mobile), pārstāvji un neatkarīgā uzrauga *Transparency International Čehija* pārstāvji. Sanāksmes darba kārtība ietvēra iepazīšanos ar BDO IT a.s. un tā ieviešanas komandu, lai prezentētu publiskā iepirkuma līguma īstenošanas atsevišķus aspektus. *Transparency International Čehija kā neatkarīgais uzraugs prezentēja integritātes pakta konceptu un tā specifiskos aspektus attiecībā uz MS2014+ uzraudzības sistēmu (zema sabiedrības*

Narrative report from the 15 civil society monitors: July - December 2017

<https://images.transparencycdn.org/images/2-Partner-narrative-reports-July-December-2017.pdf>

¹⁶⁴ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS Narrative Report from the 15 civil society monitors: January - June 2017

un mediju interese salīdzinājumā ar augstu uzraudzības līmeni no Čehijas audita institūciju puses, zemas iespējas tiešai citu ieinteresēto pušu iesaistei u.c.). *Transparency International Čehija* iepazīstināja ar galvenajiem integritātes pakta līguma nosacījumiem un sniedza atbildes uz auditorijas jautājumiem.

Galvenie jautājumi bija saistīti ar Audita biroja viedokli par neatkarīgā uzrauga ieteikumiem un šo ieteikumu obligāto raksturu.

Tikšanās laikā visas puses vienojās par tālāko sadarbību, t.i., regulāru ikmēneša neformālu sanāksmju organizēšanu starp pasūtītāju, līguma izpildītāju un neatkarīgo uzraugu, kā arī regulāru dokumentu apmaiņu (līguma izpildītāja ikmēneša paziņojumi/konta pārskati, ziņojumu projekti/galīgās versijas) un visas puses **vienprātīgi nolēma, ka visi dokumenti un materiāli, kas tiks nosūtīti starp pusēm, notiks caur pasūtītāju** un attiecīgi Reģionālās attīstības ministrija vienmēr būs informēta par neatkarīgā uzrauga un līguma izpildītāja saziņas saturu.

Laikā no 2018. gada janvāra līdz jūnijam¹⁶⁶, īstenojot publiskā iepirkuma līgumu par MS 2014+ informācijas sistēmas darbības tehniskās uzraudzības pakalpojumiem, **integritātes pakta**

mērķis tika veiksmīgi sasniegts bez jebkādām problēmām. *Transparency International Čehija* tika nodrošināta piekļuve visiem būtiskajiem dokumentiem un datiem, kas saistīti ar konkrētā līguma īstenošanu, un, ja nepieciešams, bija iespēja izteikt un apspriest jebkādas iebildumus vai komentārus. Kā norādīja *Transparency International Čehija* pārstāvji:

Pateicoties visu iesaistīto pušu pieejai un veiksmīgai komunikācijai, mums kā neatkarīgajam uzraugam tika dota iespēja kļūt par līdzvērtīgu partneri iepirkuma procesā.

Pasūtītājs nodrošināja pietiekamu informāciju par koordinācijas sanāksmēm, kuras tika rīkotas ar līguma izpildītāju un uzņēmumiem, kas iesaistīti informācijas sistēmas darbības nodrošināšanā. Dokumentiem bija skaidra un labi strukturēta uzbūve, kas atbilst augstākajiem caurspīdīguma standartiem. Pateicoties gan projekta vadības protokoliem un dokumentiem, gan materiāliem līguma tehniskās īstenošanas nodrošināšanai, *Transparency International Čehija* tika nodrošināta aktuāla informācija par projekta īstenošanas gaitu. **Līguma izpildītāja profesionalitāte tika pārbaudīta ar neatkarīgu IT ekspertu palīdzību.** Eksperti apstiprināja, ka līguma izpildītājs rīkojas

apstrāde) un loģikas slāņa (kur tiek izpildītas biznesa loģikas funkcijas). Prezentācijas slānis nodrošina, ka lietotājs saņem un saprot datus, ko piedāvā sistēma, vienkāršojot mijiedarbību un uzlabojot lietošanas pieredzi. Pāreja tika pamatota ar to, ka Microsoft pakāpeniski samazina atbalstu MS SilverLight, un šis atbalsts būs pilnībā pārtraukts 2021. gadā. Konkrētā novecojusī platforma ļāva MS 2014+ darboties tikai Internet Explorer

saskaņā ar apstiprināto projekta metodoloģiju un, ka nodrošinātā dokumentācija pilnībā atbilst parakstītajam līgumam. Viens no galvenajiem saturiskajiem jautājumiem, kas tika risināts, bija pāreja no esošā prezentācijas slāņa IT sistēmās, kas balstīta uz MS SilverLight platformu, uz jaunu prezentācijas slāni, kas balstīts uz modernu HTML5 tehnoloģiju¹⁶⁷.

Šis konkrētais līgums tolaik bija vienīgais integritātes pakta projekts Čehijā, tāpēc *Transparency International Čehija centās maksimāli izplatīt šī horizontālā rīka izmantošanas filozofiju, īpaši starp pasūtītājiem. Integritātes pakta koncepts un ieteikumi tā pielietošanai tika prezentēti *Transparency International Čehija* organizētajos semināros, kas veltīti pasūtītājiem un publisko iepirkumu administratoriem gan centrālajā, gan vietējā līmenī, kā arī konsultācijās ar privāto sektoru, sociālajiem partneriem, iedzīvotājiem un ekspertiem. 2018. gadā tika nodrošinātas mācības pasūtītājiem un pārraudzības iestāžu darbiniekiem regulāro pretkorupcijas apmācību ietvaros.*

2018. gada oktobrī¹⁶⁸ sakarā ar personāla izmaiņām neatkarīgā uzrauga pusē, tika organizēta informatīva

pārlūkprogrammā, turklāt MS SilverLight izmantošana ierobežo mūsdienīgu tīmekļa tehnoloģiju pielietojumu un samazina iespējas nodrošināt lietotājam draudzīgu un efektīvu saskarni (user-friendly interface).

¹⁶⁸ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS Narrative report from the 15 civil society monitors: July – December 2018.

¹⁶⁶ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS Narrative report from the 15 civil society monitors: January - June 2018.

https://images.transparencycdn.org/images/3-Partner-narrative-reports_January-June-2018.pdf

¹⁶⁷ Prezentācijas slānis ir atsevišķs slānis no pārējiem sistēmas slāņiem, piemēram, datu slāņa (kur notiek datu

sanāksme ar visām publiskā līguma pusēm, pārrunājot arī integritātes pakta aktualitātes. Tika norādīts, ka **finansējuma izmaksu temps ir ātrāks nekā sākotnējās aplēses**. Šo informāciju neatkarīgais uzraugs pieņēma, taču to pārbaudīt un novērtēt nevarēja. Pamatojoties uz Pasūtītāja akceptu un turpinot konsultācijas, un balstoties uz iepriekš veikto pārbaudu rezultātiem (bez iebildumiem), šis fakts tika pieņemts kā pamatots.

2019. gada janvārī pasūtītājs un līgumslēdzējs informēja uzraudzītāju par iepriekšējā periodā sasniegto, apspriežot dokumentu nodošanas jautājumu. Pasūtītājs nodrošināja piekļuvi dokumentu komplektam (data box), kas dokumentēja darbu saturu. **Lai aizsargātu sensitīvus datus, pasūtītājs uzstāja, ka, ja neatkarīgajam uzraudzītājam būs nepieciešami citi dokumenti, šos papildu dokumentus varēs izskatīt pasūtītāja birojā, lai novērstu riskus, kas saistīti ar sniegto datu ļaunprātīgu izmantošanu.**

Tā kā līgums bija ļoti tehniski orientēts, tika iesaistīta ārējā institūcija (Allstar Group), kas veica **dokumentu analīzi, vērtējot tos attiecībā uz procesa tehnisko aspektu**. Allstar Group vērtēja, ka BDO nodrošinātais pakalpojums tiek veikts labi. Līguma izpildītāja darba paziņojumos nebija skaidri norādīts, līdz kurai pakāpei tas attiecas uz šī procesa uzraudzību. *Transparency International Čehija*

https://images.transparencycdn.org/images/4-Partner-narrative-reports_July-December-2018.pdf

¹⁶⁹ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: January – June 2019

ieteica pasūtītājam izmantot ārējās ekspertu institūcijas iesaisti sākotnējā iepirkuma dokumentu sagatavošanas posmā, un tagad norāda, ka ārējo jomas ekspertu iesaistīšana ir nozīmīga arī līguma izpildes posmā, jo ir liela iespēja, ka ārējais IT eksperts spēs identificēt problemātiskos aspektus vai potenciālos riskus.

Uzraugot līguma izpildi 2019. gada pirmajā pusē, *Transparency International Čehija* nekonstatēja nekādas problemātiskas situācijas, kas varētu norādīt uz potenciāliem korupcijas vai krāpšanas riskiem un/vai neefektīvu finanšu līdzekļu izmantošanu¹⁶⁹.

Noslēguma sanāksmē, kas notika 2019. gada maijā un kurā visas integritātes pakta puses, tika izskatīta publiskā iepirkuma hronoloģija un galvenie posmi.

Visas puses secināja, ka ir būtiski piemērot integritātes pakta principus lielos, stratēģiskos projektos, īpaši to sagatavošanas visagrīnākajā posmā.

Noslēguma pasākumā tika izvērtēta *Transparency International Čehija* klātbūtne pilotprojektā un notika šī rīka popularizēšana¹⁷⁰. Pasākuma laikā dalībniekiem tika sniegta informācija par integritātes pakta mehānismu izmantošanu, notika pieredzes apmaiņa, tika izvērtētas integritātes pakta priekšrocības un trūkumi. *Transparency*

https://images.transparencycdn.org/images/5-Partner-narrative-reports_January-June-2019.pdf

¹⁷⁰ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July – December 2019

International Čehija atzina, ka no dalības un sabiedrības iesaistes viedokļa raugoties, iepirkuma konteksts bija ļoti neizteiksmīgs un tam nebija lielas ietekmes uz iedzīvotāju ikdienas dzīvi.

Lielākā pievienotā vērtība bija tā, ka Transparency International Čehija izdevās pārbaudīt pasūtītāju pieprasījumu un publisko iepirkumu vides gatavību brīvprātīgai šī

Ārpus uzraudzītā līguma *Transparency International Čehija* turpināja veicināt integritātes pakta kā instrumentu. Tika **publicēta rokasgrāmata** par godīgu iepirkumu praksi, informācija par integritātes pakta principiem un mehānismiem tika izplatīta arī **pasākumā Tīklošanās brokastīs**, četros **pretkorupcijas semināros**, kas tika organizēti reģionālās un pašvaldību administrācijas un politikas pārstāvjiem, kā arī divos **pretkorupcijas apmācību pasākumos** Prāgas pašvaldības darbiniekiem. Lai novērstu sistēmiskās nepilnības un uzlabotu publiskā iepirkuma vidi Čehijā, *Transparency International Čehija* aktīvi **piedalījās darba grupā**, kas izveidota iniciatīvas “Rekonstrukce státu”¹⁷¹ ietvaros, lai sekmētu efektīvāku Konkurences aizsardzības biroja darbību (*Office for the Protection of Competition, Úřad pro ochranu hospodářské soutěže*¹⁷²).

https://images.transparencycdn.org/images/6-Partner-narrative-reports_July-December-2019.pdf

¹⁷¹ <https://www.rekonstrukcestatu.cz/>

¹⁷² <https://uohs.gov.cz/cs/uvodni-stranka.html>

Integritātes pakts par Hradec Králové Universitātes slimnīcas iepirkumu jauna ķirurģisko pakalpojumu paviljona būvniecībai¹⁷³. *FN Hradec Králové – Modernizace chirurgických oborů* (no 2022. - turpinās)

Šī ir lielākā būvniecības investīcija šajā slimnīcā pēdējo desmitgažu laikā. Projekts ļaus apvienot ķirurģiskās specialitātes vienā ēkā. Izmaksas finansētas no valdības stratēģisko investīciju Veselības ministrijas programmas "Stratēģiskās investīcijas tieši pārraudzītajās organizācijās"

Pēc integritātes pakta noslēgšanas vispirms tika **veiktas sākotnējās tirgus izpētes konsultācijas** (publiskā apspriede) ar mērķi pārbaudīt esošo tirgus situāciju, apzināt potenciālos piegādātājus, izvērtēt iepirkuma procedūras, kvalifikācijas prasību, cenu aprēķinu, vērtēšanas kritēriju un līguma nosacījumu uzstādījumus, u.c.¹⁷⁴ Šajās konsultācijās kopumā piedalījās 14 dalībnieki, no kuriem 9 iesniedza aizpildītu anketu. **Transparency International Čehija bija iespēja sniegt komentārus par konsultāciju dokumentiem.** Pēc tirgus konsultāciju veikšanas *Transparency International Čehija* saņēma kopsavilkuma dokumentu ar dalībnieku

atbildēm, kā arī piekļuvi mākoņkrātuvei, kurā bija pieejami materiāli publiskās apspriedes dalībniekiem.

Pēc publiskās apspriedes rezultātiem, iepirkumu administrējošais uzņēmums HAVEL & PARTNERS s.r.o. **sagatavoja iepirkuma dokumentācijas projektu. Transparency International Čehija bija iespēja izteikt savus komentārus par šo dokumentāciju**, kura sastāvdaļa bija integritātes pakts, kas noslēgts starp *Transparency International Čehija* kā neatkarīgo monitoru un pasūtītāju.

Iepirkuma dalībniekiem bija pienākums iepazīties ar integritātes paktu un ievērot to visas iepirkuma procedūras laikā. Dalībnieki bija informēti, ka viņiem būs pienākums pievienoties integritātes paktam.

Dalībnieki apliecināja piekrišanu integritātes pakta noteikumiem, parakstot godprātības apliecinājumu, kas pievienots iepirkuma dokumentācijai. Saskaņā ar noslēgto integritātes paktu, **Transparency International Čehija pieprasīja pasūtītājam sniegt:**

- i) fizisko un juridisko personu sarakstu, kas līdz šim tieši piedalījušās pašreizējā iepirkuma dokumentācijas projekta sagatavošanā;
- ii) informāciju par plānotajiem izdevumiem, kas paredzēti konsultantu/ekspertu vai citu personu

¹⁷⁴ Dílčí zpráva o průběhu zadávacího řízení za 2. pololetí 2022. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2022/12/FNHNK-Dilci-zprava-2-2022-fin.pdf>

piesaistei, lai sagatavotu un īstenotu iepirkuma procedūru.

2022. gada decembrī iepirkuma procedūra vēl nebija uzsākta. Galvenie **iesmesli bija saistīti ar to, ka aprēķinātā iepirkuma summa un īstenošanas termiņi neatbilda Veselības ministrijas (VM) programmas "Stratēģiskās investīcijas tieši pārraudzītajās organizācijās" prasībām.** Lai rastu risinājumu, norisinājās sarunas starp pasūtītāju, VM un Finanšu ministriju. Rezultāti no šīm sarunām noteica, ka iepirkuma procedūra tiek apturēta saistībā ar nepieciešamajiem dokumentu apstiprināšanas procesiem VM līmenī¹⁷⁵.

Pasūtītājs lūdza *Transparency International Čehija* konsultācijas par grozījumu līgumā, kas tika noslēgts 2021. gada 1. februārī ar SIEBERT + TALAŠ, spol. s r.o., attiecībā uz projektēšanas darbiem un inženiertehnisko darbību. *Transparency International Čehija* sniegtie komentāri tika iekļauti grozījumu projektā. *Transparency International Čehija nodrošināja papildu ekspertu konsultācijas, kas nebija tieši saistītas ar konkrēto iepirkumu, tomēr tika realizēts kā daļa no sadarbības.*

2023. gadā *Transparency International Čehija nodrošināja komentārus par saistītās iepirkuma dokumentācijas projektu*, piemēram, izskatīja dokumentāciju iepirkumam "Būvnieka tehniskā uzraudzība un BOZP koordinators". Šis iepirkums tika izskatīts pēc pasūtītāja lūguma.

¹⁷⁵ Dílčí zpráva o průběhu zadávacího řízení za 1. a 2. pololetí 2023. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/02/Dilci-zprava-o-prubehu-zadavaciho-řízení-za-1.-a-2.-pololeti-2023.pdf>

¹⁷³ Pakty integrity. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2022/12/FNHNK-Pakty-integrity.pdf>

2024. gada sākumā¹⁷⁶ *Transparency International Čehija* izvērtēja iepirkuma dokumentācijas atjaunināto versiju. Dokumentācijas precizēšana bija nepieciešama, jo publiskā iepirkuma plānotajā grafikā bija aizkavēšanās. *Transparency International Čehija iesniedza savus komentārus, iebildumi nebija būtiski, taču bija noderīgi, lai uzlabotu dokumentācijas kvalitāti.*

2024. gada aprīlī iepirkuma dokumentācija tika nosūtīta VM saskaņošanai. Ministrija apstiprināja dokumentāciju ar vienu nelielu formālu komentāru, kas tika nekavējoties iekļauts gala versijā. Iepirkums tika publicēts 2024. gada 21. maijā, un piedāvājumu iesniegšanas termiņš tika noteikts līdz 13. jūlijam. Piedāvājumu iesniegšanas termiņš tika pagarināts līdz 2024. gada septembrim, informējot par to neatkarīgo uzraugu.

Tika īstenotas arī vairākas darbības attiecībā uz iepirkumu par tehnisko uzraudzību. Neatkarīgais uzraugs piedalījās tā dokumentācijas izstrādes uzraudzībā. Pasūtītājs sniedza visu nepieciešamo dokumentāciju, lai pierādītu savu darbību atbilstību saistībā ar iepirkuma atcelšanu un atkārtotu izsludināšanu, jo iepirkuma atcelšana notika pēc tam, kad tika izslēgts izvēlētais pretendents un netika veikta pārējo pretendentu izvērtēšana. *Neatkarīgā uzrauga dalība nodrošināja papildus ārējo uzraudzību, un pasūtītāja lēmumi tika rūpīgi dokumentēti un pamatoti.*

¹⁷⁶ Dílčí zpráva o průběhu zadávacího řízení za 1. pololetí 2024. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/08/Dilci-zprava-o-prubehu-zadavaciho-rizeni-za-1.-pololeti-2024.pdf>

Kopumā iepirkuma process bija aizkavējies salīdzinājumā ar sākotnēji plānoto grafiku, taču šo kavēšanos izraisījuši objektīvi faktori, kas saistīti ar no pasūtītāja neatkarīgiem VM dokumentācijas apstiprināšanas procesiem. Tika atzīts, ka laika grafika nobīdes nebija ietekmējusi iepirkuma procesa integritāti.

Neatkarīgajam uzraugam tika nodrošināta piekļuve visiem attiecīgajiem dokumentiem un informācijai, kas tiek sagatavota vai atjaunināta, kā arī tika nodrošināta piekļuve nepieciešamajiem materiāliem pēc pieprasījuma. Minēts, ka būtu vēlams lielāka atklātība par izmaiņām iepirkuma procesā. Neatkarīgajam uzraugam bija iespēja piedalīties arī objekta apskatē.

2024. gada 2. pusgada *Transparency International* ziņojumā¹⁷⁷ par integritātes pakta īstenošanu, norādīts, ka, pamatojoties uz ieinteresēto pretendentu jautājumiem un skaidrojumiem (kopumā vairāk nekā 400 jautājumi), piedāvājumu iesniegšanas termiņš tika pagarināts līdz 2024. gada 7. oktobrim.

Lielākā daļa jautājumu bija tehniskas dabas un attiecās uz konkrētiem tehniskajiem risinājumiem projektā, kas nebija saistīti ar konkursa nosacījumiem.

Līdz noteiktajam termiņam, pasūtītājs saņēma trīs piedāvājumus un visi pārsniedza iepirkuma

¹⁷⁷ Dílčí zpráva o průběhu zadávacího řízení za 2. pololetí 2024. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2025/01/Dilci-zprava-o-prubehu-zadavaciho-rizeni-za-2.-pololeti-2024.pdf>

dokumentācijā norādīto kopējo paredzamo iepirkuma vērtību.

Notika divas komisijas sēdes, uz kurām tika aicināts arī neatkarīgais uzraugs. Vienīgais vērtēšanas kritērijs bija viszemākā piedāvājuma cena, tādēļ pēc visu nosacījumu pārbaudes tika izvēlēts piegādātājs ar viszemāko cenu. Izvēlētais piegādātājs parakstīja līgumu 2024. gada 5. decembrī, savukārt Pasūtītājs parakstīs līgumu par darbu pēc saskaņošanas ar VM.

Saskaņā ar *Transparency International Čehija* ziņojumu, *Pasūtītājs rīkojās saskaņā ar standarta procedūrām, regulāri izskatot saņemtos pieprasījumus pēc paskaidrojumiem par iepirkuma dokumentāciju, veicot izmaiņas dokumentācijā un pagarinot piedāvājumu iesniegšanas termiņu, saskaņā ar likumu.*

Iepirkumu komisija ļāva Neatkarīgā uzrauga pārstāvim piedalīties tās sēdēs, uzdot jautājumus un izteikt viedokli par izvēlēto pieeju.

Iepirkuma procedūra netika apstrīdēta un Pasūtītājs varēja pieņemt lēmumu slēgt līgumu. Neatkarīgais uzraugs uzskatīja sadarbību ar Pasūtītāju par caurspīdīgu un atbilstošu noslēgtajam integritātes paktam, t.sk., komunikācija ar Pasūtītāju bija atklāta, piedāvājot iespēju apspriest jautājumus, lūgumus pēc paskaidrojumiem vai tml.

Integritātes pakts par iepirkumu "Vilcieni un transporta sistēmas automatizācija C līnijā un jaunajā ID līnijā" („Vlaky a dopravní systém Automatizace linky C a nové linky I.D.”)¹⁷⁸ (2024. gadā uzsākts un turpinās)

Iepirkums tika īstenots, lai nodrošinātu modernus vilcienus un transporta sistēmas C līnijas automatizāciju, un izveidotu jaunus I.D līnijas maršrutus (saite uz iepirkuma pasūtītāja profilu¹⁷⁹). Pasūtītājs ir Sabiedriskais transports galvaspilsētā Prāgā (Dopravní podnik hl. m. Prahy, DPP).

Sadarbība starp Pasūtītāju un Transparency International Čehija kā neatkarīgo uzraugu tika uzsākta, pamatojoties uz Pasūtītāja pieprasījumu no 2024. gada 16. aprīļa. **2024. gada 3. jūnijā tika noslēgts arī integritātes pakts.** Par sadarbību starp Transparency International Čehija un Prāgas pilsētas sabiedrisko transportu uzņēmumu (DPP) tika informēta sabiedrība ar preses paziņojuma starpniecību, kas tika publicēts 2024. gada 28. jūnijā (Transparency International un DPP tīmekļa vietnēs), kas bija saistīts ar aizkavēšanos preses relīzes sagatavošanā.

¹⁷⁸ Pakty integrity.

https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/06/000441-00-24_Transparency-International_Pakty-integrity.pdf

Sadarbība tika uzsākta tajā brīdī, kad jau bija pabeigta publiskā iepirkuma dokumentācija tā publicēšanai¹⁸⁰.

Iepirkuma dokumentācija tika publicēta 2024. gada 18. aprīlī. Tomēr **neatkarīgajam uzraugam jau iepriekš bija iespēja novērtēt iepirkuma dokumentācijas projektu korupcijas risku analīzes ietvaros, kas tika veikta 2024. gada 28. martā.** Tika secināts, ka galvenais ir nodrošināt procedūru caurspīdīgumu un vienlīdzīgu pieeju visiem piegādātājiem. *Ieteikts pamatojot Pasūtītāja lēmumus ar materiāliem, kas atbalsta secinājumu par diskriminācijas neesamību attiecīgajā procedūrā, noteikt pietiekami garu termiņu dalības pieteikumu iesniegšanai iepirkuma procedūrā, sniegt informāciju par iepirkumu pārsniedzot likumā noteikto publicēto informāciju un iesaistīt sabiedrību komunikācijā par publisko iepirkumu.* Iepirkuma procedūrā tika ievēroti Transparency International norādījumi.

Potenciālie piegādātāji, **norādīja, ka termiņš dalības pieteikumu iesniegšanai viņiem šķita nepietiekams, un tāpēc DPP pieņēma lēmumu to pagarināt.**

Tika plānots veikt konkursa dialoga procedūru, kas sadalīta 3 fāzēs. Kvalifikācijas fāzē piegādātājiem bija jāpierāda atbilstība pasūtītāja noteiktajām kvalifikācijas prasībām, kas norādītas iepirkuma

¹⁷⁹ <https://tenderarena.cz/dodavatel/seznam-profilu-zadavatelu/detail/Z0002394/zakazka/698049>

¹⁸⁰ Dílčí zpráva o průběhu zadávacího řízení za 1. pololetí 2024 https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/08/Dilci-zprava-o-prubehu-zadavaciho-rizeni-za-1-pololeti-2024_DPP.pdf

dokumentācijā. Pieteikuma iesniegšanas termiņu bija 2024. gada 3. jūnijs, bet tika pagarināts līdz 2024. gada 17. jūnijam, vēlāk līdz 24. jūlijam, saistībā ar iepirkuma dokumentācijas skaidrojumiem.

Pamatojoties uz ieinteresēto piegādātāju jautājumiem un komentāriem, tika mainīta kvalifikācijas dokumentācijas prasība, kas paplašināja potenciālo dalībnieku loku, un attiecīgi tika veiktas termiņa pagarinājuma izmaiņas pieteikuma iesniegšanai. *Neatkarīgajam uzraugam tika piedāvāta iespēja iesaistīties šajā periodā, izskatot pieteikumus par iepirkuma dokumentācijas skaidrojumiem, un tika nodrošināti dokumenti, tostarp detalizēts projekta apraksts un RAMS sistēmas pamata specifikācija – kā tiek izstrādātas tehniskās prasības attiecībā uz darbības veiktspēju, uzticamību, pieejamību, uzturēšanas iespējām un drošību dzelzceļa sistēmā, kā arī attiecīgajiem pakalpojumiem un rezultātiem visos dzīves cikla posmos.*

Neatkarīgais uzraugs uzskata, ka RAMS pieejas kvalitātes prasību noteikšanai¹⁸¹ **pozitīvi ietekmēs piegādātāja atbildību par piegādātās produkcijas parametriem.** Šādi ir iespēja *novērst riskus jau sagatavošanas fāzē, nevis risināt trūkumus pēc tam, izmantojot standartizētus līguma soda mehānismus,*

[content/uploads/2024/08/Dilci-zprava-o-prubehu-zadavaciho-rizeni-za-1-pololeti-2024_DPP.pdf](https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/08/Dilci-zprava-o-prubehu-zadavaciho-rizeni-za-1-pololeti-2024_DPP.pdf)

¹⁸¹ T.i., uzticamība - R, pieejamība - A, uzturēšanas iespējamība - M un drošība - S

kuru piemērošana praksē ne vienmēr var būt efektīva, jo pasūtītājs ir ļoti atkarīgs no piegādātāja.

Minētais ir inovatīvs elements, kuru cenšas ieviest Čehijas vidē. Šī instrumenta faktiskā potenciāla novērtēšana būs iespējama konkursa dialoga fāzē, balstoties uz iepirkuma dalībnieku reakcijām uz RAMS konkrētajām prasībām.

Publiskā iepirkuma priekšmets **gan apjoma, gan projekta sarežģītības ziņā ir izņēmuma gadījums, un tas prasa lielu uzmanību dažādu risku novēršanai** (gan tehniskās uzticamības, gan korupcijas riska novēršanas ziņā, gan iepirkuma procedūras, gan projekta realizācijas laikā).

Pasūtītāja izvēlēta konkursa dialoga procedūra ļauj risināt jautājumus, kur nepieciešama iesaiste no potenciālajiem piegādātājiem, kas pārsniedz iepriekšējās tirgus konsultācijas (piemēram, attiecībā uz spēju nodrošināt atbilstošas drošības vai uzticamības garantijas, spēju nodrošināt izmaiņas u.c.).

Integritātes pakta veiksmīgu īstenošanu šajā periodā sekmēja vairāki aspekti: neatkarīgajam uzraugam tika nodrošināta piekļuve attiecīgajiem dokumentiem un informācijai, iesniegtie materiāli parasti bija sagatavoti pietiekamā kvalitātē, tie nesaturēja kritiskas nepilnības, un neatkarīgajam uzraugam nebija nepieciešams izteikt būtiskas

piezīmes. Komunikācija ar pasūtītāju tika vērtēta kā atklāta, ļaujot apspriest jebkādos jautājumus, skaidrojumus vai piezīmes. *Neatkarīgais uzraugs uzskata līdzšinējo sadarbību ar pasūtītāju par caurspīdīgu un atbilstošu noslēgtajiem integritātes paktiem.*

2024. gada II pusē saskaņā ar *Transparency International Čehija* 20.01.2025. gadā publicēto ziņojumu¹⁸² par integritātes pakta īstenošanu, **pasūtītājs vairākkārt pagarināja pieteikumu iesniegšanas termiņu**, balstoties uz saņemtajiem pieprasījumiem par iepirkuma dokumentācijas skaidrojumiem, un vairākos gadījumos reaģēja, koriģējot iepirkuma dokumentāciju (bieži vien atvieglējot prasības). Turklāt pasūtītājs apmierināja lūgumus pagarināt termiņu, pat ja normatīvi to neprasīja. Ja šie lūgumi netiktu apmierināti, pastāvēja augsta varbūtība, ka potenciālie piegādātāji nepiedalītos iepirkuma procesā. Šis solis tika veikts, lai nodrošinātu pēc iespējas plašāku konkurenci. *Transparency International pozitīvi novērtēja šo pieeju, uzsverot, ka tas veicināja plašāku dalībnieku loku, pat ja tie nevarēja iesniegt pieteikumus sākotnēji noteiktajos termiņos.* Sākotnēji papildu pagarinājums tika noteikts līdz 2024. gada 12. septembrim, vēlāk līdz 2024. gada 16. oktobrim, reaģējot uz kvalifikācijas dokumentācijas izmaiņām (piemēram, ārvalstu kvalifikācijas atzīšanas prasību mīkstināšanu), tad līdz 2024. gada 21. oktobrim, reaģējot uz papildu jautājumiem par kvalifikācijas dokumentāciju, tad līdz 2024. gada 24. oktobrim, novēršot kavējumus

dokumentācijas skaidrojumu publicēšanā un pēdējais pagarinājums un gala termiņš tika noteikts uz 2024. gada 18. decembri.

Galīgajā termiņā **pasūtītājs saņēma divus pieteikumus dalībai**, informējot par to sabiedrību pasūtītāja tīmekļa vietnē. Pēc konsultācijas ar *Transparency International* tika atklāta arī pieteikumu iesniedzēju identitāte. Tālāk sekos saņemto pieteikumu izvērtēšana, pārbaudot, vai tie atbilst kvalifikācijas kritērijiem, un tie pretendenti, kas izpildīs prasības, tiks aicināti piedalīties iepirkuma procesa nākamajā posmā - konkursu dialogā.

Papildus jānorāda, ka 2024. gada 14. decembrī, **dienu pirms iebildumu iesniegšanas termiņa beigām, viens piegādātājs iesniedza iebildumus pret iepirkuma dokumentāciju** un 16. decembrī informēja arī Prāgas pilsētas vadību kā vienīgo pasūtītāja akcionāru, ar lūgumu pārbaudīt pasūtītāja darbības. Pasūtītājs 2024. gada 23. decembrī atteicās apmierināt iebildumus. Šis lēmums tika pārsūdzēts Čehijas Konkurences aizsardzības birojā (ÚOHS) 2025. gada 2. janvārī.

Pasūtītājs **konsultējās** ar *Transparency International* visā iepirkuma periodā par savu rīcību, īpaši attiecībā uz atbildēm uz pieprasījumiem skaidrot iepirkuma dokumentāciju un dažos gadījumos pasūtītājs pirms publicēšanas iesniedza gatavus skaidrojumu tekstus apstiprināšanai *Transparency International*.

¹⁸² Dílčí zpráva o průběhu zadávacího řízení za 2. pololetí 2024. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2025/01/Dilci-zprava-o-prubehu->

[zadavaciho-rizeni-za-2.-pololeti-2024_DPP.pdf](https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2025/01/Dilci-zprava-o-prubehu-)
[https://www.transparency.cz/wp-](https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2025/01/Dilci-zprava-o-prubehu-)

[content/uploads/2025/01/Dilci-zprava-o-prubehu-](https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2025/01/Dilci-zprava-o-prubehu-)
[zadavaciho-rizeni-za-2.-pololeti-2024_DPP.pdf](https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2025/01/Dilci-zprava-o-prubehu-)

Transparency International visos gadījumos piekrita piedāvātajam risinājumam vai arī sniegtie komentāri tika pilnībā integrēti.

Papildus jānorāda, ka iepirkuma procesa laikā pie **Pasūtītāja notika būtiskas izmaiņas valdes sastāvā**. 2024. gada oktobrī tika atcelts DPP valdes priekšsēdētājs, un **divi citi valdes locekļi atkāpās no amata pēc tam, kad 2024. gada 14. oktobrī Nacionālais organizētās noziedzības apkarošanas centrs (SKPV) veica izmeklēšanu**.

Šī interence bija saistīta ar līguma izpildes un ieviešanas izmeklēšanu par visaptverošas vilcienu drošības sistēmas piegādi.

Saskaņā ar publiski pieejamo informāciju, izmeklēšana, kuras ietvaros jau ir izvirzītas apsūdzības, neattiecas uz uzraudzīto Publisko iepirkumu ne saturiski, ne procesuāli, un nākotnē sagaidāms, ka šīs ietekmes būs saistītas tikai ar tehnisko risinājumu, nevis ar iepirkuma nosacījumiem.

Vēl viens netiešs aspekts ir saistīts ar personālu. Viens no apsūdzētajiem, inženieris Mareks Kopriva, DPP tehniskais direktors, vadīja Publiskā iepirkuma sagatavošanu un piedalījās vairākās ar to saistītās sanāsmēs, *tomēr Transparency International nav konstatējusi, ka viņa lēmumi būtu ietekmējuši iepirkuma gaitu*. Pasūtītāja darbības uzraudzītajā periodā bija vērstas tikai uz dalības nosacījumu atvieglošanu, nevis ierobežoša

Integritātes pakta par "Vilcieni un transporta sistēmas automatizācija C līnijā un jaunajā ID līnijā" iepirkumu:

- Apjoma un sarežģītības ziņā projekts ir izņēmuma gadījums
- Sadarbība tika uzsākta tajā brīdī, kad jau bija pabeigta publiskā iepirkuma dokumentācija
- Neatkarīgajam uzraugam jau iepriekš iespēja novērtēt iepirkuma dokumentāciju projektu korupcijas risku analīzes ietvaros,
- Konsultācijas visā iepirkuma procesā starp Pasūtītāju un *Transparency International Čehija*, īpaši attiecībā uz pieprasījumiem skaidrot iepirkuma dokumentāciju
- Iepirkuma procedūrā tika ievēroti *Transparency International Čehija* norādījumi, un neatkarīgais uzraugs uzskata sadarbību ar pasūtītāju par atbilstošu integritātes paktam

Integritātes pakta Tehniskās uzraudzības pakalpojumi MS2014+ IT sistēmas darbībai:

- Sākotnēji *Transparency International Čehija* bija grūtības atrast pasūtītāju ar piemērotu iepirkumu integritātes pakta īstenošanai
- IT joma bija viena no visproblemātiskākajām nozarēm Čehijas publiskajos iepirkumos
- iepirkums finansiāli bija neliels un ļoti tehnisks, projektam tika piešķirta liela nozīme ES fondu sistēmas attīstībā
- Piesaistītais neatkarīgais IT jomas eksperts uzraudzīja iepirkuma dokumentāciju un sniedza komentārus un ieteikumus, kurus pasūtītājs ņēma vērā
- Transparency International Čehija* centās maksimāli izplatīt šī horizontālā rīka izmantošanas filozofiju, īpaši starp pasūtītājiem

Īstenoto integritātes pakta galvenās iezīmes:

Integritātes pakta par Hradec Králové Universitātes slimnīcas iepirkumu jauna ķirurģisko pakalpojumu paviljona būvniecībai:

- Transparency International Čehija* nodrošināja komentārus par iepirkuma dokumentāciju, kas kopumā tika ņemti vērā
- Transparency International Čehija* sniedza komentārus par tehniskās uzraudzības jautājumiem, kas nebija noslēgtā integritātes pakta sastāvdaļa, taču neatkarīgais uzraugs piedalījās tās dokumentācijas izstrādes uzraudzībā
- Neatkarīgā uzrauga dalība nodrošināja papildus ārējo uzraudzību, un pasūtītāja lēmumi tika rūpīgi dokumentēti un pamatoti
- Neatkarīgais uzraugs uzskatīja sadarbību ar Pasūtītāju par caurspīdīgu un atbilstošu noslēgtajam integritātes paktam
- Neatkarīgā uzrauga dalība nodrošināja papildus ārējo uzraudzību, un pasūtītāja lēmumi tika rūpīgi dokumentēti un pamatoti.
- Neatkarīgais uzraugs uzskatīja sadarbību ar Pasūtītāju par caurspīdīgu un atbilstošu noslēgtajam integritātes paktam

Pilsoniskās sabiedrības iesaiste un sadarbības nosacījumi Čehijā

NVO iesaistes mehānismi

2016. gada pilotprojekts bija EK īstenota iniciatīva sadarbībā ar *Transparency International*. Tādēļ *Transparency International Čehija* atlase bija likumsakarīga kā *Transparency International* partnerorganizācija. Pārējos integritātes paktos viņi tika uzaicināti no pasūtītāja puses, balstoties uz *Transparency International Čehija* pieredzi. Vēlāk jau viņi tika uzaicināti, balstoties uz iepriekšējo sadarbības pieredzi kā IKEM gadījumā, kur sadarbība tika īstenota jau otrā integritātes pakta ietvaros.

Līdz šim Čehijā no pasūtītāju puses ir bijusi interese un vēlme iesaistīt tieši *Transparency International Čehija* kā neatkarīgo uzraugu.

Tas galvenokārt balstās uz organizācijas reputāciju, kas veidojusies ne tikai caur integritātes pakta, bet arī ilglaicīgā darbībā pretkorupcijas jomā valstī, kā arī faktu, ka tā ir starptautiski atzītas organizācijas nacionālā filiāle. *Transparency International Čehija* atpazīstamība, darbības profils un līdzšinējā pieredze nodrošina lielāku uzticamību. Čehijā ir arī viena cita līdzīga NVO “Oživení”¹⁸³, ar kuru *Transparency International Čehija* **sadarbojas Prāgas Centrālās noteikumu attīrīšanas stacijas integritātes pakta projektā**, tomēr atsevišķi integritātes pakus šī NVO neīsteno.

Jānorāda, ka, ņemot vērā, ka Čehijā integritātes pakta kontekstā ir pieprasīta tikai viena konkrēta NVO, tad atklātus konkursus vai tamlīdzīgas procedūras pasūtītāji nerīko neatkarīgā uzrauga atļaušanai, bet uzreiz vēršas pie *Transparency International Čehija*, aicinot uz sadarbību un pārrunājot *Transparency International Čehija* iespējas.

Ekspertu atlases kritēriji

Integritātes pakta īstenošanas kontekstā no neatkarīgā uzrauga puses **primārais eksperts visos gadījumos ir jurists ar pieredzi publisko iepirkumu jomā, turklāt tāds, kurš pārzina korupcijas risku pārvaldību un, kuram ir laba reputācija.**

Saskaņā ar *Transparency International Čehija* pieredzi, ir būtiski, ka jurists ir ne tikai ar atbilstošu kvalifikāciju, bet viņam tiek nodrošināta nodarbinātība neatkarīgā uzrauga organizācijā, tādējādi nodrošinot jurista neatkarību no ekonomiskās, politiskās vai cita veida ietekmes.

Kontekstā ar ekspertu piesaisti *Transparency International Čehija* norāda, ka ir **nepieciešams nodrošināt atbilstošu publicitāti un plašsaziņas līdzekļu iesaisti**, jo tas palīdz nodrošināt procesa caurspīdīgumu un veicina sabiedrības uzticību publisko iepirkumu sistēmai, kā arī sekmē sabiedrības informētību. Tādējādi būtiska nozīme ir arī organizācijas komunikācijas speciālistiem un viņu sadarbībai ar medijiem.

Ja integritātes pakta īstenošanas budžets to ļauj, *Transparency International Čehija* **piesaista nozares specifiskus ekspertus**, lai novērstu tehniskās nepilnības un uzlabotu sarežģītu iepirkumu procesu izpratni, kas ir ārpus *Transparency International Čehija* biroja kompetences jomām. Piemēram, pilotprojekta ietvaros *Transparency International Čehija* piesaistīja Allstar Group¹⁸⁴ IT ekspertus, lai nodrošinātu īpašu tehnisko atbalstu un ekspertīzi saistībā ar integritātes pakta īstenošanu, kas ietvēra publisko iepirkumu IT jomā. IT eksperti piedalījās tehniskās dokumentācijas pārbaudē, nodrošinot tās atbilstību nozares standartiem un prasībām. Viens no viņu uzdevumiem bija pārbaudīt, vai izvēlētais tehnoloģijas atbilst drošības prasībām un vai tās spēj sasniegt plānotos rezultātus.

Šāda veida tehniskā pārbaude ir īpaši svarīga IT iepirkumos, kur bieži pastāv augsts risks, ka risinājumi var neatbilst sākotnēji noteiktajiem mērķiem. Allstar Group speciālistu konsultācijas palīdzēja *Transparency International Čehija* komandai labāk izprast tehniskos aspektus, kas bieži vien ir būtiski veiksmīgai uzraudzībai.

Integritātes pakta īstenošanas nosacījumi

Čehijā informācijas apmaiņa saistībā ar integritātes paktiem tiek regulēta, ievērojot caurspīdīguma un konfidencialitātes principus. Tiek ieviesti konkrēti pasākumi, piemēram, **iepriekš noteiktas konfidencialitātes vienošanās**, kur līgumos starp pusēm tiek precizēts, kāda informācija jāsaņem konfidenciala un kādos apstākļos. **Iestādes klasificē iepirkuma dokumentus pēc to konfidencialitātes, nodrošinot caurspīdīgumu, vienlaikus aizsargājot būtisku vai klasificētu informāciju.** *Transparency International Čehija*, tiek piešķirta piekļuve konfidencialai informācijai saskaņā ar stingrām neizpaušanas prasībām. Čehijā, lai nodrošinātu konfidencialitātes principa

¹⁸⁴ Allstar Group <https://www.theallstargroup.net/>

ievērošanu, integritātes paktā tiek iestrādāts punkts, ka neatkarīgajam uzraugam piešķirtās pilnvaras ietver piekļuvi plašam informācijas apjomam, kas ir būtisks uzraudzības veikšanai.

Visa informācija tiek uzskatīta par konfidenciālu, un tās apstrāde notiek saskaņā ar stingriem konfidencialitātes noteikumiem.

Šie noteikumi paredz, ka uzraugs nevar dalīties ar informāciju ar trešajām personām bez līgumslēdzēju iepriekšējas rakstiskas piekrišanas, izņemot likumdošanā noteiktos gadījumus. Šāds regulējums tiek ieviests, lai nodrošinātu, ka sensitīva vai stratēģiski svarīga informācija netiek izpausta, kas varētu apdraudēt iepirkuma procesa integritāti vai līgumslēdzēju intereses. Vienlaikus tas prasa no uzrauga ievērot augstu profesionālās ētikas standartu, saglabājot ne tikai objektivitāti, bet arī rūpīgu konfidencialitātes aizsardzību visā procesa gaitā. Konfidencialitātes nodrošināšana ir ne tikai juridiska prasība, bet arī būtisks priekšnoteikums uzticības saglabāšanai starp iesaistītajām pusēm un pilnīgai uzrauga efektivitātei integritātes pakta ietvaros.

Informācija, kuru aizsargā konfidencialitāte ir saistīta ar nacionālās drošības apsvērumiem (ietver dokumentus, kas saistīti ar būtisku infrastruktūru vai tehnoloģiju detaļām), saistīti ar komercnoslēpumu vai informācija, kas attiecas uz vēl nepabeigtiem vērtēšanas procesiem vai strīdiem vai tml.

Piemēram, *Transparency International Čehija* pilotprojekta ietvaros saskārās ar situāciju, kad pasūtītājs ieviesa mehānismus, lai nodrošinātu dokumentu pieejamību, vienlaikus aizsargājot sensitīvus datus. Dokumentu komplekts, kas attiecās uz līguma izpildi noteiktā laika posmā, tika nodrošināts, izmantojot drošu datu apmaiņas platformu – datu kastīti (data box). Šī platforma ļāva uzraugam piekļūt svarīgākajai informācijai, kas nepieciešama uzraudzības veikšanai, taču pasūtītājs ieviesa papildu drošības pasākumus, lai ierobežotu piekļuvi potenciāli īpaši sensitīviem datiem. Ja uzraudzītājs pieprasīja papildu dokumentus, kas pārsniedza datu kastītē pieejamo informāciju, pasūtītājs nosacīja, ka tie būtu pieejami tikai klātienē Iepirkuma iestādes birojā.

Šāda pieeja tika ieviesta, lai mazinātu riskus, kas saistīti ar sensitīvu datu ļaunprātīgu izmantošanu vai to nonākšanu trešo personu rīcībā. Neatkarīgais uzraudzītājs akceptēja šo pieeju, uzskatot, ka tā nodrošina atbilstošu līdzsvaru starp informācijas caurskatāmību un drošības prasībām, īpaši, ņemot vērā IT sektora līgumu izpildes specifiku, kur bieži vien tiek apstrādāti ļoti jutīgi dati. **Lai gan klātienē dokumentu pārskatīšana radija papildu administratīvo slogu, piemēram, vajadzību saskaņot apmeklējumu laikus un noteikt dokumentu apskates termiņus, šie izaicinājumi tika uzskatīti par pārvaramiem.** Turklāt pasūtītājs nodrošināja elastību, neizslēdzot piekļuvi citiem materiāliem, bet tikai nosakot specifisku piekļuves veidu. Šāda pieeja ne tikai atbilda integritātes pakta principiem, bet arī veicināja uzticēšanos un drošības sajūtu starp iesaistītajām pusēm, palīdzot novērst iespējamās nesaskaņas par datu pieejamību un aizsardzību.

Komunikācijas kanāli

ES pilotprojekta ietvaros tika realizēts plašs komunikācijas aktivitāšu kopums, jo sevišķi, lai informētu un iesaistītu plašāku sabiedrību un dažādas iesaistītās puses. Savukārt, visos turpmākajos integritātes paktos¹⁸⁵, kas **īstenoti Čehijā bez EK finansiālā atbalsta, komunikācijas un pilsoniskās līdzdalības aktivitātēm budžets nav paredzēts** un attiecīgi šādas plašākas sabiedrības iesaistes iniciatīvas netiek realizētas, ja neskaita, protams, informācijas pieejamību *Transparency International* Čehija tīmekļa vietnē

<https://www.transparency.cz/projekty/pakty-integrity-v-praxi/>

No realizētajām komunikācijas aktivitātēm pilotprojekta ietvaros, konstatējams, ka primārais fokuss bija vērsts uz potenciālo pasūtītāju un potenciālo piegādātāju informētības un izpratnes par integritātes pakta veicināšanu.

Atšķirībā no vairākām citām valstīm, Čehija šī pilotprojekta ietvaros neveidoja īpašas kampaņas, bet maksimāli orientējās uz semināriem, tīklošanās aktivitātēm, diskusijām un dalīšanos ar pieredzi.

Plašākai sabiedrībai ir publiski pieejama pati integritātes pakta dokumentācija, un *Transparency*

¹⁸⁵ Czech Republic. Integrity Pacts around the world. <https://www.transparency.org/en/projects/integrity-pact->

[global-standard/integrity-pacts-around-the-world/czech-republic](https://www.transparency.org/en/projects/integrity-pact-republic)

International Čehija uzraudzības ziņojumi par konkrētiem periodiem, kad īstenots attiecīgais integritātes pakts. Vairākos integritātes paktos, ja *Transparency International* piesaista ārējos ekspertus, tad arī šis uzsaukums tiek publicēts. Par katru integritātes pakta tiek gatavotas arī preses relīzes.

Līdztekus ārējai komunikācijai **visas puses par nozīmīgu atzīst tieši iekšējo, savstarpējo komunikāciju līguma īstenošanas laikā.** *Transparency International Čehija* kontekstā saziņa un sadarbība, īstenojot integritātes pakts, ir viena no galvenajām sekmīgas integritātes pakta ieviešanas sastāvdaļām. Visbiežāk pirmās sanāksmes laikā vienojas par tālāko sadarbību, t.i., regulāru ikmēneša vai tml. sanāksmju organizēšanu starp pasūtītāju, līguma izpildītāju un neatkarīgo uzraugu, kā arī regulāru dokumentu apmaiņu (līguma izpildītāja ikmēneša paziņojumi/konta pārskati, ziņojumu projekti/galīgās versijas utt.). Lielākoties tiek praktizēta pieeja, ka **visi dokumenti un materiāli, kas tiek nosūtīti starp pusēm, notiek caur pasūtītāju un attiecīgi pasūtītājs vienmēr ir informēts par neatkarīgā uzrauga un līguma izpildītāja saziņas saturu.**

Pamata saziņa, kas notiek integritātes pakta īstenošanas ietvaros, ir formāla un **balstīta uz skaidriem procedūru un termiņu noteikumiem.** Uzraudzības procesā uzraugs pieprasa nepieciešamo informāciju, skaidrojumus un dokumentus no pasūtītāja vai līguma izpildītāja, kas tos sniedz atbilstoši integritātes pakta prasībām. Dokumentācija tiek sagatavota un nosūtīta uzraudzībai saskaņā ar iepriekš noteiktiem termiņiem un formātiem, kas ir precīzi norādīti integritātes pakts regulējošajos dokumentos.

Visas komunikācijas un dokumentu apmaiņas notiek oficiālās sarakstes formātā, kas nodrošina nepieciešamo dokumentācijas izsekojamību un pārskatāmību.

Turklāt bieži uzraugi ne tikai pieprasa informāciju, bet arī **veic saziņas un sarakstes uzraudzību iepirkumu procesā,** kas tiek organizēta un dokumentēta caur oficiālajām saziņas sistēmām ar iesaistītajām pusēm, lai nodrošinātu atbildību likumdošanas prasībām un integritātes pakta principiem. Šāda pieeja veicina augstu atbildības līmeni un skaidrību saistībā ar visām darbībām, kas tiek veiktas iepirkums sagatavošanas un līguma izpildes laikā. Vienlaikus, *Transparency International Čehija* savos ziņojumos ir norādījusi, ka būtu vēlams veikt uzlabojumus attiecībā uz informācijas atklātību, piemēram, pasūtītājam būtu nepieciešams nodrošināt detalizētāku informāciju par gaidāmajām izmaiņām un iepirkuma soļiem palīdzētu visām pusēm labāk sagatavoties turpmākajiem procesiem un uzlabotu sadarbības efektivitāti.

Tāpat *Transparency International Čehija* norāda, ka svarīgi, lai komunikācija starp pasūtītāju, līguma izpildītāju un uzraudzības institūciju būtu ne tikai atklāta, bet arī ļautu apspriest jautājumus, skaidrojumus un izteikt ieteikumus. Šāda pieeja veicinātu savstarpēju sapratni un palīdzētu risināt jebkādas izaicinājumus, kas var rasties īstenošanas gaitā. Atklātība un iespēja uzdot jautājumus rada iespēju savlaicīgi identificēt potenciālas problēmas un nodrošināt nepieciešamos risinājumus

Integritātes pakta ieviešanas finansējuma avoti un izmaksas Čehijā

ES finansējums ir bijis nozīmīgs instruments, kas sekmējis integritātes pakta ieviešanu Čehijā, īpaši sākotnējā posmā, jo ES Pilotprojekts nodrošināja finansējumu pirmā *Transparency International Čehija* projekta īstenošanai, padarot *Transparency International Čehija integritātes pakta budžetu pilnībā neatkarīgu no Pasūtītāja un iepirkuma*

līguma budžetiem, kā arī nodrošinot finansējumu ne tikai paša integritātes pakta īstenošanai, bet arī informēšanas un publicitātes aktivitātēm.

Pilotprojekta integritātes pakta ieviešanas izmaksas gandrīz līdzinājās uzraugāmā iepirkuma finansējuma apmēram: uzraugāmā projekta finansējums bija 166,632 euro, bet integritātes pakts bija 139 849 euro, kas **sastādīja 84% no uzraugāmā projekta vērtības.**

Par šo aspektu Čehijas īstenotais integritātes pakts pilotprojekta ietvaros tika kritizēts ex-post izvērtējumā¹⁸⁶ un tādējādi šis integritātes pakta budžets nav uzskatāms par mērauklu integritātes pakta izmaksām Čehijā, bet tikai sniedz ieskatu attiecīgā granta piešķirumā un tā izlietojumā.

Integritātes pakti, kas īstenoti vēlāk, tiek realizēti, izmantojot mēneša likmi, kas ietver noteiktu stundu skaitu, piemēram, 5 vai 10 stundas, un, ja šis sliekšnis tiek pārsniegts, tiek piemērota stundas likme par papildu darbu.

Transparency International Čehija īsteno integritātes paktu, balstoties uz komerciālas sadarbības pamata, kas tiek finansēta, izmantojot mēneša likmi. Pēc *Transparency International Čehija* pieredzes, stundas likmes modelis nav efektīvs, jo dažas publiskās iestādes var neizvēlēties iesaistīt uzraugu konkrētās sanāksmēs vai neinformēt par svarīgiem notikumiem, lai izvairītos no papildu izmaksām. Mēneša likmes pieeja nodrošina, ka uzraudzības process ir stabils un uzraugi var pilnvērtīgi iesaistīties visos būtiskākajos pasākumos.

Piemēram, viens no jaunākajiem ir 2024. gada nogalē noslēgtais integritātes pakts¹⁸⁷ starp Tomáš Bata Reģionālo slimnīcu (*Krajská nemocnice Tomáše Batiun*) un *Transparency International Čehija* par publiskā iepirkuma uzraudzību ginekoloģijas un dzemdniecības kompleksa būvniecībai¹⁸⁸, kur noslēgts pakalpojuma līgums¹⁸⁹, kura ietvaros noteikts *Transparency International Čehija* kā pakalpojumu sniedzēja mēneša atlīdzības apmērs par paredzēto pakalpojumu sniegšanu kā fiksēts maksājums, kas atkarīgs no aktuālās publiskā iepirkuma realizācijas fāzes. Līgumā noteikta, ka no Līguma spēkā stāšanās līdz līguma par publisko iepirkumu parakstīšanai ar izvēlēto piegādātāju atlīdzības apmērs ir 22 000 CZK bez PVN, kas sastāda ~870 Euro. Savukārt, Publiskā iepirkuma realizācijas laikā (no līguma parakstīšanas līdz nodošanas-pieņemšanas aktam) atlīdzības apmērs ir 16 650 CZK bez PVN (~660 Euro). Fiksētās maksas ietvaros Pakalpojumu sniedzējs nodrošina 10 konsultāciju stundas mēnesī. Par katru papildu stundu atlīdzība ir 1 400 CZK (~55 Euro).

Vienlaikus līgumā ir iestrādāts nosacījums, ka ja tiek uzsākta Čehijas Konkurences biroja (ÚOHS) procedūra neskatoties uz to, ka Pasūtītājs pilnībā ievērojis neatkarīgā uzrauga ieteikumus, atlīdzības maksājumi tiek apturēti līdz procedūras noslēgumam.

Līdzīgi rīkojas, ja publiskā iepirkuma process tiek apturēts ilgāk par vienu mēnesi bez līguma slēdzēju pušu vainas. Papildu konsultāciju stundas var tikt pasūtītas, savstarpēji vienojoties, uz atsevišķa pieprasījuma pamata. Tas attiecas arī uz periodiem, kad tiek apturēta fiksētās atlīdzības izmaksāšana. Mēneša atlīdzības likme ir galīga un saistoša, iekļaujot visus iespējamus Pakalpojumu sniedzēja izdevumus. Atlīdzības apmērs netiek mainīts, ja paktam pievienojas papildu piegādātāji vai būvdarbu uzraugi. Pakalpojumu sniedzēja ceļa izdevumi, ja tie veikti pēc Pasūtītāja pieprasījuma, tiek kompensēti papildus

Integritātes pakta modeļa īstenošanai pēc pilotprojekta beigām integritātes pakti tiek pilnībā finansēti no tās publiskās iestādes līdzekļiem, kas pasūta integritātes pakta īstenošanu, un kas tiek realizēti kā standarta komerciāls pakalpojums.

Šāds finansēšanas modelis ir administratīvi vienkāršs un saprotams publiskā sektora iestādēm ar skaidru procedūru un līguma pārvaldību. Vienlaikus kā viens no riskiem šim modelim ir saistāms ar neatkarīgā uzrauga un pasūtītāja savstarpējās atkarības iespējamību, kas var apdraudēt integritātes pakta pamatmērķi – nodrošināt neitrālu/neatkarīgu uzraudzību, kas veicina caurspīdīgumu un mazina korupcijas riskus, tomēr, kā norāda *Transparency International Čehija* šo risku var efektīvi pārvaldīt, ja neatkarīgā uzrauga organizācijas kopējais budžets nav atkarīgs tikai no konkrētā integritātes pakta līguma īstenošanas, kā arī skaidriem līguma noteikumiem, kas tieši apstiprina neatkarīgā uzrauga autonomiju.

¹⁸⁶ End-of-Project Evaluation of Transparency International's Integrity Pacts EU Project (2022) https://files.transparencycdn.org/images/IP-EU-Evaluation_Final.pdf

¹⁸⁷ Pakty integrity. <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2024/11/Pakty-integrity-KNTB-a-TI-2024.pdf>

¹⁸⁸ KNTB a Transparency International uzavřely Pakt integrity k výběru dodavatele na nový gynekologicko-porodnický

komplex. <https://www.transparency.cz/kntb-a-transparency-international-uzavrely-pakt-integrity-k-vyberu-dodavatele-na-novy-gynekologicko-porodnický-komplex/>

¹⁸⁹ Piemēram, Transparency International Smlouva s poskytování služeb 003308 k uveřejnění. <https://smlouvy.gov.cz/smlouva/30800072>

Integritātes pakta ieviešana Čehijā ir neatņemama daļa no plašākiem valsts centieniem mazināt korupciju un uzlabot publiskās pārvaldes caurspīdīgumu. Šī iniciatīva ir cieši saistīta ar Atvērtās valdības partnerības (Open Government Partnership, OGP) ietvaru, kura galvenais mērķis ir veicināt atklātību, caurspīdīgumu un pilsoniskās līdzdalības veicināšanu valsts pārvaldē. Pilotprojekts par integritātes pakta ieviešanu Čehijā ir spēlējis būtisku lomu šī instrumenta informētības veicināšanā, kā arī izpratnes attīstīšanā par tā potenciālu valsts pārvaldē. Pilotprojekts ne tikai palīdzēja uzlabot konkrētus iepirkuma procesus, bet arī radīja pozitīvu piemēru citiem pasūtītājiem, kas līdz tam nebija izmantojuši šādu instrumentu.

Viens no pilotprojekta galvenajiem ieguvumiem saistāms ar to, ka vairāki valsts iestāžu pasūtītāji pēc veiksmīgās integritātes pakta ieviešanas sākotnēji izteica interesi par šī instrumenta ieviešanu arī savos iepirkumos, tādējādi paplašinot piemērošanas iespējas valsts pārvaldē. Būtiska nozīme šajos procesos bija arī mērķtiecīgai *Transparency International Čehija* darbībai publicitātes un informētības veicināšanā par integritātes pakta izmantošanu un popularizētu tā priekšrocības.

Transparency International Čehija aktīvi strādā, lai veicinātu izpratni par integritātes un caurspīdīguma nozīmi publiskajos iepirkumos. Viņi piedāvā atbalstu un vadlīnijas līgumslēdzējiem, kuri vēlas iesaistīties integritātes paktā, palīdzot tiem orientēties procesā un izprast tā priekšrocības. Pielāgojoties ES noteikumiem, ir pieaudzis atklātības uzsvars, padarot dalību integritātes iniciatīvās pievilcīgāku līgumslēdzējiem, īpaši tiem, kas vēlas strādāt ar lieliem ES finansētiem projektiem.

Vienlaikus līgumslēdzēju attieksme Čehijā ir dalīta. Lai gan daudzi ir atvērti šādām iniciatīvām ilgtermiņa ieguvumu dēļ, citi joprojām vilcinās, baidoties no pastiprinātas uzraudzības un ar to saistītā administratīvā sloga.

Pamata priekšnoteikums veiksmīgai integritātes pakta īstenošanai publisko iepirkumu praksē ir motivācija un **pasūtītāja gatavība pielikt pūles, lai samazinātu vai novērstu korupcijas un citus riskus publiskā iepirkuma procesā, kuru uzrauga pilsoniskās sabiedrības pārstāvji**¹⁹⁰.

Pretstatā sākotnējam intereses trūkumam par integritātes pakta rīku pilotprojekta sākumā (kad *Transparency International Čehija* saskārās ar grūtībām atrast pasūtītāju ar piemērotu iepirkumu integritātes pakta īstenošanai), uzraudzības procesa gaitā pieprasījums no pasūtītāju puses ievērojami pieauga.

Līdz ar to, lielākais ieguvums no *Transparency International Čehija* dalības projektā saistāms ar to, ka viņiem izdevās popularizēt šī rīka esamību un lietderību, tādējādi palielinot pieprasījumu un gatavību Čehijas pasūtītāju vidū brīvprātīgai pašregulācijai. Ex-post izvērtējuma¹⁹¹ ietvaros tika apšaubīts vai MS2014+ bija labs kandidāts integritātes pakta ieviešanai. Izvērtējuma ekspertu ieskatā tas ilustrē neatbilstošas atlases procesa ķēdes reakcijas sekas projektam. Vienlaikus izvērtējuma veicēji norādīja, ka pilnībā apzinās, ka **finansējuma apjoms nav uzskatāms par vienīgo kritēriju integritātes pakta projektu atlasē** un realitātē pastāv vairāki argumenti, ko var izmantot no aizstāvības viedokļa, lai pamatotu integritātes pakta ieviešanu finansiāli maznozīmīgam iepirkuma projektam – piemēram, ja tas būtu stratēģiski nozīmīgs projekts nacionālā vai vietējā kontekstā un/vai ja tas būtu noderīgs plašākas pretkorupcijas kampaņas veicināšanai, tomēr viņuprāt šajā gadījumā tas tā nebija. Noslēgumā izvērtētāji secināja, ka ir grūti pamatot šo konkrēto sabiedriskās uzraudzības projektu, kura ieviešanas izmaksas gandrīz līdzinājās uzraugāmā iepirkuma finansējuma apmēram, tomēr norāda, ka ir vairāki ieguvumi arī šajā gadījumā, piemēram, mācīšanās un kapacitātes attīstība, kas noteikti tika panākta, taču to varēja sasniegt ar lētākām metodēm. No līdzdalības un sabiedrības iesaistes viedokļa, integritātes pakta mehānismu

¹⁹⁰ Dufková I., Bugar A. (2018) FAIR PUBLIC PROCUREMENT. A handbook for contracting authorities <https://www.transparency.cz/wp-content/uploads/2019/05/Fair-public-procurement-A-handbook-for-contracting-authorities-web-version.pdf>

¹⁹¹ End-of-Project Evaluation of Transparency International's Integrity Pacts EU Project (2022) https://files.transparencycdn.org/images/IP-EU-Evaluation_Final.pdf

prezentēšana šajā konkrētajā Pilotprojektā bija diezgan problemātiska, jo visa iepirkuma konteksts bija ļoti abstrakts un tam nav būtiskas nozīmes plašākai sabiedrībai, bet ļoti specifiski orientēts uz ES fondu uzraudzības mērķiem nacionālā līmenī.

Pašlaik Čehijā nav obligātu nozaru vai projektu integritātes paktu ieviešanai. Integritātes paktu īstenošana Čehijā līdz šim ir bijusi vairāk epizodiska un uz gadījumu balstīta nekā sistēmiska.

Integritātes pakts ir ticis piemērots projektiem dažādās jomās, piemēram, veselības aprūpē, infrastruktūrā un sabiedriskajos pakalpojumos, un tas ir balstīts uz pasūtītāja iniciatīvu šī rīka izmantošanā.

Lai gan šobrīd nav oficiālas valsts mēroga sistēmas integritātes paktu ieviešanai, **notiek sarunas par iespēju paplašināt integritātes paktu**

izmantošanu kā pastāvīgu elementu publisko iepirkumu procesos Čehijā.

Transparency International Čehija norādot prioritārās jomas, kuras biežāk būtu jāizvēlas integritātes paktu īstenošanai, ņemot vērā projektu raksturu un korupcijas risku pakāpi, ir **liela mēroga infrastruktūras projekti**, piemēram, sabiedrisko ēku būvniecība un modernizācija, jo tajos ir liels budžets un augsta iespējamība korupcijas riskiem. Tāpat tādas jomas kā **veselības aprūpe, kur tiek veikti nozīmīgi ieguldījumi**, piemēram, slimnīcu korpusu būvniecība vai medicīnas aprīkojuma iegāde, arī bieži uzskatāmas par piemērotām integritātes paktu īstenošanai, jo šie projekti saistīti ar ilgtermiņa sabiedriskajiem pakalpojumiem un lieliem finanšu ieguldījumiem. Arī **tehnoloģiju un IT projektos** būtu nepieciešams piemērot integritātes paktus. Nozarēs un projektos, kuros ir mazāki finanšu apmēri vai mazāks korupcijas risks, integritātes paktu piemērošana var nebūt, ja vien neparādās kādi specifiski aspekti vai konteksts.

Integritātes paktu ietekmes novērtēšana Čehijā

Konkrēti pieejamie dati un atsauces uz Čehijas integritātes paktu iniciatīvu ietekmi nav plaši pieejami publiskajā telpā. *Transparency International Čehija* publiski pieejamie **progresu ziņojumi ietekmes mērījumus neietver**. Čehijā līdz šim nav ieviests kāds noteikts integritātes paktu ietekmes novērtēšanas process. *Transparency International Čehija* skaidro, ka integritātes paktu efektivitāte un ietekme tiek vērtēta, balstoties uz iesaistīto pušu apmierinātību ar sadarbības rezultātiem un nodrošināto iepirkuma norises un līguma uzraudzības procesa atbilstību labas pārvaldības un caurspīdīguma principiem, kā arī neesošajām apsūdzībām un skandāliem, tādējādi skaidri ilustrējot integritātes paktu kā risku vadības instrumenta lomu.

Iesaistītie politiķi, iestāžu un projektu vadītāji īpaši **uzsver neatkarīgas trešās puses klātbūtnes nozīmīgumu kritisku lēmumu pieņemšanas brīžos**, kur *Transparency International Čehija* spēj nodrošināt sabiedrībai uzticamu apliecinājumu, ka izvēlēta pieeja ir loģiska, pārdomāta un ka

iespējamie korupcijas riski ir identificēti un mazināti.

Papildus tam var akcentēt, ka *Transparency International Čehija* iesaiste veido spēcīgu signālu visām pusēm, ka konkrētā publiskā iepirkuma process tiek rūpīgi uzraudzīts un tas **savukārt liek potenciālajiem iesaistītajiem izvairīties no korupcijas paņēmieniem**, jo ir skaidri redzams, ka pārkāpumi tiks pamanīti un novērsti.

Tas palielina publisko iepirkumu pārskatāmību un uzticību sabiedrības acīs, kā arī veicina godīgu un atbildīgu rīcību iepirkuma procesā.

Vienlaikus jāatzīst, ka publisko iepirkumu joma Čehijā jau ilgu laiku saskaras ar dažādām korupcijas problēmām, kas ietver necaurspīdīgus lēmumu pieņemšanas procesus, nepamatotus iepirkumu nosacījumus un interešu konfliktus, un šādā kontekstā *Transparency International Čehija* spēlē

būtisku lomu, palīdzot uzlabot šīs vides caurspīdīgumu un samazināt korupcijas riskus.

Ar savu darbību *Transparency International Čehija* veicina labāku pārvaldību publiskajos iepirkumos, sniedzot konsultācijas un rekomendācijas, kas **palīdz atklāt iespējamās korupcijas riskus jau sākotnējās iepirkuma plānošanas stadijās.**

Transparency International Čehija galvenais uzdevums ir novērst korupcijas iespējamo ietekmi gan konkrētos projektos, gan arī plašākā mērogā.

Čehijas kontekstā, runājot par integritātes pakta ietekmes novērtēšanu, secināms, ka ietekme vairāk

akcentē aspektus, kas tika veiksmīgi novērsti, izmantojot integritātes pakta:

Integritātes paktiem Čehijā ir vairāk preventīva loma. Tā ietekme netiek saistīta ar atklātu pārkāpumu skaitu vai pārtrauktu iepirkuma procedūru skaitu. Šī pieeja vairāk akcentē integritātes pakta neredzamo, bet būtisko proaktīvo nozīmi stiprinot uzticamību un novēršot krāpniecību.

Saskaņā ar Izvērtējuma ziņojumu¹⁹² Čehijas gadījumā DG REGIO projekts ir izrādījies vērtīgs tieši ilgtspējas kontekstā, jo bez šī projekta viņi nebūtu spējuši tik veiksmīgi virzīties uz priekšu ar citiem jauniem integritātes pakta projektiem.

Avoti plašākai informācijai

Noslēgtie integritātes pakta un *Transparency International Čehija* ziņojumi par īstenotajiem integritātes pakta un to uzraudzību pieejami: <https://www.transparency.cz/projekty/pakty-integrity-v-praxi/>

¹⁹² https://files.transparencycdn.org/images/IP-EU-Evaluation_Final.pdf

RUMĀNIJA –

integritātes pakti kā EK
rosināts sadarbības
veidošanas instruments

Rumānijā ir decentralizēta publisko iepirkumu sistēma, ar ļoti lielu līgumslēdzējietāžu skaitu. Tā tiek uztverta kā neaizsargāta pret korupciju un pārkāpumiem.

Integritātes paktu aizsākumi un Rumānijas virzība attiecībā uz integritātes paktu piemērošanu noteica izvirzītās prasības ES fondu projektu ieviešanā, kā arī DG REGIO īstenotā pilotprojekta pieredze. Saistībā ar integritātes paktu piemērošanu publisko iepirkumu jomā var identificēt vairākas darbības.

Kad Rumānija pievienojās ES 2007. gada 1. janvārī, tika norādīts uz problēmām tās cīņā pret korupciju, kas negatīvi ietekmēja publisko iepirkumu norisi. Attiecībā uz ES fondu izmantošanu, Rumānija piedzīvoja ilgstošus un būtiskus kavējumus, kam iemesls bija publisko iepirkumu sistēmas problēmas (piemēram, 2012. gadā no 2007-2013 perioda programmas bija apgūti tikai 4% no pieejamā finansējuma). Attiecībā uz ES fondiem tika piemērota to apturēšana (suspension), ko ilgstošu procesu rezultātā gan atcēla, tomēr problēmas attiecībā uz publisko iepirkumu sistēmu saglabājās.

2016. gadā tiek pārņemta ES jaunā publisko iepirkumu direktīva. Taču likumi tikuši vairākkārt pārskatīti, un juridiskā nestabilitāte ir viena no publisko iepirkumu sistēmas vājajām pusēm. Rumānijas iepirkumu sistēma ir ļoti decentralizēta un katra publiskās pārvaldes iestāde ir līgumslēdzējietāde (Contracting authority), t.sk. 3 000 pašvaldības (no kurām daļa ir ļoti mazas) un liels skaits specifisku iestāžu 41 apriņķī. Kopumā Rumānijā ir vairāk par 10 000 līgumslēdzējietādēm¹⁹³, kas iezīmē publisko iepirkumu sistēmas kompleksumu.

2016. gadā Rumānijas valdība pieņēma Valsts pretkorupcijas stratēģiju 2016. - 2020. gadam (Hotărârea Guvernului nr. 583/2016)¹⁹⁴. Tā ir vērsta uz to, lai apkarotu krāpšanu un jebkādas nelikumīgas darbības. Šajā stratēģijā nav identificēti integritātes pakti kā atsevišķs instruments attiecībā uz publiskajiem iepirkumiem.

Jau 2015. gadā tika uzsākta DG REGIO finansētā¹⁹⁵ pilotprojekta pirmā fāze – projektu un neatkarīgo uzraugu atlase integritātes paktu piemērošanai. Vienlaikus, kad DG REGIO uzsāka projekta plānošanu kopā ar *Transparency International* sekretariātu, Vadošās iestādes (Managing Authority) dalībvalstīs, t.sk. Rumānijā, tika aicinātas identificēt projektus, kuru uzraudzībā tiktu izmantoti integritātes pakti. DG REGIO publicēja uzsaukumu pilsoniskās sabiedrības organizācijām, lai dotu iespēju tām pieteikties neatkarīgā uzrauga funkcijas nodrošināšanai integritātes paktu ietvaros.

2016. gadā tiek uzsākta integritātes paktu īstenošana Rumānijā pilotprojekta ietvaros, kas turpinājās līdz 2021. gada beigām. Pilotprojekta ietvaros *Transparency International Rumānija* un Sabiedriskās Politikas Institūts (IPP) uzraudzīja trīs projektus:

i.Projekts: e-Terra - Palielināts pārklājums un iekļaušana īpašuma reģistrācijas sistēmā Rumānijas lauku teritorijās¹⁹⁶,”

ii.Projekts: SIMS - Skolu vadības informācijas sistēma (Integrated School Management System)¹⁹⁷;

iii.Projekts: E-kultūra: Rumānijas digitālā bibliotēka¹⁹⁸

Jānorāda, ka projekts E-kultūra faktiski tika izvēlēts, lai aizstātu projektu SIMS, jo sākotnēji tika plānots, ka viena organizācija, kas veic neatkarīgā

¹⁹³ Transparency International Romania. (2023).

BOOSTING INTEGRITY IN ROMANIAN PUBLIC PROCUREMENT.

[pp boosting integrity in romanian public procurement.pdf](#)

¹⁹⁴ Government of Romania (2016). National Anti Corruption Strategy 2016-2020. Pieejams: [Microsoft Word - 22_Romania_NAFS](#)

¹⁹⁵ Informācija izgūta no Eiropas Komisijas mājas lapas. Skatīts 28.11.2024 [Integrity Pacts – Civil Control](#)

[Mechanism for Safeguarding EU Funds | CoP CC on Participatory and Deliberative Democracy](#)

¹⁹⁶ Informācija izgūta no Transparency International mājas lapas [RO | Land registration platform - Integrity Pacts... - Transparency.org](#)

¹⁹⁷ Informācija izgūta no Transparency International mājas lapu [E-Catalogue | Pacte de Integritate](#)

¹⁹⁸ Informācija izgūta no Transparency International Romania mājas lapas. [Launching the first independent monitoring report of the E-cultura project | Transparency International Romania](#)

uzrauga funkciju, to veic ne vairāk kā divos projektus. Tā kā SIMS projekta uzsākšana būtiski kavējās, pēc *Transparency International* Rumānijas iniciatīvas tika nolemts papildus uzsākt uzraudzību projektā E-kultūra.

Savukārt vienā projektā neatkarīgais uzraugs bija Rumānijas Akadēmiskā Sabiedrība (*Romanian Academic Society*): **Projekts: Administratīvās Kapacitātes Darbības Programma**¹⁹⁹.

Jau pēc pirmā EK finansētā pilotprojekta noslēgšanās, 2023. gadā tika uzsākta jauna pilotprojekta īstenošana, kura ietvaros *Transparency International Rumānija* ievieš projektu “**Integritātes pakta uzsākšana ITI Donavas Deltā**”, kuru arī finansē EK DG REGIO. Pilotprojektu paredzēts īstenot līdz 2026. gada jūnijam²⁰⁰. Projekts tika izvēlēts uzraudzībai, jo tā ieviešana ir būtiski aizkavējusies, un Eiropas Komisija izvēlējās piemērot integritātes pakta, lai aktivizētu iesaistītās puses. Projektā paredzēts iegādāties kuģus, kas ir ilgstošs process, tādēļ sagaidāms, ka būs nepieciešams nākamais/ cits integritātes pakts, lai uzraudzītu kuģu piegādes.

Vairākos gados Rumānijas iestādes ir veikušas būtiskus centienus, lai uzlabotu atklātību, integritāti un ierobežotu korupciju publiskajos iepirkumos. Būtisks solis šajā procesā bija **detalizētu atvērto datu nodrošināšana par iepirkuma procedūru**, piedāvājot brīvu piekļuvi gan lietotājiem, gan trešajām pusēm elektroniskajā iepirkumu sistēmā SEAP²⁰¹.

2021. gadā tiek pieņemta Valsts pretkorupcijas stratēģijā 2021. - 2025. gadam²⁰², kurā jau ir

izvirzīti mērķi **veicināt pilsonisko uzraudzību attiecībā uz publiskajiem iepirkumiem, izmantojot integritātes pakta**. *Transparency International Rumānija* pārstāve²⁰³ apliecināja, ka integritātes pakts ir iekļauti Stratēģijā, pateicoties pilotprojekta rezultātiem un īstenotajām darbībām.

Neskatoties uz īstenotajām darbībām, Rumānijā saglabājas priekšstati par korupcijas izplatību valstī. Arī pilsoņu uztvere par korupciju ir augsta: 51% rumāņu uzskata, ka lielākā daļa vai visi parlamenta locekļi ir korumpēti, un 40% uzskata, ka valdības amatpersonas ir korumpētas. 33% rumāņu uzskata, ka vietējās pašvaldības, ieskaitot mērus, ir korumpētas²⁰⁴. Vairāk nekā puse uzņēmumu uzskata, ka iepirkumos saskārušies ar neskaidriem novērtēšanas kritērijiem un interešu konfliktiem²⁰⁵. Šajā kontekstā 74% no uzņēmumiem uzskata, ka korupcija ir liegusi viņiem iegūt līguma izpildes tiesības publisko iepirkumu procedūrā, saskaņā ar 2020. gada Eirobarometra datiem. Korupcijas uztveres indeksā Rumānija 2012. gadā ieguva 44 punktus no 100, bet 2023. gadā attiecīgi 46 no 100, kas nozīmē uzlabojumu tikai par diviem punktiem²⁰⁶.

Vienlaikus jānorāda, ka publiskajam iepirkumam ir būtiska nozīme Rumānijā, jo **aptuveni 8% no IKP veido publiskie iepirkumi, kas atbilst 20% no publiskā budžeta** (valdības izdevumi veidoja 39,9% no IKP 2021. gadā)²⁰⁷.

*Transparency International Rumānija apkopotā informācija liecina, ka joprojām trūkst normatīvais regulējums, lai nodrošinātu integritātes pakta ieviešanu publisko iepirkumu sistēmā*²⁰⁸.

¹⁹⁹ Informācija izgūta no Rumānijas Akadēmiskā Sabiedrības mājas lapas. Skatīts 28.11.2024. Piekļuve: [Integrity pact](#)

²⁰⁰ Informācija izgūta no *Transparency International Rumānija* mājas lapas. Skatīts 28.11.2024. Piekļuve: [Introduction and setting up of Integrity Pacts \(IPs\) in ITI Danube Delta | Transparency International Romania](#)

²⁰¹ SEAP

²⁰² Guvernul României. (2021). Anexe nr. 1-5 la Hotărârea Guvernului nr. 1.269/2021 privind aprobarea Strategiei naționale anticorupție 2021-2025 și a documentelor aferente acesteia. Piekļuve: [Strategia nationala anticorupție 2021-2025.pdf](#)

²⁰³ Intervija ar TI Rumania pārstāvi Irinu Lonean

²⁰⁴ Informācija izgūta no *Transparency International* mājas lapas. Skatīts 28.11.2024.

<https://www.transparency.org/en/gcb/eu/european-union-2021/results/rou>.

²⁰⁵ European Union Anti-Corruption Report, 2014, cited by <https://www.ganintegrity.com/portal/country-profiles/romania/>

²⁰⁶ Informācija izgūta no *Transparency International* mājas lapas. Skatīts 28.11.2024. <https://www.transparency.org/en/cpi/2022/index/rou>.

²⁰⁷ See: Bosio et al., 2020, “Public Procurement in Law and Practice”, NBER Working Paper Series. See also\; Institute for Public Policy, 2021, “Public procurement in Romania 2019-2020”.

²⁰⁸ Transparency International Romania. (2023). [Policy paper on boosting integrity in Romanian public procurement | Transparency International Romania](#)

Atbildības sadalījums

Rumānijā īstenoto integritātes paktu ietvaros piedalījās vairākas līgumslēdzējietādes/pasūtītāji:

- i. Izglītības ministrija - projekta SIMS - Skolu vadības informācijas sistēma (Integrated School Management System) īstenotājs;
- ii. Nacionālo kadastra un nekustamo īpašumu aģentūra (ANCPI)²⁰⁹ – projekta e-Terra ietvaros;
- iii. Kultūras un nacionālās identitātes ministrija²¹⁰ - projekta E-kultūra: Rumānijas digitālā bibliotēka ietvaros.

Savukārt neatkarīgā uzrauga funkciju nodrošināja vairākas nevalstiskās organizācijas, t.sk. **Transparency International Rumānija**²¹¹; **Sabiedriskās politikas institūts (IPP)**²¹² – nevalstiska organizācija, kas izveidota 2001. gadā ar mērķi atbalstīt demokrātisko procesu attīstību Rumānijā, izmantojot padziļinātus pētījumus, visaptverošas debates un valsts politikas analīzi; **Rumānijas Akadēmiskā biedrība** (Societatea Academica din Romania, SAR²¹³) - visilgāk pastāvošā domnīca, kas darbojas Rumānijā kopš 1996. gada. *Transparency International Rumānija* un *Sabiedriskās politikas institūts* apvienojās personu apvienībā, lai nodrošinātu neatkarīgā uzrauga funkciju.

Pušu lomas un pienākumi ir definēti **Sadarbības memorandā par integritātes pakta īstenošanu**, kurā ir noteikts *mērķis veicināt ētisku rīcību, caurspīdīgumu un integritāti visā iepirkumu procedūru un līgumu īstenošanas laikā, kā arī radīt labvēlīgu sadarbības un savstarpējas uzticības vidi starp Memoranda parakstītājiem*, kas ir neatkarīgais uzraugs un līgumslēdzējietāde/pasūtītājs. Tālāk dokumentā tiek atrunāti **Līgumslēdzējietādes pienākumi** nodrošināt neatkarīgajam uzraugam piekļuvi dokumentiem, kā arī iekļaut informāciju par integritātes pakta līgumā, kas tiks noslēgts iepirkuma procedūras rezultātā. Savukārt

neatkarīgais uzraugs **apņemas** nodrošināt iepirkuma procedūras uzraudzību no vajadzību identifikācijas brīža līdz pieņemšanas nodošanas akta parakstīšanai, sniegt rekomendācijas, sagatavot uzraudzības ziņojumus (kurus iesniegt Līgumslēdzējietādei pirms to publicēšanas), ņemt vērā pušu komentārus attiecībā uz iesniegtajiem uzraudzības ziņojumiem. Vienlaikus tiek noteikts, ka uzraugs saņems dokumentus, kas nav publiski pieejami, tikai gadījumā, ja Līgumslēdzējietāde uzskatīs to par nepieciešamu, ja šādas informācijas atklāšana nav uzskatāma par esošā normatīvā regulējuma pārkāpumu, u.c. jautājumi. Sadarbības memoranda pielikumā ir noteikti dokumenti, ar kuriem neatkarīgajam uzraugam būs tiesības iepazīties integritātes pakta īstenošanas laikā. Ar Sadarbības memoranda piemēru par integritātes pakta īstenošanu var iepazīties, izmantojot E-kultūra projektu²¹⁴.

Lai definētu iepirkuma procedūras **pretendenta/izpildītāja pienākumus**, Sadarbības memoranda **pielikumā ir ietverta apņemšanās**, ar kuru pretendents apliecinā savu atbildību, ka attiecīgajā iepirkuma procedūrā piekrīt izmantot integritātes pakta kā instrumentu publisko iepirkumu risku novēršanai/samazināšanai, un apņemas ievērot visas saistošās klauzulas un saistības saskaņā ar pakta.

Tāpat Sapašanās memoranda pielikumos ir ietverta uzraudzības ziņojuma struktūra, kritēriji/kontroljautājumi uzraudzības ziņojumu sagatavošanai, ņemot vērā publiskā iepirkuma procedūras vai iepirkuma līguma izpildes posmu, piemēram, **riska faktoru identificēšanu**, jo sarakstā ir iekļauti arī aspekti, kas nav tieši reglamentēti tiesību aktos, bet kuri jāuzrauga, lai nodrošinātu efektīvu integritātes risku pārvaldību.

ieviešanas posmi

Publisko iepirkumu process ietver virkni secīgu posmu, kas paredzēti publisko iepirkumu tiesību aktos. Ideālā gadījumā integritātes paktam būtu jāaptver visi šie publiskā iepirkuma procesa posmi,

²⁰⁹ ANCPI – Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară

²¹⁰ Conducere | Ministerul Culturii

²¹¹ About Us | Transparency International Romania

²¹² Institute for Public Policy (Romania) — NGO from Romania, experience with EC — Public Administration, Research sectors — DevelopmentAid

²¹³ Romanian Academic Society, Romania (SAR) « Anticorrp

²¹⁴ Microsoft Word - TI Romania Culture.docx

sākot ar vajadzību identificēšanu un beidzot ar pakalpojumu un produktu pieņemšanu. Tomēr Rumānijas pieredzē šādu visaptverošu uzraudzību ne visos gadījumos bija iespējams veikt, jo publisko **iepirkumu norise dažādu iemeslu dēļ aizņēma vairāk laika nekā sākotnēji paredzēts**, bet pilotprojekta īstenošanas laiks nebija pietiekami ilgs, lai izvēlēto projektu ietvaros izsekotu visus iepirkuma un līguma īstenošanas posmus.

Integritātes pakta īstenošana tiek uzsākta brīdī, kad tiek parakstīts Sadarbības memorands starp Līgumslēdzējierādītāji/pasūtītāju un neatkarīgo uzraugu. Savukārt pretendents pievienojas integritātes pakam, kad tas paraksta Memoranda pielikumā iekļauto Deklarāciju, t.i. uzsākot dalību iepirkuma procedūrā.

Vienlaikus, tā kā Rumānijas iepirkumu likumā nav obligāta prasība īstenot integritātes paktu, tad Deklarācijas parakstīšana ir brīvprātīga, un pretendents nevar diskvalificēt, ja viņš šādu Deklarāciju neparaksta.

Lai veicinātu pretendentu izpratni par šo Deklarāciju, iepirkuma dokumentācijā tika iekļauta prezentācija, kurā tika izskaidrota integritātes pakta būtība, mērķi, metodoloģijas elementi lietotājam viegli uztveramā un saprotamā valodā. *Transparency International Rumānija* pārstāve norādīja, ka **svarīgi ir nodrošināt dialogu ar pretendentiem un skaidrot integritātes pakta mērķi**²¹⁵. Iepirkuma procedūras ietvaros kāds no pretendentiem uzdeva jautājumu par Deklarāciju, pēc skaidrojuma un atbildes sniegšanas minētais pretendents šo Deklarāciju parakstīja. Nepieciešamības gadījumā, Deklarāciju var parakstīt arī pēc iepirkuma vērtēšanas noslēguma, piemēram, pirms līguma slēgšanas ar uzvarējušo pretendentu.

Citā gadījumā bija situācija, kur uzvarējušais pretendents atteicās slēgt integritātes paktu (parakstīt Deklarāciju), bet vienlaikus sadarbojās ar neatkarīgo uzraugu, nodrošinot nepieciešamo informāciju un dokumentus. Teorētiski būtu iespējams īstenot integritātes paktu arī situācijā, ja pretendenti un izpildītāji nepievienojas integritātes pakam, jo nepieciešamos dokumentus iespējams iegūt pastarpināti no Līgumslēdzējierādītādes. Šī iestāde arī ir pilnvarota uzdot visus interesējošos jautājumus, kas nepieciešami uzraugam. Tomēr pieredze liecina, ka integritātes pakta līguma noslēgšana starp visām iesaistītajām pusēm ir vēlama, jo **integritātes pakta būtība ir vērsta tieši uz sadarbības veidošanu**²¹⁶. Līdz ar to ir svarīgi gan juridiskie dokumenti, gan arī pārliecināšana par šī instrumenta jēgu (*advocacy*).

Ņemot vērā, ka integritātes pakti tika īstenoti pilotprojekta ietvaros, kuru finansēja DG REGIO, tajos nebija ietverti budžeta jautājumi, jo tie tika definēti līgumā starp neatkarīgo uzraugu un DG REGIO. Attiecībā uz 2021. – 2027. gadu ES fondu plānošanas periodu ir paredzēts, ka integritātes pakti tiks piemēroti vairākos projektos, par kuru izvēli lemj attiecīgās programmas Vadošā iestāde. To finansēšanai tiks izmantots ES fondu finansējums²¹⁷. Tādēļ nākotnē, kad integritātes paktu finansēs Līgumslēdzējierādītāde/ Pasūtītājs, finansējuma piešķiršanas un izlietojuma jautājumi integritātes pakta ietvaros būtu jānosaka pušu savstarpējā līguma ietvaros.

Ņemot vērā, ka integritātes pakti nav nostiprināti nacionālajā likumdošanā, Rumānijā bija noteikts ierobežojums attiecībā uz iepirkuma vērtēšanu - neatkarīgajam uzraugam bija tieša piekļuve attiecībā uz iepirkuma dokumentācijas izstrādi un līguma izpildes dokumentāciju, bet iepirkuma vērtēšanas dokumentācijai **piekļuve bija iespējama tikai pēc piedāvājumu vērtēšanas noslēguma** īsi pirms līguma noslēgšanas ar iepirkuma uzvarētāju²¹⁸.

²¹⁵ Intervija ar *Transparency International Rumānija* pārstāvi Irinu Lonean 2024. gada 11. decembrī

²¹⁶ Intervija ar *Transparency International Rumānija* pārstāvi Irinu Lonean 2024. gada 11. decembrī.

²¹⁷ Intervija ar *Transparency International Rumānija* pārstāvi Irinu Lonean 2024. gada 11. decembrī

²¹⁸ [Integrity pacts around the world - Transparency.org](https://www.transparency.org/integrity-pacts-around-the-world)

Integritātes pakts SIMS projekta ietvaros (Integrated School Management System – Skolu vadības informācijas sistēma)²¹⁹

Projektu bija paredzēts ieviest visās Rumānijas skolās un vidusskolās, proti, 6250 skolās un vidusskolās ar 2,25 miljoniem skolēnu un 180 000 skolotāju²²⁰.

Integritātes pakta īstenošanas ietvaros tika aptverti šādi projekta īstenošanas un publiskā iepirkuma posmi:²²¹

- i. vajadzību izvērtēšana;
- ii. publiskā iepirkuma plānošana;
- iii. iepirkuma dokumentācijas izstrāde.

Neskatoties uz tā nozīmīgumu, SIMS projekta īstenošana būtiski aizkavējās. Šī kavēšanās ietekmēja arī uzraudzības veikšanu integritātes pakta ietvaros, jo bija iespējams tikai daļēji uzraudzīt publiskā iepirkuma procesu, t.i., **tikai līdz iepirkuma dokumentācijas sagatavošanai, ko arī nevarēja izdarīt līdz galam.**

Izglītības ministrija izstrādāja projekta finansējuma pieteikumu un projekta priekšizpēti laika posmā no 2018. gada marta līdz 2019. gada augustam, lai gan finansējums projektam tika rezervēts jau 2014. gadā.

Projekta īstenošanu būtiski aizkavēja personāla trūkums, politiskā nestabilitāte, tehnisko (IT) kompetenču trūkums, COVID-19 pandēmijas radītā administratīvā slodze Izglītības ministrijai, kas tajā laikā meklēja risinājumus attālinātās izglītības nodrošināšanai. Šie notikumi akcentēja SIMS sistēmas nepieciešamību, tomēr tas nepalīdzēja ātrākai projekta virzībai. Ņemot vērā, ka no kopējā 6 250 Rumānijas skolu un liceju skaita vairāki simti bija jau izstrādājušas savas elektroniskā kataloga sistēmas, bieži vien izmantojot citus Eiropas fondus, projekta plānošana saskārās ar dubultfinansējuma novēršanas izaicinājumu, vienlaikus nodrošinot vienotu informācijas sistēmu visai izglītības sistēmai.

Ņemot vērā šo kavēšanos, kas vispār radīja šaubas par iespēju piemērot integritātes pakta definētā projekta ietvaros, *Transparency International* Rumānija vienojās ar Izglītības ministriju par cita projekta uzraudzību – Projekts E-kultūra.

Tomēr pēc neatkarīgo uzraugu atkārtotām un uzstājīgām darbībām, SIMS projekta virzība tika atsākta 2019. gadā, kad tika izstrādāts projekts,

priekšizpēte un tehniskā dokumentācija. 2020. gada septembrī Izglītības ministrija **rīkoja publisko apspriešanu** sadarbībā ar *Transparency International Rumānija*. Taču 2020. gada decembrī **Valsts publisko iepirkumu aģentūras²²² komentāru dēļ dokumentācija tika atsaukta no elektroniskās iepirkumu sistēmas.**

Pasūtītais izmantoja iespēju dokumentāciju pārstrādāt, lai tā labāk atbilstu tehnoloģiju attīstībai 2020. – 2021. gadā. Iepirkumu dokumentācijas jaunā versija nebija pabeigta līdz 2021. gada beigām, kad noslēdzās Pilotprojekta ieviešana.

Neatkarīgo **uzraugu priekšlikumi** bija saistīti ar:

- i. labāku projekta risku analīzi, iekļaujot tos tehniskajā specifikācijā;
- ii. piedāvājumu izvēles kritēriju precizēšanu;
- iii. maksājumu veikšanas kārtības precizēšanu;
- iv. papildu nosacījumu pievienošanu par tehniskā audita veikšanu, lai nodrošinātu sistēmu pret datu zudumu;
- v. informācijas sistēmas iepirkuma plānošanu, sadalot to posmos/daļās, lai neierobežotu konkurenci, kas varētu rasties viena liela iepirkuma gadījumā.

²¹⁹ SIMS – Sistemul Informatic de Management al Școlarității

²²⁰ Projektu līdzfinansē Eiropas Reģionālās attīstības fonds (ERAF) Konkurētspējas Darbības programmas (KDP) 2014-2020, 2. prioritārās ass: "Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas konkurētspējīgai digitālajai ekonomikai", darbības 2.3.3: "Digitālā satura un sistēmiskās IKT infrastruktūras uzlabošana izglītības, e-iekļaušanas, e-veselības un e-kultūras jomā" ietvaros.

²²¹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL ROMÂNIA, INSTITUTUL PENTRU POLITICI PUBLICEPACTELE. (2021). DE INTEGRITATE MECANISME DE CONTROL CIVIC PENTRU SALVGARDAREA FONDURILOR EUROPENE RAPORT DE MONITORIZARE

²²² [NAPP – Romanian Government](#)

Integritātes pakts projektam E-kultūra – Rumānijas digitālā bibliotēka (*E-cultura: biblioteca digitală a României*)

2017. gada decembrī Kultūras un nacionālās identitātes ministrija²²³, *Transparency International Rumānija* un Publiskās politikas institūts parakstīja Sadarbības memorandu par integritātes pakta īstenošanu²²⁴. Projekts E-kultūra tika īstenots, lai uzlabotu nacionālo kultūras resursu pieejamību, nodrošinot to digitalizāciju, kā arī sekmētu to integrāciju Eiropas Digitālajā bibliotēkā (*europa.eu*)²²⁵.

Uzraudzības ietvaros tika aptverti šādi iepirkuma procedūras posmi:

- i. vajadzību novērtējums;
- ii. iepirkuma procedūras izvēle;
- iii. iepirkuma dokumentācijas izstrāde;
- iv. iepirkuma publikācija;
- v. piedāvājumu saņemšana un izvērtēšana;
- vi. līgumu slēgšana;
- vii. līgumu izpilde;
- viii. nodevumu pieņemšana un nodošana.

Projekta sākšana aizkavējās līdz 2018. gadam, neskatoties uz sākotnējo plānu projektu uzsākt

2016. gadā un tā nozīmīgumu kultūras jomas attīstībai Rumānijā.

Kultūras un nacionālās identitātes ministrija (MCIN) 2016. gadā iepirka pakalpojumus, lai izstrādātu dokumentus, kas nepieciešami projekta detalizētai plānošanai. Šie dokumenti ietvēra Tehnisko projektu, izpētes dokumentāciju un tehniskās specifikācijas. Ņemot vērā, ka projektā bija iesaistītas 29 institūcijas (tai skaitā 19 muzeji, Nacionālais filmu arhīvs, Rumānijas Televīzija, Rumānijas Radio un Nacionālais mantojuma institūts), bija jāveic analīze un jāizstrādā sākotnējās plānošanas dokumenti, kas tika pabeigti 2017. gada jūlijā. Projekta dokumentācija tika apstiprināta 2017. gada 1. novembrī. 2018. gada janvārī un februārī tika veikti vēl divi precizējumu posmi. Projekta īstenošana tika uzsākta 2018. gada jūlijā, bet iepirkuma dokumentācijas izstrāde sākās 2018. gada septembrī.

Neatkarīgā uzrauga nolīgtie eksperti sniedza komentārus par visiem dokumentiem, kurus iesniedza MCIN, t.sk., **sniedza vairākus ieteikumus, lai uzlabotu publiskā iepirkuma dokumentācijas kvalitāti un skaidrību**, tostarp²²⁶:

- i. diskriminējošu un ierobežojošu tehnisko specifikāciju novēršana aprīkojuma iegādei;
- ii. detalizētāka funkcionālā apraksta iekļaušana platformai *culturalia.ro*, lai izvairītos no turpmākām neatbilstībām;

- iii. atsevišķu garantijas nosacījumu pārformulēšana attiecībā uz aprīkojumu un pakalpojumiem, lai nodrošinātu projekta ilgtspējību;
- iv. nepieciešamās iepriekšējās pieredzes nosacījumu precizēšana vai atcelšana, lai novērstu ierobežojošas prasības, vienlaikus saglabājot prasības, kas garantē pretendentu kompetenci;
- v. formulējumu precizēšana saistībā ar piedāvājumu novērtēšanas faktoriem;
- vi. dokumentu savstarpējās saskaņotības pārbaude un nodrošināšana, tostarp iepirkuma dokumentācijā ietvertā: iepirkuma stratēģija, tehniskās specifikācijas, līgums u.c.

Šie ieteikumi bija vērsti uz efektīvāku un caurspīdīgāku iepirkuma procesu, kas atbilst normatīvajām prasībām un labākajai praksei.

²²³ [Conducere | Ministerul Culturii](#)

²²⁴ Integritātes pakta īstenošanā bija iesaistīti neatkarīgā uzrauga eksperti: Publiskā iepirkuma integritātes eksperte; Publiskā iepirkuma eksperts; Sabiedrības līdzdalības eksperts un 3 IT eksperti.

²²⁵ Projekts tiek līdzfinansēts no Eiropas Reģionālās attīstības fonda (ERAF) konkurētspējas Darbības Programmas 2014–2020, prioritārās ass "Informācijas un komunikācijas tehnoloģijas (IKT) konkurētspējīgai digitālajai ekonomikai" darbības "Digitālā satura un sistemātiskās IKT infrastruktūras

uzlabošana izglītības, e-iekļaušanas, e-veselības un e-kultūras jomā" ietvaros.

²²⁶ [Launching the first independent monitoring report of the E-cultura project | Transparency International Romania](#)

Nākamajā ziņojumā²²⁷ neatkarīgais uzraugs secināja, ka Eiropas līdzfinansēto lielo projektu uzsākšanā var rasties kavējumi, kas saistīti ar lielu iesaistīto institūciju skaitu un sarežģīto administratīvo procedūru. Tiek norādīts, ka **neatkarīgā uzrauga ierobežotā piekļuve dokumentiem ietekmēja tā spēju veikt uzraudzību.**

Proti, uzraugs pārbaudīja iepirkumu plānošanu, bet nevarēja piedalīties piedāvājumu vērtēšanas komisijas sēdēs un nevarēja iepazīties ar piedāvājumiem un vērtēšanas komisijas dokumentiem līdz līgumu noslēgšanai.

Iepirkumu procedūru nevarēja uzraudzīt "reālajā laikā", bet tikai ex-post, pēc piedāvājumu izvērtēšanas pabeigšanas, kas rada riskus saistībā ar vērtēšanas komisijas integritāti.

Vienlaikus, uzrauga ziņojumā norādīts, ka **iepirkuma procedūras veiktas atbilstoši no juridiskā un procedurālā viedokļa**, lai gan iepirkuma procedūra aizņēma gandrīz astoņus mēnešus. Tas ir saistīts ar iepirkuma sarežģītību, kā arī vairāku iepirkuma procedūru paralēlu norisi. Ņemot vērā ļoti lielo pārbaudāmo dokumentu apjomu, pastāv zināmi kļūdu riski.

Kā būtisks apsvērums tika minēts, **ka iepirktie pakalpojumi un produkti nav tieši redzami sabiedrībai, tādēļ tos nevar pakļaut 'pilsoniskajai kontrolei'**. Tādēļ daži aspekti var 'izslīdēt' vai tikt nepamanīti gan piedāvājumu vērtēšanā procesā, gan piegāžu pārbaudē. Šis konteksts uzsver nepieciešamību uzraudzīt līgumu izpildi.

Līguma izpildes uzraudzības gaitā uzraugs konstatēja²²⁸, ka Pakalpojumu sniedzējs pievērsa mazāku uzmanību Pasūtītāja komentāriem, kas bija saistīti ar pielāgošanu dažādu mērķa grupu vajadzībām un platformas lietotājdraudzīgumu, tās klasificējot kā "papildu prasības". Kā arī tika konstatēts, ka neprecīzas Tehniskās Specifikācijas interpretācijas dēļ pakalpojumu sniedzējs nebija pietiekami rūpīgi plānojis darbu, lai importētu dažādu datu bāzu datus izstrādātajā sistēmā, un nodrošinātu citus tehniskus risinājumus. Tikai 2021. gada marta beigās pakalpojumu sniedzējs iesniedza pasūtītājam priekšlikumus, lai risinātu līdz tam brīdim neatrisinātos jautājumus, ņemot vērā, ka platformas izstrādes pabeigšana bija plānota 2021. gada 26. maijā.

Lai nodrošinātu pakalpojumu kvalitāti un Līgumslēdzējpusē un pakalpojumu sniedzējam optimālus sadarbības nosacījumus, neatkarīgais uzraugs sniedza ieteikumus:

- i. noslēgt otro papildu vienošanos, ko pieprasīja Pakalpojumu sniedzējs, lai nodrošinātu platformas publisko palaišanu ar noderīgu saturu – kultūras resursiem, kurus pakalpojumu sniedzējs augšupielādējis platformā ar pasūtītāja atbalstu. Šajā kontekstā tika ieteikts Kultūras nacionālās identitātes ministrijai kā pasūtītājam piekrist līguma ietvaros piegādes termiņa pārcelšanai bez papildu izmaksām, lai izvairītos no iespējama tiesvedības procesa, kas ilgāku laiku padarītu platformu nepieejamu sabiedrībai;
- ii. turpināt konstruktīvu dialogu, lai platforma attīstītos kā lietotājam draudzīgs, intuitīvs un viegli lietojams, bet vienlaikus drošs rīks visiem lietotājiem, neatkarīgi no tā, vai tie ir Kultūras ministrijas un kultūras iestāžu vai organizāciju pārstāvji, vai plašāka sabiedrība.

²²⁷TRANSPARENCY INTERNATIONAL ROMÂNIA, INSTITUTUL PENTRU POLITICI PUBLICE. (2020). Evaluarea nevoilor, elaborarea documentelor de atribuire și atribuirea contractelor de achiziție publică în cadrul proiectului E-cultura: Biblioteca

Digitală a României. Pieejams:

[Raport2monitorizare Cultura final-03.03.20.pdf](#)

²²⁸TRANSPARENCY INTERNATIONAL ROMÂNIA.

INSTITUTUL PENTRU POLITICI PUBLICE. (2021).

Evaluarea privind implementarea contractelor de

achiziție publică în cadrul proiectului E-cultura:

Biblioteca Digitală a României. [Raport de monitorizare Culturalia 2021.pdf](#)

Integritātes pakts projektam E-Terra – Palielināts pārklājums un iekļaušana īpašuma reģistrācijas sistēmā Rumānijas lauku teritorijās

2017. gada novembrī tika noslēgts Sadarbības memorands par integritātes pakta īstenošanu starp Nacionālo kadastra un nekustamo īpašumu aģentūru (ANCPI)²²⁹ un nevalstisko organizāciju apvienību, kas ietver *Transparency International Rumānija* un Sabiedriskās politikas institūtu (IPP).

Projekta²³⁰ mērķis bija uzlabot integrētās kadastra un zemes grāmatu sistēmas pārklājumu Rumānijas lauku apvidos. Tā ietvaros plānots izveidot vienotu īpašumu datubāzi, kas aptvertu 660 pašvaldības 40 reģionos. Projekta kopējais finansējums bija aptuveni 313 miljoni EUR.

Integritātes pakta uzraudzības ietvaros no 2017. gada novembra līdz 2021. gada septembrim²³¹ tika aptverti šādi projekta īstenošanas un publiskā iepirkuma posmi:

- i. piedāvājumu saņemšana un izvērtēšana;
- ii. līgumu slēgšana;
- iii. ieviešanas uzraudzība;
- iv. izpildes novērtēšana un pieņemšana.

Uzraudzība tika veikta, **pamatojoties uz dokumentu analīzi, kā arī tika veiktas uzraudzības vizītes 13 projekta īstenošanas vietās**, tika nodrošināta saziņa ar izpildītājiem, kas īstenoja līgumus šajās 13 lokācijās.

Projekta uzsākšana aizkavējās salīdzinājumā ar sākotnējo plānu. Šajā kontekstā ANCPI trūka nepieciešamās kapacitātes, kā arī nebija juridisku un procedurālu sviru, lai koordinētu daudzās institūcijas un organizācijas, kas piedalījās projekta izstrādē. Projekta īstenošanā saskārās arī ar tirgus izaicinājumiem. Sākotnēji **pirmajā publisko iepirkumu procedūrā pieteicās ļoti mazs pretendentu skaits attiecībā pret iepirkuma daļu skaitu**. Būtiskākie iemesli pretendentu neieinteresētībai bija saistīti ar plānoto iepirkuma cenu (pārāk zema cena par hektāru, kas bija daudz zemāka par tirgus cenu privātajā segmentā), nespēja nodrošināt prasīto speciālistu skaitu, liels iesaistīto pušu skaits (pašvaldības, publiskie zemju īpašnieki u.c.), grūtības nodrošināt naudas plūsmu līdz maksājumu saņemšanai no ANCPI.

Uzraudzības ziņojumā minēts, ka **neatkarīgais uzraugs ieteica veikt tirgus konsultācijas, kas veicināja pretendentu interesi par ANCPI izsludināto otro iepirkuma procedūru**. Pēc tirgus konsultācijām tika veiktas izmaiņas, un pretendentu skaits un noslēgto līgumu skaits palielinājās, sākot no 2020. gada. Tomēr joprojām saglabājās kapacitātes problēmas tirgū, jo pieprasījums būtiski pārsniedza tirgū pieejamo piedāvājumu.

Projekta īstenošanu aizkavēja un apgrūtināja virkne iemeslu, kas saistīti ar normatīvo regulējumu, valsts budžeta pieņemšanu un potenciālo piegādātāju kapacitātes trūkumu, t.sk.:

- i. likumdošanas noteikumu vai valsts standartu trūkuma dēļ attiecībā uz iepirkumu dokumentu un informācijas publiskošanu par publisko iepirkuma līgumu īstenošanu, šie **dokumenti nav automātiski publiski pieejami viegli apstrādājamā formātā, tostarp ar elektroniskiem līdzekļiem**. Šis aspekts apgrūtina publisko investīciju līgumu īstenošanas uzraudzību;

²²⁹ [ANCPI – Agenția Națională de Cadastru și Publicitate Imobiliară](#)

²³⁰ Reģionālās darbības programmas 2014-2020 prioritārās ass 11: zemes un īpašumu reģistrācijas sistēmas ģeogrāfiska paplašināšanās ietvaros

²³¹ TRANSPARENCY INTERNATIONAL ROMÂNIA, INSTITUTUL PENTRU POLITICI PUBLICE. (2020., 2021). RAPORT DE MONITORIZARE privind implementarea contractelor de achiziție publică în cadrul proiectului de CADASTRU ÎN ZONELE

RURALE din ROMÂNIA. Pieejams [raport de monitorizare ancpi 2021.pdf](#) un [Raport2monitorizare ANCPI final 03.03.20.pdf](#)

- ii. 2019., 2020. un 2021. gadā tika kavēta iepirkumu procedūru uzsākšana, jo kavējās valsts budžeta apstiprināšana;
- iii. galvenais iemesls piedāvājumu diskvalifikācijai bija saistīts ar pretendentu zemo kapacitāti sagatavot sarežģītas pakāpes piedāvājumus, turklāt lielākā daļa diskvalifikāciju bija saistītas ar pretendentu kļūdām saistībā ar obligātajiem piedāvājumu elementiem;
- iv. tika identificēta problēma attiecībā uz līguma izpildes garantiju nosacījumiem – lielākā daļa izpildītāju iesniegto izpildes garantiju bija apdrošināšanas polises, kas sagatavotas saskaņā ar likumu, bet ar virkni nosacījumu, kas ļoti sarežģī līgumslēdzēja iestādei garantijas izpildes pieprasīšanu un apgrūtina atbildības piemērošanu neuzticamiem līgumslēdzējiem. Tādēļ **tika ieteikts grozīt publisko iepirkumu regulējumu**, lai prasītu iesniegt beznosacījuma rakstura izpildes garantijas.

Kā pozitīvās iezīmes integritātes pakta īstenošanas ietvaros tika minēti ANAP centieni samazināt interešu konfliktu un korupcijas riskus, rotējot darbiniekus, kas veica pārbaudes. Vienlaikus, **palielinoties pārbaužu apjomam, palielinās iesaistītā personāla skaits, kas arī rada palielinātu potenciālo interešu konfliktu risku.**

Uzraudzības ietvaros tika konstatēts, ka vairāk kā 5 dienu kavējumi radās 133 piegādēm (t.i., 37% piegāžu). Neatkarīgais uzraugs norādīja, ka ANCPI rūpīgi uzrauga piegādes un piemēro sodus par katru kavējuma dienu. Kavēšanās iemesli ir dažādi, tostarp zema pakalpojumu sniedzēju kapacitāte un sarežģīta sadarbība ar vietējām pašvaldībām.

Projekta ieviešanā radās problēmas starp pašvaldībām un līgumslēdzējierādītāji kopā ar uzraugu.

Jānorāda, ka **pašvaldības nebija integritātes pakta dalībnieki, jo tās nebija iesaistītas iepirkuma procedūras veikšanā**, lai gan ir ļoti svarīgas E-Terra projektā iesaistītās puses, tādēļ integritātes paktā formāli nepiedalījās.

Ņemot vērā lielo iesaistīto pašvaldību skaitu (300), uzrauga resursi nebija pietiekami, lai nodrošinātu savu ekspertu klātbūtni katrā no pašvaldībām. Izvēlēta pašvaldību izlase (13) bija pārāk neliela, lai radītu būtisku ietekmi attiecībā uz sadarbību ar pašvaldībām un projekta īstenošanu kopumā. Intervijā ar *Transparency International Rumānija* pārstāvi, tika atzīts, ka plānojot šo integritātes pakta netika pietiekami novērtēta nepieciešamība veidot sadarbību tieši ar pašvaldībām, tādēļ tam netika paredzēti nepieciešamie finanšu un cilvēkresursi.

Lai gan integritātes pakta rezultātā tika izvirzīti daži priekšlikumi grozījumiem likumdošanā, lai veicinātu pašvaldību atbildību, tie netika veikti.

NVO iesaistes mehānismi

Ņemot vērā, ka Rumānijā pieredze integritātes pakta īstenošanā ir veidojusies DG REGIO finansētā pilotprojekta ietvaros, likumsakarīgi, ka nevalstiskā sektora organizācijas tika piesaistītas granta līguma ietvaros.

Nevalstiskā sektora kapacitāte integritātes pakta īstenošanā ir veidojusies šī pilotprojekta īstenošanas rezultātā. *Transparency International Rumānijā* pārstāve apstiprināja²³², ka uz 2024. gadu Rumānijā ir šīs trīs organizācijas, kam ir pieredze integritātes pakta īstenošanā: *Transparency International Rumānija*²³³, Sabiedriskās politikas institūts (IPP)²³⁴, Rumānijas Akadēmiskā biedrība (Societatea Academica din Romania, SAR)²³⁵.

Intervijā tika minēts, ka potenciāli varētu būt vēl citas nevalstiskās organizācijas, taču tādu nav vairāk kā 10 organizācijas. Jāņem gan vērā, ka Rumānija ir liela valsts, tādēļ potenciālo organizāciju skaits ir salīdzinoši lielāks. Lai veicinātu pilsoniskās sabiedrības kapacitāti, *Transparency International* varētu iesaistīt šīs organizācijas partnerībās integritātes pakta īstenošanā nākotnē, lai tās iegūtu pieredzi un mācītos. *Transparency International Rumānija* pārstāve intervijā norādīja, ka būtu jāveicina šādu organizāciju attīstība, lai veicinātu integritātes pakta pielietojumu iepirkumu sistēmā nākotnē.

Kopumā tiek uzskatīts²³⁶, ka pilsoniskā sabiedrība ir bijusi viena no svarīgākajām Rumānijas ieinteresētajām pusēm pretkorupcijas politiku veicināšanā. Periodā no 2014. līdz 2015. gadam un

2017. gadā valstī izveidojās vairākas pilsoniskās kustības, un sabiedrībā, īpaši jauniešu vidū, attīstījās pretkorupcijas kustība. Tomēr lielākā daļa no šīm jaunākajām pretkorupcijas pilsoniskajām kustībām **darbojas vairāk kā ārēji uzraudzītāji, nevis kā partneri citām ieinteresētajām pusēm valsts un privātajā sektorā**. Tomēr tiek atzīts, ka jauno pilsonisko kustību spēja veicināt sistemātiskas pretkorupcijas iniciatīvas ir ierobežota²³⁷.

Ekspertu atlases kritēriji

DG REGIO pilotprojekta priekšatlases kritērijos²³⁸ **nebija minēti specifiski kritēriji ekspertiem**, bet organizācijām kopumā bija jānodrošina atbilstoša komanda, t.i., neatkarīgais uzraugs tika izraudzīts balstoties uz organizācijas pieredzi, nevis atsevišķiem CV. Primāri tika nominēti publisko iepirkumu eksperts, publisko institūciju uzraudzības eksperts. Atkarībā no projekta specifikas tika piesaistīta papildus ekspertīze, piemēram, IT sektorā. Jāņem vērā, ka konkrētos ekspertus integritātes pakta īstenošanas laikā varēja nomainīt nepieciešamības gadījumā, bet pilsoniskās sabiedrības organizāciju nomainīt nevarēja²³⁹.

Komunikācijas kanāli

Informāciju par īstenotajiem integritātes paktiem pārsvarā publicē iesaistītās organizācijas – *Transparency International Rumānija* un Rumānijas Akadēmiskā Sabiedrība savās mājas lapās ([Integrity Pacts - monitoring reports](#) | [Pacte de Integritate](#) un [Integrity pact](#)). Mājas lapās pieejamas gan preses relīzes, gan uzraudzības

²³² Intervija ar Transparency International Romania pārstāvi Irinu Lonean

²³³ [About Us | Transparency International Romania](#)

²³⁴ [Institute for Public Policy \(Romania\) — NGO from Romania, experience with EC — Public Administration, Research sectors — DevelopmentAid](#)

²³⁵ [Romanian Academic Society, Romania \(SAR\) « Anticorrp](#)

²³⁶ Transparency International Romania. (2023.)

BOOSTING INTEGRITY IN ROMANIAN PUBLIC PROCUREMENT. Pieejams: [pp boosting integrity in romanian public procurement.pdf](#)

²³⁷ Transparency International Romania. (2023.)

BOOSTING INTEGRITY IN ROMANIAN PUBLIC PROCUREMENT. Pieejams:

[pp boosting integrity in romanian public procurement.pdf](#)

²³⁸ European Commission. (2015). CALL FOR EXPRESSION OF INTEREST FROM CIVIL SOCIETY ORGANISATIONS IN THE EU TO SERVE AS INDEPENDENT MONITOR FOR AN INTEGRITY PACT IN A PROJECT CO-FUNDED BY STRUCTURAL OR COHESION FUND

²³⁹ Intervija ar Transparency International Romania pārstāvi Irinu Lonean

ziņojumi par integritātes pakta īstenošanu Rumānijā hronoloģiskā kārtībā.

Papildus ziņojumiem un atskaitēm, *Transparency International Rumānija* sagatavoja **viegli uztveramu informāciju video** formātā un **prezentācijas**, kurās skaidroja integritātes pakta jēgu, mērķus, metodoloģijas pamatprincipus. Šo video mērķa grupa bija gan sabiedrība kopumā, gan specifiski publisko iepirkumu pretendenti un iesaistītās iestādes un organizācijas, piemēram, pašvaldības. Video piemērs pieejams: [transparency international Rumania integrity pacts - Search Videos](#)

Informāciju par integritātes paktiem savā mājas lapā izplata arī Rumānijas Valsts Publisko iepirkumu aģentūra²⁴⁰, kas atbalsta integritātes pakta ieviešanu kā labo praksi, t.sk., aģentūra pati ir parakstījusi Saprašanās memorandu ar *Transparency International Rumāniju*. Integritātes pakta ieviešanas un atbalsta pasākumi ir iekļauti Valsts pretkorupcijas stratēģijā, kur Valsts publisko iepirkumu aģentūrai ir ierādīta svarīgi loma integritātes pakta izmantošanas veicināšanā un popularizēšanā.

Citas metodes

Atkarībā no nepieciešamības, neatkarīgie uzraugi izmantoja arī citas metodes. Piemēram, izvērtējuma ziņojumā²⁴¹ minēts, ka integritātes pakta projektā tika iesaistīti pētnieciskie žurnālisti, kas veica pētniecības darbības, lai pārbaudītu konkrētos uzņēmumus-pretendentus un to saistību ar publiskajām amatpersonām. Šāda rīcība ir

mazinājusi politisko ietekmi attiecībā uz iepirkuma rezultātiem (Projekts: e-terra).

Šī projekta ietvaros uzraugi arī izstrādāja rekomendācijas un īstenoja apmācības Kadastro darbiniekiem, lai uzlabotu viņu izpratni un zināšanas par korupcijas riskiem, kas veicina projekta rezultātu ilgtspēju. Turklāt, ņemot vērā, ka zemes reģistrācija Rumānijā ir atkarīga no vietējo mēru apstiprinājuma, uzraugi piedalījās sanāksmēs starp pašvaldību mēriem un Kadastro aģentūru, lai aizsargātu procesu no politiskās ietekmes.

Projekta “Integritātes pakta uzsākšana ITI Donavas Deltā”, kuru arī finansē DG REGIO²⁴², ietvaros tiek veidots dialoga ietvars visām iesaistītajām pusēm, lai tās varētu mērķtiecīgi sadarboties kopējam labumam. *Transparency International Rumānija* pārstāve norādīja, ka nepieciešama plašāka ieinteresēto pušu iesaiste, nekā tikai tās, kas piedalās iepirkuma procedūrā (un attiecīgi paraksta integritātes pakta), lai sasniegtu projekta ietekmi. Integritātes pakta instruments ļauj sapulcināt pie “viena galda” visas iesaistītās un ieinteresētās puses, pat ja tām nav līgumiskas atbildības saistībā ar iepirkumu.

Tādēļ tikpat svarīga kā juridiskā un tehniskā pieredze, ir uzrauga loma kā mediatoram procesā starp dažādiem ekspertiem, izpildītāja pārstāvjiem un līgumslēdzēju iestādi. Ir svarīgi izskaidrot visus viedokļus, lai nodrošinātu, ka lēmuma pieņemšanas brīdī ir pieejama visa informācija. *Tad mēs varam veidot diskusiju²⁴³, kur sakām, ka tas ir sabiedrības interesēs, ar mazāku risku radīt pārkāpumus – mēs izvēlamies šo rekomendāciju, nevis citu variantu.*

Integritātes pakta ieviešanas finansējuma avoti un izmaksas Rumānijā

Ņemot vērā, ka pilotprojekta ietvaros individuālie partneru budžeti tika finansēti kā granti,

pilotprojekta gala izvērtējuma ziņojumā²⁴⁴ norādīts, ka budžetu un finanšu pārskatu struktūras dēļ nav

²⁴⁰ ANAP.GOV.RO – Agenția Națională pentru Achiziții Publice – Agenția Națională pentru Achiziții Publice

²⁴¹ Pring.C., Mulcahy.S., J.Olaya. (2022) End-of-Project Evaluation of Transparency International's Integrity Pacts EU Project. Pieejams: [Microsoft Word - IP EU Evaluation Final CLEAN Submitted 31.05.22.docx](#)

²⁴² Informācija izgūta no Transparency International Rumānija mājas lapas. Skatīts 28.11.2024. Piekļuve

[Introduction and setting up of Integrity Pacts \(IPs\) in ITI Danube Delta | Transparency International Romania](#)

²⁴³ Intervija ar TI Rumānijas pārstāvi

²⁴⁴ Pring.C., Mulcahy.S., J.Olaya. (2022) End-of-Project Evaluation of Transparency International's Integrity Pacts EU Project. Pieejams: [Microsoft Word - IP EU Evaluation Final CLEAN Submitted 31.05.22.docx](#)

iespējams izgūt faktisko uzraudzības pasākumu izmaksas, ņemot vērā, ka tie ietver arī mācīšanās un informēšanas komponentes izmaksas. Lai gan darbinieku izmaksas ir uzskaitītas kā atsevišķas pozīcijas, taču praksē darbinieka laiks ietvēra arī projekta vadību, uzraudzības izmaksas, interešu pārstāvību, komunikāciju un informēšanu, u.c. Tādēļ analizējot finanšu pārskatus, nav iespējams izdalīt konkrēti integritātes pakta uzraudzības izmaksas. Rumānijā vairākos gadījumos partneri īstenoja vairākus integritātes pakтус, bet to iesniegtajos finanšu pārskatos nav norādīts izmaksu sadalījums starp atsevišķiem integritātes paktiem - nedz iepirkumu procesiem, nedz uzraudzītajiem līgumiem, bet tikai starp projekta partneriem. Tas rada būtisku izaicinājumu atsevišķu integritātes pakta efektivitātes novērtēšanā.

Attiecībā uz Projektu – Tehniskā palīdzība, bija iespējams identificēt, ka integritātes pakta ieviešanas izmaksas **bija 366 903 EUR, kas veido 23% no uzraugāmā ES fondu projekta izmaksām** (1 600 000 EUR²⁴⁵). Attiecībā uz pārējiem projektiem (projekts: e-Terra; projekts: SIMS, projekts: E-kultūra) integritātes pakta

ieviešanas izmaksas veidoja 0,2% no uzraugāmo projektu izmaksām, bet nav iespējams izdalīt katra konkrētā projekta uzraudzības izmaksas, jo tās bija ietvertas vienotā granta budžetā²⁴⁶.

Viena projekta uzraudzības izmaksas bija vidēji 265 467 EUR. Tomēr ne visi projekti tika uzraudzīti pilnā ciklā un ar pastāvīgu intensitāti, piemēram, projektā SIMS tika aptverts tikai iepirkuma dokumentācijas sagatavošanas posms. Līdz ar to **nevar uzskatīt, ka minētās izmaksas aptver pilnu integritātes pakta ciklu**, t.i., sākot no iepirkuma dokumentācijas sagatavošanas līdz piegāžu, darbu un pakalpojumu nodošanai-pieņemšanai.

Rumānijas pieredze rāda, ka projektu uzraudzības intensitāte ir ļoti atkarīga no līgumslēdzējietādes aktivitātes, tā var veidoties ļoti augsta, bet var būt periodi, kad projektu īstenošana kavējas, tādēļ jāņem par budžeta veidošanas pieeju – vai tajā ir iespēja elastībai atkarībā projekta ieviešanas intensitātes, vai arī finansējums tiek piešķirts neatkarīgi no uzraugāmā projekta ieviešanas progresa.

Ieteicamās iepirkumu jomas un potenciālo pasūtītāju motivēšana Rumānijā

Balstoties uz pilotprojekta pieredzi, var secināt, ka integritātes pakta piemērošanai atbilstošās jomas būtu publiskie iepirkumi **izglītības** nozarē, kā arī **lieli infrastruktūras un IT nozares** projekti. Līdz ar to pastāv salīdzinoši plašs jomu spektrs, kur varētu piemērot integritātes pakтус, lai mazinātu korupcijas riskus un uzlabotu publisko iepirkumu caurspīdīgumu.

Ņemot vērā, ka integritātes pakti nav integrēti nacionālajā likumdošanā, to piemērošana ir projektos balstīta. Proti, ja individuāla projekta līmenī tiek lemts, ka integritātes pakti ir jāpiemēro, tad to ir iespējams darīt. Līdz šim finansējums un iniciatīva ir nākusi no EK. Kopš 2020. gada integritātes pakti ir atzīti kā labā prakse, ko atzīst publisko iepirkumu aģentūra, tomēr šī prasība nav

obligāta. Rumānijā nav izstrādāti juridiski saistoši dokumenti, kuros būtu definētas prasības un nosacījumi integritātes pakta īstenošanai. TI Rumānija popularizē integritātes pakтус, atsaucoties uz DG REGIO izstrādātajiem un publiskotajiem materiāliem un informāciju. Nacionālais pret-korupcijas direktorāts²⁴⁷ ir atbildīgs par pretkorpcijas stratēģijas izstrādi un īstenošanu, kura, savukārt, paredz integritātes pakta virzīšanu un pilsoniskās uzraudzības veicināšanu attiecībā uz publiskajiem iepirkumiem.

Intervijā ar *Transparency International Rumānija* pārstāvi tika minēts, ka attiecībā uz 2021. – 2027. gadu ES fondu plānošanas periodu ir paredzēts, ka integritātes pakti tiks piemēroti vairākos projektos, par kuru izvēli lemj attiecīgā Vadošā iestāde.

²⁴⁵ Turpat

²⁴⁶ Turpat

²⁴⁷ [Direcția Națională Anticorupție](#)

Integritātes paktu ietekmes novērtēšana Rumānijā

Lai analizētu integritātes paktu ietekmi, tiek veikti atsevišķi (ad-hoc) pētījumi un izvērtējumi. Noslēguma izvērtējuma ziņojumā²⁴⁸ ir norādīts, ka īpaši **vērtīga ir bijusi neatkarīgo uzraugu iesaiste agrīnos projektu īstenošanas posmos**, piemēram, pirms-iepirkuma un iepirkuma organizēšanas posmos. Tas ir ļāvis nodrošināt labāku projektu plānošanu, iesaistīto pušu vajadzību ņemšanu vērā, plānojot projekta īstenošanu, kā arī vienotas izpratnes veidošanu par sasniedzamajiem rezultātiem. Uzraudzības rezultātā ir identificētu un **novērti nepamatoti ierobežojoši kritēriji** iepirkuma dokumentācijā, kas būtu ierobežojuši potenciālo pretendentu dalību iepirkumā.

Analizējot Projekta e-terra rezultātus, izvērtējuma ziņojumā ir norādīts, ka uzraudzības process ir

veicinājis **konkurenci un taisnīgumu**, uzlabojis **caurskatāmību un atbildīgumu**, un veicināja **institucionālas izmaiņas** iesaistītajās līgumslēdzējinstādēs. Plašās tirgus konsultācijas ļāva palielināt pretendentu skaitu, kas sākotnēji bija kritiski zems un apdraudēja iepirkuma īstenošanu.

Kā svarīgs ieguvums tiek uzskatīta **dialoga veidošanās starp pilsonisko sabiedrību un publisko pārvaldi**, kas arī **uzlaboja sadarbību un saziņu starp līgumslēdzēju iestādēm** (piemēram, palīdzēja risināt un mazināja domstarpības starp pasūtītāju un izpildītājiem)²⁴⁹.

Pārvaldības caurspīdīguma institūta (Government transparency institute - GTI²⁵⁰) pētījumā 2021. gadā analizētas atšķirības starp publiskajām iestādēm, kas piedalījās integritātes paktā, un tām, kas nepiedalījās. Integritātes paktu dalībnieki vidēji ieguva zemāku vērtējumu vairākos korupcijas riska rādītājos salīdzinājumā ar citām iestādēm, kas varētu liecināt par pozitīvu ietekmi.²⁵¹

Avoti plašākai informācija

Transparency International Romania (2023). Policy paper on boosting integrity in Romanian public procurement [*pp_boosting_integrity_in_romanian_public_procurement.pdf*](#)

[Transparency International Romania |](#)

[Integrity Pacts in Romania - Country Overview - Collective Action - B20 hub](#)

²⁴⁸ Pring.C., Mulcahy.S., J.Olaya. (2022) End-of-Project Evaluation of Transparency International's Integrity Pacts EU Project. Pieejams: [Microsoft Word - IP EU Evaluation Final CLEAN Submitted 31.05.22.docx](#)

²⁴⁹ Turpat

²⁵⁰ [About the Institute | govtransparency](#)

²⁵¹ Transparency International Romania. (2023.) BOOSTING INTEGRITY IN ROMANIAN PUBLIC PROCUREMENT [*pp_boosting_integrity_in_romanian_public_procurement.pdf*](#)

PORTUGĀLE –
pieredze viena
integritātes pakta
ietvaros

Portugālē pirmo un vienīgo reizi integritātes pakts tika piemērots ES DG REGIO finansētā pilotprojekta ietvaros.

2018. gads

2018. gada decembrī tika slēgts trešais līgums starp pusēm - integritātes pakts, kas paredzēja pušu pienākumus attiecībā uz iepirkumu procesa un projekta ieviešanas uzraudzību.²⁵⁴

Noslēgtais integritātes pakta līgums paredzēja pilna mēroga integritātes pakta īstenošanu, proti, no vajadzību apzināšanas posma līdz projekta pilnīgai ieviešanai.

2015. gads

2015. gada decembrī *Transparency International* Portugāles nodaļa un Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts parakstīja **sadarbības līgumu**, kurš paredzēja vispārīgus noteikumus par divu organizāciju sadarbību veicinot godīgāku un caurskatāmāku publiskā iepirkuma procesu, īstenojot būvdarbus S. João de Almedina baznīcā, ja Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts iegūs grantu no ES šādu darbu veikšanai²⁵². Šī projekta īstenošana ievērojami aizkavējās, grants netika saņemts, jo klosteris neatbilda granta kritērijiem, taču Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts ieguva iespēju veikt renovācijas darbus citā nozīmīgā objektā - Alkobasas klosterī (12. gs dibināts klosteris Alkobasas pilsētā Portugāles centrālajā daļā).

2017. gads

2017. gadā tika noslēgts **jauns līgums** starp Kultūras mantojuma ģenerāldirektorātu un *Transparency International Portugāles* nodaļu pusēm par sadarbību integritātes pakta īstenošanu būvdarbos Alkobasas klosterī, paredzot vispārīgus noteikumus attiecībā uz sadarbību²⁵³. Šo projektu integritātes pakam (no kopumā 3 projektiem, ko ģenerāldirektorāts tobrīd plānoja īstenot) izvirzīja Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts

Integritātes pakta projekta piemērs: Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts bija garantējis projekta finansējumu, paredzot veikt klostera renovācijas un rekonstrukcijas darbus divos iepirkuma procesos: 1) Austrumu un Ziemeļu fasādes konservāciju (konservācija, krāsojuma atjaunošana, jumtu renovācija un vides pieejamības uzlabošana), šī komponenta izmaksas tika novērtētas 718 200, 284 eiro apmērā (paredzētais darbu veikšanas ilgums 365 dienas); 2) klostera ieejas vārtu un veikala pārveidošana (ieejas un biļešu kases pielāgošana, telpu pielāgošana audio gidu izmantošanai, drošības risinājumi) un aplēstās izmaksas noteiktas 335 631, 834 eiro apmērā, plānojot to ieviest 180 dienās.

Ņemot vērā to, ka tas bija pilotprojekts, kur integritātes pakts tika izmantots pirmo reizi, tā īstenošana tika uzskatīta par veiksmīgu, kā rezultātā integritātes pakts tika iekļauts **Portugāles Atvērtās pārvaldības partnerības rīcības plānā**²⁵⁵, kā arī **Nacionālajā pretkorupcijas stratēģijā** (netieši, jo plāna nav nosaukts pats jēdziens) kā viens no instrumentiem publisko resursus nelietderīgas izmantošanas un krāpniecības novēršanai²⁵⁶.

Integritātes pakta ieviešanu Portugālē var saistīt ar plašāku kontekstu – zemu uzticēšanos valsts pārvaldei un iedzīvotāju iespējām ietekmēt lēmumus, kā arī sabiedrības priekšstati par korupcijas izplatību valstī.

²⁵² Līgums (2015), līgumi ir pieejami šeit: <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/publicaco/es/>, pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

²⁵³ Līgums (2017), līgumi ir pieejami šeit: <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/publicaco/es/>, pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

²⁵⁴ Līgums (2018), līgumi ir pieejami šeit: <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/publicaco/es/>, pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

²⁵⁵ Atvērtās pārvaldības partnerības Rīcības plāns 2018-2020: https://www.opengovpartnership.org/wp-content/uploads/2019/01/Portugal_Action-Plan_2018-2020_EN.pdf

²⁵⁶ Portugāles Nacionālā pretkorupcijas stratēģija 2020-2024: <https://www.portugal.gov.pt/download-ficheiros/ficheiro.aspx?v=%3d%3dBQAAAB%2bLCAAAA%2bLCAAAzNDAXMQAAAnRDZFAUAAAA%3d>

Portugāles sabiedrības noskaņojums, ko mēra dažādas sabiedriskās aptaujas, rāda, ka valsts parlamentam uzticas aptuveni 32% (OECD 2023) - 42% (Eurobarometrs 2024)²⁵⁷ aptaujāto. Līdzīgi kritisks vērtējums ir arī par centrālās valdības darbu (32% uzticas). Lielāku uzticību bauda policija (65%), tiesas un tiesu sistēma (45%).²⁵⁸ Mazāk nekā puse no aptaujātajiem jeb 43% uzticas valsts civildienestam, īpaši augstu uzticēšanos nebauda arī ziņu mediji, kuriem uzticams aptuveni 39% aptaujāto. Portugāles sabiedrības pārstāvji ievērojami vairāk uzticas viens otram, to atzinuši nepilni 60% no aptaujātajiem. Savukārt savām spējām ietekmēt valsts pārvaldes pakalpojumu kvalitāti tic aptuveni 37% aptaujāto portugāļu (līdzīga situācija Latvijā).

Ticība valsts pārvaldes ierēdņu godaprātām ir zema, tikai 23% portugāļu sagaida, ka ierēdņi atteiktos no kukuļa, lai saņemtu kādu pakalpojumu ātrāk (OECD valstu vidū situācija ir labāka – 36%). Eurobarometra dati liecina, 96% aptaujāto iedzīvotāju uzskata, ka korupcija izplatīta problēma valstī, taču saskarsmi ar korupciju atzīst tikai 7% aptaujāto, kuri zina kādu, kas devis vai prasījis kukuli (vidēji ES valstīs šie rādītāji ir nedaudz augstāki – 10%)²⁵⁹. Savukārt korupcijas uztveres rādītāji Portugālē 2023. gadā bija līdzīgi Latvijas rādītājiem - 61 punkti no 100 (Latvijā 60 punkti) un pēdējo piecu gadu laikā rādītājs saglabājas 61-62 punktu robežās²⁶⁰.

Publiskie iepirkumi tiek atzīti par vienu no korupcijas vairāk skartajām jomām, tam piekrīt 55% respondentu. Arī **Eiropas komisijas eksperti ikgadējā novērtējumā norādījuši, ka publiskie iepirkumi Portugālē ir viena no augsta korupcijas riska jomām**, atzinīgi novērtējot valsts ieceri tuvākajos gados risināt galvenās šīs jomas problēmas, ieviešot jaunu centralizēto iepirkumu modeli²⁶¹.

Neskatoties uz augstajiem korupcijas riskiem publiskajos iepirkumos, viena no aktīvākajām pretkorupcijas organizācijām - *Transparency International* Portugāle novērojusi, ka

Portugālē nepastāv prakse/tradīcija, ka mediji uzraudzītu publiskos līgumus, līdz brīdim, kamēr notiek kāds skandāls.

Taču arī šādos gadījumos mediji nevirza tālāk diskusiju par iepirkumu caurskatāmību un iepirkuma procesa dalībnieku atbildīgumu²⁶².

Pēdējos gados **Portugāles pretkorupcijas institucionālajā sistēmā ieviestas būtiskas izmaiņas** – 2017. gadā darbu uzsākusi **Portugāles Korupcijas novēršanas aģentūra** (Agência Portuguesa Anti-Corrupção). Tās izveide ir daļa no centieniem stiprināt pasākumus pret korupciju un veicināt integritāti publiskajā administrācijā un pārvaldībā. Aģentūra ir atbildīga par korupcijas novēršanas politikas īstenošanas uzraudzību, koruptīvo noziegumu izmeklēšanu un apziņas veidošanu par caurspīdīguma un atbildības nozīmi publiskajās iestādēs.

²⁵⁷ Special Eurobarometer 548: Citizen's attitudes towards corruption in the EU in 2024.

<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3217>

²⁵⁸ OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions 2024 Results - Country Notes: Portugal, 2023.

https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results-country-notes_a8004759-en/portugal_16e9df45-en.html

²⁵⁹ Special Eurobarometer 548: Citizen's attitudes towards corruption in the EU in 2024.

<https://europa.eu/eurobarometer/surveys/detail/3217>

²⁶⁰ Transparency International, Corruption perception index:

<https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/prt>

²⁶¹ 2023 European Semester: Country Report - Portugal, [https://economy-](https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/0da9e8f7-09fb-44d1-8f37-ccaa575b1c3c_en?filename=PT_SWD_2023_622_en.pdf)

[finance.ec.europa.eu/document/download/0da9e8f7-09fb-44d1-8f37-ccaa575b1c3c_en?filename=PT_SWD_2023_622_en.pdf](https://economy-finance.ec.europa.eu/document/download/0da9e8f7-09fb-44d1-8f37-ccaa575b1c3c_en?filename=PT_SWD_2023_622_en.pdf)

²⁶² INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS, Narrative report from the 15 civil society monitors: July - December 2017.

Pieejams šeit:

https://images.transparencycdn.org/images/2-Partner-narrative-reports_July-December-2017.pdf

Atbildības sadalījums

Integritātes pakta ieviešana Portugālē bija saistīta ES iniciatīvu, kuras mērķis bija mazināt korupciju un palielināt atklātību publiskajos iepirkumos, proti - 2015. gadā Eiropas komisija uzsāka īstenot projektu “Integrity Pacts – Civil Control Mechanism for Safeguarding EU Funds”, - turpmāk Pilotprojekts, kurš deva iespēju *Transparency International* Portugāles nodaļai īstenot integritātes pakta, sedzot ar šo saistītos izdevumus. Portugāles Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts ieguva grantu no ES Struktūrfondu finansējuma, kura īstenošanas uzraudzību veica *Transparency International* Portugāles nodaļa²⁶³.

Integritātes pakts tika noslēgts starp diviem dalībniekiem - Kultūras mantojuma ģenerāldirektorātu (līguma slēdzēja iestāde) un *Transparency International* Portugāles nodaļu (neatkarīgo uzraugu).

Kultūras mantojuma ģenerāldirektorātam kā līguma slēdzēja iestādei bija galvenā loma projekta izstrādē, ieviešanā, vadībā:

- i. atbildība par projekta uzsākšanu, Alkobasas klostera apsekošanu, vajadzību noteikšanu;
- ii. projekta mērķu noteikšana un tehnisko specifikāciju izstrāde;
- iii. piemērotākās iepirkumu procedūras izvēle, balstoties uz līguma raksturu;
- iv. līgumu slēgšana, pārvaldība, izpildes uzraudzība;
- v. finansiālā atbildība, pārvaldība, tai skaitā, maksājumu veikšana projekta veicējiem;
- vi. juridisko un līgumsaistību ievērošanas nodrošināšana, visu nepieciešamo dokumentu pieejamības nodrošināšana
- vii. līguma izmaiņu dokumentēšana, tai skaitā, darbu korekcija, materiālu aizstāšana, darba un materiālo apjoms u.c. detaļas;
- viii. apakšuzņēmēju apstiprināšana, kurus izvēlējies galvenais darba uzdevumu veicējs.

Transparency International Portugāles nodaļas kā neatkarīgā uzrauga galvenais uzdevums bija nodrošināt projekta aktivitāšu/procesu/dokumentu atbilstības pārbaudi, sabiedrības informēšanu par procesu un izaicinājumiem.

Uzraugs neiesaistījās lēmumu pieņemšanā, bet nodrošināja neatkarīgu uzraudzību un ieteica uzlabojumus

Neatkarīgais uzraugs **uzraudzīja visus projekta posmus**, nodrošinot, ka gan līgumslēdzējs, gan darbuzņēmējs ievēro integritātes pakta noteikumus.

Uzraugs bija atbildīgs par periodisku ziņojumu sagatavošanu par procesu, tostarp **piedāvājot ieteikumus juridisku pārkāpumu novēršanai vai risināšanai**, par to informējot līguma slēdzēja iestādi.

Neatkarīgajam uzraugam bija **tiesības piekļūt visai ar projektu saistītajai dokumentācijai**, ja tas nepieciešams uzraudzības mērķu sasniegšanai.

Iepirkuma procesa dalībnieki kļūst par daļu no Integritātes pakta ar brīdi, kad viņi iesniedz savu piedāvājumu iepirkuma konkursā.

Kandidātiem ir jāievēro integritātes pats un jāsniedz visa nepieciešamā informācija, kā arī jādeklarē, ka viņiem nav interešu konflikta.

Šo integritātes pakta ietvaros bija iesaistīti trīs uzņēmumi – katra no iepirkumiem uzvarētājs un pirmā iepirkuma - Austrumu un Ziemeļu fasādes konservācijai, kas bija apjomīgāks, piesaistītais būvuzraugs.

Ieviešanas posmi

Transparency International Portugāles nodaļas pārstāvjiem bija iespēja iesaistīties procesa sākumā, pirms tika uzsākts integritātes pakts (2015. - 2017. gadā), ar **lielāku uzsvāru uz izpratnes veidošanu par to, kas vispār ir**

²⁶³ Vairāk informācijas par EK iniciatīvu/projektu šeit - <https://www.transparency.org/en/about> , pēdējo reizi skatīts 09.12.2024

integritātes pakts un kāda ir integritātes pakta jēga, ieviešanas gaita.²⁶⁴

Attiecīgi, līdz integritātes pakta noslēgšanai 2018. gada decembrī, starp abām pusēm jau bija izveidojusies laba sadarbība un līdzīga izpratne par šo jautājumu.

2018. gadā tika noslēgts integritātes pakta līgums, kurā atrunāti pušu pienākumi, īstenojot uzraudzību par publiskā iepirkuma izpildi. Svarīgi norādīt, ka **neatkarīgā novērotāja aktīva iesaiste** jau sākās vēl gatavojot publisko iepirkumu.

Zemāk tabulā ir apkopoti uzrauga un iestādes uzdevumi/pienākumi katrā no integritātes pakta procesa posmiem. *Transparency International* Portugāle izskatīja iepirkuma konkursa vajadzībām sagatavotos dokumentus un sniedza ieteikums kritērijiem, kas ietekmēja arī paredzēto cenu un izmaksas. *Transparency International* Portugāle, **sagatavojot ieteikumus, balstījās uz līdzīgu līgumu analīzi, kas noslēgti pēdējos trīs gados.**

Katras uzraudzības stadijas beigās **neatkarīgais uzraugs** ir pilnvarots veikt dažādas darbības, piemēram:

- i. izteikt viedokli par publiskā iepirkuma procedūras dokumentiem, pat pirms to publicēšanas, īpaši uzsverot atbilstības aspektus;
- ii. izteikt viedokli par jebkādiem komisijas lēmumiem publiskā iepirkuma procedūras ietvaros, pat pirms to publicēšanas;
- iii. izteikt viedokli par jebkādiem precizējumiem vai kļūdām, ko līgumslēdzēja iestāde pieņēmusi vai noraidījusi publiskā iepirkuma procedūras ietvaros, pat pirms to publicēšanas;
- iv. izteikt viedokli par līgumu, kas jānoslēdz starp līgumslēdzēju iestādi un izpildītāju, pat pirms tā noslēgšanas;
- v. novērtēt līgumslēdzējas iestādes atbildes sniegšanas ātrumu un efektivitāti uz informācijas un precizējumu pieprasījumiem;
- vi. organizēt tikšanās un seminārus par integritātes paktiem vai nodrošināt informācijas izplatīšanu par šo tēmu medijos, iepriekš vienojoties ar līgumslēdzēju iestādi;
- vii. veikt vizītes bez iepriekšēja brīdinājuma projekta īstenošanas vietās, iepriekš informējot līgumslēdzēju iestādi, ne vēlāk kā 48 stundas pirms vizītes datuma;

- viii. analizēt ziņojumus un citus dokumentus, ko sagatavo līgumslēdzēja iestāde, līguma izpildītājs un apakšuzņēmēji projekta īstenošanas laikā;
- ix. analizēt, sadarbojoties ar līgumslēdzēju iestādi un izpildītāju, maksājumus, kas veikti līguma izpildes laikā;
- x. sadarbojoties ar līgumslēdzēju iestādi, izpildītāju un apakšuzņēmējiem, izveidot drošu un elastīgu digitālo rīku informācijas un dokumentācijas apmaiņai, kas saistīta ar projektu un tā atbilstību;
- xi. iesaistīt vietējo sabiedrību vai iedzīvotāju grupas integritātes pakta ietvaros, nodrošinot to piekļuvi neatkarīgā uzrauga sagatavotajiem uzraudzības ziņojumiem un iespēju iesniegt jebkādas komentārus un ieteikumus;
- xii. sadarbojoties ar līgumslēdzēju iestādi, izpildītāju un apakšuzņēmējiem, regulāri organizēt skaidrojošās sesijas un vizītes projekta īstenošanas vietās vietējai sabiedrībai vai iedzīvotāju grupām;
- xiii. regulāri organizēt, sadarbojoties ar līgumslēdzēju iestādi, izpildītāju un apakšuzņēmējiem, diskusiju sesijas par projekta uzraudzības un sekošanas ziņojumu rezultātiem;
- xiv. saņemt jebkādas sūdzības, iesniegumus vai prasības no līgumslēdzēja iestādes, kandidātiem un/vai konkursa dalībniekiem, izpildītāja, jebkura pilsoņa vai ieinteresētās puses, arī anonīmi, ziņojot par pārkāpumiem vai iespējamiem pārkāpumiem publiskā iepirkuma noteikumos, konkurences noteikumos vai projekta izpildes nosacījumos;
- xv. saņemt un atbildēt uz jebkuru pieprasījumu sniegt skaidrojumu par Eiropas projektu, kurā tas ir integrēts, ko izteicis jebkurš pilsonis vai organizācija, tostarp mediji;
- xvi. izstrādāt, sadarbojoties ar citām organizācijām, kas iesaistītas partnerībā "Integritātes pakti - kontroles mehānisms ES fondu aizsardzībai, III posms", komunikācijas plānu, kurā īpaši iekļauta publiski pieejama tīmekļa vietne ar informāciju par dažādām projekta īstenošanas fāzēm, kas satur uzraudzības ziņojumus un projekta dokumentāciju, kā arī nodrošina iespēju iesniegt komentārus, sūdzības vai ieteikumus, arī anonīmi, par jebkādam aizdomām par korupciju vai tiesisko noteikumu pārkāpumiem vai integritātes pakta pārkāpumiem.

²⁶⁴ Informācija iegūta no apraksta par Integritātes pakta pilotprojektiem. Portugāles apraksts, pieejams šeit -

https://ec.europa.eu/regional_policy/policy/how/improving-investment/integrity-pacts_en#helpdesk

4 Tabula Līgumslēdzēja iestādes un neatkarīgā uzrauga pienākumi integritātes pakta īstenošanā

Uzrauga pienākumi	Iestādes pienākumi
Vajadzību novērtēšanas posms	
Novērtēt, vai iepirkuma mērķi ir skaidri definēti un pamatoti, balstoties uz datiem, pētījumiem un vajadzību analīzēm	Pieņemt lēmumus par projekta mērķiem, ekonomisko ilgtspēju un budžetu, balstoties uz pētījumiem un ziņojumiem
Pārbaudīt, vai iepriekšējie izvērtējumi un līdzīgu projektu pieredze ir pienācīgi analizēti	Veikt iepriekšējo projektu un līdzīgu situāciju analīzi, tirgus izpēti
Uzraudzīt, vai ieinteresētās puses, tostarp ietekmētās kopienas, ir iesaistītas, izmantojot apspriedes vai citus sabiedriskās līdzdalības mehānismus	Organizēt sabiedriskās apspriešanas vai citas konsultācijas ar ieinteresētajām pusēm
Vērtēt, vai ekspertu un konsultantu atlases process ir caurskatāms	Nodrošināt atklātu procesu ekspertu un konsultantu atlasei, ievērojot ētikas kodeksus
Uzraudzīt interešu konflikta pārvaldības mehānismu efektivitāti	Izveidot mehānismus interešu konfliktu pārvaldībai un pārraudzīt to ieviešanu
Publiskā iepirkuma procedūras izvēles un sagatavošanas posmā	
Pārbaudīt, vai konkursa mērķis un apjoms ir pienācīgi noteikts un skaidri aprakstīts	Noteikt konkursa mērķi, apjomu un sagatavot tehniskās specifikācijas
Novērtēt, vai iepirkuma dokumenti un nosacījumi ir sagatavoti, ievērojot normatīvo aktu prasības un godīgas konkurences principus	Sagatavot un publicēt iepirkuma dokumentāciju
Uzraudzīt, vai konkursa izsludināšana ir veikta atbilstoši noteikumiem	Izveidot vērtēšanas komisiju, nodrošinot, ka tās sastāvā ir eksperti ar atbilstošu kvalifikāciju, un sekot līdzi, ka tiek ievēroti interešu konflikta un citi ētiskas rīcības noteikumi
Pārbaudīt, vai vērtēšanas komisijas locekļi ir kvalificēti un tiem nav interešu konflikta riski	
Līguma tiesību piešķiršanas posms	
Uzraudzīt, vai visiem pretendentiem ir nodrošināta vienlīdzīga piekļuve informācijai	Nodrošināt visiem pretendentiem piekļuvi konkursa dokumentiem un informācijai vienādos termiņos
Pārbaudīt/uzraudzīt vērtēšanas procesa caurspīdīgumu un komisijas lēmumu pamatotību	Veikt piedāvājumu izvērtēšanu un piešķirt līguma noslēgšanas tiesības saskaņā ar normatīvajos aktos noteiktajiem kritērijiem.
Dokumentēt jebkādas pārkāpumus vai nepilnības vērtēšanas procesā	Izstrādāt gala ziņojumu, kurā tiek atspoguļoti piedāvājuma vērtēšanas rezultāti, ieskaitot zaudējušo pretendentu iebildumus
Uzraudzīt, vai zaudējušajiem pretendentiem ir nodrošināta iespēja izteikt iebildumus un vai šie iebildumi ir pienācīgi izskatīti	
Ieteikt uzlabojumus nākotnes konkursos, pamatojoties uz identificētajiem trūkumiem	
Līguma izpildes posmā	
Pārbaudīt, vai piegādātājs izpilda līgumu atbilstoši noteiktajiem nosacījumiem	Uzraudzīt līguma izpildi, nodrošinot, ka piegādātāji ievēro līguma nosacījumus
Veikt neplānotas inspekcijas projekta norises vietā	Organizēt projekta norises vietas inspekcijas un sagatavot atskaites
Vērtēt, vai uzraugošās iestādes un citi valsts kontroles mehānismi darbojas efektīvi	Iesaistīt citas valsts uzraudzības institūcijas nepieciešamo pārbažu veikšanā
Sekmēt sabiedrības un vietējo kopienu iesaisti līguma izpildes uzraudzībā	
Līguma īstenošanas noslēguma posmā	
Pārbaudīt, vai līguma gala izpilde atbilst sākotnēji noteiktajiem mērķiem	Veikt gala maksājumus, nodrošinot, ka tie atbilst līguma nosacījumiem
Salīdzināt plānotos un faktiskos izmaksu un ieguvumu rādītājus	Izstrādāt gala ziņojumu, kas detalizē ieguvumus, izmaksas un identificētās nepilnības
Dokumentēt novērotās nepilnības gala izpildē	Piemērot stingrus sodus par līguma izpildes pārkāpumiem un ziņot atbildīgām iestādēm par pārkāpumiem, ja tādi konstatēti
Pārliecināties, vai gala ziņojumi un revīzijas rezultāti ir pieejami sabiedrībai saprotamā formātā	

Integritātes pakts Alkobasas klostera atjaunošanai Portugālē

Kopējais uzraugāmā projekta budžets: 1 100 000 eiro

Finansējums pilsoniskajai uzraudzībai: 413 662 eiro, kas tika finansēti no ES fondu līdzekļiem Pilotprojekta "Integrity Pacts – Civil Control Mechanism for Safeguarding EU Funds" ietvaros.

Pats integritātes pakts aptvēra divus iepirkumu procesus, kurus veica Portugāles Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts, atjaunojot un renovējot 12. gadsimtā dibinātā Alkobasas klostera daļas. Alkobasas klosteris, UNESCO Pasaules mantojuma vieta, tika izvēlēts kā pirmais pilotprojekts integritātes pakta ieviešanai Portugālē. Projekta mērķis bija saglabāt un atjaunot klostera rietumu un ziemeļu fasādes, kā arī renovēt ieejas telpu (biļešu kases, suvenīru kiosks, drošības risinājumi, audio gids). Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts **izvēlējās šo objektu, jo klosteris ir nozīmīgs gan arhitektūras mantojuma, gan vietējais tūrisma objekts.**

Integritātes pakts tika parakstīts 2018. gada decembrī un ir pilna apjoma integritātes pakts, proti, aptver visus integritātes pakta posmus no vajadzību definēšanas fāzes pirms iepirkuma posmā, iepirkuma procesa, pretendentu atlases līdz pat līguma izpildes pabeigšanai. Atsevišķus procesus Covid 19 pandēmijas dēļ uzraudzīt nebija pilnībā iespējams. Pandēmijas dēļ bija nepieciešams ieviest

būtiskas izmaiņas komunikācijas stratēģijā, radot vairāk elektroniski publicētus materiālus, veidojot video tūres objektā utt.

Transparency International Portugāle kā **neatkarīgais novērotājs** piesaistīja dažādus ārējus ekspertus un aktīvi iesaistījās visos projektu ieviešanas posmos, izstrādājot arī savus ieteikumus un regulāri par projektu īstenošanu ziņojot sabiedrībai.

Kopumā tika **izstrādāti septiņi monitoringa ziņojumi**, kas detalizēti analizēja iepirkuma un īstenošanas procesus.

Alkobasas klostera **renovācijas darbiem bija divas daļas:** Austrumu un Ziemeļu fasādes konservācija (konservācija, krāsojuma atjaunošana, jumtu renovācija un vides pieejamības uzlabošana), un klostera ieejas vārtu un veikala pārveidošana (ieejas un biļešu kases pielāgošana, telpu pielāgošana audio gidu izmantošanai, drošības risinājumi).

Attiecībā uz renovācijas darbu pirmās daļas ieviešanu, **neatkarīgais uzraugs** veica padziļinātu uzraudzību²⁶⁵: ekspertu komanda, kas uzraudzīja iepirkumu līgumu slēgšanas procesu, devās klātienē vizītē uz Alkobasas klosteri, kuras laikā līguma izpildītāja tehniskās komandas pavadībā apsekoja objektu lai novērotu darbu progresu, noskaidrotu vairākus neskaidros jautājumus un iegūtu informāciju par līguma izpildes darbiem. Ekspertu komanda analizēja dokumentus, ko tā pieprasīja no līguma slēdzējieslēdes, ieskaitot rēķinus, mērījumu protokolus, maksājumu kvītis, lai

varētu novērtēt dažādus finansiālos aspektus un pārliecinātos par to, ka tie sakrīt ar iepriekš sniegto informāciju. Ekspertu komanda sagatavoja ziņojumus, kurus apsprieda arī ar līguma slēdzējieslēdi. Šie ziņojumi sniedza informāciju par neatkarīgā novērotāja veiktajām darbībām, izgaismoja dažādas konstatētās nepilnības, kā arī ietvēra ieteikumus, lai uzlabotu projekta ieviešanas atklātību. Ziņojumi bija publiski pieejami sabiedrībai.

Noslēguma ziņojumā par pirmās projekta daļas īstenošanu tika secināts, ka, lai gan projekts lielākoties tika pabeigts saskaņā ar līgumiem un likumiem,

bija vairāki jautājumi, kas saistīti ar līgumu slēgšanas procesu, projekta vadību un papildu darbu izpildi, no kuriem būtu bijis iespējams izvairīties, labāk plānojot un ievērojot labāko praksi.

Piemēram, novērotāji norādīja uz to, ka līguma slēgšanas procesā tika piemērots ierobežots iepirkums, tajā kvalificējās tikai viens pretendents. Lai arī procedūra bija likumīga, šāda procedūras izvēle samazināja konkurenci.

Būtiskākie iebildumi bija par izmaksu sadārdzinājumu, jo tika veikti iepriekš neieplānoti darbi. Papildu darbi izmaksāja vismaz 15,8 tūkst. eiro. Atsevišķās pozīcijās bija arī izmaksu samazinājumi par aptuveni 6 tūkst. eiro. Kopumā papildu darbu veikšana netika pietiekami skaidri dokumentēta. *Novērotāji secināja, ka izmaiņas darbu veikšanā nebūtu*

²⁶⁵ Neatkarīgā novērotāja gala ziņojums par integritātes pakta - projekta pirmās daļas īstenošanas, ieviešanu. RELATÓRIO DE MONITORIZAÇÃO SETEMBRO 2021, Etapas do Ciclo de

Contratação Pública: 4. EXECUÇÃO DO CONTRATO 5. CONTABILIDADE FINAL, PAGAMENTO E SANÇÕES. Pieejams šeit:

<https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/final-report-ma01/>

nepieciešamas, ja vajadzību apzināšanas posmā tiktu veikts nopietnāks vajadzību izvērtējums. Daži no papildu veiktajiem darbiem noteikti bija iepriekš jāparedz, kā arī jāveic detalizētāka klostera sākotnējā stāvokļa novērtēšana, pirms tiek sākti darbi. Ziņojumā uzskaitīti daži piemēri.

Ziņojumā uzsvērtā nepieciešamība pēc objektīviem un izmērāmiem pierādījumiem, kas pamato nepieciešamību pagarināt līgumu un šim pamatojumam jābūt saprotamam ne vien iesaistītajām pusēm, bet arī trešajām pusēm, piemēram, auditoriem. Cita starpā, ziņojumā secināts, ka, neskatoties uz likuma prasību, līguma projekta vadītāji nebija iesnieguši interešu konflikta deklarācijas.

Atjaunošanas otrā komponente – klostera galvenās ieejas un suvenīru veikala pārbūve bija mazāka mēroga projekts. **Neatkarīgo novērotāju ziņojumos fiksētas dažādas neatbilstības,** kur darbu veicēja izvēlētie materiāli darbu izpildes laikā ir mainīti uz citiem, kādi nebija norādīti sākotnējos dokumentos, iebūvētā apgaismes sistēma atšķīrās gan attiecībā uz izvietojumu, materiāliem, gaismekļu skaitu, nekā bija sākotnēji nolīgts un citas detaļas. To novērotāji fiksēja klātienēs vizītē objektā. Vienlaikus novērotāji atzina, ka tas nav ietekmējis projekta budžetu.

²⁶⁶ Neatkarīgā novērotāja regulārie ziņojumi par projekta ieviešanas gaitu: RELATÓRIO DE MONITORIZAÇÃO Etapa do

Tāpat novērotāji norādīja uz to, ka **pietrūkst precīzas darba gaitas dokumentēšanas,** tai skaitā, progresu fotofiskācijas, kas ļautu labāk izsekot darbiem.

Ieteikumi lielākoties saistīti ar nepieciešamību labāk plānot konkrētā projekta vajadzības, lai novērstu nepieciešamību bieži mainīt līguma nosacījumus²⁶⁶.

Zemāk ir apkopoti noteikumi no integritātes pakta līguma attiecībā uz uzrauga pienākumiem¹.

- i. Neatkarīgā uzrauga galvenā funkcija ir pārbaudīt, vai līgumslēdzēja iestādes, kandidātu, konkursa dalībnieku un līguma izpildītāja rīcība atbilst integritātes pakta līgumsaistībām, īpaši uzsverot likumības, godīguma un projekta caurskatāmības ievērošanu no lēmuma par līguma noslēgšanu līdz tā pabeigšanai.
- ii. Neatkarīgais uzraugs sniedz periodiskus ziņojumus projekta īstenošanas dažādās fāzēs, novērtējot atbilstību likumības un caurskatāmības prasībām. Šie ziņojumi tiek nekavējoties nodoti līgumslēdzējai iestādei pēc to sagatavošanas.
- iii. Neatkarīgais uzraugs, īpaši savos periodiskajos ziņojumos, sniedz ieteikumus, lai novērstu procedūru un līgumu izpildes noteikumu pārkāpumu.

Portugāles īstenotais integritātes pakts bija par salīdzinoši nelielu, vienkāršu projektu, iepretim citu valstu pieredzei ar sarežģītiem satiksmes risinājumiem vai lielāka mēroga būvniecības objektiem.

Tehniskās vajadzības spēja nodrošināt šaurs pakalpojumu sniedzēju loks, jo projekts saistīts ar konservēšanas un rekonstrukcijas darbiem arhitektoniskā pieminekļi, tādēļ konkurence, lai arī bija, tomēr bija ierobežotā mērogā kā tas būtu tipveida būvniecības gadījumos.

NVO iesaistes mehānismi

Portugālē integritātes pakta īstenotājs netika izvēlēts konkursa ceļā

Eiropas Komisija 2015. gadā uzsāka iniciatīvu “Integrity Pacts – Civil Control Mechanism for Safeguarding EU Funds”, kuras ietvaros Portugālei tika piedāvāta iespēja piedalīties un izmantot šo mehānismu²⁶⁷.

Transparency International Portugāles nodaļa bija vienīgā organizācija valstī ar specializāciju korupcijas novēršanā un sabiedrības izglītošanā par godīgu pārvaldību, tāpēc Portugāles Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts uzrunāja tieši *Transparency International* Portugāles nodaļu. *Transparency International* Portugāles nodaļa tika izvēlēta integritātes pakta veikšanai, pamatojoties uz tās pieredzi, nevis konkursa ceļā²⁶⁸.

Ekspertu atlases kritēriji

Transparency International Portugāle integritātes pakta izpildei no savas puses piesaistīja vairākus ārējus ekspertus: juristu, finanšu speciālistu, arhitektūras un inženierzinātņu speciālistu, atvērtu datu ekspertu, kuri veidoja ekspertu komiteju. Eksperti tika atlasīti konkursa ceļā.

Integritātes pakta īstenošanas nosacījumi

Lai *Transparency International* Portugāles nodaļa varētu īstenot integritātes pakta, bija svarīgi, ka organizācijai ir piekļuve dažāda veida informācijai par publiskā iepirkuma īstenošanas gaitu. Organizācijai bija pieejama šāda informācija²⁶⁹:

- i. **finanšu informācija:** budžeta dokumentācija, maksājumu dokumentācija un citi finanšu dokumenti, lai izsekotu projekta izdevumus un identificētu jebkādas pārkāpumus;

- ii. **līgumi un vienošanās:** *Transparency International Portugal* bija pieejami visi līgumi, tostarp līgumi starp līgumslēdzēju iestādi un izvēlēto darbuzņēmēju, kā arī visi apakšuzņēmumu līgumi. Tas ļāva rūpīgi pārbaudīt noteikumus un nosacījumus un nodrošināt atbilstību integritātes pakta līgumam un juridiskajām prasībām;
- iii. **tehniskā dokumentācija:** *Transparency International Portugal* bija pieejami visi tehniskās specifikācijas dokumenti, rasējumi un cita veida dokumenti, lai novērtētu projekta apjomu un uzraudzītu veiktā darba kvalitāti;
- iv. **saziņas dokumenti:** *Transparency International Portugal* bija pieejama sarakstes starp pusēm, sanāksmju protokoli un citi dokumenti starp līgumslēdzēju iestādi, pretendentiem, darbuzņēmējiem un citām ieinteresētajām personām. Šī piekļuve ļāva *Transparency International Portugal* izprast lēmumu pieņemšanas procesu un identificēt iespējamus interešu konfliktus.

Integritātes pakta līgumā, papildus jau iepriekš minētam, bija nostiprināts, ka:

- i. Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāta pienākums savlaicīgi nosūtīt neatkarīgajam uzraugam, kā arī tā sadarbības partneriem un ekspertu komitejai visu informāciju un dokumentus, kas saistīti ar Projekta uzraudzību un sekošanu, saskaņā ar šajā integritātes paktā noteikto;
- ii. neatkarīgam uzraugam, tā sadarbības partneriem un ekspertu komitejas locekļiem ir piekļuve informācijai un dokumentācijai, kas ietver visas publiskā iepirkuma procedūras stadijas, sākot no tās uzsākšanas līdz projekta pabeigšanai, tostarp arī lēmumus, ko pieņēmusi procedūras komisija²⁷⁰. Neatkarīgajam

²⁶⁷ Vairāk par iniciatīvu šeit -

<https://www.transparency.org/en/about>, pēdējo reizi skatīts 09.12.2024

²⁶⁸ Video ar pieejams šeit:

<https://www.youtube.com/watch?v=hap7-9uwZV4>, pēdējo reizi skatīts 09.12.2024

²⁶⁹ TI Portugāles nodaļa eksperta sagatavotais ziņojums “RELATÓRIO DE MONITORIZAÇÃO” ir pieejams šeit: <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/visita-guiada-relatorio-2019/>, pēdējo reizi skatīts 10.12.2024

²⁷⁰ Vairāk par šo Integritātes pakta līguma 6 punkts, līgums pieejams šeit -

uzraugam bija piekļuve visiem projekta dokumentiem, kas publicēti dokumentu glabāšanas sistēmā.

Attiecībā uz informācijas pieejamības ierobežojumiem līgumā noteikts, ka integritātes pakta īstenošanas laikā Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāta piešķir *Transparency International* Portugāle pārstāvjiem piekļuvi visai informācijai, tostarp konfidencialai informācijai, kas ir nepieciešama uzraudzības darbībām²⁷¹.

Lai mazinātu jebkādu objektivitātes riskus, integritātes pakta līgumā noteikts:

- i. pušu pienākums neīstenot jebkādu rīcību, aktīvu vai pasīvu, kas būtu pretrunā integritātes pakta mērķiem²⁷²;
- ii. aizliegums saņemt materiālus labumus no trešajām personām, tostarp kandidātiem un/vai konkursa dalībniekiem, līgumu izpildītājiem vai to darbiniekiem, pakalpojumu sniedzējiem vai pārstāvjiem²⁷³;
- iii. nodrošināt, ka iepirkuma izvērtēšanas procesā iesaistītās personas un eksperti, pirms savu funkciju sākšanas paraksta deklarāciju par interešu konflikta neesamību²⁷⁴.

Integritātes pakta pārkāpšanas gadījumā var iestāties dažādas juridiskas sekas: pienākums ziņot atbildīgajām pārvaldes institūcijām, finansiāla atbildība vai pat līguma laušana²⁷⁵:

- i. ja pastāv aizdomas par korupciju vai pārkāpumiem, kas saistīti ar projektu, iesaistītajām pusēm ir **pienākums par to informēt neatkarīgo novērotāju kā arī līguma slēdzēja iestādi**, kurām ir

pienākums ar šo informāciju tālāk rīkoties, lai novērstu pārkāpumus.

- ii. ja pastāv aizdomas, ka integritātes pakta pārkāpums var būt arī publiskā līgumu tiesību pārkāpums, līgumu slēdzējam ir **pienākums informēt atbildīgās institūcijas**: Konkurences iestādi (Autoridade da Concorrência, AdC), Publiskā tirgus institūtu (Instituto dos Mercados Públicos do Imobiliário da Construção, IMPIC) vai Prokuratūru (Ministério Público, MP). Šis ziņošanas mehānisms nodrošina, ka pārkāpumi tiek risināti ne tikai integritātes pakta ietvaros, bet, iespējams, arī caur tiesisko sistēmu;
- iii. līgumslēdzējs var pieprasīt **zaudējumu kompensāciju** no kandidāta/solītāja/uzvarējušā pretendenta par zaudējumiem, kas radušies integritātes pakta neievērošanas dēļ, likumos noteikto termiņu neievērošanas gadījumā, vai Publisko līgumu kodeksa pārkāpumu gadījumā;
- iv. iepirkuma procesa pretendenti, kas pārkāpj integritātes paktu, ir pakļauti sankcijām, kas var ietvert arī **liegumu turpmākai dalībai ar iepirkumu līgumu saistītos procesos**;
- v. gadījumā, ja līguma slēdzējaiestāde piemēro sankcijas līguma sniedzējam, līguma slēdzējam jābūt iespējai **tikt uzklauštam un aizstāvēt savas tiesības**;
- vi. noslēgtajā integritātes paktā **netiek paredzēts vai un kādos gadījumos soda sankcijas varētu tikt piemērotas pret neatkarīgo novērotāju**;
- vii. neatkarīgais novērotājs ir pasargāts no situācijām, kad ir kavēts veikt savus pienākumus. Proti, ja līgumslēdzēja iestāde

<https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/memorando-de-entendimento-para-a-implementacao-do-pacto-de-integridade-2017/>

²⁷¹ Vairāk par šo Integritātes pakta līguma 7 punkts, līgums pieejams šeit -

<https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/memorando-de-entendimento-para-a-implementacao-do-pacto-de-integridade-2017/>

²⁷² Integritātes pakta 9.punkta 2.apakšpunkts, līgums pieejams šeit -

<https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/memorando-de-entendimento-para-a-implementacao-do-pacto-de-integridade-2017/>

²⁷³ Integritātes pakta 9.punkta 4.apakšpunkts, līgums pieejams šeit -

<https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/memorando-de-entendimento-para-a-implementacao-do-pacto-de-integridade-2017/>

²⁷⁴ Integritātes pakta 9.punkta 7.apakšpunkts, līgums pieejams šeit -

<https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/memorando-de-entendimento-para-a-implementacao-do-pacto-de-integridade-2017/>

²⁷⁵ Integritātes pakta līguma 4.daļa – konfliktu risināšana:

<https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/memorando-de-entendimento-para-a-implementacao-do-pacto-de-integridade-2017/>

atsakās izsniegt nepieciešamo informāciju uzraudzības veikšanai vai arī rodas citi apstākļi, kas neļauj neatkarīgajam novērotājam pildīt integritātes pakta paredzētos pienākumus, neatkarīgajam novērotājam ir **tiesības vienpusēji lauzt noslēgto integritātes paktu.**

Komunikācijas kanāli

Transparency International Portugāles nodaļas pārstāve intervijā uzsvēra, ka Integritātes paktam ir vairāki uzdevumi un primārais no tiem ir saistīts ar sabiedrības līdzdalību nozīmīgu projektu īstenošanā.

Tas ir svarīgāks par citiem uzraudzības mērķiem, piemēram, korupcijas risku samazināšanu. Tādēļ komunikācija un sabiedrības līdzdalība ir ļoti svarīga integritātes pakta daļa²⁷⁶. Sabiedrības informēšana par integritātes pakta īstenošanas gaitu un konstatētajiem izaicinājumiem bija *Transparency International* Portugāles nodaļas uzdevums²⁷⁷. Lai šo īstenotu, organizācija:

savā tīmekļa vietnē izveidoja jaunu mājaslapas sadaļu, kura vērsta tikai uz integritātes paktiem, sniedzot iespēju sekot līdzi Alkobasas klostera atjaunošanas darbiem. Vietnē pieejama attēlu galerija un video materiāli, kā arī dokumentācija – sākot no informatīvām brošūrām līdz tehniskiem ziņojumiem par būvdarbu gaitu. Mājas lapā ir publicēti arī monitoringa ziņojumi, kuros ir dokumentēts projekta progress un novērtējums²⁷⁸.

²⁷⁶ Intervija ar Karinu Karvaljo (Carina Carvalho) *Transparency International* Portugāles nodaļas pārstāvi, Integritātes pakta projekta vadītāju 2025.gada 3.februārī.

²⁷⁷ Līgums (2018), līgumi ir pieejami šeit: <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/publicacoes/>, pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

²⁷⁸ Informācija par integritātes pakta mājas lapā ir pieejama šeit: <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/home/> un šeit: <https://transparencia.pt/novo-site-pacto-de-integridade/>, pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

²⁷⁹ Informācija Youtube kanālā un Facebook ir pieejama šeit : <https://www.youtube.com/@transparenciapt> un <https://www.facebook.com/transparenciapt> , pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

Nozīmīga loma sociālajiem tīkliem, piemēram, YouTube un Facebook, jo šajos kanālos *Transparency International* Portugāles nodaļa publicēja informācija par pasākumiem, infografikas materiālus, publicēja informāciju par projekta progresu²⁷⁹.

Pasākumi, ekskursijas un nodarbības, lai veicinātu zināšanu apmaiņu un sabiedrības informētību un līdzdalību. Piemēram, projekta sākumposmā (2017. gada martā), tika rīkotas ievadapmācības sadarbībā ar Eiropas Komisiju²⁸⁰. Tāpat 2017. gada 5. maijā notika “Clean Contracting Workshop”, kur tika apspriesti riski un labās prakses publiskajos iepirkumos²⁸¹.

2019. gada aprīlī *Transparency International* Portugāle un Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts organizēja **ekskursijas** Alkobasas klosterī integritātes pakta līguma dalībnieku pavadībā, kur vietējie iedzīvotāji varēja iepazīties ar projekta mērķiem un īstenošanas gaitu²⁸². Šādas tūres tika organizētas arī atsevišķām fokusgrupām, kurām šī pieredze varētu noderēt nākotnes uzraudzības darbā, piemēram, Alkobasas universitātes vecāko kursu studentu grupai, kā arī Alkobasas reģiona kultūras mantojuma saglabāšanas un aizsardzības asociācijas biedriem

Projekta izpildes laikā notika arī citi pasākumi, piemēram, tika organizēta **diskusija “OGP Workshop: Transparency, Good management of Public Funds and Fighting Corruption”**, kurā tika apspriesta publisko līdzekļu pārvaldība un korupcijas apkarošana²⁸³. Projekta noslēguma

²⁸⁰ Vairāk informācija par pasākumu pieejama šeit : <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/news-and-events> , pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

²⁸¹ Vairāk informācija par pasākumu pieejama šeit : <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/2017/05/05/workshop-contratacao-transparente/>, pēdēj reizi skatīta 10.12.2024

²⁸² Vairāk informācija par pasākumu pieejama šeit : <https://www.facebook.com/transparenciapt/posts/2347880008575777> , pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

²⁸³ Vairāk informācija par pasākumu pieejama šeit : <https://transparencia.pt/webinar-monitorizacao-civica-bona-despesa-publica-pacto-de-integridade-mosteiro-alcobaca/> un <https://transparencia.pt/event/transparencia-bona-gestao-dos-fundos-publicos-e-combate-a-corruptao/> , pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

posms tika veltīts **rezultātu izvērtēšanai un izplatīšanai**. 2021. gada 19. novembrī Alcobasas klosterī notika **konference** “Integrity Pacts: Good Management of Public Funds and Civic Monitoring”, kas atzīmēja pirmā integritātes pakta veiksmīgu īstenošanu Portugālē²⁸⁴.

Citas metodes

Kā jau konstatēts iepriekš, Kultūras ģenerāldirektorāta lēmums īstenot Integritātes pakta Alcobasas klostera renovācijā bija motivēts ar vēlmi parādīt ES institūcijām un sabiedrībai, ka ieguldījumi tiek pārvaldīti atbildīgi un bez korupcijas²⁸⁵. Lai šo sasniegtu *Transparency International* Portugāles nodaļas uzdevums bija regulāri informēt sabiedrību par būvdarbu gaitu un integritātes pakta ieviešanu, izmantojot dažādas metodes - sociālos tīklos publicējot informāciju un rīkojot dažāda veida publiskos pasākumus. 2019. gadā *Transparency International* Portugāles nodaļa organizēja plašākai sabiedrībai mērķētu pasākumu - ekskursiju pa renovēto klosteri, kur

vietējie iedzīvotāji varēja iepazīties ar projekta mērķiem un īstenošanas gaitu²⁸⁶. Pēc ekskursijas apmeklētāji aizpildīja novērtējuma anketu, kurā tika iekļauti dažādi jautājumi, arī par vērtējumu, vai integritātes pakti ir vajadzīgi un nozīmīgi²⁸⁷. Diemžēl anketu aizpildīja tikai 31 respondents, tāpēc aptaujas rezultātus nevar uzskatīt par tādiem, kuri objektīvi parāda to vai un kā sabiedrība Portugālē vērtē integritātes pakts vai izprot to nozīmi. Citi mērījumi par to, vai mainījies sabiedrības vērtējums un paaugstinājušies uzticēšanās valsts pārvaldei netika veikti.

Ņemot vērā to, ka Covid 19 pandēmijas dēļ valstī tika ieviesti stingri pulcēšanās un pārvietošanās ierobežojumi, neatkarīgais novērotājs vairs nevarēja rīkot iepriekš par veiksmīgām atzītās iedzīvotāju un fokusgrupu ekskursijas klosterī, lai apsektu tajā notiekošos atjaunošanas un pārbūves darbus. Projekta komanda pielāgojās situācijai un izveidoja video ekskursijas pa objektu un publicēja tās ikvienam interesentam.

Integritātes pakta ieviešanas finansējuma avoti un izmaksas Portugālē

Integritātes pakta izmaksas *Transparency International* Portugāles nodaļai sedza projekts “Integrity Pacts – Civil Control Mechanism for Safeguarding EU Funds. Tiek norādīts, ka kopējās izmaksas būvdarbiem Portugālē sasniedza EUR 1 100 000, izdevumi par uzraudzības veikšanu bija EUR 413 662 jeb proporcionāli tie **bija 38%, salīdzinot ar būvdarbu izmaksām**²⁸⁸.

Lai īstenotu integritātes pakta, *Transparency International* Portugāle bija **dažādas izdevumu kategorijas** – ekspertu atalgojums, darbinieku atalgojums, izdevumi sabiedrības informēšanas aktivitātēm, utt.

Nav izdevies iegūt precīzu izmaksu sadalījumu, lai iegūtu detalizētāku priekšstatu par galvenajām izdevumu kategorijām uzraudzības gaitā, taču

²⁸⁴ Vairāk informācija par pasākumu pieejama šeit : <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/2021/11/26/boa-gestao-de-fundos-publicos-e-administracao-aberta-em-discussao-no-encerramento-do-primeiro-pacto-de-integridade-em-portugal/>, pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

²⁸⁵ Intervija ar Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāta ekspertu pieejama šeit :

<https://www.youtube.com/watch?v=hap7-9uwZV4&t=182s>, pēdējo reizi skatīta 09.12.2024

²⁸⁶ Vairāk informācija par pasākumu pieejama šeit : <https://www.facebook.com/transparenciapt/posts/2347880008575777>, pēdējo reizi skatīta 10.12.2024

²⁸⁷ Vairāk par aptaujas rezultātiem dokumentā “Guided Tour – Report (2019)”, pieejams šeit :

<https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/guided-tour-report-2019/>, pēdējo reizi skatīts 12.12.2024

²⁸⁸ Transparency International (2022) ziņojums “End-of-Project Evaluation of Transparency International’s Integrity Pacts EU Project”, pieejams šeit : https://files.transparencycdn.org/images/IP-EU-Evaluation_Final.pdf, pēdējo reizi skatīts 10.12.2024

sākotnējā iecere vēl pirms integritātes pakts vispār tika slēgts un sadarbība starp abām institūcijām veidojās, bija tāda, kā apkopotas zemāk tabulā, kas publicēta 2017. gadā. Nav iespēja pārliecināties par faktiskajām izmaksām, jo šāda informācija publiski nav pieejama.

Kategorija	Izmaksas kopā, EUR
Darbinieku izmaksas	179 195,00
Piesaistīto ekspertu izmaksas	55 420,00
Citi izdevumi (ceļa izdevumi, info materiālu sagatavošana, utt.)	46 871,50
Netiešās izmaksas	19 704,06

Avots: Tabula no TI Portugāle sagatavotā materiāla "Relatório de Progresso (Setembro 2017)"²⁸⁹

Ieteicamās iepirkumu jomas un potenciālo pasūtītāju motivēšana Portugālē

Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāta eksperte intervijā norāda²⁸⁹, ka lēmums īstenot integritātes pakta projektā "Alkobasas klosteris" bija motivēts ar vēlmi parādīt ES institūcijām un sabiedrībai, ka ieguldījumi tiek pārvaldīti atbildīgi un bez korupcijas. Integritātes pakta noslēgšanu īpaši atbalstīja Kultūras mantojam ģenerāldirektorāta vadītāja, lai testētu novatorisku instrumentu labākai projekta īstenošanai, kā arī demonstrētu labo praksi citām valsts institūcijām un Eiropas cisterciešu klosteriem.

Intervijā neatkarīgā novērotāja pārstāve norādīja, ka visām iesaistītajām pusēm bija vēlme sadarboties Līguma slēdzēja iestāde – Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts novērtēja šo kā svarīgu jautājumu, lai veicinātu investīciju piesaisti nākotnē citiem rekonstrukcijas darbiem, ko arī pēc šī projekta iestādei izdevies veiksmīgi piesaistīt pēc neatkarīgās novērotājas intervijā teiktā. Kopumā visas iesaistītās puses bija gatavas integritātes pakta līguma parakstīšanai, nebija nepieciešams īpaši pārliecināt par integritātes pakta svarīgumu. **Iepirkuma dalībnieki neizvirzīja nekādus iebildumus par integritātes pakta**²⁹⁰.

Uzsākot integritātes pakta izpildi, *Transparency International* Portugāle rīkoja plašas apmācības Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāta darbiniekiem par korupcijas riskiem iepirkumos, korupcijas risku novērtējumu. Lai apzinātu darbinieku izpratni un pieredzi par šiem jautājumiem, *Transparency International* Portugāle bija iecerējusi veikt plašu visu darbinieku aptauju, taču saskārās ar dažādiem ierobežojumiem, kas saistīti ar personas datu aizsardzību, kā arī kopumā aptauju aizpildīja pārāk maz respondentu, lai tās datus varētu pielietot. Tādēļ tika nolemts aptauju neturpināt, bet lielāku uzsvāru likt uz apmācībām, kas sakrita ar laiku, kad Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts bija izstrādājis savu iekšējo pretkorupcijas pasākumu plānu un apmācību plānu, kur šīs mācības veiksmīgi iederējās²⁹¹.

Ņemot vērā to, ka aprakstītais piemērs ir vienīgais līdz šim Portugālē īstenotais integritātes pakts, no viena gadījuma nav iespējams izdarīt plašākus secinājumus, kuras jomas bez būvniecības un atjaunošanas darbiem vēl būtu piemērotas integritātes pakta veikšanai

²⁸⁹ Intervija ar Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāta ekspertu pieejama šeit : <https://www.youtube.com/watch?v=hap7-9uwZV4&t=182s>, pēdējo reizi skatīta 09.12.2024

²⁹⁰ Intervija ar Karinu Karvaljo (Carina Carvalho) Transparency International Portugāles nodaļas pārstāvi,

Integritātes pakta projekta vadītāju 2025. gada 3. februārī.

²⁹¹ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS, Narrative report from the 15 civil society monitors: July – December 2018. Pieejams šeit: <https://images.transparencycdn.org/images/4-Partner-narrative-reports-July-December-2018.pdf>

Dažādi informācijas avoti par īstenotā integritātes pakta izvērtējumu **nesniedz tiešus pierādījumus par integritātes pakta ietekmi, kas mērāma konkrētos finanšu ietaupījumos vai arī mērījumos par sabiedrības uzticēšanās pieaugumu.**

Vienlaikus, novērtējuma ziņojumi norāda, ka integritātes pakta mērķi ir nodrošināt publisko līgumu atklātību un integritāti, novērst korupciju, veicināt lielāku kopienu iesaisti, ko nodrošina ar plašāku pilsonisko uzraudzību šādos projektos.

Integritātes pakti papildina jau eksistējošus kontroles mehānismus, kādi pastāv publiskajā administrācijā, nevis tos aizstāj.

Šī integritātes pakta kontekstā, kā norāda neatkarīgais uzraugs, **viens no mērķiem bija novērts nevajadzīgus/ nepamatotus līguma grozījumus, jo līgumu grozījumi lielākoties beidzas tieši ar izmaksu pieaugumu, attiecīgi, līgumu grozījumu stingrāka uzraudzība var nest ja ne ietaupījumus, tad novērst nepamatotus sadārdzinājumus.** Ziņojumos par integritātes pakta izpildi **pievērsta liela uzmanība līgumu grozījumiem**, analizējot to pamatotību, taču trūkst precīzu datu, cik daudz grozījumu bijis un kalkulāciju par izmaksu ietaupījumu.

Vienlaikus jānorāda, ka neatkarīgā novērotāja ieskatā, **monitoringa sistēma, kurā paredzēta lielāka vietējās kopienas iesaiste, pati par sevi palīdz uzlabot projekta ieviešanu** un rada plašāku sociālo ietekmi. Ziņojumi sabiedrībai veicina labāku izpratni par nepieciešamību sniegt informāciju par visiem dokumentiem, uzlabot projekta plānošanu. Neatkarīgā uzrauga ziņojumos minēts, ka līgumu slēdzēju iestāde uzlabojusi savu pieeju, kā tā informē par noslēgtajiem līgumiem, piemēram, kā tie tiek izskaidroti sabiedrībai, darot to vienkāršotākā veidā.

Transparency International Portugāles nodaļa vēl pirms integritātes pakta 2013. gadā veica plašāku korupcijas risku novērtējumu dažādu publisko institūciju publiskajos iepirkumos. Lai arī nav zināms, vai tā ir integritātes pakta ietekme, taču 2018. gadā, kad šāds izvērtējums veikts atkārtoti,

Portugāles Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāta veikto publisko iepirkumu korupcijas risku novērtējums ir uzlabojies²⁹².

Portugāles Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāts, sagatavojot Iekšējā Audita nodaļas plānus/ziņojumu, vērtēja integritātes pakta pieredzi un nepieciešamos uzlabojumus publiskā iepirkuma procesos iestādē. Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāta eksperte norādīja uz vairākiem ieguvumiem, slēdzot integritātes pakta²⁹³, proti:

- i. **lielāka atklātība** – integritātes pakts veido strukturētu ietvaru atklātai komunikācijai un informācijas apmaiņai visā iepirkuma procesā. Tie nodrošina, ka projekta dokumentācija, piedāvājumu procedūras un vērtēšanas kritēriji ir pieejami sabiedrībai. Neatkarīga uzrauga iesaiste nodrošina papildu pārraudzības līmeni, kas pārbauda atbilstību integritātes pakta saistībām. Šī pastiprinātā caurspīdība stiprina atbildību un ļauj sabiedrībai pārbaudīt procesu, veicinot uzticību publisko līdzekļu pārvaldībai.
- ii. **Papildu instruments korupcijas risku mazināšanai.** Integritātes pakts darbojas kā preventīvs mehānisms pret koruptīvām darbībām, pieprasot visām iesaistītajām pusēm, tostarp līgumslēdzējai iestādei un pretendentiem, apņemties ievērot ētisku rīcību. Tie skaidri nosaka sekas, kas rodas pakta pārkāpšanas gadījumā, tostarp iespējamu juridisku un reputācijas kaitējumu. Neatkarīgā uzrauga klātbūtne vēl vairāk samazina manipulācijas vai favorītisma iespējas, nodrošinot objektīvu procesa uzraudzību.

Intervijā *Transparency International* Portugāles nodaļas pārstāve atzina, ka

²⁹² Luís Pais Bernardo, Contratação Pública na Direção-Geral do Património Cultural | Estudo de Caso. 2019. Pieejams šeit: <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/download/contratacao-publica-na-direcao-geral-do-patrimonio-cultural-2019-2/>

²⁹³ Intervija ar Kultūras mantojuma ģenerāldirektorāta ekspertu pieejama šeit : https://www.youtube.com/watch?v=_3PhigQilT8&t=59s, pēdējo reizi skatīta 09.12.2024

integritātes pakts bija pozitīva ietekme uz līgumslēdzējietādes iespējām piesaistīt jaunas investīcijas citiem nepieciešamajiem rekonstrukcijas darbiem.

Ģenerāldirektorātam pēc integritātes pakta ieviešanas veiksmīgi izdevās piesaistīt citus fondus²⁹⁴.

Avoti plašākai informācijai

Transparency International Portugāles nodaļa izveidoja savā mājas lapā īpašu sadaļu, kurā fiksēja visu procesu kā integritātes pakts tika ieviests Portugālē: <https://pactodeintegridade.transparencia.pt/pacto-de-integridade/>

Transparency International Portugāles nodaļas *youtube* kanālā, kur publicēti video par integritātes paktiem : <https://www.youtube.com/@transparenciapt>

²⁹⁴ Intervija ar Karinu Karvaljo (Carina Carvalho) *Transparency International* Portugāles nodaļas pārstāvi, Integritātes pakta projekta vadītāju 2025.gada 3.februārī.

ITĀLIJA –

ilgstoša pieredze
integritātes paktu
izmantošanā un dažādi
integritātes paktu
formāti

Decentralizācija ieviešanā, t.sk. reģionu autonomija attiecībā uz publisko iepirkumu sistēmu

Itālija ir viena no pirmajām valstīm Eiropā, kurā tika īstenoti integritātes pakti un tā ir viena no septiņām valstīm pasaulē²⁹⁵, kur **integritātes pakti ir juridiski atzīti un integrēti nacionālajā likumdošanā**. Vienlaikus, aplūkojot Itālijas pieredzi, ir svarīgi ņemt vērā, ka Itālijā raksturīga decentralizācija un tā ir sadalīta 20 administratīvajos reģionos, no kuriem 5 reģioniem ir īpašs autonomais statuss (Sicīlija, Sardīnija, Trentino-Alto Adidže, Friuli-Venēcija Džūlija un Valle d'Aosta). Šī autonomija ļauj reģioniem veidot atsevišķu likumdošanu attiecībā uz vairākiem vietēja mēroga jautājumiem, tostarp publisko iepirkumu sistēmu²⁹⁶, kas Itālijā atšķiras reģionāli, lai gan darbojas vienotā nacionālā un Eiropas regulējuma ietvarā. Šajos reģionos var tikt noteikti atšķirīgi nosacījumi, procedūras vai iepirkumu sliekšņi, kā arī tajos ir tiesības neizmantot nacionālo iepirkumu e-sistēmu²⁹⁷, bet izveidot savu reģionālo platformu. Papildus jānorāda, ka līdztekus reģioniem, bet ar mazāku autonomijas pakāpi, pašreiz ir arī 107 provinces (iepriekš bija 111), no kurām 14 ir Metropolitēna pilsētas statuss un kopumā ir 7 904 vietējās pašvaldības (Comuni).

Līdz ar to integritātes pakta ieviešana un izmantošana nav kaut kas vienots un nacionāli aptverošs, bet izteikti decentralizēts.

Tāpat svarīgi akcentēt, ka Itālijā ir bijuši vairāki ievērojami publisko līgumu skandāli, kas ietekmējuši sabiedrības uzticību. Šie skandāli bieži vien ir bijuši saistīti ar korupciju, nelikumīgām darbībām un politisko ietekmi iepirkumu procesos. Viens no visslavenākajiem un lielākajiem korupcijas

skandāliem Itālijā ir ar nosaukumu Tangentopoli²⁹⁸, kas izcēlās 1992. gadā Milānā. Skandāls bija saistīts ar plašu korupciju publisko iepirkumu jomā. Šis skandāls izraisīja politisku un sociālu krīzi Itālijā, kas noveda pie valdības maiņas un vēlēšanām, kā arī stiprināja nepieciešamību pēc pretkorupcijas pasākumiem. 1996. gadā Milānā tika dibināta *Transparency International* Itālijas nodaļa.

Integritātes pakta pieredze aptver gan stingras uzraudzības un kontroles pieeju, gan elastīgāku un vienkāršāku integritātes pakta versiju

Itālijas pieredze integritātes pakta īstenošanā, kas sniedzas vairākas desmitgades atpakaļ, atspoguļo dažādus posmus un pieejas. **Agrīnajos posmos** lielāka atbildība tika novirzīta uz pasūtītāju kompetenci un iekšējām procedūrām, lai nodrošinātu caurspīdīgumu un novērstu korupcijas riskus publiskajos iepirkumos. Tas bieži vien balstījās uz labās prakses vadlīnijām un rekomendācijām, bet trūka vienotas institucionālās struktūras un stingru normu. Ar laiku tika ieviesti stingrāki juridiskie un uzraudzības mehānismi, bet **vēlākā posmā** tika izstrādātas arī elastīgākas un pielāgojamākas integritātes pakta versijas, kas ir pazīstamas kā "**vienkāršotie integritātes pakti**". Šajā pieejā uzsvars tiek likts uz vienkāršotiem mehānismiem, kas veicina caurspīdīgumu un uzticamību bez pilna mēroga monitoringa ietvara vai neatkarīgo uzraugu obligātas iesaistes, bet to realizējot ar integritātes pakta deklarāciju palīdzību. Šāda prakse ir īpaši izdevīga mazāka mēroga vai zemāka riska iepirkumu gadījumos, kur integritātes pakta ieviešana var būt finansiāli un resursu ziņā neizdevīga. Tomēr "vienkāršotākās" pieejas izmantošana rada arī noteiktus izaicinājumus, piemēram, neatkarīgu uzraugu trūkums var mazināt

²⁹⁵ Greco A. 2024. The Integrity Pact. Harnessing collective action for good governance and business integrity in public procurement. https://images.transparencycdn.org/images/Global-Integrity-Pacts-Publication_18122024.pdf

²⁹⁶ Decarolis F., Giorgiantonio, C., 2015. Local public procurement regulations: The case of Italy, *International Review of Law and Economics*, Volume 43, Pages 209-226, <https://www.sciencedirect.com/science/article/pii/S0144818814000593>

²⁹⁷

https://www.acquistinretepa.it/opencms/opencms/english/program_how_itWorks.html

²⁹⁸ Waters, S.L. 1994. 'Tangentopoli' and the emergence of a new political order in Italy. *West European Politics*, 17, 169-182.

<https://www.tandfonline.com/doi/abs/10.1080/01402389408425006>; Mincigrucci, R., Gerli, M., & Mazzoni, M. 2023. Revisiting Tangentopoli 30 Years Later: Why Have the Media Shifted from Party Collateralism to Adversarial Reporting?. *Sociologica*, 17(2), 149-173. <https://sociologica.unibo.it/article/view/16397/17090>

kontroles efektivitāti un riskēt ar mazāk stingru caurspīdīguma prasību ievērošanu. Šo iemeslu dēļ vienkāršotie pakti bieži tiek izmantoti tikai kā papildu instruments, nevis pilnīgs aizstājējs standartizētiem paktu mehānismiem. Vienlaikus jāatzīst, ka šī daudzveidīgā pieeja ļauj pielāgot integritātes pakta ieviešanu specifiskām situācijām, nodrošinot, ka pretkorupcijas pasākumi un caurspīdīguma principi tiek sekmīgi integrēti publiskajos iepirkumos, vienlaikus saglabājot elastību un izmaksu efektivitāti.

Integritātes pakta aizsākumi Itālijā

2000. gads

2000. gadā *Transparency International Itālija*²⁹⁹ analizēja integritātes pakta modeli un tā piemērojamību Itālijas sistēmai, pamatojoties uz citu valstu pieredzi un Bogotas semināra³⁰⁰ konstatējumiem. Pētnieku grupa analizēja integritātes pakta kā rīku un sistemātiski izvērtēja, kuri elementi ir nepieciešami un, kuri nav obligāti vai nepieciešami Itālijas sistēmai. Pēc tam *Transparency International Itālija izstrādāja parauglīgumu* un sāka sazināties ar pašvaldībām (Bergamo, Komo, Dženovu, Milānu, Palermo un Varēzi), lai izpētītu pašvaldību interesi integritātes pakta ieviešanā. Lai arī sākotnēji viņi saskārās ar skepsi un aizdomām no pašvaldību puses, Milānas un Dženovas pašvaldības provizorisks apņēmās piedalīties integritātes pakta ieviešanā un 2000. gada oktobrī *Milānas pilsētas valde un padome vienbalsīgi apstiprināja integritātes pakta izmantošanu*, kā arī Milānas pilsētas vadība organizēja trīs dienu forumu visām privātā sektora

²⁹⁹Final Report. Learning Review. Integrity Pacts for public procurement. Prepared for: Transparency International Secretariat. 20 April 2015
<https://files.transparencycdn.org/images/Integrity-Pacts-Procurement-Learning-Review.pdf>

³⁰⁰ The Bogota Workshop of June 2000. The First International Workshop on Integrity Pacts, held in Bogota/Colombia June 22-24, 2000, brought together practitioners of the IP from around the globe and allowed a useful exchange and sharing of experience. <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/04/The-Integrity-Pact-a-status-report-ENG.pdf>

³⁰¹ The Integrity Pact. The Concept, the Model and the Present Applications: A Status Report As of December 31st, 2002 <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/04/The-Integrity-Pact-a-status-report-ENG.pdf>

asociācijām un uzņēmumiem, lai izskaidrotu integritātes pakta mērķi un tā ieviešanu pašvaldību konkursos, iepirkumos un piegādēs³⁰¹.

2001. gads

2001. gadā Milānas pašvaldība parakstīja pirmo integritātes pakta³⁰², kas ietvēra visas integritātes pakta obligātās saistības un klauzulas. Publisko iepirkumu konkursu dalībniekiem obligāti bija jāparaksta integritātes pakts, piedaloties publiskajā iepirkumā un *Transparency International* Itālija nodaļa darbojās kā neatkarīgais uzraugs integritātes pakta īstenošanā. Līdz ar to *Milānu var uzskatīt par pirmo Eiropas pašvaldību, kas veiksmīgi iekļāvusi integritātes pakta sistēmu savā darbībā*. Kopš 2001. gada integritātes pakti Milānas pašvaldībā tika piemēroti visos pašvaldības īstenotajos publiskajos iepirkumos³⁰³. Lai arī integritātes pakta pieredze Milānā plaši tiek uzskatīta par veiksmīgu, tomēr sākot ar 2014. gadu³⁰⁴, politiskā un ekonomiskā situācija mainījās, un Milānas pašvaldība neturpināja integritātes pakta izmantošanu, lai pārraudzītu pašvaldības iepirkumus kā iepriekš. 2019. gadā *Transparency International Itālija* atkārtoti tikās ar Milānas pašvaldību, kas bija paudusi jaunu interesi par integritātes pakta izmantošanas atjaunošanu publiskajos iepirkumos.

2002. gads

2002. gadā tika īstenota *Transparency International* Itālija sadarbība ar Dženovas pašvaldību, bet tās ģenerālsekretāra (*Segretario Generale*) iebildumu rezultātā Dženovas pašvaldība sākotnēji neiesaistījās integritātes pakta ieviešanā.³⁰⁵

³⁰² Integrity Pacts in Italy - Country Overview. <https://collective-action.com/explore/initiatives/1669/> un <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/04/The-Integrity-Pact-a-status-report-ENG.pdf>

³⁰³ I Patti di Integrità Manuale Salvaguardare i fondi UE dalle frodi e dalla corruzione attraverso i Patti di Integrità, un meccanismo di controllo civico https://www.transparency.it/images/pdf_publicazioni/manuale-patti-integrita.pdf

³⁰⁴ Milan Municipality Integrity Pact. <https://collective-action.com/explore/initiatives/1670/>

³⁰⁵ Chiara Putaturo, Project Officer Transparency International Italia (2014), Integrity Pacts best practices –Italy : From Milan to the Anti-Corruption Law https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/italy_ti_italy_putaturo_ip_italy_best_practices_ppt_2014.pdf

2002. gadā Itālijas presē bija daudz publikāciju par integritātes pakta nozīmi, t.sk., informējot par 45 dalībnieku izslēgšanu no 140 konkursiem par iespējamu klauzulas, kas aizliedz pretendentu savstarpējo vienošanos, pārkāpumu³⁰⁶. Integritātes pakta ieviešanas sākumposmā³⁰⁷ *Transparency International Itālija saskārās ar ierēdņu un dažādu iestāžu darbinieku neapmierinātību*. Ja vēlētie vadītāji, piemēram, mēri, atbalstīja integritātes pakta ieviešanu, tad ierēdņi mēdza jautāt: "Es esmu godīgs, kāpēc man vajadzīgs šis tālākais process?" vai: "Kāpēc integritātes pakts ir šim projektam, nevis citam?" utt.. *Transparency International Itālija* tika aicināti rīkot seminārus, bet resursu trūkuma dēļ to nevarēja, tāpēc centās ieinteresēt augstskolas šādu semināru rīkošanā.

Jānorāda, ka *Transparency International Itālija* veica tikai vispārēju uzraudzību, nevis detalizētāku, un vairāk paļāvās uz esošajām juridiskajām pārbaudēm un uz konkurentiem, kas uzraudzīja viens otru. **Specifiska Itālijas integritātes pakta iezīme sākumposmā** ir tā, ka pilsētu administrācijas apņēmas ieviest integritātes pakтус iepirkumu procesos, bet pilsoniskās sabiedrības un/vai konsultantu līdzdalība netika paredzēta, norādot, ka uzticas likuma ievērošanai un procedūras likumībai no iepirkumu organizatoru un pasūtītāju puses, tādējādi trešo pušu līdzdalība nav nepieciešama, un integritātes pakti tika realizēti vairāk kā paškontroles rīki.

³⁰⁶ The Integrity Pact. The Concept, the Model and the Present Applications: A Status Report As of December 31st, 2002 <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/04/The-Integrity-Pact-a-status-report-ENG.pdf>

³⁰⁷ The Integrity Pact. The Concept, the Model and the Present Applications: A Status Report As of December 31st, 2002 <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/04/The-Integrity-Pact-a-status-report-ENG.pdf>

³⁰⁸ 'Autorità per la Vigilanza sui Contratti Pubblici di Lavori, Servizi e Forniture (AVCP) Tā dibināta 1994. gadā, vēlāk 2006. gadā tā tika reformēta un pēc tam 2014. gadā apvienota ar Nacionālo pretkorupcijas iestādi (ANAC). <http://www.studiolegalebraggio.it/+AVCP->

³⁰⁹ Diritti di riproduzione riservati - Direzione Investigativa Antimafia <https://direzioneeinvestigativaantimafia.interno.gov.it/istituto-ne-della-dia/>

³¹⁰ Chiara Putaturo, Project Officer Transparency International Italia (2014), Integrity Pacts best practices –Italy : From Milan

2003. gads

Turinā un Bergamo pašvaldības parakstīja saprašanās memorandu ar iestādi, kas uzrauga būvdarbu, pakalpojumu un piegāžu valsts līgumus (*Public Works Authority/ l'Autorità per la Vigilanza sui Contratti Pubblici di Lavori, Servizi e Forniture*³⁰⁸ (AVCP)) sadarbībā ar Iekšlietu ministriju un Nacionālo pretmafijas iestādi (*National Anti-mafia Authority/Direzione Investigativa Antimafia*³⁰⁹) par publisko iepirkumu uzraudzību un pārkāpumu ziņošanu. Notika konsultācijas ar *Transparency International Itālija*. Bergamo tika **ieviesta "būtisku saišu" klauzula (clause of "substantial links")**³¹⁰. Bergamo pašvaldības lēmums pievienoties Milānai integritātes pakta piemērošanā, guva lielu uzmanību vietējā presē. Sākotnēji *Transparency International Itālija* saskārās ar pašvaldības juridiskā biroja pretestību, un, lai skaidrotu biroja prasības un bažas, tika sagatavota izvēsta juridiska analīze, kas pārliecināja juristus par integritātes pakta nepieciešamību pašvaldībā. Intereses pieaugums uzņēmēju vidū par integritātes pakta pieeju prasīja daudz laika un patērēja *Transparency International Itālija* resursus³¹¹.

Monzas pilsētas Veselības pārvalde pieņēma lēmumu par integritātes pakta piemērošanu konkursiem un iepirkumiem³¹², *sākotnēji piemērojot integritātes pakтус tikai veselības sektorā*³¹³, bet

to the Anti-Corruption Law https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/italy_ti_italy_putaturo_ip_italy_best_practices_ppt_2014.pdf

³¹¹ The Integrity Pact. The Concept, the Model and the Present Applications: A Status Report As of December 31st, 2002 <https://transparency.hu/wp-content/uploads/2016/04/The-Integrity-Pact-a-status-report-ENG.pdf>

³¹² Chiara Putaturo, Project Officer Transparency International Italia (2014), Integrity Pacts best practices –Italy : From Milan to the Anti-Corruption Law https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/italy_ti_italy_putaturo_ip_italy_best_practices_ppt_2014.pdf

³¹³ I Patti d'Integrità Manuale. Salvaguardare i fondi Ue dalle frodi e dalla corruzione attraverso i Patti di Integrità, un meccanismo di controllo civico, 2015, Transparency International Italia. https://www.transparency.it/images/pdf_publicazioni/manuale-patti-integrita.pdf

2008. gadā Monzas pilsētā³¹⁴ pieņēma lēmumu par integritātes paktu piemērošanu visiem iepirkumiem.

2004. gads

2004. gadā Ārlietu ministrija pieņēma integritātes paktu divpusējās sadarbības kontraktiem³¹⁵. Šī ir **pirmā valsts iestāde Itālijā, kas ieviesa integritātes paktus.**

Transparency International Itālija sadarbojās ar iestādi, kas uzrauga būvdarbu, pakalpojumu un piegāžu valsts līgumus (*Public Works Authority/ l'Autorità per la Vigilanza sui Contratti Pubblici di Lavori, Servizi e Forniture (AVCP)*), Infrastruktūras ministriju, ALER (*Lombardia Utility for Residential Building*) un vēl 15 vietējām iestādēm. Pakāpeniski arī citas pašvaldības, provinces un reģioni pieņēma integritātes paktus, lai uzraudzītu iepirkumus³¹⁶.

2009. gads

Integritātes paktu izmantošanas pozitīvās ietekmes rezultātā 2009. gada 10. oktobrī Milānā tika parakstīts saprašanās memorands starp *Transparency International* Itālija, SAeT (*Servizio Anticorruzione e Trasparenza*³¹⁷), Valsts administrācijas ministriju (Ministry of Public Administration) Pretkorupcijas dienestu (*Anti-Corruption and Transparency Service*³¹⁸) un ANCI (*Associazione Nazionale Comuni Italiani*)³¹⁹ Itālijas pašvaldību asociāciju) par integritātes paktu izmantošanas veicināšanu turpmākos pašvaldību iepirkumos³²⁰.

³¹⁴ Monza ir daļa no Milānas aglomerācijas.

³¹⁵ Chiara Putaturo, Project Officer Transparency International Italia (2014), Integrity Pacts best practices –Italy : From Milan to the Anti-Corruption Law [https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/italy ti italy putaturo ip italy best practices ppt 2014. pdf](https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/italy%20ti%20italy%20putaturo%20ip%20italy%20best%20practices%20ppt%202014.pdf)

³¹⁶ Chiara Putaturo, Project Officer Transparency International Italia (2014), Integrity Pacts best practices –Italy : From Milan to the Anti-Corruption Law <https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/italy ti italy putaturo ip italy best practices ppt 2014. pdf>

³¹⁷ SAeT (*Servizio Anticorruzione e Trasparenza*) <https://www.notiziedellascuola.it/legislazione-e-dottrina/indice-tematico/saet-servizio-anticorruzione-e-trasparenza>;

Sākot no 2009. gada Itālijā ir notikušas būtiskas izmaiņas normatīvā regulējuma attīstībā un veiktas vairākas tiesiskās reformas publiskajos iepirkumos³²¹. “Būtiskas saites” (“*Substantial/significant links*”) tika iekļautas Publisko līgumu slēgšanas kodeksā (*Codice dei Contratti Pubblici*) kā iemesls pretendenta izslēgšanai³²². Šis tika attiecināts uz situācijām, kad konstatējams, ka starp diviem vai vairākiem pretendentiem pastāv kādas būtiskas saites, piemēram, kopīga vai saistīta uzņēmējdarbība, savstarpējās īpašumtiesības, tās pašas juridiskās adreses, tie paši darbinieki, viens un tas pats tālruņa numurs, ģimeniskas vai radniecības saites utt.

2010. gads

2010. - 2011. gadā parakstīts saprašanās memorands starp Valsts pārvaldes ministriju un dažiem reģioniem “Inovācijas programmas īstenošana administratīvajā darbībā”, kurā ir ietverti arī integritātes pakti.

2012. gads

2012. gadā veikta Publisko līgumu slēgšanas kodeksa (*Codice dei Contratti Pubblici*) reforma, kur īpaša uzmanība veltīta tieši izslēgšanas iemesliem un līdz ar to Publisko iepirkumu uzraudzības iestāde (*Public Works Authority/ l'Autorità per la Vigilanza sui Contratti Pubblici di Lavori, Servizi e Forniture (AVCP)*) atzīst integritātes paktu noraidīšanu par iemeslu

³¹⁸ Autorità Nazionale Anticorruzione <https://www.anticorruzione.it/>

³¹⁹ Associazione dei Comuni Italiani <https://www.anci.it/>

³²⁰ Chiara Putaturo, Project Officer Transparency International Italia (2014), Integrity Pacts best practices –Italy : From Milan to the Anti-Corruption Law <https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/italy ti italy putaturo ip italy best practices ppt 2014. pdf>

³²¹ Chiara Putaturo (2017)- Integrity Pacts and Civil society monitoring in Law: Challenges & Opportunities https://www.romaniacurata.ro/wp-content/uploads/2017/12/Session3_Chiara-Putaturo.pdf

³²² Chiara Putaturo, Project Officer Transparency International Italia (2014), Integrity Pacts best practices –Italy : From Milan to the Anti-Corruption Law <https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/italy ti italy putaturo ip italy best practices ppt 2014. pdf>

pretendenta izslēgšanai³²³. Itālijas Korupcijas apkarošanas likuma (190/2012)³²⁴ 1. panta 17. punktā tiek iekļauts nosacījums, kas paredz, ka “Līgumslēdzējas iestādes savos paziņojumos, t.sk. paziņojumos par konkursu vai uzaicinājuma vēstulēs var iekļaut, ka neatbilstība, lai ievērotu likumības protokolus (*memorandum for legality/ protocolli di legalità*) vai integritātes paktā ietvertās klauzulas, ir pamats izslēgšanai no konkursa.” Itālijas tiesiskais regulējums apstiprina, ka gadījumos, kad līgumslēdzējas iestādes konkursa procesa ietvaros pieprasa integritātes paktus, integritātes paktu noteikumu neievērošana pamato uzņēmuma izslēgšanu no iepirkuma³²⁵.

Protokolos noteikto pienākumu pārkāpums var izraisīt izslēgšanu no publiskā konkursa, kam seko citi soda piemērošanas pasākumi, līguma pārtraukšana/izbeigšana vai disciplinārsodu piemērošana, ja pienākumus nav izpildījuši pasūtītāja līgumslēdzēju iestāžu darbinieki³²⁶. Par integritātes paktu pārkāpumiem Itālijā var piemērot tādas sankcijas kā līguma slēgšanas atteikums, piedāvājuma nodrošinājuma un izpildes garantiju atsavināšana, izslēgšana no turpmākajiem piedāvājumiem un zaudējumu atlīdzināšana. Ja integritātes paktā tiek konstatēti pārkāpumi, tas var novest pie kriminālizmeklēšanas uzsākšanas un kriminālatbildības³²⁷.

Nacionālajā pretkorupcijas rīcības plānā (*Piano Nazionale Anticorruzione - P.N.A.*³²⁸), kas bija spēkā no 2011. līdz 2019. gadam, 3.1.13. sadaļā *integritātes paktu izmantošana tiek noteikta kā obligāta* konkrētiem lielapjoma projektiem un nozarēm, kas noteiktas kā augsta riska.

2015. gads

Itālijas Pretkorupcijas aģentūras 2015. gada 17. jūnija Lēmums Nr. 8 "Vadlīnijas korupcijas novēršanas un atklātības tiesību aktu ieviešanai uzņēmumos un privāto tiesību subjektos, kurus kontrolē un kuros piedalās valsts pārvaldes un valsts saimnieciskās struktūras" (*«Linee guida per l'attuazione della normativa in materia di prevenzione della corruzione e trasparenza da parte delle società e degli enti di diritto privato controllati e partecipati dalle pubbliche amministrazioni e degli enti pubblici economici»*³²⁹), mudina valsts pārvaldes iestādes veicināt integritātes paktu izmantošanu publiskajos iepirkumos³³⁰.

2015. gada sākumā **Eiropas Komisija** ar Reģionālās politikas ģenerāldirektorāta, DG REGIO, starpniecību uzsāka pilotprojektu: *Integrity Pacts: Civil Control Mechanisms for safeguarding EU funds*, kura mērķis bija izmēģināt integritātes paktu Eiropas struktūrfondu un investīciju fondu finansēto konkursu procedūrās.

³²³ Chiara Puturato, Project Officer Transparency International Italia (2014), Integrity Pacts best practices –Italy : From Milan to the Anti-Corruption Law https://baselgovernance.org/sites/default/files/2020-04/italy_ti_italy_puturato_ip_italy_best_practices_ppt_2014.pdf

³²⁴ LEGGE 6 novembre 2012, n. 190 Disposizioni per la prevenzione e la repressione della corruzione e dell'illegalità nella pubblica amministrazione. (12G0213) (GU Serie Generale n.265 del 13-11-2012)note: Entrata in vigore del provvedimento: 28/11/2012

<https://www.gazzettaufficiale.it/eli/id/2012/11/13/012G0213/sg>

³²⁵ OECD Public Governance Reviews. OECD Integrity Review of Italy REINFORCING PUBLIC SECTOR INTEGRITY, RESTORING TRUST FOR SUSTAINABLE GROWTH (2012) https://www.aodv231.it/images/atti/1013-10-oecd_italy_integrity_review_advanced_copy.pdf

³²⁶ Nitti, G. M. F. (2019). Integrity pacts and legality rating: promoting business ethics in public procurement. Studia

Ekonomiczne, 382, 143–159. https://www.ue.katowice.pl/fileadmin/user_upload/wydawnictwo/SE_Artyku%C5%82y_381_400/SE_382/12.pdf

³²⁷ Transparency International, 'Impact Cases' (Transparency International 2021)

<https://images.transparencycdn.org/images/IntegrityPacts-EU-impact-cases.pdf>

³²⁸ Piano Nazionale Anticorruzione - P.N.A (2012) <https://www.anticorruzione.it/-/piano-nazionale-anticorruzione-p.n.a.>

³²⁹ Determinazione n. 8 del 17/06/2015 - rif. Linee guida per l'attuazione della normativa in materia di prevenzione della corruzione e trasparenza da parte delle società e degli enti di diritto privato controllati e partecipati dalle pubbliche amministrazioni e degli enti pubblici economici. <https://www.anticorruzione.it/-/determinazione-n-8-del-17/06/2015-rif-1>

³³⁰ Integrity Pacts in Italy - Country Overview. <https://collective-action.com/explore/initiatives/1669/>

2015. gada laikā tika veiktas projektu atlases aktivitātes starp potenciālajām institūcijām, kas administrē Eiropas fondu līdzekļus projektā iesaistītajās valstīs, tostarp Itālijā. Tika atlasīta ierobežota projektu kopa, lai integritātes pakta īstenotu laika periodā no 2016. līdz 2019. gadam. **Itālijā tika atlasīti četri projekti integritātes pakta īstenošanai pilotprojekta ietvaros³³¹ dažādos, tostarp, autonomajos reģionos.**

Šis DG Regio projekts salīdzinājumā ar integritātes pakta vienkāršoto versiju (integritātes pakta deklarācijas formā), kas jau bija iekļauta Itālijas tiesību aktos (Likums 190/2012. Art.1, 17. punkts) un ko ir pieņēmušas daudzas valsts iestādes un pašvaldības, **papildus vērsa uzmanību uz saistībām, ko uzņemas līgumslēdzēja iestāde jeb pasūtītājs.** Runa vairs nav tikai par konkursa dalībnieku kontroli, bet uzmanības centrā ir abas pakta puses. Vēl viens novitātes elements ir neatkarīgā uzrauga klātbūtne, kas pieprasa abām pusēm dokumentus un ziņojumus, piedalās sanāsmēs un paver atklātības un līdzdalības logu iedzīvotājiem³³².

Detalizēta informācija un pieredzes apraksts par trīs īstenotajiem integritātes paktiem Itālijā pilotprojekta ietvaros sniegta šī ziņojuma piemēru aprakstos.

No 2015. gada jūnija **integritātes pakti ir obligāti Sardīnijas reģionā un tā pašvaldībās³³³.** *Uzņēmumiem ir pienākums uzņemties saistības un parakstīt integritātes paktus, kad viņi reģistrējas IT sistēmā Sardīnijas publiskajam iepirkumam.* 2015. gada 15. jūnija Reģionālās padomes lēmums Nr. 30/16 paredz, ka katrā reģionālā publiskā iepirkuma konkursa uzaicinājumā jāiekļauj klauzula, kas uzliek pretendentiem pienākumu parakstīt integritātes pakta līguma slēgšanas tiesību piešķiršanas gadījumā, un pašvaldībām, kuras izmanto fondu

līdzekļus, ir pienākums savās konkursa procedūrās ieviest integritātes pakta.

Transparency International Itālija ierosināja optimizēt vienkāršoto integritātes pakta modeli (light model of Integrity Pact¹) ar aptuveni 10 identificējamiem rādītājiem, nevis 50, kā tas bija iepriekšējā versijā.

Pirmie, kas to piemēroja bija vietējais veselības aprūpes uzņēmums Milānas pašvaldībā. Līdzīgs integritātes pakts tika prezentēts arī Kaljāri kā daļa no prezentācijas par pretkorupcijas sistēmām.

Biznesa integritātes foruma nacionālā pasākuma laikā notika iepazīstināšana ar **MVU integritātes pakta komplektu**, ko veido Ētisko principu diagramma, trauksmes celšanas sistēma un B2B integritātes pakts, kas ir ļoti vienkāršota integritātes pakta versija.

2017. gads

2017. gada beigās **69 no 111 Itālijas provinču galvaspilsētām jau bija ieviesti integritātes pakti**, kas sastādīja 62% un 95 no 111 provincēm to teritorijās bija konstatējami integritātes pakti, kas veidoja kopumā 85%. Chiara Putaturo, *Transparency International* Itālija pārstāve, integritātes pakta vienkāršoto versiju skaidroja kā tādu, kas paredz, ka starp atbildīgajām institūcijām neatkarīgais uzraugs netiek ietverts, un galvenā uzmanība ir uz pašu iepirkuma fāzi un nevis visu projekta dzīves ciklu vai procesu norisi kopumā. Pasūtītājam visbiežāk netiek piemērotas nekādas sankcijas, bet gan **galvenais fokuss ir uz pretendenta atbilstību³³⁴.**

Vienlaikus šajā periodā notika pāreja arī uz IP 2.0 versiju, kas paredzēja lielāku atklātību iepirkuma procesos un neatkarīgo uzraugu plašāku iesaisti, kā

³³¹Progetto europeo. Come nasce il progetto Integrity Pacts: Civil Control Mechanisms for safeguarding EU funds? <http://monitorappalti.it/progetto-europeo/>

³³² Martin, C. (2019). Integrity Pacts and Corporate Compliance Programmes: Contrary or Complementary?: Emerging Evidence from a Pilot Project in the EU. *European Procurement & Public Private Partnership Law Review*, 14(1), 16–29. <https://www.jstor.org/stable/26695310>

³³³ Cinzia Orrù, Autonomous Region of Sardegna (2017) Integrity Pacts. The experience of Sardinia Region.

https://www.romaniacurata.ro/contracte-curate/en/wp-content/uploads/sites/2/2018/01/Session3_IP_and_law_Regi-on-Sardinia_web.pdf

³³⁴ Chiara Putaturo (2017)- Integrity Pacts and Civil society monitoring in Law: Challenges & Opportunities. https://www.romaniacurata.ro/contracte-curate/en/wp-content/uploads/sites/2/2018/01/Session3_IP-in-Law_Chara-Putaturo_web.pdf

arī lielāku dokumentu apjoma izskatīšanu, un plašāku pretkorupcijas instrumentu ieviešanas veicināšanu pretendentu vidū.

2019. gads

Itālijas Nacionālajā korupcijas apkarošanas stratēģijā (*Piano Nazionale Anticorruzione*³³⁵), kas pieņemta 2019. gada novembrī, tika sniegta būtiska papildu informācija par integritātes pakta likumību saskaņā ar Itālijas un Eiropas tiesību aktiem, to lietderību, kā arī minēti īstenotā ES fondu projekta integritātes pakti kā labās prakses piemēri, kas jātiecas pārņemt citām Itālijas līgumslēdzējām iestādēm. Integritātes pakta īstenošana ir apstiprināta kā daļa no Itālijas Atvērtās pārvaldības partnerības nacionālā rīcības plāna 2019. –2020. gadam (*4° Piano d'azione nazionale per l'Open Government 2019-21*³³⁶.).³³⁷

2020. gads

2020. gadā *Transparency International Itālija* izrādīja iniciatīvu un gatavību sadarboties svarīgos projektos, to īstenošanas un iepirkumu uzraudzībā. Piemēram, Milānas – Kortīnas d'Ampeco (*Milan - Cortina d'Ampezzo 2026 Winter Olympics*) olimpisko spēļu organizēšanas uzraudzībā, tomēr, lai arī amatpersonas apliecināja savu atzinību šim solim, vienlaikus norādīja, ka šāda līmeņa pasākumos, lēmumu pieņemšanas ķēde ir ne tikai viņu, bet arī citu augsta ranga un politisko varas iestāžu pārziņā, tādēļ lēmuma pieņemšana nenotika ātri, tomēr praksē vēlāk izrādījās, ka problemātiskāka bija pati vienošanās ar uzņēmumu par integritātes pakta saturu un nosacījumiem, nevis politiskais lēmums piemērot integritātes pakta.

Kā norāda *Transparency International Itālija* pārstāvis³³⁸: “*Mēs bijām tuvu līguma parakstīšanai 2024. gada jūnijā - bija politiskā griba no Lombardijas reģiona komitejas puses un tika pieņemts lēmums par integritātes pakta īstenošanas*

uzdevuma piešķiršanu Lombardijas reģiona uzņēmumam, kurš jau strādā pie Milāna-Kortīna 2026 projektu īstenošanas. Diemžēl, šis uzņēmums atteicās īstenot integritātes pakts, jo apgalvoja, ka būvdarbi jau tā ir aizkavējušies un baidījās, ka integritātes pakti radīs papildu darbu un konfrontāciju ar sabiedrību, ko viņi nevēlējās. Turklāt viņi uzspieda izmaiņas integritātes pakta pamattekstā, kas kropļoja tā nozīmi. Faktiski šķita, ka mēs – Transparency International – kā neatkarīgie novērotāji, tiktu pakļauti uzraudzībai no viņu puses -it kā mēs būtu viņu pakalpojumu sniedzēji un tādējādi ne-neatkarīgi. Pirms jebkādu ziņu un tehnisko ziņojumu publicēšanas mums būtu nepieciešams saņemt apstiprinājumu, kas būtu nepieņemami integritātes pakta īstenošanā. Šādos apstākļos mēs nolēmām nepiekrīst sadarbībai.”

Lombardijas reģionam bija tiesības noteikt, ka uzņēmumam jāpiemēro integritātes pakts, bet tam nebija tiesību noteikt un iekļauties nosacījumos, un konkrētās pakta teksta sadaļās, respektīvi, uzņēmums varēja piemērot tikai vienkāršoto integritātes pakta formu. Kā norāda *Transparency International Itālija* pārstāvis, ar uzņēmuma ierosinātajām izmaiņām, integritātes pakts vairs nebija integritātes pakts, bet gan pakalpojuma līgums starp pasūtītāju un piegādātāju.

Vienlaikus jānorāda, ka Milāna-Kortīna 2026 olimpisko spēļu projektam *Transparency International Itālija* paredzēja izmantot ES DG Regio Kaljāri projektā piemēroto integritātes pakta, un kā papildus nosacījumus vēl vēlējās pievienot divas tēmas, kas pēdējos gados ir kļuvušas īpaši aktuālas:

- i. Pirmkārt, prasību uzņēmumiem, kas piedalās iepirkuma procedūrā, iesniegt deklarāciju par savu "patieso īpašnieku" un labuma guvēju.
- ii. Otrkārt, minimālas saistības attiecībā uz ilgtspējas un cilvēktiesību

³³⁵ Delibera numero 1064 del 13 novembre 2019. Approvazione in via definitiva del Piano Nazionale Anticorruzione 2019. <https://www.anticorruzione.it/-/delibera-numero-1064-del-13-novembre-2019>

³³⁶ 4° Piano d'azione nazionale per l'Open Government 2019-21. https://open.gov.it/wp-content/uploads/2019/09/Quarto_Piano_Azione_Nazionale_OGP_Finale_06.2019.pdf

³³⁷ Integrity Pacts in Italy - Country Overview. <https://collective-action.com/explore/initiatives/1669/>

³³⁸ Intervija ar Giovanni Colombo, TI Itālijas nodaļas Biznesa integritātes programmas un izglītības vadītāju, kas vadījis vairāku integritātes pakta īstenošanu Itālijā.

principiem, tostarp vides un darba ņēmēju tiesību ievērošanu.

Bija paredzēts, ka finansējumu šī integritātes pakta īstenošanai nodrošinātu Lombardijas reģions no sava budžeta, nevis uzņēmums, kurš tiktu uzraudzīts.

2023. gads

Sākot ar 2023. gadu Itālijas publisko līgumu regulējums piedzīvo pārveides un atjaunināšanas procesus³³⁹. 2023. gada 31. martā Itālijas likumdevējs pabeidza jauna publisko līgumu kodeksa pieņemšanas procedūru, publicējot jauno **Publisko iepirkumu kodeksu** (*‘Codice dei contratti pubblici in attuazione dell’articolo 1 della legge 21 giugno 2022, n. 78, recante delega al Governo in materia di contratti pubblici*, No 36/2023).

Pieci galvenie reformas virzieni ir:

- i. vienkāršošana un administratīvā sloga samazināšanas iespējas;
- ii. maksimāla procedūru paātrināšana, nodrošinot noteiktību attiecībā uz līgumu piešķiršanas, izpildes un apmaksas procedūrām;
- iii. pilnīga procedūru digitalizācija un platformu savietojamība;
- iv. aizsardzība, īstenojot deleģējumu izpildītāju un pasūtītāju aizsardzībai, piemēram, sadalot projektus lotēs;
- v. sociālo un zaļo publisko iepirkumu ieviešana;

Izmaiņas publisko iepirkumu digitalizācijā ievieš prasību, ka visiem jāizmanto sertificētas digitālās platformas un Nacionālo publisko līgumu datubāze (*Banca Dati Nazionale dei Contratti Pubblici*, *BDNCP*), turklāt visā publisko līgumu dzīves ciklā, sākot no plānošanas līdz līguma

izpildei³⁴⁰, kas tādējādi nodrošina arī caurspīdīgumu un procesu izsekojamību. Minētā kodeksa ietvaros tika paplašināta arī Nacionālās pretkorupcijas iestādes (*ANAC, Autorità Nazionale Anticorruzione*)³⁴¹ uzraudzības loma publisko līgumu izpildē u.tml.

2024. gads

Integritātes pakti Itālijā ir izplatīti un tos izmanto aptuveni 70% no lielāko Itālijas pilsētu un provinču pašvaldībām, kā arī citas publiskā sektora iestādes. Taču šajā gadījumā visbiežāk ar to saprotot "vienkāršo integritātes paktu" jeb integritātes paktu kā deklarāciju, kas ir tāds dokuments, kas ļoti bieži sastāv tikai no vienas lapas, un, kuru paraksta visi iepirkumā iesaistītie dalībnieki – iepirkuma veicējs un pretendenti. Dokuments paredz apņemšanos rīkoties godīgi, neveikt negodīgas darbības un ievērot noteikumus. Vienlaikus šis dokuments ir arī ētikas normu ievērošanas apliecinājums. Pretendenti šo dokumentu pievieno jau tehniskā piedāvājuma dokumentācijai un tas bieži vien ir kā priekšnoteikums dalībai iepirkumā.

Integritātes pakta pilnīgākā versija, kas ietver uzraudzības mehānismus un aptver visa projekta dzīves ciklu pēc DG Regio projekta pabeigšanas nav īstenota. Atšķirībā no vienkāršotajiem integritātes paktiem, šajā gadījumā integritātes pakts ir aptuveni septiņu lappušu dokuments, kas ne tikai nosaka savstarpējus integritātes principus, bet arī praktiskus pasākumus, piemēram, obligātu prasību dalīties ar dokumentiem un sadarboties ar neatkarīgo uzraugu, kā arī realizēt pilsoniskās sabiedrības iesaistes aktivitātes. Tas nodrošina pilnīgu atklātību un iespēju efektīvi uzraudzīt projekta/ iepirkuma īstenošanas attiecīgās fāzes.

Transparency International Itālija atsakās no tādu integritātes pakta uzraudzības, kur tie, kurus uzrauga, paši nodrošina finansējumu, jo tas rada

³³⁹ The reform of the Italian public procurement code .
<https://chambers.com/articles/the-reform-of-the-italian-public-procurement-code-6>

³⁴⁰ New Public Procurement Code.
<https://portolano.it/en/blog/life-sciences/new-public-procurement-code-changes-january-2024>;

³⁴¹ Nacionālā pretkorupcijas iestāde (ANAC, Autorità Nazionale Anticorruzione) ir atbildīga par pretkorupcijas

stratēģiju īstenošanu un publisko iepirkumu uzraudzību. Līdz 2014. gadam pienākumus saistībā ar iepirkumu uzraudzību veica Publisko iepirkumu uzraudzības iestāde (Autorità di Vigilanza sui Contratti Pubblici – AVCP), taču, lai optimizētu procesu, AVCP tika integrēta ANAC struktūrā.

potenciālu interešu konfliktu, un Itālijas gadījumā nebūtu realizējams un diskreditētu integritātes pakta jēgu. *Transparency International* Itālija ieskatā integritātes pakta īstenošana ir iespējama tikai, ja uzraugs var saglabāt savu neatkarību, un tam būtisks priekšnosacījums ir ārējais

finansējums un neatrašanās pakalpojuma sniedzēja attiecībās ar uzraugāmo iestādi. Šis ir galvenais iemesls, kāpēc *Transparency International* Itālija pēc DG Regio projekta pabeigšanas 2022. gadā, nav realizējuši nevienu pilna mēroga integritātes pakta.

Integritātes pakta ieviešanas pieredze projektu ietvaros Itālijā

Posmi un atbildības sadalījums

Integritātes pakta ieviešanas pirmajā posmā tiek identificēti projekti, kuriem nepieciešams piemērot integritātes pakta, un atbilstoši procesa gaitai vēlāk tiek iesaistītas dažādas puses, tai skaitā pilsoniskās sabiedrības organizācijas, piemēram, *Transparency International* Itālija, kas nodrošina uzraudzību atbilstoši integritātes pakta noteiktajai lomai. Likumdošanas pamats integritātes pakta parakstīšanas prasības noteikšanai Itālijā publisko iepirkumu procesos ir Pretkorupcijas likums (190/2012), Itālijas Publisko līgumu slēgšanas kodekss un ES Publisko iepirkumu direktīvas (2014/24/ES un 2014/25/ES).

Šie tiesību akti dod līgumu slēdzējiem tiesības noteikt integritātes un pretkorupcijas pasākumu prasības, tostarp integritātes pakta izmantošanu. Ja šī prasība ir iekļauta iepirkuma dokumentācijā, atteikšanās parakstīt integritātes pakta var būt pamats izslēgšanai no iepirkuma. Pretkorupcijas likums (*Legge 190/2012*) uzsver integritātes un caurspīdīguma principu nozīmi publiskajā pārvaldē un iepirkumu procesos, tiek noteikts, ka publiskā sektora iestādēm un līgumu slēdzējiem ir pienākums ieviest pretkorupcijas pasākumus, tostarp mehānismus, kas nodrošina caurspīdīgumu, piemēram, izmantojot integritātes pakta. Atkarībā no projekta apjoma un tā stratēģiskās nozīmes, **integritātes pakta procedūras var būt ļoti dažādas.**

Katra iepirkumu procesa īstenošana un integritātes pakta nodrošināšana Itālijā ir ļoti atkarīga no konkrētā projekta un iesaistīto pušu rakstura, kas var radīt atšķirības gan procedūru sarežģītībā, gan nepieciešamajā uzraudzības līmenī – vai tiek piemērota vienkāršotā versija vai pilnīgāks integritātes pakta modelis.

Lieliem un sarežģītiem projektiem, kas saistīti ar valsts infrastruktūras attīstību vai ES finansējumu, tiek pieņemti stingrāki noteikumi un prasības. Šādos gadījumos tiek nodrošināta lielāka uzraudzība un nepieciešamība pēc detalizētiem pārskatiem.

Savukārt mazākiem, lokāliem projektiem var piemērot viēglākas procedūras ar mazākām prasībām attiecībā uz uzraudzību un caurspīdīgumu. Kā norāda *Transparency International* pārstāvis, pareizā pieeja ir pielāgot uzraudzības kritērijus atbilstoši projekta mērogam. Lieliem projektiem katrā no piecām posmiem (vajadzību analīze, iepirkuma dokumentācijas sagatavošana, iepirkuma procedūra, līguma noslēgšana, izpilde) var tikt izstrādāti 10 verifikācijas indikatori. Mazākiem projektiem būtu pietiekami mazāks verifikācijas indikatoru skaits, piemēram, pieci.

Kopumā Itālijas publisko iepirkumu sistēmā ir iesaistītas vairākas institūcijas un valsts iestādes, kuru uzdevums ir **nodrošināt iepirkumu atbilstību normatīvajos aktos noteiktajām prasībām.** Galvenā no tām ir Nacionālā pretkorupcijas iestāde (ANAC, *Autorità Nazionale Anticorruzione*), kas ir atbildīga par pretkorupcijas stratēģiju īstenošanu un publisko iepirkumu uzraudzību. Jānorāda, ka līdz 2014. gadam pienākumus saistībā ar iepirkumu uzraudzību veica Publisko iepirkumu uzraudzības iestāde (*Autorità di Vigilanza sui Contratti Pubblici* – AVCP), taču, lai optimizētu procesus, AVCP tika integrēta ANAC struktūrā.

Papildus ir minama Consip S.p.A., kas ir nacionālā publisko iepirkumu aģentūra Ekonomikas un finanšu ministrijas (*Ministero dell'Economia e delle Finanze, MEF*) pārraudzībā, un, kas nodrošina centralizētu iepirkumu vadību. Consip atbalsta valsts iestādes, nodrošinot iepirkumu realizāciju, pārvaldot nacionāla līmeņa līgumus un uzturot e-

iepirkumu platformas, piemēram, MEPA (*Mercato Elettronico della Pubblica Amministrazione*). Ņemot vērā Itālijas decentralizēto pārvaldības sistēmu, katra pārvaldes līmeņa iestādes organizē un uzrauga savus iepirkumus, ievērojot gan nacionālo, gan ES regulējumu.

Piemēram, DG REGIO Pilotprojekta īstenošanas gaitā, vienā no publiskajiem pasākumiem *Transparency International* Itālija prezentēja uzlabotu integritātes pakta versiju³⁴² un pēc tam Lombardijas reģiona vadība to pasludināja par "*lietojamu*" un tas tika ietverts reģionālās valdības lēmumā nr.1751 20198 aptverot visus projekta un integritātes pakta posmus.

Integritātes pakta posmi un uzdevumi to ietvaros

- i. **Vajadzību analīze:** kurš pieņēma lēmumu par iepirkuma nepieciešamību?
- ii. **Pirmskonkursa posms:** jābūt izstrādātam Konkursa nolikumam un jābūt ietvertai pilsoniskajai līdzdalībai;
- iii. **Konkurss:** vai viss darbojas "pareizi" attiecībā uz piedāvājumiem, piedāvājumu atvēršanas fāzēm un kritērijiem?
- iv. **Konkurss:** vai ar uzvarējušo pretendentu noslēgtais līgums atbilst projektam?
- v. **Izpilde/īstenošana:** attiecībā uz projekta izpildi, kā noteikts līgumā, ir termiņi, izmaksas un izmaiņas; vai norit saskaņā ar plānu.

Transparency International Itālija norāda, ka galvenās integritātes paktā iesaistītās

- i. **Līgumslēdzēja iestāde:** pasūtītājs;
- ii. **Pretendenti:** uzņēmumi, kas piedalās konkursā un vēlāk darbu izpildē, t.sk. apakšuzņēmumi;
- iii. **Neatkarīgais uzraugs:** NVO, kas veic uzraudzību un sagatavo ziņojumus un NVO piesaistītie eksperti;

- iv. **Pilsoniskā sabiedrība kopumā,** kas tiek informēta par norisi un iespēju robežās iesaistīta uzraudzības nodrošināšanā.

Integritātes pakta īstenošanas piemēri

Itālijas pieredze liecina, ka integritātes pakta posmi var ievērojami atšķirties atkarībā no projekta specifikas, iesaistītajām pusēm un projekta plānošanas, kā to ilustrē šajā pētījumā ietvertie piemēri. Piemēram, Sibari arheoloģiskā parka restaurācijas projekta piemērs integritātes pakta ieviešanai Kalabrijas reģionā Dienviditālijā atspoguļo situāciju, kad neatkarīgajam uzraugam bija ierobežota piekļuve dokumentācijai iepirkuma sākotnējās fāzēs, un tas noveda pie retrospektīvas (ex-post) uzraudzības pieejas integritātes pakta īstenošanā. Savukārt, **Kaljāri pilsētas tramvaja līnijas izbūves projekta piemērs integritātes pakta ieviešanai Sardīnijā nodēvēts par pretkorupcijas prakses labu praksi**, un parāda savlaicīgu, secīgu, konsultatīvu, monitoringa un pilsoniskās sabiedrības aktivitāšu mijiedarbi visā projekta īstenošanas gaitā.

Itālijas pieredzes specifika ir tāda, ka integritātes pakti ne vienmēr ietver neatkarīgo uzraugu klātbūtni. Tiek pieņemts, ka ne visos iepirkumos un projektos ir nepieciešama intensīva uzraudzība, un var tikt izmantotas vieglākas uzraudzības formas, piemēram, tikai periodiskas pārbaudes vai paškontrolē tikai no pasūtītāja puses. Labā prakse vienlaikus rāda, ka pilnīgāka integritātes pakta īstenošana, piesaistot neatkarīgos uzraugus nodrošina efektīvāku uzraudzību, taču šeit galvenā problēma ir to augstās izmaksas un nepieciešamība pēc ārēja finansējuma.

Ziņojumā ietvertie integritātes pakta piemēri atspoguļo nevis vienkāršotos integritātes pakts, bet pilnīgāko integritātes pakta īstenošanu. Piemēri ietver ne tikai īstenošanas gaitas aprakstu, bet arī sniedz pieredzes vērtējumu no pašu iesaistīto puses, kā arī parāda īstenošanas dinamiku un laika rāmi, sniedzot priekšstatu gan par katram procesam patērēto laiku un dinamiku, gan parāda. nobīdes no plānotā un rastos risinājumus.

³⁴² Final report – Lombardy Region project. INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: January –

Integritātes pakts Kaljāri pilsētas tramvaja līnijas izbūves projektā Sardīnijā (2014-2021)

Sardīnijas salas reģionālā transporta aģentūra (ARST) realizēja **ES fondu projektu**, lai izveidotu tramvaja līnijas (*light rail*) savienojumu Sardīnijas galvaspilsētā Kaljāri no Republikas laukuma līdz dzelzceļa stacijai (apmēram 2,5 km garumā) “Cagliari – extension of the city tramway”³⁴³. Tas bija vienīgais izstrūkstošais posms, lai galvaspilsēta var lepoties ar pilnībā integrētu sabiedriskā transporta sistēmu.

Projekta budžets: apmēram 22 500 000 euro.

Šis bija viens no četriem DG REGIO Pilotprojekta ietvaros realizētajiem integritātes paktiem. Kā neatkarīgais uzraugs tika piesaistīts *Transparency International Itālija*. Projekta **izvēles kritēriji** integritātes pakta ieviešanai bija šādi:³⁴⁴

- Publiska projekta **budžeta apjoms** un liela sabiedrības interese, liela ietekme uz iedzīvotājiem un arī mediju uzmanība.
- Projekta sarežģītība**, kas varēja novest pie augsta korupcijas riska, līdzšinējais pilsoniskās sabiedrības iesaistes trūkums,

³⁴³ Metropolitana leggera di Cagliari.
<http://monitorappalti.it/progetto/metropolitana-leggera-di-cagliari/>
<https://regions-and-cities.europa.eu/programme/2019/sessions/480>

³⁴⁴ Vespa A. (2017) Integrity pact implementation of Cagliari light rail extension.
[https://www.romaniacurata.ro/contracte-curate/en/wp-](https://www.romaniacurata.ro/contracte-curate/en/wp-content/uploads/sites/2/2018/01/Session-2-ARST-Anna-Vespa-web.pdf)

kas rezultātā varēja novest pie nepareizas interpretācijas sarežģītas informācijas dēļ. Turklāt infrastruktūra ir viena no nozarēm, kas Itālijā ir visneaizsargātākā pret korupciju publisko iepirkumu jomā.

- Publiskā iepirkuma procedūras sarežģītība un nepieciešamība izvairīties no **vēsturisko piegādātāju lobēšanas**, kā arī nepieciešamība palielināt caurspīdīgumu, atbildību un integritāti.

Projekta īstenošanas galvenie posmi, ietverot neatkarīgā uzrauga lomu:

Projekta īstenošana tika uzsākta 2014. gadā, un līdz 2015. gada beigām³⁴⁵ tika veikta vajadzību analīze/projekta plānošana un izstrāde, kas ietvēra alternatīvu izvēļu izvērtēšanu, konsultantu neatkarības un iespējamo interešu konflikta risku izvērtēšanu un publisko apspriežu par projektu organizēšanu. *Neatkarīgais uzraugs izvērtēja procedūru pareizību/atbilstību un vajadzību analīzi.*

Konkursa specifikāciju izstrāde un paziņojuma publicēšana notika 2016. gadā no janvāra līdz aprīlim. Neatkarīgais uzraugs pārbaudīja, vai paziņojums atbilst provizorishtajam projektam un vajadzību analīzei. Sākotnējā konkursa fāzē ietvēra konkursa dokumentu atbilstības novērtējumu pret

<http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/sites/2/2018/01/Session-2-ARST-Anna-Vespa-web.pdf>

³⁴⁵ Metropolitana leggera di Cagliari.
<http://monitorappalti.it/progetto/metropolitana-leggera-di-cagliari/>
<https://regions-and-cities.europa.eu/programme/2019/sessions/480>

³⁴⁶

Patto_integrita_ARST_Regione_Sardegna_Transparency.

vajadzību izvērtējuma dokumentiem un ar konkursa dokumentu publicēšanu saistītos aspektus. Tika uzsākta monitoringa ziņojumu sagatavošana un publicēšana

<http://monitorappalti.it/progetto/metropolitana-leggera-di-cagliari/>.

Integritātes pakts starp *Transparency International Itālija* un ARST tika parakstīts 2016. gada aprīlī³⁴⁶.

Piedāvājumu iesniegšana notika no 2016. gada aprīļa līdz novembrim, attiecīgi pasūtītājs sniedza atbildes uz ieinteresēto pretendentu uzdotajiem jautājumiem, un *neatkarīgais uzraugs uzraudzīja atbildes un vērtēja to atbilstību.*

Piedāvājumu izvērtēšana iepirkumu komisijā un uzvarētāja pasludināšana notika no 2016. gada novembra līdz 2017. gada oktobrim. *Neatkarīgais uzraugs izvērtēja Komisijas locekļu atlasi un procedūru pareizību.* Kā uzsvērts uzraudzības ziņojumā³⁴⁷ nekādi pārkāpumi netika konstatēti, un darbs tika veikts precīzi. Tika konstatēta tikai 6 mēnešu kavēšanās Komisijas darbu veikšanā no sākotnēji plānotajām 54 dienām. Paralēli ekonomikas eksperts sagatavoja izvērtējamo piedāvājumu vērtēšanas tabulu lai atklātu iespējamus pārkāpumus.

<http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/2020/06/Patto-integrita-ARST-Region-e-Sardegna-Transparency.pdf>

³⁴⁷ Metropolitana leggera di Cagliari. FASE DI GARA.
<http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/2020/06/Gara-Cagliari.pdf>

Iepirkuma uzvarētājs tika pasludināts 2017. gada oktobrī. Un no 2017. gada oktobra līdz 2018. gada maijam konkursa uzvarētājs sastādīja Izpildprojektu un starp pasūtītāju un konkursa uzvarētāju tika parakstīts līgums³⁴⁸. *Neatkarīgais uzraugs pārbaudīja, vai gan izpildprojekts, gan līgums atbilst konkursa Nolikumam un dokumentācijai.*

Izpildītājs parakstīja integritātes paktu 2018. gada 22. maijā. Turklāt līgumā tika ietverts punkts, ka *“Izpildītājam jāveic pasākumi, lai nodrošinātu, ka integritātes pakta paraksta arī jebkurš no apakšuzņēmējiem un trešo pušu apakšuzņēmējiem, kuri jebkāda iemesla dēļ ir iesaistīti darbos, kas saistīti ar Projekta īstenošanu”*.³⁴⁹

Tika atlasīti piegādātāji un apakšuzņēmēji no 2018. gada maija līdz 2020. gada oktobrim. Attiecīgi tiek veikti darbi un par tiem atbilstoši maksājumi. Projekta īstenošanas laikā *neatkarīgais uzraugs pārbaudīja un publicēja ziņojumus par darba gaitu, izvērtējot termiņus, izmaksas, veikto maksājumu atbilstības, vērtēja jebkādas izmaiņas darbā atšķirībā no sākotnēji plānotā*. Ziņojumā secināts, ka visas procedūras bija saskaņā ar spēkā esošajiem tiesību aktiem, lai gan ar dažām nobīdēm laika grafikā, salīdzinājumā ar sākotnējo grafiku³⁵⁰.

³⁴⁸Contratto metropolitana leggera_Cagliari.[http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/2020/06/Contratto metropolitana leggera Cagliari.pdf](http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/2020/06/Contratto_metroполitana_leggera_Cagliari.pdf)

³⁴⁹ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: January - June 2018. https://images.transparencycdn.org/images/3-Partner-narrative-reports_January-June-2018.pdf

2019. gada 31. jūlijā ARST atbildīgā amatpersona **sniedza plašāku paziņojumu presei**, kurā skaidroja projekta kavēšanos pa ieviešanas fāzēm, norādot, ka tās kopumā veido apmēram 700 dienas, no tām 248 papildu dienas bija nepieciešamas piedāvājumu izvērtēšanai (2016. gada novembris – 2017. gada oktobris), vēl 172 papildu dienas, lai pārbaudītu piedāvājuma galīgo noformējumu (2017. gada oktobris – 2018. gada maijs), vēl 280 papildu dienas projektēšanas uzsākšanai (2019. augusts - 2019. gada maijs). Kā rezultātā šāda kavējumu uzkrāšanās noveda pie lielākām būvniecības izmaksām³⁵¹.

2020. gada sākumā projekta īstenošanu ietekmēja Covid-19 izraisītā ārkārtas situācija, kas vēl vairāk aizkavēja darbus. *Transparency International Itālija centās izprast turpmākās kavēšanās ietekmi un centās nodrošināt maksimālu sabiedrības informēšanu par darbu kavēšanos un potenciālajām sekām*. Ņemot vērā situāciju ar projekta statusu un ierobežojumus saistībā ar Covid-19, *Transparency International Itālija* uzsāka meklēt, kā vislabāk izmantot laiku un resursus (eksperti), lai ar savu ieguldījumu sekmētu problēmu risināšanu, kas saistītas ar līgumiem un kavējumiem. Gala rezultātā viņi kopā ar iesaistītajiem uzraudzības speciālistiem **nolēma veikt iepirkumu dokumentācijas dzelzceļa un tramvaju jomā padziļinātu izpēti** no juridiskā, ekonomiskā un tehniskā aspekta, lai saprastu, vai kavēšanās projektā, ir izņēmums vai likumsakarība un, kā tās varētu atrisināt³⁵². *Galvenās*

³⁵⁰ Metropolitana leggera di Cagliari. FASE POST GARA. [http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/2020/06/Postgara Cagliari.pdf](http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/2020/06/Postgara_Cagliari.pdf)

³⁵¹ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July – December 2019. https://images.transparencycdn.org/images/6-Partner-narrative-reports_July-December-2019.pdf

³⁵² INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil

konstatētās problēmas bija saistītas ar komplicētu normatīvā regulējuma struktūru, kas līgumslēdzēja iestādei ierobežoja intervences iespējas, kā arī Pakalpojuma izpildītāja uzņēmumu kapacitātes un koordinācijas trūkums, un nesavlaicīga izmaiņu veikšana projektos un līgumos.

Gala izvērtējums tika publiskots 2021. gada decembrī³⁵³, jo beidzās DG Regio pilotprojekts, bet ARST projekta nākamās kārtas vēl turpinājās un bija aktīvā būvniecības fāzē, jo decembrī tika pabeigts process, kas saistīts ar zemes tiesību un servitūtu piešķiršanu Sardīnijas reģiona RSA labā uz Itālijas Dzelzceļa tīkla (RFI) teritorijām, lai izbūvētu elektroapakšstaciju un galapunktu. Tā kā galīgā šīs kārtas darbu nodošana notika 8 mēnešus pēc daļējās nodošanas un tālāko darbu veikšanai bija plānotas 836 dienas, tad sākot no 2021. gada 28. oktobra, tika noteikts darbu pabeigšanas termiņš 2024. gada 11. februārī. *Transparency International Itālija noslēguma monitoringa ziņojumā* tika norādīts, ka, pamatojoties uz veikto analīzi un regulāri un savlaicīgi saņemtajiem dokumentiem, ko sniedza līgumslēdzēja iestāde ARST, netika konstatēti būtiski pārkāpumi vai novirzes no 2016. gada 16. aprīlī parakstītā integritātes pakta, liecinot par labu pārvaldību un korektumu.

Sardīnijas reģionālā transporta uzņēmuma iepirkumu un konkursu vadītāja Anna Vespa

society monitors: January – June 2020. <https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-January-June-2020.pdf>

³⁵³ FASE 5 ESECUZIONE LAVORI. Report di inizio attività ARST Metropolitana leggera di Cagliari Linea 3 collegamento Repubblica/Matteotti/Stazione <http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/2022/01/FASE-5-Esecuzione-Progetto-2021.pdf>

publiskās uzstāšanās ietvaros³⁵⁴ vērta uzmanību uz sākotnējām bažām un vēlākās integritātes pakta pieredzes lietderību:

“Kad saņēmām uzaicinājumu piedalīties projektā, bijām entuziasma pilni, taču vienlaikus bažījāmies, ka integritātes pakti palielinās birokrātiju. Patiesībā integritātes pakti ļauj mums būt efektīvākiem pārkāpumu atklāšanā un novēršanā.”

Kā integritātes pakta pieredzes pozitīvie aspekti šajā projektā no ARST puses³⁵⁵ tika norādīti šādi: monitorings ļauj iet pa labi definētu ceļu pilnībā saskaņā ar Eiropas principiem un labu praksi, sadarbība ar *Transparency International Itālija* palielina procesa uzticamību un leģitimitāti, integritātes pakti vajadzētu atturēt no krāpnieku līdzdalības un mudināt godīgus uzņēmumus piedalīties iepirkumā un iesniegt piedāvājumus. Vienlaikus ARST norāda, ka:

Integritātes pakti nevar pilnībā izslēgt korupciju, un neatkarīgo uzraugu informācijas pieprasījuma apjoma dēļ var palielināt darba apjomu un paildināt projektu.

Šī integritātes pakta īstenošanā **monitoringa aktivitātes būtiski papildināja pilsoniskās**

³⁵⁴ Martin C. (2018) Integrity Pacts in the EU: six takeaways from the journey so far. <https://voices.transparency.org/integrity-pacts-in-the-eu-six-takeaways-from-the-journey-so-far-962339cb698e>

³⁵⁵ Vespa A. (2017) Integrity pact implementation of Cagliari light rail extension. <https://www.romaniacurata.ro/contracte-curate/en/wp-content/uploads/sites/2/2018/01/Session-2-ARST-Anna-Vespa-web.pdf>

³⁵⁶ Integrity Pacts – Civil Control Mechanism for Safeguarding EU Funds. CAGLIARI CITY RAIL.

sabiedrības līdzdalības aktivitātes. *Transparency International Itālija* integritātes pakts, kas īstenots kopā ar Sardīnijas Transporta aģentūru, ļāva pilsoniskajai sabiedrībai uzraudzīt un ziņot par katru 20 miljonu eiro lielā projekta posmu. Sadarbībā ar vietējām pilsoniskās sabiedrības asociācijām *Transparency International Itālija* organizēja regulārus seminārus un izveidoja pilsoniskās uzraudzības skolas, lai iesaistītu iedzīvotājus pilsētas tramvaja līnijas būvniecības uzraudzībā³⁵⁶.

Kaljāri pieredze apstiprina, ka dialoga kultūra un pilsoniskās līdzdalības veicināšana nenotiek pati no sevis un dati un informācija ne vienmēr nozīmē aktivizētu dialogu un sabiedrības līdzdalību. Pakta piemērošana rada apstākļus, lai līdzdalība būtu iespējama, taču ir nepieciešami citi risinājumi (sistemātiska un plaša komunikācija ar sabiedrību), lai tā būtu efektīva³⁵⁷.

Minēto iemeslu dēļ *Transparency International Itālija* projekta ietvaros ieviesa un aprobēja **plašu līdzdalības un iesaistes iniciatīvu klāstu**. 2017. gada pirmajā pusē³⁵⁸ liela uzmanība tika pievērsta iepirkuma nolikumam un izsludināšanai, kā arī informēšanai par integritātes paktiem, izmantojot ziņas vietnēs un sociālajos tīklos. *Transparency International Itālija* sniedza vairākas intervijas starp kurām arī viena Wind Transparency forumam, un 2017. gada martā piedalījās Atvērtās administrācijas

<https://www.transparency.org/en/projects/integritypact/s/ip-italy-cagliari>

³⁵⁷ Insegnamenti tratti dall'esperienza del Patto di integrità applicato a Cagliari. <http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/2022/06/Osservazioni-chiusura-monitoraggio.pdf>

³⁵⁸ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative Report from the 15 civil society monitors: January - June 2017 .

nedēļas ietvaros Opencoesione³⁵⁹ organizētajā vebinārā par integritātes paktiem. 2018. gadā *Transparency International Itālija* īstenoja kampaņu par Eiropas fondu atklātību, kam ir daudz sinerģijas ar integritātes pakta projektu³⁶⁰. Visas kampaņas ietvaros veiktās aktivitātes ietvēra integritātes pakta projekta prezentāciju un platformas monitorappalti.it prezentēšanu.

Papildus *Transparency International Itālija* iesaistīja studentus, kurus iepazīstināja ar **pilsoniskās uzraudzības instrumentiem** un kopīgi tika veikta informācijas meklēšana par projektu tiešsaistē. *Transparency International Itālija* organizēja Kaljāri pilsoniskās uzraudzības semināru iedzīvotājiem, bet interese nebija liela, piedalījās tikai seši interesenti. Vienlaikus turpinājās darbs ar Kaljāri skolēnu un studentu iesaisti, viņiem tika organizēti trīs semināri, kas izraisīja lielāku interesi un tos apmeklēja 46 skolēni un studenti.

Šajos semināros viņi uzzināja par informācijas atklātību, atvērtajiem datiem un tiesībām uz informāciju, praktiski meklējot informāciju tiešsaistē.

<https://images.transparencycdn.org/images/1-Partner-narrative-reports-January-June-2017.pdf>

³⁵⁹ <https://opencoesione.gov.it/it/scopri/>

³⁶⁰ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: January - June 2018. <https://images.transparencycdn.org/images/3-Partner-narrative-reports-January-June-2018.pdf>

Viņi arī veica iesaistīto pušu kartēšanu, identificējot dažādas iedzīvotāju grupas, kurus skāra tramvaja līnijas izbūve.

Tika izveidota iniciatīva **Kaljāri pilsoniskās iesaistes un uzraudzības skola** (*School of civic monitoring*), kuras ietvaros tika organizēti semināri, sanāksmes un izbūves projekta būvlaukuma apmeklējumi³⁶¹. Arī 2019. gadā Sardīnijā tika organizētas vairākas interešu aizstāvības un pilsoniskās sabiedrības iesaistīšanas aktivitātes, piemēram, eksperiments par to, kā, izmantojot dažāda veida pilsoniskās aktivitātes formas, iedzīvotāju kopienas vai atsevišķi cilvēki dalās ar metodēm un paņēmieniem, kā var pārbaudīt, kā tiek izlietots publiskais finansējums³⁶².

Transparency International Itālija izmantoja Open Street Map³⁶³ kā sadarbības rīku. Open Street Map ir atvērtā pirmkoda programmatūra, kas izveidota wiki vietnē, kurā var apkopot un izplatīt bezmaksas ģeogrāfisko datu glabāšanu un kopīgošanu, un kas pieejama jebkuram cilvēkam. Tas vienlaikus ir funkcionāls pilsonisko tehnoloģiju rīks, kas ir vērtīgs, lai aktivizētu kopienas stāstu veidošanu par teritoriju, kurā viņi dzīvo un par kuru viņi interesējas.

Ernesto Porcu, Sardīnijas Reģionālās transporta aģentūras Tehniskā dienesta direktors, skaidroja³⁶⁴, ka

Integritātes pakts ir veicinājis viņu darba tuvāku saikni ar Kaljāri iedzīvotājiem un mainījis iedzīvotāju attieksmi pret nākotnes ieguldījumiem.

Turklāt šis projekts **ļāvis viņiem stiprināt attiecības ar privāto sektoru**, jo integritātes pakta instruments veicina caurspīdīgāku un detalizētāku sadarbību ar uzņēmumiem.

- i. Šī integritātes pakta īstenošana ir plaši citēta kā labās prakses piemērs starptautiskā mērogā
- ii. Integritātes pakts ir iekļauts kā labās prakses priekšlikums Itālijas Pretkorupcijas plānā
- iii. Viens no pirmajiem integritātes paktiem Itālijā, kurš īstenots izmantojot pilnīgāku pieeju, sākot ar neatkarīgā uzrauga iesaisti un pilsoniskās sabiedrības iesaistes pasākumiem
- iv. Izveidota Pilsoniskās iesaistes un uzraudzības skola
- v. Iesaistīja studentus, kurus iepazīstināja ar pilsoniskās uzraudzības instrumentiem

³⁶¹ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July – December 2018. https://images.transparencycdn.org/images/4-Partner-narrative-reports_July-December-2018.pdf

³⁶² INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: January – June 2019. https://images.transparencycdn.org/images/5-Partner-narrative-reports_January-June-2019.pdf

³⁶³ <https://www.openstreetmap.org/way/1300304952#map=19/39.213166/9.123649>

³⁶⁴ European Week of Regions and Cities. Citizens engaging for a better Europe. October 2019. <https://regions-and-cities.europa.eu/programme/2019/sessions/480>

Sibari arheoloģiskā parka restaurācijas projekts: integritātes paktu ieviešana Kalabrijas reģionā Dienviditālijā (2016-2021)

Projekts³⁶⁵, ko finansēja ES fondu kultūras un attīstības darbības programma (PON Culture and Development FESR 2014-2020), paredzēja divus apakšprojektus arheoloģiskajā vietā, ko sauc par *La Casa Bianca*, un blakus esošajā muzejā un izstāžu telpā. Lai padarītu tos piemērotus apmeklētājiem, bija jāslēdz līgumi par specifiskiem būvniecības un atjaunošanas darbiem un virkni pakalpojumu, lai apmeklētājiem nodrošinātu norāžu un informācijas izvietošanu. Projekta mērķis bija jauna arheoloģiskās zonas sektora atvēršana publiskai lietošanai, kā arī arheoloģisko, restaurācijas un drošības pasākumu īstenošana, nodrošinot muzeja atjaunošanu ar multimediju iespējām, tai skaitā tādām, kas paredzētas cilvēkiem ar dzirdes un redzes traucējumiem, vienlaikus kompleksi izveidojot mūsdienīgu muzeja oficiālo tīmekļa vietni un viedtālruna lietojumprogrammu³⁶⁶.

Uzraugāmā projekta budžets: 2 000 000 eiro, t.sk., Arheoloģijas muzeja modernizācija un jauna izstāde un multimediji (1,5 milj.) un arheoloģiskā parka teritorijas atjaunošanai (0,5 milj.).

³⁶⁵ INTEGRITY PACTS EU'S IMPACT CASE 06. ITALY - RESTORATION OF THE ARCHAEOLOGICAL SITE OF SYBARIS. IMPACT CASES. <https://images.transparencycdn.org/images/Integrity-Pacts-EU-impact-cases.pdf>

³⁶⁶ RESTORATION OF THE ARCHAEOLOGICAL SITE OF SYBARIS.

Pasūtītājs/Līgumslēdzēja iestāde bija Kultūras mantojuma, kultūras aktivitāšu un tūrisma ministrijas Kalabrijas reģionālais sekretariāts (*Segretariato Regionale del MiBACT Calabria* (*Regional Secretariat of the Ministry for Cultural Heritage, Activities and Tourism in Calabria*), bet kā **neatkarīgais uzraugs tika piesaistīta ActionAid Italy**³⁶⁷ sadarbībā ar Monithon³⁶⁸ un Gruppo Abele.

Lai uzlabotu līgumu piešķiršanas un izpildes atklātību, Kultūras mantojuma, aktivitāšu un tūrisma ministrija (*Ministero dei beni e delle attività culturali e del turismo* (*Ministry for Cultural Heritage, Activities and Tourism*, MiBACT), tagad *Ministero della Cultura* (*Ministry of culture*) MiBACT Calabria nolēma izmantot iespēju un piedalīties DG Regio projektā, izmantojot integritātes paktu kā instrumentu. *Action Aid Italy* pievienojās projektam kā neatkarīgā uzraudzības organizācija. 2015. gada novembrī notika saprašanās memoranda parakstīšana starp *ActionAid* un MiBACT ģenerāls sekretariātu, neatkarīgā uzrauga un pārvaldības iestādes kopīgā pieteikuma iesniegšana integritātes paktu programmai. **2016. gada decembrī tika parakstīts integritātes pakts un vienošanās par uzraudzību**³⁶⁹.

Projekta sākumposmā MiBACT Calabria nolēma to īstenot divos posmos un vispirms piešķirt līgumus par darbu veikšanu. Vēlāk pārējie pakalpojumi tiktu iegādāti, izmantojot *Acquisti in Rete*³⁷⁰ platformu. Šajā tiešsaistes platformā iestādes pērk vai nomā

<https://www.transparency.org/en/projects/integritypact/s/data/ip-italy>

³⁶⁷ Monitoraggio civico degli appalti pubblici A Sibari i cittadini si attivano insieme ad ActionAid. <https://www.actionaid.it/informati/notizie/monitoraggio-civico-degli-appalti-pubblici>

³⁶⁸ REPORT DI MONITORAGGIO CIVICO PARCO ARCHEOLOGICO DI SIBARI MUSEALIZZAZIONE E

preces un pakalpojumus tieši no iepriekš pārbaudītiem kvalificētiem piegādātājiem. Nemot vērā pakalpojumu veidus, par kuriem jāslēdz līgumi, un šādas iepirkumu platformas darbību, bija maz ticams, ka varētu atrast vienu uzņēmēju, kas varētu sniegt visus pakalpojumus viens pats, tomēr, pārskatot plānošanas dokumentus, Action Aid Italy norādīja uz ievērojamām problēmām, kas saistītas ar šādas līgumu slēgšanas stratēģijas piemērošanu. MiBACT Calabria būtu jāaskaņo līdz pat septiņiem dažādiem līgumiem ar vairākiem uzņēmumiem, lai nodrošinātu, ka tie ievēro vienu un to pašu vizuālo identitāti un izmanto tos pašus vai saderīgus materiālus vai formātus. Šāds darba apjoms palielinātu kavēšanās iespējas un paildinātu projekta īstenošanu. Turklāt tas palielinātu risku negatīvi ietekmēt apmeklētāju pieredzi. Lai vienkāršotu procesu, neatkarīgais uzraugs ierosināja apvienot dažādus pakalpojumu līgumus vienā konkursā. Lai gan būtu grūti atrast vienu uzņēmumu, kas varētu sniegt visus pakalpojumus viens pats, koordinācijas un piegādes slogs tiktu uzlikts uzņēmējam. Publisko līgumu slēgšanas gadījumā ir ierasts, ka uzņēmums darbojas kā dažādu pakalpojumu integrators vai uzņēmumu grupa apvienojas kā konsorcijs, lai kopīgi sniegtu savus pakalpojumus un īstenotu lielākus līgumus.

MiBACT Calabria turpināja apspriest stratēģiju arī ar citām iestādēm un noslēgumā, pēc *Action Aid Italy* ieteikuma, apvienoja visus pakalpojumus vienā konkursā. Turklāt konkursa fāze tika atvērta jebkuram piegādātājam (atklāta procedūra), un to

SISTEMAZIONE ESTERNA DELL'AREA ARCHEOLOGICA DENOMINATA "CASA BIANCA. Inviato il 30/03/2019 | <https://it.monithon.eu/report/view/846>

³⁶⁹ <http://monitorappalti.it/wp-content/uploads/2020/06/Accordo-di-Monitoraggio-sottoscritto-1.pdf>

³⁷⁰ <https://www.acquistinretepa.it/opencms/opencms/>

vadīja Itālijas Valsts iekšējo investīciju un ekonomikas attīstības aģentūra (*l'Agenzia nazionale per lo sviluppo, Invitalia*³⁷¹). Invitalia izsludināja, popularizēja un īstenoja konkursu par muzeja un izstāžu telpu pakalpojumiem, kā arī piešķīra līguma slēgšanas tiesības. Tika sagatavots arī otrs konkurss par arheoloģiskā parka restaurāciju.

Saskaņā ar *ActionAid* secinājumiem, tieši pateicoties integritātes paktam, kas īstenots arheoloģiskās vietas atjaunošanā Itālijā, pasūtītājs pārskatīja līgumu slēgšanas stratēģiju, apvienojot dažādus pakalpojumu līgumus vienā, tādējādi padarot stratēģiju piemērotāku nepieciešamajiem pakalpojumiem³⁷². Lai īstenotu uzraudzību *ActionAid*, **papildus pašu resursiem:**

piesaistīja juridisko konsultantu un arheologu, tādējādi nodrošinot tehnisko atbalstu un iespēju pilnvērtīgi izvērtēt dokumentāciju un plānotās un īstenotās aktivitātes.

Kopumā *ActionAid* sagatavoja 9 monitoringa ziņojumus³⁷³.

Uzraudzības līgums paredzēja, ka plānošanas dokumentācijas izvērtējumam būs **retrospektīvs raksturs, t.i., ka tas būs ex-post vērtējums**, jo uzraugāmo projektu īstenošana jau bija uzsākta un tikai pēc tam tika parakstīts integritātes pakts. Administratīvās dokumentācijas analīze Pasūtītāja daļējas un novēlotas informācijas nodrošināšanas

dēļ, nebija iespējama pirms iepirkuma izsludināšanas/publicēšanas. Pilsoniskās sabiedrības uzraugs attiecīgi ziņoja par šo pārkāpumu līgumslēdzējai iestādei un vadošajai iestādei MiBACT. Neatkarīgais uzraugs pieprasīja papildus skaidrojumus un informāciju attiecībā uz administratīvo dokumentāciju. Skaidrojumu pieprasījumi attiecās uz šādiem aspektiem: iepirkuma sadalīšana, līguma slēgšanas laika periods, iepirkumu komisijas atlases kritēriji, ekspertu atlases uzraudzības kritēriji, par projekta izstrādi un apstiprināšanu atbildīgo amatpersonu interešu konflikta neesamības apliecinājumi u.tml.³⁷⁴

Uzraudzības darbību laikā *ActionAid* secināja, ka **retrospektīva analīze var būtiski ierobežot integritātes pakta preventīvo raksturu, un būtu vēlams, lai:**

uzraudzības veicējiem būtu pieejama visa esošā dokumentācija jau projektu/izstrādņu veidā.

ActionAid nosūtīja konkrētus jautājumus vadošajai iestādei, jautājot, vai neatkarīgajam uzraugam, ievērojot stingru konfidencialitāti, saskaņā ar integritātes pakta, varētu būt tūlītēja piekļuve datiem, dokumentiem un informācijai³⁷⁵. Šajā kontekstā *ActionAid* formāli izvirzīja ideju, ka šāda piekļuve dokumentācijai būtu jāuzskata par pieņemamu ne tikai uz jau pabeigtiem nolikumiem

un citu iepirkuma dokumentāciju, bet arī uz šādu dokumentu projektiem/sagatavēm, lai būtu iespējama tūlītēja un reāllaika administratīvā atbalsta procedūra, kas maksimāli palielinātu centienus korupcijas novēršanai, izstrādājot ieteikumus un atzinumus, pēc kuriem līgumslēdzējai iestādei/pasūtītājs var rīkoties uzreiz, t.i. pirms procedūras pabeigšanas. Tuvojoties abu iepirkumu izsludināšanai, līgumslēdzēja iestāde faktiski nosūtīja *ActionAid* tikai daļēju dokumentāciju, kas attiecās tikai uz vienu no divām intervencēm, tāpēc *ActionAid* **oficiāli to nosauca par pārkāpumu**, bet Pasūtītājs šo pamatoja ar nepieciešamību ievērot spēkā stāšanās termiņus kontekstā ar jaunā iepirkuma kodeksa grozījumiem, un *ActionAid* ieguva pārliecību par šī notikuma kā izņēmuma gadījuma raksturu un atsaucā pārkāpuma konstatāciju³⁷⁶.

ActionAid organizēja līgumslēdzējas iestādes darbiniekiem un izpildītāja darbiniekiem pretkorupcijas apmācībās un atsvaidzināja zināšanas par koncepcijām, instrumentiem un procedūrām. Līgumslēdzēja iestādes **darbinieku apmācībās tika aplūkotas dažādas tēmas:** pilsoniskā uzraudzība, prasības informācijai piekļuvei un pieejamībai saskaņā ar parakstītajiem līgumiem, digitālās dokumentācijas arhivēšanas sistēmas izveide, datu vākšanas sistēmas izveide atvērto datu

³⁷¹ INVITALIA. <https://www.invitalia.it/>

³⁷² INTEGRITY PACTS EU'S IMPACT CASE 06. ITALY - RESTORATION OF THE ARCHAEOLOGICAL SITE OF SYBARIS. IMPACT CASES. <https://images.transparencycdn.org/images/Integrity-Pacts-EU-impact-cases.pdf>

³⁷³ Relazioni di monitoraggio. <http://monitorappalti.it/progetto/museo-archeologico-nazionale-della-sibaritide-e-parco-archeologico-di-sibari/relazioni/>

[nazionale-della-sibaritide-e-parco-archeologico-di-sibari/relazioni/](http://monitorappalti.it/progetto/museo-archeologico-nazionale-della-sibaritide-e-parco-archeologico-di-sibari/relazioni/)

³⁷⁴ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative Report from the 15 civil society monitors: January - June 2017. <https://images.transparencycdn.org/images/1-Partner-narrative-reports-January-June-2017.pdf>

³⁷⁵ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15

civil society monitors: July - December 2017. <https://images.transparencycdn.org/images/2-Partner-narrative-reports-July-December-2017.pdf>

³⁷⁶ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July - December 2017. <https://images.transparencycdn.org/images/2-Partner-narrative-reports-July-December-2017.pdf>

nodrošināšanai par apakšlīgumiem, trauksmes celšanas iespējas un anonīmie ziņošanas rīki³⁷⁷.

Uzraudzības ietvaros *ActionAid* iesaistīja vietējās kopienas un asociācijas, kas ieguva zināšanas un dziļāku izpratni par publiskajiem līgumiem un iedzīvotāju iespējām iesaistīties procesa uzraudzībā³⁷⁸.

Pēc pirmās aktīvistu grupas izveidošanas tika organizēti vairāki apmācību cikli, darba grupu tikšanās un semināri. *ActionAid* šī projekta ietvaros sabiedrības iesaistei izveidoja **Pilsoniskās uzraudzības skolas** konceptu (*Scuola di monitoraggio civico*), kura ietvaros organizēja dažādus pasākumus. Sākumā tika izveidots arī videoklips, kas tika izvietots *ActionAid* tīmekļa vietnē atsevišķi tika izveidota arī *Facebook* lapa *Patto di integrità a Sibari*³⁷⁹. Pirmie ieraksti saņēma vairāk nekā 10 000 skatījumu³⁸⁰. Papildus minētajam, māsēdes periodā *ActionAid* pievienojās dažādiem citu iestāžu un organizāciju rīkotiem tīmekļa semināriem kā viesis vai paši **organizēja tiešraides pasākumus** projekta *Facebook* kontā, lai apspriestu ar jomas ekspertiem instrumentus pilsoniskās sabiedrības iesaistei valsts politikas uzraudzībā, muzeju darbības iespējām pandēmijas laikā un citus jautājumus.

³⁷⁷ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July - December 2017. https://images.transparencycdn.org/images/2-Partner-narrative-reports_July-December-2017.pdf

³⁷⁸ Monitoring public contracting: Experience from 18 integrity pacts in the EU. 2022. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2022/monitoring-public-contracting-experience-from-18-integrity-pacts-in-the-eu

³⁷⁹ <https://www.facebook.com/integritypactsibari/>

³⁸⁰ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative Report from the 15

Pateicoties sadarbībai ar *Wikimedia Italy*³⁸¹, pilsoniskās uzraudzības laboratorijas ietvaros, bija iespēja veikt kartogrāfisko darbu un iekļaut Sibari arheoloģisko parku *Open Street Map*, ietverot arheoloģiskās teritorijas robežas, ceļus un centrālās ēkas. Tas tika izdarīts izmantojot internetā brīvi pieejamus satelītattēlus un vietnē apkopotos GPS datus³⁸².

Dokumentu apmaiņai starp Pasūtītāju un uzraugu par piemērotu rīku sākotnēji tika atzīts *Google Drive*. Vienlaikus *ActionAid* iesniedza līgumslēdzējai iestādei pieprasījumu pēc papildu informācijas par sistēmām, ko izmanto uzņēmējdarbības ķēdes izsekojamībai, lai iegūtu noderīgus datus turpmākai datu vākšanai un publicēšanai par apakšuzņēmējiem *Open Data* formātā.

ActionAid pieprasīja nodrošināt piekļuves tiesības Vispārīgajai projektu sistēmai (*Sistema Generale Progetti*), kas jau tiek izmantota struktūrfondu pārvaldībai un kontrolei un, kurā tiek apkopoti finanšu un grāmatvedības dati par projektiem un finansējuma saņēmējiem³⁸³.

civil society monitors: January - June 2017. https://images.transparencycdn.org/images/1-Partner-narrative-reports_January-June-2017.pdf

³⁸¹ <https://www.wikimedia.it/>

³⁸²

<https://www.openstreetmap.org/way/533264708/history>

³⁸³ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: January - June 2018. https://images.transparencycdn.org/images/3-Partner-narrative-reports_January-June-2018.pdf

Vēlāk, pēc atkārtotām sarunām, tika izmantots digitālais rīks “Community MiBAC”, kas ir tīmekļa lietojumprogramma, ko izmanto kā repozitoriju iepirkuma procedūru dokumentu arhivēšanai un pārvaldībai struktūrfondu vadības un kontroles sistēmas ietvaros³⁸⁴. Atvērtas un sadarbībspējīgas platformas projektēšanu *ActionAid* nodeva *Synapta Srl*³⁸⁵ uzņēmumam, kam bija zināšanas atvērtajos datos saistībā ar publiskajiem iepirkumiem.

Tika secināts, ka publisko iepirkumu dati un vietējās informācijas sistēmas ir neviendabīgas, jo Itāļu partneru līgumslēdzējas iestādes ir dažādas.

Saistītie dati RDF formātā un W3c formātā standartā nodrošina nepieciešamo datu integrāciju, tehnisko un semantisko savietojamību. Tīmekļa vietnē *monitorappalti.gag.it* tika pārnesti publisko iepirkumu dati, dati par norēķiniem un citi tabulu formātā pieejamie dati, nevis paši e-rēķini. Lai nodrošinātu iespēju sabiedrībai labāk izprast šos datus, tika izmantotas datu vizualizācijas iespējas un datu atspoguļošana publikāciju veidā³⁸⁶.

Projektu īstenošanas aktīvajā fāzē, visus dokumentus, ko saņēma no Pasūtītāja un no Izpildītājiem, analizēja gan jurists, gan arheologs.

³⁸⁴ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July - December 2018. https://images.transparencycdn.org/images/4-Partner-narrative-reports_July-December-2018.pdf

³⁸⁵ <https://adesioni.centroestero.org/pdf-cp/salute/697707>

³⁸⁶ INTEGRITY PACT – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July - December 2018. https://images.transparencycdn.org/images/4-Partner-narrative-reports_July-December-2018.pdf

Nelabvēlīgie laikapstākļi 2018. gada oktobrī izraisīja elektroapgādes sistēmas kļūmes. Zemestrīce radīja izmaiņas, kas bija jānovērš. Darbu izpildē bija novērojama kavēšanās neparedzētu laikapstākļu dēļ, galvenokārt, lietavu dēļ, kas izraisīja problēmas ūdens novadīšanas sistēmās. Darbu īstenošanas procesā bija nepieciešams veikt vairākas izmaiņas, jo, piemēram, pandusa būvniecības laikā, tika identificēts romiešu ārējās sienas gabals un, lai to saglabātu, uzbrauktuves lokācija bija jāpārskata un jāpārceļ. Plānotā senā jumta rekonstrukcija tika pārcelta uz citu vietu, lai nodrošinātu lielāku redzamības lauku uz tā. Ūdens novadīšanas sistēmu nostiprināt nebija iespējams, jo netika identificēta platība, kur urbt, nesabojājot arheoloģiskos atradumus un slāņus.

Lai arī bija paredzēts, ka darbi muzejā tiks pabeigti līdz 2019. gada oktobra beigām, tomēr 2019. gada 29. oktobrī Izpildītājs *COGER Srl* pieprasīja un **saņēma līguma izpildes pagarinājumu par 60 dienām**. *ActionAid* veica divas uzraudzības vizītes uz vietas, jo saskaņā ar Itālijas Publisko iepirkumu kodeksu (L. 50/2016, art. 102) izpildes beigu posms ir jāsertificē, pamatojoties uz intervences izmaksām³⁸⁷. Projektam, kuru vērtība ir vienāda ar vai lielāka par 1 000 000 eiro, noslēgumā ir jāveic pārbaude, ko nodrošina iecelta komisija, bet līgumiem, kuru vērtība ir mazāka par 1 000 000 €, atbildīgajai personai ir jāparaksta vienkāršs izpildes apliecinājums.

ActionAid, ņemot vērā uzraudzītā projekta specifiku un jomu, secināja, ka tā dēvētais integritātes pakts 2.0, kas ietver uzraudzības līgumu ar neatkarīgu uzraugu, var kļūt noderīgs līdzdalības instruments Faro konvencijas piemērošanai, koncentrējoties uz investīciju uzraudzību kultūras mantojumā.

Izmantojot šo pieeju, **pilsoniskā sabiedrība ir jāiesaista visās kultūras mantojuma apsaimniekošanas cikla fāzēs**, ieskaitot definēšanu, plānošanu, realizāciju, saistīto politiku un programmu uzraudzību un novērtēšanu. Vislielākā iespējamā atklātība šī mērķa sasniegšanai ir nepieciešama, jo līdzdalība faktiski var notikt tikai tad, ja iesaistās sabiedrība, un iedzīvotājiem ir nodrošinātas iespējas piekļūt atjauninātiem un pareiziem informācijas avotiem³⁸⁸.

Salvatore Patamia, MiBACT Calabria norādīja³⁸⁹, ka, pateicoties integritātes pakta instrumentam un tā pieejai "no apakšas uz augšu", iedzīvotāji labāk saprot iepirkuma procesu un Eiropas finansētā projekta ietekmi uz teritoriju. Viņa pieredze pierāda, ka, sadarbojoties valsts iestādēm, NVO un vietējām kopienām ar integritātes pakta palīdzību, ir iespējams ieviest līdzdalības pieeju cīņā pret korupciju un pārkāpumiem.

- i. Viens no retajiem integritātes paktiem, ko īstenoja cita NVO, nevis *Transparency International Itālija*
- ii. Pēc neatkarīgā uzrauga ieteikuma, pasūtītājs apvienoja visus iepirkumus vienā
- iii. Izveidota Pilsoniskās uzraudzības skola
- iv. Integritātes pakta īstenošanai izveidota atsevišķa Facebook lapa Patto di integrità a Sibari
- v. Diskusijas ar jomas ekspertiem par pilsoniskās sabiedrības iesaisti valsts politikas uzraudzībā
- vi. Nodrošināta iespēja sabiedrībai izprast projekta uzraudzības datus, izmantojot datu vizualizāciju un atspoguļošanu publikāciju veidā

³⁸⁷ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from the 15 civil society monitors: July – December 2019. https://images.transparencycdn.org/images/6-Partner-narrative-reports_July-December-2019.pdf

³⁸⁸ INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: July – December 2020. <https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-July-December-2020.pdf>

³⁸⁹ European Week of Regions and Cities. Citizens engaging for a better Europe. October 2019. <https://regions-and-cities.europa.eu/programme/2019/sessions/480>

Lombardijas reģiona piemērs integritātes pakta piemērošanai ESF tehniskā atbalsta projektā izglītības un konsultāciju jomā (2016 - 2019)

Atzīstot projekta sociālo un ekonomisko nozīmi, *Transparency International* Itālija parakstīja integritātes paktu ar Lombardijas reģionu 2016. gadā, lai palielinātu atklātību, nodrošinātu investīciju atdevi un uzlabotu iepirkumu procesa efektivitāti³⁹⁰. Integritātes pakts tika piemērots ESF Lombardijas reģiona tehniskā atbalsta projektam (*Regione³⁹¹ Lombardia – technical support for ESF*) “Tehniskais atbalsts un apmācība vietējā administrācijā no Eiropas Sociālā fonda, kas veicina nodarbinātību visā ES” (*Technical Assistance to the European Social Fund 2014–2020 (POR FSE) Axis 1 Employment and Axis 3 Education and training*). Projekta mērķis bija veicināt mazaizsargātāko iedzīvotāju kategoriju nodarbinātību un veicināt mūžizglītību, palielinot iespējas nepārtraukti pilnveidot darba prasmes.

Kopējais uzraugamā projekta budžets bija apmēram 3 miljonu eiro apmērā (50% no ES fondiem, 35% no nacionālajiem fondiem un atlikušie 15 % no reģionālā finansējuma).

³⁹⁰ Monitoring public contracting: Experience from 18 integrity pacts in the EU. 2022. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2022/monitoring-public-contracting-experience-from-18-integrity-pacts-in-the-eu

³⁹¹ Lombardy Region's 2014-2020 Regional Operational Programme. <https://fse.regione.lombardia.it/it/pc1420/porfse-2014-20/english-1>

Uzraudzības periods aptvēra laika posmu no 2016. gada jūlija (pirms-iegākuma fāze) līdz 2019. gada decembrim, kad tika pabeigta projekta īstenošana, tādējādi šis uzskatāms par pilna cikla integritātes pakta īstenošanas piemēru. Lombardijas reģions jau 2014. gadā bija pieņēmis integritātes pakta instrumentu, tomēr tas bija integritātes pakta modelis, kurā vēl nebija iekļauta pilsoniskā uzraudzība. Savukārt 2016. gadā, kad tas piedalījās ES DG Regio pilotprojektā³⁹², atšķirībā no iepriekšējiem integritātes paktiem, šajā tika pievienota pilsoniskās uzraudzības komponente, kā arī iepirkuma sākumfāzē visiem pretendentiem pirmskonkursa posmā bija pienākums *a priori* parakstīt integritātes paktu, stiprinot vispārējo apņemšanos jau no paša sākuma. Visi pretendenti to arī parakstīja. Integritātes pakta apliecinājums tika iekļauts kā viens no nepieciešamajiem iesniedzamajiem dokumentiem, lai piedalītos konkursā.

Galvenais sarkanais karogs tika pamanīts konkursa piedāvājumu vērtēšanas posmā, kad abi divi pretendenti piedāvāja vienādu tami, tādējādi radot aizdomas par slepenas vienošanās esamību³⁹³. Lai arī abi piedāvājumi, Ernst & Young un Deloitte konsorcijs ar Consedin, bija strukturāli ļoti atšķirīgi, ar izteiktām specifiskām iezīmēm attiecībā uz katru dokumentu, tomēr abos gadījumos galīgā piedāvājuma summa 1 950 000 eiro tika minēta nevis kā gala summa, bet kā sākumpunkts. *Tā kā šādām darbībām nebija paredzētas oficiālas procedūras,*

³⁹² Final report – Lombardy Region project. INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: January – June 2020. <https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-January-June-2020.pdf>

³⁹³ Monitoring public contracting: Experience from 18 integrity pacts in the EU. 2022. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2022/monitoring-public-contracting-experience-from-18-integrity-pacts-in-the-eu

tad neatkarīgais uzraugs Transparency International Itālija, organizēja sanāksmi, kurā ziņoja par konstatēto Nacionālajai Korupcijas apkarošanas iestādei, un vēlāk Lombardijas reģionā tika izveidots atbilstošs plāns/procedūra, kā reaģēt uz līdzīgiem gadījumiem nākotnē³⁹⁴.

Lai novērstu iespējamo interešu konflikta rašanos, līgumslēdzēja iestāde tika lūgta pārbaudīt Lombardijas reģiona dalībnieku rotāciju Iepirkumu komisijā konkursa projekta 3 galvenajām fāzēm:

- Prasību/kvalifikācijas analīzes dokumenti;
- Konkursa dokumenti: paziņojums un vadlīnijas;
- Konkursa piedāvājumu vērtēšana.

Uzmanība galvenokārt tika pievērsta konkursa komisijas locekļiem, pārliecinoties, ka viņi nepiedalās konkursa dokumentu priekšizpētes un sagatavošanas fāzēs (izņemot vienīgi Komisijas priekšsēdētāju).

Uzsākot integritātes pakta īstenošanu šī projekta ietvaros, *Transparency International Itālija* koncentrējās uz **uzraudzības komandas** izveidi, kurā ir: projekta vadītājs, tehniskais koordinators un komunikāciju vadītājs, kā arī atvērtā konkursa ietvaros tika pieņemts darbā juridiskais konsultants.

Sākotnēji *Transparency International Itālija* kā neatkarīgais uzraugs, **sagatavoja integritātes pakta**

[blications/brochures/2022/monitoring-public-contracting-experience-from-18-integrity-pacts-in-the-eu](https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2022/monitoring-public-contracting-experience-from-18-integrity-pacts-in-the-eu)

³⁹⁴ Monitoring public contracting: Experience from 18 integrity pacts in the EU. 2022. https://ec.europa.eu/regional_policy/en/information/publications/brochures/2022/monitoring-public-contracting-experience-from-18-integrity-pacts-in-the-eu

dokumenta projektu, ko vēlāk parakstīja *Transparency International Itālija*, Lombardijas reģions un iepirkuma uzvarētājs - Ernst & Young Financial Business Advisors SpA.

Lai integritātes pakta ietvaros nodrošinātu informācijas apmaiņu, neatkarīgais uzraugs un līgumslēdzēja iestāde **izmantoja sharepoint platformu drošai un ātrai informācijas, datu un dokumentu apmaiņai**. Vienlaikus jānorāda, ka neatkarīgajam uzraugam tika nodrošināta iespēja piedalīties visās sanāksmēs par projektu un saņemt projekta sanāksmju un citu tikšanos protokolus, pat ja kāda iemesla dēļ nepiedalījās. Valsts iepirkumu kodekss paredz, ka fāze, kurā nosaka punktu skaitu saņemtajiem piedāvājumiem un uzvarētāja noteikšana jāveic aiz slēgtām durvīm, savukārt protokols ir jāpadara publiski pieejams, kas nozīmē, ka *Transparency International Itālija* ar tiem varēja iepazīties pēc sēdes³⁹⁵.

Kopumā tas, ka līgumslēdzēja iestāde bija pilnībā atvērta novērotāju uzņemšanai katrā sanāksmē, tika uzskatīts par būtisku un izšķirošu panākumu pilsoniskās uzraudzības īstenošanā.

Uzraudzības procesa gaitā tika iesniegts **pieprasījums uzlabot izpildītāja ceturkšņa progresu ziņojumus**, pievienojot sīkāku informāciju par uzņēmuma darbiniekiem, kas veic darbu. Jo īpaši, prasība bija norādīt ne tikai darba dienas, kas apkopotas pēc amatu kategorijas (vecākais, jaunākais, koordinators), bet arī sniegt

sīkāku informāciju par katru personu un pievienot viņu dokumentāciju, un deklarācijas par interešu konflikta neesamību. Tāpat progresu ziņojumos bija nepieciešams pievienot sīkāku informāciju par uzņēmuma darbiniekiem, kas veic darbu, jo īpaši attiecībā uz darbu birojā, apmeklējumiem uz vietas vai attālinātu darbu.

Attiecībā uz **publisko komunikāciju**, speciāli DG Regio pilotprojekta īstenošanas mērķiem, Itālijā tika izveidota vietne www.monitorappalti.it, kurā tika publicēti 6 monitoringa ziņojumi par šī integritātes pakta īstenošanu (kopā 9 dokumenti, ieskaitot pārskatus un kopsavilkumus).

Publicētie dokumenti **ietvēra aptuveni 10-12 uzraudzības rādītājus**, kas sadalīti tādās tematiskās jomās kā:

- i. likumība un laba pārvaldība;
- ii. caurspīdīgums un atklātība;
- iii. atbilstība normatīvajiem aktiem;
- iv. pretkorupcijas pasākumi;
- v. interešu konflikts un tā novēršana;
- vi. komunikācijas aktivitātes;
- vii. līdzdalības un izplatīšanas aktivitātes;
- viii. uzraudzības personāla darbību pilnveide

Lombardijas reģiona projekta gadījumā, pasūtītājs atbildīgi reaģēja uz visiem *Transparency International Itālija* ieteikumiem, novēršot iespējamus riskus, pārkāpumus vai kā citādi uzlabojot līguma pārvaldības procesu un projekta īstenošanu³⁹⁶.

<https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-January-June-2020.pdf>

³⁹⁶ Final report – Lombardy Region project. INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR

Pēc integritātes pakta īstenošanas, *Transparency International Itālija* secināja, ka kopumā šāda tipa projekta pakalpojuma līguma **pilsoniskajai uzraudzībai ir vajadzīgas augsta līmeņa juridiskās un ekonomikas zināšanas**, un to ir sarežģīti komunicēt ārēji plašākai publikai. Komunikācijai ar sabiedrību un iedzīvotāju iesaistīšanai tika izmantota tīmekļa vietne www.monitorappalti.it un *Transparency International Itālija* norāda, ka šāda tipa projektam, kurš tiek īstenots apmācību veidā nodarbinātības prasmju attīstībai, salīdzinoši nav tādas plašākas sabiedrības intereses kā tas novērojams, piemēram, transporta vai būvdarbu nozares projektiem.

Projekts veicināja integritātes pakta popularitāti, kā arī akcentēja tā nozīmību citās nozarēs (īpaši infrastruktūras). Projekts veicināja integritātes pakta kā labās prakses iekļaušanu Itālijas Nacionālajā pretkorupcijas plānā. Plāns ietvēra sadaļu par pilsonisko uzraudzību, kurā **ir definēts integritātes pakts kā instruments**, lai

stiprinātu pilsoniskās sabiedrības līdzdalības pieejas dažādās publisko līgumu piešķiršanas un izpildes procesa stadijās”.

SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: January – June 2020. <https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-January-June-2020.pdf>

³⁹⁵ Final report – Lombardy Region project. INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: January – June 2020.

Saskaņā ar *Transparency International Itālija* vērtējumu³⁹⁷, pilotprojekta īstenošana Lombardijas reģionā kopumā bija veiksmīga, kas daļēji izskaidrojams ar to, ka šajā reģionā integritātes pakts jau bija pazīstams rīks, tādējādi nebija jāīsteno atsevišķi informēšanas pasākumi par šī instrumenta būtību un lietderību. Atšķirās tas, ka papildus vienkāršotajai integritātes pakta īstenošanai, praksē tika iekļauta neatkarīgo uzraugu iesaiste. *Transparency International Itālija* kā neatkarīgais novērotājs integritātes pakta kā uzraudzības instrumenta efektivitāti un lietderību pārbaudīja visās projekta īstenošanas stadijās, tādējādi gūstot pārliecību par projekta īstenošanu un visu iesaistīto

pušu atbilstību integritātes pakta principiem. Vienlaikus proporcionāli neliela bija pilsoniskās sabiedrības iesaistes pakāpe, kas skaidrojams ar projekta specifisko raksturu un situāciju, kad tas neskar lielāko daļu sabiedrības.

Ņemot vērā, ka reģionā jau bija ieviesta integritātes pakta piemērošana, uzraudzītais projekts **tikai paplašināja jau esošās pretkorupcijas un integritātes politikas un procedūras** publisko iepirkumu konkursu pārvaldībā.

Vienlaikus izdevās sasniegt arī dažus stratēģiskus mērķus, piemēram, kopējos mērķus izpratnes un

pieejas palielināšanā attiecībā uz arvien stingrākām kontroles metodēm, tostarp par līgumiem, kurus ir grūti uzraudzīt un kuros pilsoniskā līdzdalība ir apgrūtināta, piemēram, tādiem, kas saistīti ar konsultāciju pakalpojumiem.

Projekta uzraudzība **sekmēja arī nebūtisku pārkāpumu agrīnu identificēšanu** un atrisināšana un vēl lielāku Līgumslēdzējas iestādes, Lombardijas iestāžu iepirkuma procedūru atklātību un pilsoniskās uzraudzības un integritātes pakta piemērošanu plašākā līmenī.

- i. Integritātes pakts tika piemērots ESF tehniskā atbalsta projektam, kura ietvaros tiek sniegti konsultāciju pakalpojumi, viens no retajiem integritātes paktiem t.s. “mīkstajām” aktivitātēm
- ii. Pilna cikla iepirkuma uzraudzības integritātes pakta piemērs, t.sk., aptverot pakalpojumu sniegšanas periodu
- iii. Projekts veicināja integritātes pakta kā labās prakses iekļaušanu Itālijas Nacionālajā pretkorupcijas plānā
- iv. Pretendentiem pienākums parakstīt integritātes pakta, kas iekļauts iepirkuma dokumentācijā
- v. Salīdzinoši grūtāk radīt sabiedrības interesi un pilsoniskās sabiedrības iesaisti, nekā transporta vai būvdarbu jomas projektiem

³⁹⁷ Final report – Lombardy Region project. INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR

SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: January – June 2020.

<https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-January-June-2020.pdf>

Pilsoniskās sabiedrības iesaiste un komunikācija ar sabiedrību Itālijā

NVO iesaistes mehānismi

Itālijā ne vienmēr integritātes pakta īstenošanai tiek iesaistīts neatkarīgs uzraugs, kas var radīt atšķirības šo instrumentu iedarbībā un uzticamībā.

Neatkarīga uzrauga loma integritātes pakta kontekstā ir svarīga, jo tas kalpo kā objektīvs novērotājs, kas spēj identificēt un novērst iespējamus riskus korupcijas un administratīvo pārkāpumu jomā. Taču praksē dažādu faktoru dēļ, tostarp politiskās vadības prioritāšu, resursu pieejamības vai projekta specifikas dēļ, ne vienmēr tiek pieņemts lēmums iesaistīt pilsoniskās sabiedrības organizācijas (NVO) vai citus neatkarīgus monitoringa dalībniekus. Tie **integritātes pakti, kuri tiek īstenoti ar NVO iesaisti, bieži vien tiek vērtēti kā daudz atbilstošāki integritātes pakta būtībai.** Pilsoniskās sabiedrības iesaiste šajos procesos palīdz nodrošināt plašāku caurskatāmību un uzticēšanos, jo NVO darbojas kā starpnieki starp publiskajām institūcijām un sabiedrību. Šāda veida sadarbība ne tikai stiprina sabiedrības uzticību iepirkumu procesiem, bet arī rada lielāku pārliecību par procedūru likumību. Gadījumos, kad NVO netiek iesaistītas vai arī integritātes pakta īstenošanā notiek paļaušanās tikai uz iekšējām pārbaudēm un kvalitātes vadības instrumentiem, rodas risks, ka var tikt apšaubīta iepirkuma procesa objektivitāte un uzticamība. **Iekšējie uzraugi, pat ja tie darbojas labticīgi, var saskarties ar interešu konfliktiem vai būt ierobežoti savā spējā neatkarīgi novērtēt situāciju.** Tādējādi, lai gan integritātes pakti bez neatkarīga uzrauga var tikt uzskatīti par lietderīgiem, to efektivitāte un uzticamība bieži vien ir zemāka salīdzinājumā ar tiem, kuros ir iesaistīta pilsoniskā sabiedrība.

Itālijā integritātes pakta īstenošanā darbojas pilsoniskās sabiedrības organizācijas, piemēram, *Transparency International Itālija*³⁹⁸, *ActionAid Italia*³⁹⁹, *Amolpa*⁴⁰⁰, *Libera*⁴⁰¹ un *Cittadinanzattiva*⁴⁰², kas nodrošina neatkarīgā uzrauga funkciju, kas palīdz stiprināt uzticību publiskajiem iepirkumiem, īstenojot uzraudzības mehānismus, kas balstīti uz neatkarīgu pārbažu īstenošanu un pilsonisko līdzdalību, jo **sevišķi piedaloties augsta riska iepirkumos**, sniedzot konsultācijas un uzraudzības atbalstu, lai veicinātu godīgu līgumu slēgšanas īstenošanas praksi.

Nevalstiskā sektora organizāciju līdzdalība ir svarīga ne tikai tiešajā uzraudzībā, bet arī institucionālajā procesā.

Šīs organizācijas bieži vien veicina likumdošanas reformas, kas ir vērstas uz caurspīdīguma un atbildības uzlabošanu, piedaloties sabiedriskajās apspriedēs, īstenojot izglītojošas kampaņas, kas veicina atbildību un godīgumu gan publiskajā, gan privātajā sektorā.

Tāpat ir jāatzīmē, ka pilsoniskās sabiedrības organizācijām, sadarbojoties ar valsts institūcijām un starptautiskajām organizācijām, ir iespēja ietekmēt sabiedrisko domu un veicināt sociāli atbildīgas prakses pieņemšanu visos līmeņos, sākot no vietējām pašvaldībām līdz nacionālajām institūcijām. Turklāt NVO iesaiste integritātes pakta ieviešanā bieži vien ietver arī sabiedrības izglītošanu un informēšanu. Piemēram, *Transparency International Itālija* vai *ActionAid* integritātes pakta ietvaros rīkoja apmācības vietējiem iedzīvotājiem, pilsoniskās uzraudzības darbnīcas un citus pasākumus, kas ļauj vietējām kopienām labāk izprast iepirkumu procesus un veicina viņu aktīvu līdzdalību šajos procesos. Rezultātā pilsoniskās sabiedrības klātbūtne projektos ne tikai uzlabo procedūru caurspīdīgumu,

³⁹⁸ <https://www.transparency.it/>

³⁹⁹ ActionAid Italia ir globālā ActionAid tīkla daļa, kas cīnās par sociālo taisnīgumu un cilvēktiesībām. Tā ir strādājusi pie dažādiem publiskā iepirkuma projektiem, nodrošinot caurspīdīgumu un samazinot korupciju, īpaši attiecībā uz attīstības projektiem un vietējo pašvaldību darbību. <https://www.actionaid.it/>

⁴⁰⁰ Amolpa - Associazione per la Mobilitazione Locale dei Piani di Azione - ir organizācija, kas veicina vietējo

attīstību, izmantojot caurspīdīgumu, pilsoniskās sabiedrības iesaisti un pretkorupcijas pasākumus.

⁴⁰¹ Libera - Associazioni, Nomi e Numeri contro le Mafie. Libera ir pazīstama Itālijas organizācija, kas cīnās pret organizēto noziedzību, korupciju un veicina sociālo taisnīgumu. <https://www.libera.it/>

⁴⁰² Cittadinanzattiva ir pilsoniskā organizācija, kas aizstāv pilsoņu tiesības un veicina caurspīdīgumu pārvaldē. <https://www.cittadinanzattiva.it/>

bet arī sniedz būtisku ieguldījumu sabiedrības informētībā un uzticībā publiskajām iestādēm.

Ekspertu iesaiste

Visos apskatītajos Itālijas piemēros ārējo ekspertu piesaiste ir bijusi būtiska, lai nodrošinātu kvalitatīvu un profesionālu pieeju integritātes pakta ieviešanā un uzraudzībā.

Ārējo ekspertu piesaiste aptver plašu specializāciju loku, tostarp būvuzraugus, arheologus, ekonomistus, finansistus un citus jomas speciālistus, kas spēj sniegt tehniski pamatotus atzinumus un palīdzēt identificēt iespējamus riskus dažādās konkrēta projekta īstenošanas fāzēs.

Itālijā NVO, kas darbojas integritātes pakta kontekstā, ekspertu piesaistē ir izmantojušas dažādas stratēģijas. Viena no pieejām ir konsorciju un sadarbību veidošana ar citām organizācijām, kas tādējādi **ļauj apvienot resursus, dalīties pieredzē un nodrošināt plašāku speciālistu loku**, kas iesaistīts konkrēta projekta monitoringā. Vēl viena izplatīta prakse ir **vakances izsludināšana atklātu konkursu ietvaros**. Tas nodrošina, ka tiek piesaistīti augsti kvalificēti un pieredzējuši speciālisti, kuri spēj neatkarīgi novērtēt projektā notiekošos procesus. Šāda caurskatāma un atklāta atlases procedūra ne tikai veicina uzticību integritātes pakta ieviešanai, bet arī nodrošina, ka projektā iesaistītie eksperti ir motivēti un kompetenti veikt savus pienākumus.

Ārējo ekspertu piesaiste palīdz radīt sabiedrības uzticību projektam un stiprina tā caurspīdīgumu, kā arī ļauj nodrošināt ne tikai formālu uzraudzību, bet arī iespēju sniegt konkrētus ieteikumus un risinājumus problēmām, kas var rasties projekta gaitā.

Komunikācija ar sabiedrību

Integritātes pakti, kas tika īstenoti Itālijā DG Regio pilotprojekta ietvaros, pievērsa lielu uzmanību iedzīvotāju iesaistei⁴⁰³. Komunikācijas aktivitātes un kanāli, kas tika izmantoti integritātes pakta ieviešanā Itālijā, liecina par daudzpusīgu pieeju, kurā apvienotas tradicionālas un inovatīvas metodes, lai veicinātu sabiedrības iesaisti, caurspīdīgumu un atbildību. Šīs aktivitātes bija

būtiskas, lai sniegtu informāciju, iesaistītu iedzīvotājus un veicinātu to līdzdalību uzraudzības procesā. Kopumā īstenotās aktivitātes var iedalīt vairākās grupās:

- i. **Publikācijas un speciālas tīmekļa vietnes izveidošana un uzturēšana**, tostarp pēc projekta beigām. www.monitorappalti.it. Platforma piedāvāja strukturētu un pieejamu ieskatu integritātes pakta ieviešanā, veicinot caurspīdīgumu iesaistītajām pusēm.
- ii. **Pilsoniskā izglītība sabiedrības iesaistīšanai**. Kā spilgts piemērs minama ActionAid iniciatīva, izveidojot Pilsoniskās uzraudzības skolu (*Scuola di monitoraggio civico*), kā ietvaros ActionAid organizēja darbnīcas, darba grupu tikšanās un apmācību ciklus, lai sniegtu dalībniekiem zināšanas par publiskajiem iepirkumiem un sabiedrības lomu šo procesu uzraudzībā.
- iii. **Mērķēta jauniešu un studentu iesaiste**. Vairākos īstenotajos projektos tika mērķtiecīgi iesaistīti skolēni un studenti, izmantojot seminārus un praktiskas aktivitātes, akcentējot agrīnās pilsoniskās izglītības nozīmību. Piemēram, Kaljāri projektā *Transparency International Itālija* iesaistīja studentus, kurus iepazīstināja ar pilsoniskās uzraudzības instrumentiem, un kopīgi tika veikta informācijas meklēšana par projektu tiešsaistē un attīstītas prasmes informācijpratībā, vērtēta publiski pieejamās informācijas kvalitāte.
- iv. **Digitālie kanāli un komunikācija sociālajos tīklos**. ActionAid un *Transparency International Itālija* izmantoja digitālās platformas, nodrošināja regulārus ierakstus sociālajos tīklos un organizēja tiešsaistes seminārus, kas palīdzēja uzturēt sabiedrības iesaisti arī COVID-19 mājseides laikā.
- v. **Ģeogrāfiskie un atvērto datu rīki**. Sadarbībā ar Wikimedia Italy, ActionAid izmantoja Open Street Map, lai veiktu Sibari arheoloģiskā parka kartogrāfisko darbu. Šis rīks ļāva kartēt svarīgākās teritorijas, izmantojot publiski pieejamus satelītattēlus un GPS datus. Ģeogrāfisko rīku izmantošana veicināja vietējo

⁴⁰³ Greco A. 2024. The Integrity Pact. Harnessing collective action for good governance and business integrity in public procurement.

iedzīvotāju līdzdalību un atbildības sajūtu. *Transparency International* Itālija Kaljāri projektā izmantoja Open Street Map kā rīku, lai veicinātu sociālo atbildību un

līdzdalību projektos. Šī atvērtā pirmkoda platforma ļauj apkopot un dalīties ar ģeogrāfiskajiem datiem, veidojot kopienu stāstus.

Finansējuma avoti un finansējuma apmērs Itālijā

Integritātes pakta īstenošanai paredzētais un izlietotais finansējums Itālijā kopumā nav viegli pieejams un pilnīgi atklāts.

Neskatoties uz to, ka ir veikti vairāki projekti, kas ietver integritātes pakts, informācija par to finansējumu tiek sniegta ļoti ierobežotā apmērā, un bieži vien to nav iespējams pilnībā izsekot vai analizēt. Lielākajā daļā gadījumu informācija par integritātes pakta finansējumu un tā izlietojumu nav iekļauta ne integritātes pakta deklarācijās, ne arī citos oficiālos dokumentos. Tas **apgrūtina iespēju pilnībā saprast, cik liels ir finansējuma apjoms, kā tas tiek izlietots un kādi ir galvenie finansējuma avoti.** Dažos gadījumos, kā piemēram, DG Regio pilotprojektos, ir pieejama vairāk dokumentēta informācija, kas ļauj izsekot finansējuma avotiem, apmēram un granta izlietojumam, tomēr pat šie dati ir ierobežoti. Šī ierobežotā pieejamība rada grūtības izvērtēt, kādas ir faktiskās izmaksas, kas saistītas ar integritātes pakta īstenošanu Itālijā.

Veicot izpēti, konstatējams, **ka, sākotnēji īstenojot integritātes pakts Itālijā, netika piešķirts finansējums.** Tas nozīmēja, ka organizācijas, kas piedalījās integritātes pakta īstenošanā, piemēram, *Transparency International Itālija*, apņēmās īstenot uzraudzības aktivitātes bez tiešiem finanšu resursiem. Brīvprātīgā līdzdalība bija ļoti nozīmīga, kad integritātes pakta instrumenti vēl tikai tika attīstīti un pārbaudīti. Tomēr, laikam ejot, un ņemot vērā integritātes pakta īstenošanas svarīgumu un nepieciešamību nodrošināt efektīvu uzraudzību, tika veikti papildu pasākumi, lai piesaistītu konkrētu finansējumu. Šis **finansējums galvenokārt tika nodrošināts no pašvaldību budžetiem un attiecīgo iestāžu līdzekļiem.**

Vislielākais un **nozīmīgākais finansējums nāca ES DG Regio pilotprojekta ietvaros**, nodrošinot nepieciešamos resursus, lai efektīvi īstenotu integritātes pakts, piesaistot atbilstošus ekspertus un realizējot citas aktivitātes.

ES finansējums ne tikai atbalstīja uzraudzības un monitoringa aktivitātes, bet arī nodrošināja finansējumu pilsoniskās sabiedrības iesaistes un informēšanas aktivitātēm.

Lombardijas reģiona piemērā integritātes pakta piemērošanai ESF tehniskā atbalsta projektā, kur kopējais uzraudzības projekta budžets bija apmēram 3 miljonu eiro apmērā, sākotnēji no konkursa izsludināšanas bija plāns, ka to varētu nodrošināt piešķirot daļu no izdevumiem (ne vairāk kā 3 % no katram līgumam piešķirtā kopējā budžeta)⁴⁰⁴, kas attiecīgi tiktu paredzēts noslēgtā projekta īstenošanai ārējai pilsoniskajai uzraudzībai. Tomēr šajā situācijā, tomēr tika izmantots DG Regio ārējais finansējums, lai nerastos interešu konflikta situācija, kad integritātes pakta finansējums nāk no paša projekta finansējuma.

Saskaņā ar Ex-post Izvērtējuma ziņojumu⁴⁰⁵ arheoloģiskās vietas Sibari integritātes pakta īstenošanā, kuru uzraudzīja ActionAid Itālija, **uzraudzības budžets sasniedza 25% no kopējās līgumu vērtības**, kas tika uzraudzīti. Sibari projekta kopējais finansējums bija apmēram 2 miljoni euro, bet integritātes pakta īstenošanas finansējums sastādīja 506 538 euro. Vienlaikus minētā ziņojuma ietvaros tiek norādīts, ka šo projektu var uzskatīt par stratēģiskas nozīmes projektu, jo tas realizēts valstī svarīgā sektorā, kā arī teritorijā, kas ir nepietiekami finansēta. Attiecīgā sektora kontekstā minētais ir uzskatāms par lielu projektu. Turklāt integritātes pakta izmaksas sedza DG Regio granta formu.

⁴⁰⁴ Final report – Lombardy Region project. INTEGRITY PACTS – CIVIL CONTROL MECHANISM FOR SAFEGUARDING EU FUNDS. Narrative report from civil society monitors: January – June 2020.

<https://images.transparencycdn.org/images/Partner-narrative-report-January-June-2020.pdf>

⁴⁰⁵ https://files.transparencycdn.org/images/IP-EU-Evaluation_Final.pdf

Integritātes paktu ietekme un tās mērīšana Itālijā

Itālijā integritātes paktu ietekmes izvērtēšanā tiek izcelti divi galvenie aspekti:

- i. neatkarīgo uzraudzītāju sagatavotie monitoringa ziņojumi un
- ii. ANAC (Itālijas Nacionālās pretkorupcijas iestādes) ziņojumi, kuros tiek izvērtēta integritātes paktu efektivitāte, tos skatot kā daļu no plašākas misijas uzlabot caurspīdīgumu publiskajos iepirkumos.

Transparency International regulāri izvērtē savus integritātes paktu projektus Itālijā. *Transparency International* publicē ziņojumus par šo projektu ietekmi, novērtējot to ieguldījumu pretkorupcijas pasākumos, ieinteresēto pušu iesaistē un sasniegtajos rezultātos. Salīdzinoši maz ir zinātniska rakstura publikāciju, kas veltītas tieši integritātes paktiem Itālijā⁴⁰⁶, akadēmiskie pētījumi vairāk izvērtē integritātes paktu plašāku ietekmi uz korupcijas samazināšanu publiskajos iepirkumos un sabiedrības uzticēšanos publiskajiem līgumiem.

Itālijā līdz šim integritātes paktu efektivitāte tiek novērtēta, izmantojot dažādus **kvantitatīvos rādītājus**, piemēram, atklāto nelikumību vai ar korupcijas gadījumiem saistīto problēmu skaits, izslēgto uzņēmumu skaits, nenoslēgto līgumu skaits, veiktās finanšu korekcijas u.tml.

Vienlaikus tiek vērtēts arī **sabiedrības uzticības līmenis** publiskajiem iepirkumiem, **uztveres izmaiņas** par godīgumu iepirkumu līgumu slēgšanas procesā, kā arī **pilsoniskās sabiedrības iesaistes un izpratnes līmenis** par iepirkumu uzraudzību.

Transparency International un ANAC veikto izvērtējumu rezultātā tika konstatēts, ka integritātes paktu izmantošana uzlabo caurspīdīgumu, samazina korupcijas riskus un veicina sabiedrības uzticību iepirkumu procesam.

⁴⁰⁶ Buttiglione, P.L. & Marras, A.M. 2019. Citizen participation in Cultural Heritage management: The Integrity Pact pilot program. *Archeostorie. Journal of Public Archaeology*. 3: pp. 85-98. DOI: https://doi.org/10.23821/2019_4b/; Nitti, G. M. F. 2019. Integrity pacts and legality rating: promoting business ethics in public procurement. *Studia Ekonomiczne*, 382, 143–159. <https://cejsh.icm.edu.pl/cejsh/element/bwmeta1.element.cejsh-338eb13e-d1ba-45ee-a548-1e8e7790b4e1> ; Cozzio M. 2021. I Patti di integrità negli appalti pubblici:

Raksturojot ietekmi Milānas pašvaldībā laika periodā no 2002. līdz 2014. gadam, kā galvenos secinājumus TP-Italia nosauc⁴⁰⁷:

465 pretendentu izslēgšanas gadījumus no publisko iepirkumu konkursiem, kur vislielākais šādu gadījumu skaits bija tieši pašā sākumā 2002. gadā, kad tika izslēgti 211 pretendenti. Vēlākajos gados to skaits saruka, un tiek uzskatīts, ka tas notika tieši pateicoties integritātes paktu ieviešanai.

Izslēgti 166 uzņēmumi no turpmākas dalības iepirkumos kopumā

No piedāvājumu nodrošinājuma konfiskācijas **iekasēti 2,6 miljardi eiro**.

Konstatēti vairāki **slepeni vienošanos gadījumi** ("būtiskas saites"), kā rezultātā izslēgti vēl vairāki uzņēmumi, piemēram, 22 uzņēmumi no 40 atradās tajā pašā provincē Sicīlijā (Dienviditālijā) un 7 uzņēmumiem bija viena adrese Kaltanisetā (Sicīlijā).

2015. gada ziņojumā "*Learning Review. Integrity Pacts for public procurement*"¹ tiek norādīts, ka Itālijā integritātes paktu ieviešana **publiskā sektora organizācijām ir devusi iespēju gūt 30% ietaupījumu** uz iepirkumu budžeta pamata, aprēķinot tos kā atšķirību starp plānotajām un faktiskajām izmaksām.

Saskaņā ar *Transparency International Itālija* secināto, galvenā tās aktivitāšu ietekme bija labāka piedāvājumu kvalitāte, kā arī lielāka caurspīdība iepirkumu procesā, kas nepieļāva dažādas manipulācijas un aprēķinu paaugstināšanu.

strumenti per la legalità e la cittadinanza attiva. https://iris.unitn.it/bitstream/11572/307532/1/TESTO_stralcio.pdf

⁴⁰⁷ Chiara Putaturo (2017)- Integrity Pacts and Civil society monitoring in Law: Challenges & Opportunities. https://www.romaniacurata.ro/contracte-curate/en/wp-content/uploads/sites/2/2018/01/Session3_IP-in-Law-Chiara-Putaturo-web.pdf

SKANDINĀVIJAS VALSTIS –

pieredze iepirkumu
uzraudzībai,
neizmantojot
integritātes paktus

Skandināvijas valstu pieredze

Nevienā Skandināvijas valstī (Zviedrija, Norvēģija, Dānija, Islande), pēc starptautiskās pretkorupcijas organizācijas *Transparency International* informācijas, **nav īstenots integritātes pakts** (<https://www.transparency.org/en/projects/integrity-pact-global-standard/integrity-pacts-around-the-world>).

Pasūtītājs ir skaidrojis, ka šo valstu pieredze ir nozīmīga, jo tās *Transparency International* Korupcijas uztveres indeksā uzrāda labākos rezultātus, tādēļ nepieciešams analizēt to pieredzi un ieviestos mehānismus un risinājumus korupcijas mazināšanai, lai veidotu zināšanu un pieredzes bāzi. Tādēļ pētījumā par Skandināvijas valstīm tiks apskatīta divu Skandināvijas valstu pieredze: vai ir un kādi alternatīvi rīki korupcijas mazināšanai, pilsoniskās sabiedrības organizāciju iesaistei labas un caurskatāmas pārvaldības nodrošināšanā un sabiedrības uzticēšanās veicināšanai izpildvarai, kā arī, kādēļ integritātes pakta īstenošana konkrētajā valstī nav aktuāla.

Norvēģijas pieredze

Iemesli kādēļ nav ieviesti integritātes pakti

Saskaņā ar *Transparency International* Norvēģijas eksperta teikto¹, lai gan Norvēģija nav ieviesusi integritātes pakts, valstī ir spēcīgs pretkorupcijas pasākumu un caurskatāmības ietvars publiskajos iepirkumos

Viss publisko iepirkumu tiesiskais regulējums ir saskaņots un atbilst kopējam ES tiesiskajam ietvaram, un valsts institūciju pienākums ir sekot līdzi publiskā iepirkuma norisei, nodrošinot, ka tiek ievērotas normatīvo aktu prasības. Kā to norādīja intervijās eksperti⁴⁰⁸, Norvēģijas **publiskā iepirkuma sistēma ir balstīta uz vairākiem faktoriem:**

i. augsta uzticēšanās sabiedrība

Norvēģijas sabiedrību raksturo augsta uzticēšanās publiskām institūcijām, kā arī augsta savstarpējā uzticēšanās. Norvēģijas sabiedrības uzticēšanās rādītāji attiecībā uz dažādām valsts un citām institūcijām ir augstāki, nekā vidēji OECD valstīs. 2023. gadā **48% norvēģu uzticējās valdībai, kas ir augstāks rādītājs kā vidēji citās OECD dalībvalstīs** (vidējais cetur ir 39%, Latvijā 29%⁴⁰⁹).

ii. zema korupcijas izplatība

Norvēģija ir **starp valstīm ar viszemāko korupcijas uztveres līmeni pasaulē**, ierindojoties ceturtajā vietā (salīdzinot ar Latviju, kura ieņem 36. vietu)⁴¹⁰. Norvēģi ir skeptiski par to, vai valsts iestāžu darbinieki pieņems kukuļus, lai paātrinātu pakalpojuma sniegšanu, 56% Norvēģijas iedzīvotāju uzskata to par neiespējamu⁴¹¹, salīdzinot

⁴⁰⁸ 11.10.2024 notika intervija ar TI-Norvēģija vadošo pētnieku Tor Dølvik. Intervijā piedalījās Providus pārstāvji, Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma. 07.11.2024 notika intervija ar Oslo pašvaldības pārstāvēm Groberus Andersson un Silje Bakke, intervijā piedalījās Providus pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma

⁴⁰⁹ OECD publikācija (2024) "OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions 2024 Results - Country Notes: Latvia", pieejams šajā vietnē - <https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results->

[country-notes_a8004759-en/latvia_b5b59158-en.html](https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results-9a20554b-en.html), pēdējo reizi skatīta 29.10.2024

⁴¹⁰ Transparency International izvērtējums (2023) "Corruption Perceptions Index", pieejams šajā vietnē - <https://www.transparency.org/en/cpi/2023>, pēdējo reizi skatīta 29.10.2024

⁴¹¹ OECD publikācija (2024) "OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions 2024 Results - Country Notes: Norway", pieejama šajā vietnē - https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results_9a20554b-en.html

ar OECD vidējo rādītāju – 36% un Latviju, kur tikai 25% no respondentiem uzskata to par neiespējamu.⁴¹²

iii. informācijas atklātība un pieejamība

OECD pretkorupcijas un integritātes perspektīvas pētījums, kur OECD valstu pretkorupcijas politika no dažādiem aspektiem, vērtējot gan regulējumu, gan ieviešanas praksi, liecina, ka Norvēģija veiksmīgi sasniedz OECD standartus partiju finansēšanas jomā, taču, salīdzinājumā ar citām OECD valstīm uzrāda zemus rādītājus informācijas atklātības jomā, kur tā tiesiskā regulējuma ziņā izpilda vien 33% no OECD standarta kritērijiem. Salīdzinājumam, Latvija izpilda 56% no OECD standarta kritērijiem, bet vidēji OECD valstīs tas bija 62%. Vienlaikus, neskatoties uz to, ka normatīvie akti neuzliek par pienākumu publicēt virkni datu kopu, **praksē informācija tiek publicēta, tai skaitā, izsludinātie publiskie iepirkumi**, uzņēmumu reģistrs, zemes reģistrs, atsevišķu augsta līmeņa valsts amatpersonu algas un augstāko amatpersonu interešu deklarācijas. Tomēr valdības sēžu darba kārtības, apkopotie dati par lobēšanu un apkopotie dati par publisko iepirkumu rezultātiem nav publiski pieejami tiešsaistē⁴¹³. Zemāk ir aprakstītas nozīmīgākās datu sistēmas publisko iepirkumu jomā.

Doffin - ir informācijas sistēma (līdzīgi kā Latvijā), kur vienkopus tiek apkopota informācija par publiskā iepirkuma procesiem⁴¹⁴. Sistēmā nav pilnīgi visa informācija par izsludinātiem un īstenotiem iepirkumiem, bet tā apkopo informāciju tikai par tiem darījumiem, kuru līgumvērtība sasniedz noteiktu summu. Norvēģijas ekspertu vidū izskanējuši

ierosinājumi, ka publisko iepirkumu jomā būtu nepieciešams sniegt plašāku informāciju sabiedrībai, piemēram, priekšlikums, ka informācijai par visiem darījumiem ar publiskajiem līdzekļiem, ieskaitot tā sauktos zemsliedzīgus iepirkumus, ir jābūt publiski pieejamai ikvienam⁴¹⁵. Tāpat eksperti rosinājuši, ka publiski pieejamai jābūt informācijai arī par piegādātāju patiesā labuma guvējiem, kā arī par piegādātāja saistību izpildi pret valsti, proti, nodokļu nomaksa/parādi. Šie uzlabojumi būtu veicami tuvākajā laikā, lai palielinātu publisko iepirkumu atklātību⁴¹⁶.

eBevis - Papildus Doffin sistēmai, kurā vienkopus apkopti visi dati par publiskajiem iepirkumiem, Norvēģijā publiskās pārvaldes iestādes un pašvaldības izmanto arī citus datu avotus un sistēmas, kas palīdz saprast tirgus iespējas un pretendentu profilus. Kā viena no šādām sistēmām ir eBevis, kurā pieejami dati no dažādiem publiskiem reģistriem. eBevis tika izveidota, lai līgumslēdzējām iestādēm sniegtu iespēju ātri piekļūt svarīgai informācijai par potenciālajiem piegādātājiem. Šī informācija, kas tiek atjaunināta gandrīz reāllaikā, ļauj līgumslēdzējām iestādēm pieņemt pamatotākus lēmumus par to, ar kuriem piegādātājiem tās vēlas sadarboties⁴¹⁷. Sistēma dod iespēju veikt juridiskā statusa pārbaudi: eBevis nodrošina piekļuvi piegādātāja reģistrācijas dokumentiem, kura apstiprina uzņēmuma juridisko pastāvēšanu un statusu; eBevis ļauj līgumslēdzējām iestādēm piekļūt piegādātāja finanšu vēsturei, tostarp finanšu pārskatiem. Šī informācija ir ļoti svarīga, lai novērtētu piegādātāja finansiālo stāvokli un stabilitāti. Finanšu rādītāji var liecināt par risku, ka piegādātājs var nespēt izpildīt publiskā iepirkuma līguma nosacījumus; eBevis sniedz arī informāciju par piegādātāja parādsaistībām, kas varētu ietvert nenokārtotas nodokļu saistības, sociālās apdrošināšanas iemaksas vai citus parādus. Šī informācija palīdz līgumslēdzējām iestādēm identificēt piegādātājus, kuri varētu būt finansiālās grūtībās vai kuriem ir tendence neievērot juridiskās un finansiālās saistības⁴¹⁸.

⁴¹² OECD publikācija (2024) "OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions 2024 Results - Country Notes: Latvia", pieejams šajā vietnē -

https://www.oecd.org/en/publications/oecd-survey-on-drivers-of-trust-in-public-institutions-2024-results-country-notes_a8004759-en/latvia_b5b59158-en.html, pēdējo reizi skatīta 29.10.2024

⁴¹³ OECD "Anti-Corruption and Integrity Outlook 2024 – Country Notes: Norway", pieejams:

https://www.oecd.org/en/publications/anti-corruption-and-integrity-outlook-2024-country-notes_684a5510-en/norway_e0783d9f-en.html, pēdējo reizi skatīta 06.12.2024

⁴¹⁴ Vairāk par sistēmu šeit - <https://www.doffin.no/>, pēdējo reizi skatīta 21.10.2024

⁴¹⁵ Ziņojums (2024) "Ny lov om offentlige anskaffelser", pieejams šeit :

<https://www.regjeringen.no/contentassets/e61b7c66e>

[ed24b99b121a4a59285dc7f/no/pdfs/nou202420240009000dddpdfs.pdf](https://ntaes.no/reports/NTAES%20Rapport%20Leverand%C3%B8rer%20til%20det%20offentlige.pdf), pēdējo reizi skatīts 14.10.2024

⁴¹⁶ turpat

⁴¹⁷ National Interagency Analysis and Intelligence Center sagatavotā izpēte (2020) "Leverandører til det offentlige," (Par publiskā iepirkuma piegādātājiem), pieejama šeit

<https://ntaes.no/reports/NTAES%20Rapport%20Leverand%C3%B8rer%20til%20det%20offentlige.pdf>, pēdējo reizi skatīta 22.10.2024

⁴¹⁸ National Interagency Analysis and Intelligence Center sagatavotā izpēte (2020) "Leverandører til det offentlige," (Par publiskā iepirkuma piegādātājiem), pieejama šeit

<https://ntaes.no/reports/NTAES%20Rapport%20Leverand%C3%B8rer%20til%20det%20offentlige.pdf>, pēdējo reizi skatīta 22.10.2024

iv. dažādu institūciju iesaiste publisko iepirkumu uzraudzībā

Norvēģijā nav viena institūcija, kas uzrauga publisko iepirkumu sistēmu, kā tas ir Latvijā. Ar **publiskā iepirkuma jautājumiem strādā vairākas nacionāla mēroga institūcijas, katra no kurām sniedz būtisku pienesumu sistēmas pilnveidei.** Tālāk tekstā ir uzskaitītas nozīmīgās institūcijas.

Valsts pārvaldes un finanšu kontroles aģentūra (DFØ) ir organizācija, kuras primārā funkcija ir nodrošināt finanšu pārvaldību un sniegt pakalpojumus centrālas valdības iestādēm (tai skaitā sniegt algu un grāmatvedības pakalpojumus), taču tā uzrauga arī publiskā iepirkuma politikas ieviešanu valstī. Iestāde ne tikai sagatavo dažādus informatīvus un izglītojošus materiālus, tā arī apkopo datus no dažādiem pasūtītājiem (valsts iestādēm un pašvaldībām) par vajadzībām, piedāvājumiem, vērtējot riskus un izaicinājumus. Norvēģijas Piektajā atvērtās pārvaldības partnerības rīcības plānā (2024-2027) ir noteikts, ka DFØ mērķis ir kļūt par vadošo iestādi valstī, kas apkopos un analizēs publiskā iepirkuma datus, lai tos izmanto sistēmas pilnveidei un uzlabošanai. Ir paredzēts, ka tiks paplašināts publiski pieejamo datu apjoms un veiktas padziļinātas izpētes, tai skaitā par datiem attiecībā uz publiskā iepirkuma izpildes rezultātiem⁴¹⁹.

Publisko iepirkumu apelācijas valde (Norway's Public Procurement Appeals Board)⁴²⁰ ir institūcija, kura apkopo un publicē dažādus datus par izskatītajiem strīdiem un konstatētajām problēmām publiskā iepirkuma procesos.

⁴¹⁹ Dokuments "Fifth Norwegian Action Plan Open Government Partnership (OGP) 2024-2027", 15.lpp, pieejams šeit - <https://www.regjeringen.no/contentassets/58a81a4c04464731b013eed4a10a15e7/en-handlingsplantekst-ogp.pdf>, pēdējo reizi skatīta 14.10.2024

⁴²⁰ Valde tika izveidota 2003.gadā un ir instruments kā ātri atrisināt strīdus neatkarīgā, profesionālā pirmstiesas institūcijā. Valde sastāv no 10 personām, kuras ieceļ parlaments un tās pilnvaru termiņš ir četri gadi. Valdes sastāvā ir juristi, jomas speciālisti un augstskolu pārstāvji. Lai gan valde var tikai uzlikt sodu vainīgām personām (un šis lēmums pusēm ir saistošs), tās citi ieteikumi vai redzējumi par strīdu risinājumiem nav saistoši pusēm un tās var nepildīt dotos ieteikumus, vai vērsties tiesā Vairāk informācijas par valdi pieejama šeit -

Nacionālais starpinstitūciju un izlūkošanas centrs (National Interagency Analysis and Intelligence Center) ir organizācija, kuras mērķis ir sagatavot dažādas izpētes valsts institūciju vajadzībām, lai novērstu, apkarotu un atklātu ekonomiskos noziegumus, pievēršot uzmanību arī publiskā iepirkuma procedūrām (2022. gadā tika sagatavota izpēte par riskiem publiskā iepirkuma procesos⁴²¹).

v. aktīvi pētnieciskie žurnālisti, kas spēj izgaismot dažādas nejēdzības un iespējamās pretlikumības.

Intervijā *Transparency International Norvēģija* eksperts minēja, un šis fakts tiek minēts dažādos pretkorupcijas invertējumos par Norvēģiju⁴²², ka būtiska loma dažādu korupcijas skandālu izgaismošanā ir pētnieciskajiem žurnālistiem⁴²³. Tika norādīts, ka vairākas korupcijas lietas publiskā iepirkuma procedūrās ir tikušas atklātas un pārkāpumi apturēti, pateicoties tam, ka žurnālisti atklāja un publicēja dažādos gadījumus.

Sabiedrības iesaiste

Norvēģijas sabiedrība maz vai tikai īpašos gadījumos pievēršas un seko līdzi publiskā iepirkuma procesiem un rezultātiem. Intervijā *Transparency International Norvēģija* eksperts minēja dažus gadījumus, kad tas noticis, piemēram, ar vēja enerģijas parku būvniecību vai līdzīgiem gadījumiem, kad iesaistījās vides nevalstiskās organizācijas, taču vairāk pildot "sargsuņa" jeb "watchdog" funkcijas par to, kur/kāpēc un kādi

<https://www.klagenemndssekretariatet.no/klagenemd-a-for-offentlige-anskaffelser-kofa>

⁴²¹ 2022.gadā tika publicēta izpēte "Leverandører til det offentlige: Egenskaper ved leverandører som har begått lovbrudd", pieejama šeit : <https://ntaes.no/publikasjoner.html>

⁴²² Piemēram, dokumentā "Assessment of Norway's public procurement system"(2018) tiek uzsvērta mediju līdzdalība dažādu korupcijas skandālu izgaismošanā, pieejams šeit: https://anskaffelser.no/sites/default/files/maps_norway.pdf

⁴²³ 11.10.2024 notika intervija ar TI-Norvēģija vadošo pētnieku Tor Dølvik. Intervijā piedalījās Providus pārstāvji, Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma

risinājumi ir izvēlēti, neiedziļinoties pašā iepirkumu procedūrā⁴²⁴.

Cits instruments - Oslomodellen

Norvēģijai ir pieredze ar cita veida uzraudzības mehānismu publisko iepirkumu procedūrās, kas tiek saukts par “Oslo modeli” (“Oslomodellen”).

Tas ir pašvaldības ieviests mehānisms, kurā publiskā iepirkuma procesā tiek ieviesti augstāki standarti, kā arī prasības piegādātājiem. Tā mērķis ir uzlabot darba apstākļus, novērst darba noziegumus un sociālo dempingu, kam īpaši pakļauti ārvalstu strādnieki Norvēģijā⁴²⁵.

Oslo pašvaldība ik gadu publiskā iepirkuma procesā iztērē aptuveni 36 miljardus Norvēģijas kronu⁴²⁶. Liela daļa no šīs summas ir publiskie pirkumi, kas saistīti ar ēku un būvju būvniecību. **“Oslo modelis” pirmo reizi izmēģināts 2017. gadā Oslo pašvaldībā un attiecās uz Oslo pašvaldības veiktajiem publiskā iepirkuma procesiem, bet 2021. gadā daļa no modeļa noteikumiem tika iekļauti valdības rīcības plānā, nosaucot to par “Norvēģijas modeli”**. Šis modelis attiecas tikai uz divām jomām - **telpu uzkopšanas pakalpojumiem** un **būvniecības pakalpojumiem**, veicot arī attiecīgus nepieciešamos grozījumus iepirkuma regulējumā.

Oslo modeļa rašanās aizsākumi meklējami 2010. - 2011. gadā, kad Oslo pašvaldība sastapās ar nopietniem darba apstākļu pārkāpumiem vienā no saviem būvniecības līgumiem, kuros cieta ārvalstu strādnieki, kurus uzņēmums nodarbināja iepirkuma izpildē. Pašvaldība vienpusēji izbeidza līgumu ar piegādātāju, taču vēlāk piegādātāja ierosinātajā tiesvedībā pašvaldība šim piegādātājam zaudēja. Pašvaldība atzina, ka tai nav pietiekami spēcīgu instrumentu, lai gadījumos, kad tā, piemēram, saņem informāciju par neatbilstošiem darba apstākļiem, tai būtu iespēja pret attiecīgo iepirkuma veicēju rīkoties.

Pēc 2014. gada, pieaugot imigrācijai, īpaši no Polijas un citām Austrumeiropas valstīm, Oslo būvniecības sektorā strauji pieauga ārzemju darbinieku skaits. Kā to norādīja Oslo pašvaldības pārstāves⁴²⁷, tas radīja sekas, ka **vietējiem Norvēģijas jauniešiem arvien grūtāk bija iekļauties sektorā, proti, apgūt būvniecības arodu**. Lai veicinātu mācekļu iekļaušanos darba tirgū un interesi par būvniecības un tehniskajām profesijām, pašvaldība sāka iekļaut publisko iepirkumu līgumos prasības par mācekļu nodarbināšanu. **Tika noteikts, ka 10% strādnieku būvniecības iepirkumos jābūt mācekļiem, tādējādi radot jaunas darba un apmācības iespējas.**

2015. - 2016. gadā, pēc pašvaldību vēlēšanām Oslo, mainoties pašvaldības deputātu sastāvam, darba tiesību aizsardzība kļuva vēl aktuālāks jautājums. Pašvaldības vadība izvirzīja mērķi apkarot pārkāpumus darba tiesību jomā un tika izstrādāts Oslo modeļa pirmais variants, kurš tika ieviests 2017. gadā.

Sākotnēji modelis koncentrējās uz to, lai darbiniekiem, kas nodarbināti pakalpojuma izpildē un uzņēmumā kopumā, maksā darba tirgum atbilstošu atalgojumu, ievērotu prasības attiecībā uz drošiem darba apstākļiem un pienākumu nodarbināt mācekļus.

2022. gadā modelis tika papildināts ar citiem nosacījumiem, attiecībā uz pienākumu uzņēmējiem īstenot vēl **citas pretkorupcijas un integritātes prasības**, lai nodrošinātu, ka pašvaldības līdzekļi netiek izmantoti nelegālu darbību finansēšanai vai ēnu ekonomikas veicināšanai.

“Oslo modeļa” galvenais mērķis **ir novērst darbaspēka ekspluatāciju un veicināt godīgus un drošus apstākļus nodarbinātajiem**. Modelis veicina godīgu konkurenci publiskajos iepirkumos, kur uzņēmumi ir spiesti ievērot standartus un nodrošināt darbinieku tiesību aizsardzību.

⁴²⁴ 11.10.2024 notika intervija ar *Transparency International* Norvēģija vadošo pētnieku Tor Dølvik. Intervijā piedalījās Providus pārstāvji, Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma

⁴²⁵ 07.11.2024 notika intervija ar Oslo pašvaldības pārstāvēm Groberus Andersson un Silje Bakke, intervijā piedalījās Providus pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma

⁴²⁶ Informācija no Oslo pašvaldības mājas lapas, pieejamam šeit : <https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/oslomodellen/#gref>, pēdējo reizi skatīta 23.10.2024

⁴²⁷ 07.11.2024 notika intervija ar Oslo pašvaldības pārstāvēm Groberus Andersson un Silje Bakke, intervijā piedalījās Providus pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma

“Oslo modelis” mērķi sasniedz, veicot šādas aktivitātes⁴²⁸:

i. Informējot sabiedrību un piegādātājus par pašvaldības mērķiem un prasībām

Pašvaldībā ir izstrādājusi gan pretkorupcijas programmu un plānu, gan Publiskā iepirkuma plānu, kur definējusi prasības un nosacījumus attiecībā uz publiskā iepirkuma veikšanas procesiem. Piemēram, instrukcijā “Instruks for Oslo kommunes anskaffelser” noteikts, ka *“Oslo pašvaldība nesadarbojas ar piegādātājiem, kuru darbība ir saistīta ar nopietniem cilvēka pamattiesību, darba tiesību vai starptautisko humanitāro tiesību pārkāpumiem vai nopietnu kaitējumu videi, vai korupciju. Tas ietver arī to, ka pašvaldība nesadarbojas ar piegādātājiem, kas tieši vai netieši veicina nelikumīgu nodarbinātību”*⁴²⁹. Šādas tiesības pasūtītājiem ir noteiktas Norvēģijas Publisko iepirkumu noteikumos 24-2. panta 3. daļā, nosakot gadījumus vai situācijas, kas ļauj pasūtītājam izslēgt no dalības konkursā tādus piegādātājus, kuri veikuši šāda veida pārkāpumus⁴³⁰;

ii. Ieviešot obligātus tipveida līgumus un tipveida līguma prasības

Oslo pašvaldība ir izstrādājusi tipveida līgumus preču, pakalpojumu, būvniecības un apsaimniekošanas darbu iepirkumiem, kuri piegādātājam un tā apakšuzņēmējiem ir saistoši un jāievēro. Līgumos ir ietvertas ētikas un sociālās atbildības klauzulas, aptverot dažādus aspektus, piemēram, taisnīgu atalgojumu, ierobežojumus apakšuzņēmēju izmantošanā, prasības mācekļu programmām un darba laika un algu dokumentēšanu. Līguma prasības nosaka, ka piegādātājiem un apakšuzņēmējiem jānodrošina šo standartu ievērošanu visā piegādes ķēdē. **Stingrākas prasības tiek piemērotas augsta riska nozarēs, piemēram, būvniecībā, uzkopšanas un**

apsaimniekošanas darbos, lai novērstu darba tiesību pārkāpumus šajās jomās. Līgumi ir jāparaksta ikvienam piegādātājam.

iii. Nosakot stingru līgumu izpildes uzraudzību.

Pašvaldība izmanto dažādus rīkus, lai veiktu izpildes kontroli, tostarp **auditus, pārbaudes būvlaukumos un digitālās platformas**⁴³¹. Oslo pašvaldības pārstāves intervijā norādīja, ka, piemēram, lai kontrolētu darbinieku klātbūtni un identitāti būvlaukumos, tiek izmantotas digitālās lietotnes, kuras reģistrē darbiniekus uz vietas būvlaukumā. Tas palīdz iegūt pārskatu par darbinieku darba apstākļiem un uzturēšanās laikiem būvobjektā.

iv. Nosakot noteikumus attiecībā uz piesaistīto apakšuzņēmēju kontroli/ierobežošanu.

Modelis paredz, ka tiek **ierobežots nolīgto apakšuzņēmumu līmeņu skaits**, parasti līdz vienam vai diviem līmeņiem, tādējādi samazinot risku, ka darbi tiek nodoti tālāk neuzraudzītiem uzņēmumiem vai uzņēmumiem, kuru darbība nav bijusi pārbaudīta. Galvenajam uzņēmumam ir pienākums nodrošināt, ka visi līguma nosacījumi attiecībā uz prasībām par darba tiesībām un sociālo nodrošinājumu attiecas arī uz apakšuzņēmumiem, kas palīdz novērst nelegālu darbību un nodrošina labāku kontroli pār visu piegādes ķēdi⁴³².

v. Veicot risku analīzi/monitoringu

Oslo pašvaldības pārstāves norādīja, ka, gan izvēloties piegādātāju, gan uzraugot līguma izpildi, tiek veikta riska analīze, lai noteiktu, kuri **projekti un nozares ir ar augstu risku attiecībā uz darba tiesību pārkāpumiem**. Augsta riska jomās (tika minētas gan būvniecības pakalpojumi, gan uzkopšanas pakalpojumi) tiek piemēroti stingrāki nosacījumi un papildu pārbaudes, tai skaitā,

⁴²⁸ Vairāk par modeli šajā vietnē :

<https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/oslomodellen/#gref> pieejamā dokumentā “Standardkrav i Oslo kommunes anskaffelser - Oslomodellen”, pēdējo reizi skatīts 22.10.2024

⁴²⁹ Dokuments pieejams šajā vietnē: <https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/oslomodellen/#gref> , pēdējo reizi skatīta 22.10.2024

⁴³⁰ Izvērtējot Latvijas tiesisko regulējumu un Norvēģijas tiesību normās noteikto, ir pamatoti secināt, ka Latvijas tiesiskais regulējums ir līdzīgs un Oslo modeli varētu ieviest Latvijā.

⁴³¹ Intervija notika 07.11.2024. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma

⁴³² Šo norādīja Oslo pašvaldības pārstāves intervijā, kura notika 07.11.2024. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

pašvaldība var pieprasīt papildu dokumentāciju no piegādātājiem, ja rodas aizdomas par neētisku vai nelikumīgu rīcību.

vi. Nosakot sankcijas.

Oslo modelis paredz, ka līgumu izpildes pārkāpumu gadījumā tiek piemērotas sankcijas, tostarp naudas sodi, līgumu izbeigšana un izslēgšana no turpmākām iepirkumu iespējām. Intervijā ar Oslo pašvaldības pārstāvēm tika noskaidrots, ka pašvaldībai ir tiesības neslēgt līgumu ar piegādātāju, ja iepriekšējos iepirkumos piegādātājs ir pārkāpis līguma nosacījumus, īpaši saistībā ar darba apstākļiem un atalgojuma prasībām. Šāda iespēja radās pēc gadījuma, kad līgums ar piegādātāju tika vienpusēji izbeigts, jo tika konstatēti nopietni darba tiesību pārkāpumi un tiesa, izskatot strīdu, pieņēma nolēmumu, kas ļāva pašvaldībai arī turpmāk izslēgt šo piegādātāju no iepirkumiem, balstoties uz "iepriekšējiem pārkāpumiem". Šim aizliegumam ir termiņš, parasti tie ir trīs gadi. Tāpat Oslo pašvaldības pārstāves norādīja, ka gadījumos, ja pašvaldībai ir šaubas par piegādātāja godaprātu un ir pamatotas aizdomas par neētisku vai nelikumīgu rīcību, pašvaldība var prasīt papildu dokumentāciju un pierādījumus par aizdomām, lai izslēgtu jebkādu riskus.

Šajā modelī nav sabiedrības vai nevalstisko organizāciju tieša līdzdalības (organizācijas neiesaistās iepirkumu procesa uzraudzībā), bet dažādas organizācijas tiek iesaistītas, lai uzlabotu un pilnveidotu prasības, kuras jāievēro piegādātājiem.

Pieejamos avotos tiek norādīts, ka Oslo pašvaldība ir konsultējusies ar vairākām NVO, tostarp [Etisk](#)

[Handel Norge](#) (Ethical Trade Norway), [Fair Play Bygg](#) (organizācija, kura uzrauga būvniecības jomu) un [Transparency International Norvēģija](#) "Oslo modeļa" novērtēšanas un pārskatīšanas procesā⁴³³.

Oslo modeļa noteikumi jeb principi tiek izmantoti arī citās Norvēģijas pašvaldībās, uzlabojot publiskā iepirkuma sistēmu.

Oslo modeļa ieguvumi

Lai gan publiski pieejamos materiālos nav atrodams Oslo modeļa izvērtējums, bet, kā to atzina Oslo pašvaldības pārstāves, modelis demonstrē vairākus ieguvumus:

- i. palīdzējis uzņēmējiem kļūt atbildīgākiem pret saviem darbiniekiem, piemēram, uzlabojot darba apstākļus un maksājot godīgu atlīdzību, kā rezultātā būvniecības un citi riska sektori ir kļuvuši pievilcīgāki vietējiem darbiniekiem;
- ii. ir samazinājies darba tiesību pārkāpumu skaits. Ekspertes norādīja, lai gan vēl jāpārbauda ir sastopami darba tiesību pārkāpumi, taču tie vairs nav tik nozīmīgi un smagi;
- iii. samazinājies to gadījumu skaits, kad uzņēmēji rīkojas neētiski, piemēram, maksājot darbiniekiem zemas algas vai nodarbinot nelegālu darbaspēku;
- iv. modelis mazina ēnu ekonomikas iespējas, veicinot caurspīdīgu un godīgu uzņēmējdarbību.

⁴³³ Dokuments "Standardkrav i Oslo kommunes anskaffelser - Oslomodellene" pieejams šajā vietnē: <https://www.oslo.kommune.no/for-vare->

[leverandorer/krav-til-leverandorer/oslomodellene/#gref](https://www.oslo.kommune.no/for-vare-leverandorer/krav-til-leverandorer/oslomodellene/#gref), pēdējo reizi skatīts 14.10.2024

Iemesli, kādēļ nav ieviesti integritātes pakti

Vairāki strukturālie faktori izskaidro to, kādēļ Somijā līdz šim nav tikuši ieviesti integritātes pakti. Galvenie no tiem ir sekojoši:

i. augstas uzticēšanās sabiedrība: Somijas sabiedrību raksturo augsta uzticēšanās publiskām institūcijām, kā arī augsta savstarpējā uzticēšanās

Somijas sabiedrības uzticēšanās rādītāji attiecībā uz dažādām valsts un citām institūcijām ir augstāki, nekā vidēji OECD valstīs. 2023. gadā 47% respondentu aptaujā norādīja, ka uzticas nacionālajai valdībai (vidēji 39% OECD valstīs). Jāmin gan, ka kopš 2021. gada līdz 2023. gadam uzticēšanās rādītāji ir pasliktinājušies par aptuveni 14%, kas ir viens no lielākajiem uzticības rādītāja kritumiem starp OECD valstīm⁴³⁴.

Somijas sabiedrība lielā mērā uzticas tādām valsts institūcijām kā policija (87%), tiesas (74%), civildienests (62%), pašvaldības (56%), nacionālais parlaments (54%). Savukārt vairāk nekā puse aptaujāto norāda, ka uzticas arī ziņu medijiem (61%)⁴³⁵.

Svarīgi, ka **Somijas sabiedrībā ir ļoti augsts uzticēšanās rādītājs citiem cilvēkiem** – 78% respondentu uzticas citiem cilvēkiem⁴³⁶. Taču Somijas sabiedrībā ir salīdzinoši zems vērtējums par to, cik lielā mērā pašreizējā politiskā sistēma ļauj viņiem ietekmēt valdības darbu, jo tikai 21% no aptaujātajiem Somijas respondentiem 2023. gadā piekrita, ka viņiem ir šādas iespējas ietekmēt valdības darbu, un tas kopumā ir pesimistiskāks

noskaņojums nekā vidēji OECD valstīs, kur tam piekrīt 31% respondentu.

ii. zema korupcijas izplatība

2023. gadā Somija bija otrajā vietā no 180 Korupcijas uztveres indeksā ietvertajām valstīm korupcijas uztveres indeksā ar 87 punktiem no 100 (jo augstāks rādītājs, jo zemāka korupcijas uztvere)⁴³⁷. Pēdējos divus gadus šis rādītājs Somijai nav mainījies. Salīdzinājumam, Latvijas rezultāts 2023. gadā bija 60 punkti.

Lai arī mazliet vairāk nekā katrs ceturtais aptaujātais (27%) Somijā atzīst, ka korupcija ir izplatīta starp ierēdņiem, kas veic publiskos iepirkumus, kā arī ir izplatīta privātajā sektorā, Somijas sabiedrības ieskatā kopumā biznesa vide tiek uzlūkota kā godprātīga. 2024. gada Eiropabarometra aptaujā 68% respondenti nepiekrīta apgalvojumam, ka “Korupcija ir daļa no uzņēmējdarbības kultūras”. Arī uzņēmēju vērtējumā korupcijas izplatība novērtēta salīdzinoši zemu, 18 % uzņēmēju uzskata, ka korupcija ir izplatīta (vidēji ES 65%), un 11% uzskata, ka korupcija uzņēmējdarbībā ir problēma (vidēji ES 37%)⁴³⁸. Kopumā Somijas respondenti nav novērojuši, ka kukuļošana vai pazīšanās ir biežs veids, kā valstī tiek pie publiskajiem pakalpojumiem⁴³⁹. Somijas sabiedrība un uzņēmēji salīdzinoši uzticas valdības veiktajiem pasākumiem korupcijas apkarošanā - aptuveni puse no aptaujātajiem iedzīvotājiem, kā arī vairāk nekā puse no aptaujātajiem uzņēmējiem uzskata, ka tie ir efektīvi⁴⁴⁰.

Somijas uzņēmēju federācija, 2024. gadā aptaujājot aptuveni 1200 mazo un vidējo uzņēmumu pārstāvjus, secināja, ka **ar korupciju saskārušies gandrīz katrs desmitais uzņēmējs, visbiežāk**

⁴³⁴ OECD Survey on Drivers of Trust in Public Institutions - 2024 Results. Finland:

⁴³⁵ Turpat.

⁴³⁶ Turpat.

⁴³⁷ Korupcijas uztveres indeksa 2023. gada rezultāti: <https://www.transparency.org/en/cpi/2023/index/fin>

⁴³⁸ Flash Eurobarometer 543 on Businesses' attitudes towards corruption in the EU (2024).

⁴³⁹ Šādam apgalvojumam piekrīt 24% aptaujāto Somijā, salīdzinājumam, tam piekrīt 59% Latvijā aptaujāto un 63% ES dalībvalstīs aptaujāto.

⁴⁴⁰ Citizen's attitudes toward corruption in the EU in 2024. Special Eurobarometer 548 un Flash Eurobarometer 543 on Businesses' attitudes towards corruption in the EU (2024)

saskarsme ar korupciju bijusi būvniecības sektorā⁴⁴¹.

Trauksmes cēlēju direktīvas ieviešanai ir pieņemts trauksmes cēlēju aizsardzības nacionālais likums, kura ieviešana tika uzsākta 2023. gadā.

iii. institucionālā iepirkumu sistēma ar augstu atklātības pakāpi

Somijas valdības, pašvaldību, citu publisko institūciju veikto publisko iepirkumu vērtība gadā sasniedz aptuveni 47 miljardus eiro, no kuriem aptuveni 31 miljardus eiro publiskās institūcijas samaksā privātiem uzņēmumiem⁴⁴².

Nemot vērā apjomīgos resursus, kas tiek tērēti publiskajos iepirkumos, 2020. gadā Somija apstiprināja Publisko iepirkumu stratēģiju, pirmo šāda veida dokumentu, kurā nosprauda vairākus mērķus, lai panāktu, ka publiskie iepirkumi tiek izmantoti pēc iespējas efektīvāk, kā arī sasniegtu plašākus sociālos mērķus.

Stratēģijā Somija izvirza **astonas dažādas jomas**, kurās vēlas ieviest uzlabojumus publisko iepirkumu sistēmā, starp tiem, piemēram, mērķis uzlūkot publiskos iepirkumus nevis kā vienu no organizācijas darbības atbalsta mērķiem, bet gan kā stratēģisku organizācijas pārvaldības instrumentu, ar kuru sasniedzami organizācijas darbības mērķi.

Tas ietver izpratni par datu pārvaldības nozīmi iepirkumu vadībā visā iepirkumu ciklā, sākot no plānošanas līdz līgumu pārvaldībai, kā arī nepārtrauktas iepirkumu efektivitātes uzraudzības un mērīšanas nodrošināšanu⁴⁴³.

Līdz ar to nepieciešams regulārs izvērtējums, cik lielā mērā publiski iepirkumi ir palīdzējuši sasniegt organizācijas mērķus, kā arī plašākus sociālus un ekonomiskus mērķus. Stratēģija paredz izveidot **“lielo iepircēju” grupu, proti, ciešāku to institūciju sadarbību, kuras ir vislielāko iepirkumu veicēji, lai uzlabotu lielo iepirkumu**

procesus, nodrošinātu mērķu sasniegšanu. Publisko iepirkumu integritātes veicināšanai liels uzsvars likts uz informācijas atklātību un datu vākšanas, analīzes nozīmi, tā rezultātā izveidotas publiskas datu bāzes (aprakstītas zemāk). Lai veicinātu, ka iepirkumu veicēji virzās uz publisko iepirkumu stratēģijas sasniegšanu, ieviesta īpaša **Gada balva publisko iepirkumu veicējiem, kas tiek pasniegta sadarbībā ar Somijas uzņēmumu un industrijas konfederāciju**. Balvas saņemšanā priekšrocības ir tiem iepirkumu veicējiem, kuri saņēmuši rekomendācijas no iepirkumu procesa dalībniekiem.

Kopumā publisko iepirkumu sistēma ir balstīta uz atklātības un vienlīdzības principiem, pēdējos gados iepirkumu sistēma ir digitalizēta, ieviešot vienu no inovatīvākajiem atklātības risinājumiem publiskajos iepirkumos. Publiskos iepirkumus Somijā regulē trīs likumi - Publisko iepirkumu un koncesiju līgumu likums (1397/2016), Iepirkumu un koncesiju līgumu likums ūdens un enerģijas apgādes, transporta un pasta pakalpojumu sektorā (1398/2016) un Publisko aizsardzības un drošības iepirkumu likums (1531/2011).

Somijas publiskā iepirkuma sistēma ir balstīta uz diviem pamatprincipiem: 1) **caurspīdīga un efektīva iepirkumu procedūra** un 2) **vienlīdzīga un nediskriminējoša pretendentu piedāvājumu izskatīšana piedāvātājiem⁴⁴⁴**. Šo principu nodrošināšanai likums nosaka prasību laicīgi izziņot publiskos iepirkumus un laicīgi publiskot publisko iepirkumu līgumus⁴⁴⁵. Publisko līgumu publicēšanas mērķis ir nodrošināt patiesu konkurenci iepirkumu procedūrās, lai līgumu slēdzēji varētu veikt ekonomiski efektīvākos iepirkumus. Par publisko līgumu slēdzējiem tiek uzskatītas gan valsts un pašvaldību iestādes, gan publisko tiesību subjekti, gan arī, piemēram, Evaņģēliskā luterāņu baznīca un Pareizticīgo baznīca un draudzes, kā arī citas minēto institūciju saistītās iestādes. Arī sabiedrisko pakalpojumu

⁴⁴¹ YLE: “1 in 10 SMEs say they've witnessed corruption”, 16.10.2024. <https://yle.fi/a/74-20118345>

⁴⁴² Somijas Ekonomikas un nodarbinātības ministrijas dati: <https://tem.fi/en/innovative-public-procurement>

⁴⁴³ Nacionālā publisko iepirkumu stratēģija 2020 (KANSALLINEN JULKISTEN HANKINTOJEN STRATEGIA 2020), <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10>

[024/162418/Kansallinen%20julkisten%20hankintojen%20strategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y](https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/1024/162418/Kansallinen%20julkisten%20hankintojen%20strategia.pdf?sequence=1&isAllowed=y)

⁴⁴⁴ Likums par publiskajiem līgumiem (Act on Public Procurement and Concession Contracts 1397/2016) 3.pants.

⁴⁴⁵ Publisko iepirkumu un koncesiju līgumu likuma (Act on Public Procurement and Concession Contracts 1397/2016) 58.pants.

sektorā ar līgumu slēdzējiem saprot valsts un pašvaldību iestādes, kopējās pašvaldību iestādes, valsts uzņēmumus, publisko tiesību subjektus un šādu institūciju izveidotas asociācijas, kas veic darbības ūdens, enerģijas, transporta vai pasta pakalpojumu nozarē⁴⁴⁶.

Atbildīgās institūcijas publisko iepirkumu jomā

Ekonomikas un nodarbinātības ministrija ir atbildīga par nacionālās iepirkumu politikas un normatīvo aktu, kas regulē publiskos iepirkumus, izstrādi. Ekonomikas un nodarbinātības ministrija uztur elektronisko līgumu un paziņojumu sistēmu HILMA.

Finanšu ministrija ir atbildīga par vispārējos vadlīniju sniegšanu un centrālās valdības iepirkuma aktivitāšu attīstīšanu, piemēram, nosakot vispārējos principus, kas jāievēro centrālās valdības iepirkumu stratēģijā un publiskajos līgumos, un attīstot iepirkumu prakses un metodes. Finanšu ministrija arī lemj, kuri publiskie līgumi tiks pakļauti centralizētai iepirkuma procedūrai centrālajā valdībā.

Hansel Ltd ir valdības centrālā iepirkuma iestāde, pilnībā valstij piederoša sabiedrība, kas darbojas Finanšu ministrijas uzraudzībā. Tā rīko preču un pakalpojumu iepirkumus, izveidojot un uzturot ietvarlīgumus attiecībā uz izsludinātajiem priekšmetiem centrālās valdības līgumu slēdzēju vārdā. Tā arī sniedz līgumu slēdzējiem ekspertu pakalpojumus attiecībā uz publiskajiem līgumiem un iepirkumu praksēm.

Somijas Konkurences un patērētāju tiesību iestāde (angliski: Finnish Competition and Consumer Authority “FCCA”) uzrauga iepirkumu likumdošanas ievērošanu. Ikviens, kurš uzskata, ka līgumu slēdzējs ir pārkāpis iepirkumu likumdošanu, var iesniegt FCCA pieprasījumu veikt pasākumus, lai izmeklētu procedūras likumību.

⁴⁴⁶ Iepirkumu un koncesiju līgumu likums ūdens un enerģijas apgādes, transporta un pasta pakalpojumu sektorā (1398/2016).

⁴⁴⁷ Saskaņā ar Publisko iepirkumu un koncesiju līgumu likumu, nacionālās iepirkumu sliekšņa vērtības, izņemot pievienotās vērtības nodokli, ir sekojošas: 60 000 EUR

Publisko iepirkumu konsultāciju vienība, ko uztur Ekonomikas un nodarbinātības ministrija un Somijas Pašvaldību un reģionālo iestāžu asociācija, sniedz līgumu slēdzējiem informāciju un konsultācijas par iepirkumu likumdošanas piemērošanu. Konsultāciju vienība nodrošina tiešsaistes pakalpojumu, un tās eksperti pieejami saziņai pa e-pastu un telefonu.

Somijā izveidota īpaša **Tirgus tiesa**, kas kalpo kā pirmās instances tiesa publisko iepirkumu strīdu gadījumos. Tirgus tiesas lēmumus var pārsūdzēt Augstākajā administratīvajā tiesā. Zaudējumu prasības izskata rajona tiesas, kuru lēmumus var pārsūdzēt Apelāciju tiesā un beigās Augstākajā tiesā. Tirgus tiesas lēmumi tiek publicēti publiskā datu bāzē: <https://www.finlex.fi/fi/oikeus/mao/>

Publisko iepirkumu atklātības nodrošināšana

Darbojas vairākas sistēmas, kas nodrošina informācijas atklātību par publisko iepirkumu procesu:

HIMLA (<https://www.hankintailmoitukset.fi/>) – paziņojumi par publiskajiem iepirkumiem

Saistības publicēt publiskos līgumus tiek izpildītas, publicējot paziņojumu bezmaksas elektroniskajā forumā – HIMLA, ko uztur Somijas Ekonomikas un nodarbinātības ministrija. Uzņēmēji var izmantot HIMLA sistēmu, lai piekļūtu reālā laika informācijai par notiekošajām publiskā iepirkuma procedūrām un sākotnējai informācijai par nākotnē paredzētajām procedūrām. Publiskajām institūcijām ir pienākums publicēt iepirkumu paziņojumus par iepirkumiem, kas pārsniedz nacionālo un ES iepirkumu sliekšni⁴⁴⁷. Līgumiem, kas ir zemāki par nacionālā iepirkumu līguma sliekšni, arī var tikt publicēti paziņojumi HIMLA sistēmā, taču likums nenosaka to kā obligātu prasību. Lai veicinātu informācijas plašāku pieejamību, publisko iepirkumu redzamību un arī labāku atbalstu iepirkumu veicējiem, HIMLA tiek regulāri uzlabota, piemēram, 2024.gadā, izmantojot

preču, pakalpojumu un dizaina konkursu iepirkumos; 150 000 EUR publiskajos būvniecības līgumos; 400 000 EUR sociālajos un veselības aprūpes pakalpojumu iepirkumos; 300 000 EUR citu konkrētu pakalpojumu iepirkumos, kas minēti likuma pielikumā un 500 000 EUR koncesiju līgumos.

mākslīgā intelekta iespējas, datu bāzei izveidots īpašs čatbots, kas palīdz lietotājam noorientēties iepirkumu procesos, atbild uz neskaidrajiem jautājumiem par publiskajiem iepirkumiem, jo caur šādu “dialoga” risinājumu lietotājiem tiek dotas atbildes no publisko iepirkumu rokasgrāmatas, citiem resursiem, kuru loks pakāpeniski tiek paplašināts⁴⁴⁸.

Tutkihankintoja.fi (tulkojot latviski – “izpēti valsts izdevumus”) – analītisks rīks par publisko institūciju iepirkumiem un iepirkumu veicējiem, kas izveidots, iedvesmojoties no Ukrainā radītā publisko iepirkumu portāla <https://prozorro.gov.ua/en/>

Ar tutkihankintoja.fi analītisko pakalpojumu gan sabiedrība, gan uzņēmumi var iegūt informāciju par visu publisko institūciju iepirkumiem, saņemot informāciju par to, ko valsts un citas organizācijas iegādājas un kā tiek izmantoti publiskie līdzekļi. Rīks ļauj izsekot statistikai par iepirkumiem dažādos griezumos gan apkopotā veidā, gan detalizētāk – rēķinu līmenī.

Iepirkuma informāciju var aplūkot no vairākām perspektīvām:

i. iepirkuma veicēju vienības: iepirkuma veicēju vienības ir valsts institūcijas un citi publiskie iepirkumu veicēji, kas veic iepirkumus. Šajā pakalpojumā iepirkumu vienības tiek uzrādītas valsts uzskaites vienību līmenī (piemēram, departamentu līmenī), bet citām organizācijām, izmantojot savu organizatorisko struktūru.

Piemēram, ir iespēja iegūt informāciju gan par Finanšu ministrijas veiktajiem iepirkumiem, gan iet sistēmā dziļāk un redzēt, kādus iepirkumus, no kuriem uzņēmumiem ir veicis katrs no Finanšu ministrijas departaments un par kādām precēm vai pakalpojumiem, nonākot līdz konkrētiem uzņēmumiem uz iepirkuma summām. Gadījumā, ja šī informācija ir ierobežotas pieejamības, tiek norādīta iepirkuma summa, bet nav norādīts iepirtās preces/ pakalpojuma sniedzējs un iepirkuma priekšmets.

Piegādātāji: piegādātāji ir, piemēram, uzņēmumi, organizācijas, no kurām publiskā iepirkuma vienības ir iegādājušās produktus vai pakalpojumus. Piegādātājs var būt arī valsts vai pašvaldības iekšējā dienesta organizācija. Šī datu bāze ļauj izsekot ne vien konkrētajam veiktajam iepirkuma konkursam, kurā attiecīgais iepirkuma veicējs ir uzvarējis, bet arī iegūt detalizētāku informāciju, kur šis uzvarētājs īstenojis iepirkumus citās valsts institūcijās un par kādu summu. Piemēram, ja iepirkti administratīvās apsaimniekošanas pakalpojumi, tad ir iespēja uzzināt ne vien šī iepirkuma īstenotāju, bet arī viņa izmaksas par dažādām izmaksu kategorijām, pasta sūtījumi, telpu noma, drukāšanas izmaksas, apdrošināšanas izmaksas utt.

ii. Iepirkumu kategorijas: iepirkumus var apskatīt arī sagrupētus pēc iepirkuma kategorijām. No iepirkumu kategorijām iespējams sīkāk iedziļināties preču un pakalpojumu grupās, kurās dati tiek sadalīti, pamatojoties uz norēķiniem. Piemēram, rīks ļauj izsekot, ka valsts institūciju lielākie izdevumi ir par informācijas un komunikācijas tehnoloģiju pakalpojumiem, administratīvo atbalstu un būvniecību. Šajā datu bāzē ir iespēja meklēt pēc noteiktu pakalpojumu veidiem, piemēram, cik daudz valsts pārvalde iepirkusi ekspertu pakalpojumus un pētījumus, sniedzot iespēju iepazīties ar katra iepirkuma pasūtītāju, summu, iepirkuma veicēju.

Rīks ļauj, piemēram, atlasīt gan vienas valsts iestādes visus veiktos iepirkumus, gan arī atlasīt visus katra piegādātāja izpildītos iepirkumus dažādās valsts institūcijās. Dati šādā veidā sniedz ieskatu par publiskajiem iepirkumiem gan visai sabiedrībai, gan uzņēmējiem, kuriem pieejama plaša informācija par tirgu. Iepirkumi, kuri atbilstoši likumam ir slepeni, netiek publicēti šajā datu bāzē. Datu bāzes turētājs ir Finanšu ministrija un Hansel Ltd.

Sabiedrības iesaiste

Somijas sabiedrībā starp aptuveni 108 tūkstošiem reģistrēto organizāciju⁴⁴⁹ nav izveidojušās spēcīgas

⁴⁴⁸ Somijas Finanšu ministrijas paziņojums: “An artificial intelligence-based chatbot was introduced in Hilma”, 13.08.2024. <https://vm.fi/-/hilmassa-otettiin-kayttoon-tekoalypohjainen-keskustelubotti>

⁴⁴⁹ Skaits minēts Somijas Tieslietu ministrijas izstrādātajā Somijas pilsoniskās sabiedrības organizāciju stratēģijā 2023.-2027.gadam, kas pieejama šeit: <https://julkaisut.valtioneuvosto.fi/bitstream/handle/10>

organizācijas, kuras darbotos ar jautājumiem, kas saistīti ar korupcijas mazināšanu. Uz to norāda arī zināmākās organizācijas, kas strādā šajā jomā – *Transparency International* Somijas nodaļas pārstāvis, minot, ka **korupcija nekad nav bijusi joma, kurā pilsoniskā sabiedrība būtu īpaši aktīva**⁴⁵⁰. Vienlaikus Somijas nevalstiskās organizācijas pārstāvis pauž viedokli, ka galvenais iemesls, kādēļ Somijā līdz šim nav izmantoti integritātes pakti nav tādēļ, ka tādi vispār nebūtu aktuāli, bet gan tādēļ, ka pilsoniskajai sabiedrībai nav nepieciešamās kapacitātes, lai aizstāvētu šāda instrumenta ieviešanu vai uzraudzītu publisko iepirkumu procesus, un pilsoniskās telpa kopumā pēdējos gados ir sarukusi.

Daudz būtiskāku lomu šajā ziņā spēlē pētnieciskie žurnālisti, vai atsevišķos gadījumos specifiskas nevaldības organizācijas, kas piemēram, strādā vides jomā, kurām ir dziļāka izpratne par notiekošajiem procesiem⁴⁵¹.

Piemēram, 2024. gadā pēc viena no Somijas medijiem publicētās informācijas, sabiedrības redzes lokā nonāca informācija par vairākiem pārkāpumiem iepirkumu procesā, ko bija atklājis Somijas veselības un labklājības institūts savā iekšējā auditā, vērtējot skolu veiktos iepirkumus⁴⁵². Ik palaikam Somijas medijos tiek izgaismoti arī citi korupcijas pārkāpumi, piemēram, krustugunīs pirms trīs gadiem nu jau atkārtoti bija nonākusi Somijas Valsts kontroles vadītāja par dienesta stāvokļa ļaunprātīgu izmantošanu, jo žurnālisti bija atklājuši, ka viņa bija iztērējusi aptuveni 5000 eiro par friziera un skaistumkopšanas pakalpojumiem no iestādes budžeta. Viņa par valsts naudu bija apmaksājusi friziera pakalpojumus, veloremontu, kā arī devusies ļoti dārgos komandējumos, pēc konstatētajiem pārkāpumiem parlaments nobalsoja par viņas atcelšanu no amata⁴⁵³.

024/165691/OM 2024 22 ML.pdf?sequence=1&isAllo
wed=y

⁴⁵⁰ Ilkka Penttinen Fouto, Transparency International Somijas nodaļas vadītāja rakstiskas atbildes uz ziņojuma autoru jautājumiem, 2024.gada 17.oktobris.

⁴⁵¹ Ilkka Penttinen, Transparency International Somijas nodaļas vadītāja rakstiskas atbildes uz ziņojuma autoru jautājumiem, 2024.gada 17.oktobris.

Citi instrumenti

Izpētes procesā un saziņā ar dažādu nozaru ekspertiem Somijā, kā arī nevaldības organizāciju pārstāvjiem nav izdevies identificēt kādus piemērus, kur Somijā tiktu izmantoti citi integritātes pakta līdzīgi instrumenti.

⁴⁵² Marjo Pirila, Paula Tiainen, “State school purchases piled up for one person – the director acknowledged the purchase decisions without question”, 8.11.2024. Somijas sabiedriskā medija portāls: <https://yle.fi/a/74-20123197>

⁴⁵³ Court fines former auditor general for abuse of office, Yle news (Somijas sabiedriskā medija portāls), 28.01.2022. <https://yle.fi/a/3-12292381>

LATVIJA –

pieredze integritātes
paktu piemērošanā

Latvijā integritātes pakts kā rīks uzraudzībai pirmo reizi noslēgts 2001. gada 23. janvārī.⁴⁵⁴ Tolaik integritātes pakta arī sauca par **apņemšanos par godprātīgu rīcību**, kad tika panākta vienošanās ar Latvijas Privatizācijas aģentūru (turpmāk – LPA) par “Sabiedrības par atklātību – Delna” līdzdalību VAS “Latvijas Kuģniecība” privatizācijas novērošanā, noslēdzot Godprātīgas rīcības memorandu.⁴⁵⁵ Tas paredzēja Delnas līdzdalību procesa novērošanā līdz tās pabeigšanai 2002. gadā⁴⁵⁶, pienākumu LPA sniegt organizācijai visu informāciju par nākošo VAS privatizācijas kārtu, nodrošinot iespēju Delnas ekspertiem tajās piedalīties un padarot pieejamu ar šo procesu saistīto dokumentāciju.⁴⁵⁷

Mērķis integritātes pakta īstenošanai bija nodrošināt maksimāli godprātīgu uzņēmuma pārdošanu, Delnai kalpot kā vidutājam starp valsts pārvaldi un sabiedrību, lai vairotu sabiedrības uzticību procesam, piesaistītu neatkarīgus ekspertus lēmumu pieņemšanas procesa profesionalitātes un atklātības paaugstināšanai, vienlaikus nodrošinot nepieciešamo konfidencialitāti. Tiesa, šis bija nestandarta gadījums, jo integritātes pakts tika izmantots politiska procesa novērošanā, nevis iepirkuma uzraudzībai.⁴⁵⁸ Kā norāda informācija par Delnas projektiem, uzraudzību sākotnēji finansējis Sorosa fonds - Latvija un noslēgumā Baltijas - Amerikas partnerattiecību fonds.⁴⁵⁹

Ar līdzīgu mērķi (Putnis, 2005) integritātes pakts tika slēgts 2005. gada 2. septembrī starp Delnu, Kultūras ministriju un valsts aģentūru “Jaunie Trīs brāļi” (turpmāk – J3B).⁴⁶⁰ Saskaņā ar šo paktu, Delna uzņēmās pienākumu integritātes pakta noteiktajā kārtībā, izmantojot piešķirtās uzraudzības tiesības, pārraudzīt trīs nacionāla līmeņa projektus – Latvijas Nacionālās bibliotēkas, Rīgas koncertzāles un Laikmetīgās mākslas muzeja būvniecību.⁴⁶¹ Kontekstam – J3B bija kultūras ministra pārraudzībā esoša valsts pārvaldes iestāde, kuras mērķis bija uzraudzīt minēto objektu būvniecību.⁴⁶²

Uzraudzība tika veikta vienīgi Latvijas Nacionālās bibliotēkas (turpmāk – LNB) būvniecības procesā, jo 2009. gadā Ministru kabinets pieņēma lēmumu pārtraukt Rīgas koncertzāles būvniecības projekta īstenošanu, bet Laikmetīgās mākslas muzeja būvniecība tika atlikta ar Ministru kabineta 2010. gada 2. maija rīkojumu Nr. 205 līdz 2014. gada 31. decembrim.⁴⁶³ Abi projekti netika pabeigti, no kuriem Laikmetīgās mākslas muzeja būvniecība atkārtoti tika virzīta “ABLV Bank” piederošajā zemes gabalā Skanstes apkaimē. To bija paredzēts pabeigt 2021. gada 18. novembrī, bet 2018. gada sākumā projekts tika atkārtoti apturēts pēc bankas sabrukuma.⁴⁶⁴ LNB gadījums bija arī pirmais integritātes pakts, kurā tika iesaistīti starptautiska mēroga būvuzraugi. Eksperti tika iesaistīti no

⁴⁵⁴ Voika, I. (2001). LR valdības iesaistīšanās VAS “Latvijas kuģniecība” privatizācijas procesa atklātības nodrošināšanā. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Vēstules 2001. gadā*. (7. - 8. lpp.) [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁵⁵ Kurpniece, D. (2001). Par DELNAS darbību korupcijas novēršanas veicināšanā. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Vēstules 2001. gadā*. (16. - 18. lpp.) [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁵⁶ Žurnāls “Ir”. (2010). *Publisko liecības par “Latvijas kuģniecības” privatizāciju*. IR. Izgūts no <https://ir.lv/2010/08/25/publisko-liecibas-par-latvijas-kugniecibas-privatizaciju/>

⁴⁵⁷ Kurpniece, D. (2002). Par VAS “Latvijas Kuģniecība” privatizācijas novērošanu. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Vēstules 2002. gadā*. (24. lpp.) [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁵⁸ Voika, I. (2001). Parlamentārās izmeklēšanas komisija “Latvijas Kuģniecības” un citu stratēģiski svarīgu objektu privatizācijas jautājumā. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Vēstules 2001. gadā*. (41. lpp.) [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁵⁹ Sabiedrība par atklātību – Delna. (2002). Izmaksas. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Pārskats*. (9. lpp.) [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁶⁰ Putnis, R. (2005). Pretkorupcijas deklarācija un par līdzdarbības līgumu. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Latvijas Nacionālā bibliotēka*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁶¹ Lazdāne, G. (2015). Integritātes pakta ieviešanas rokasgrāmata. Sabiedrība par atklātību – Delna. Piemēri: ES valstu integritātes pakta piemērošana. (16. - 17. lpp.). Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2016/10/IP_rokasgramata.pdf

⁴⁶² Valsts aģentūras “Jaunie Trīs brāļi” nolikums. (19.04.2005). Izgūts no <https://www.vestnesis.lv/ta/id/106088>

⁴⁶³ Likumi. (2010). *Par Latvijas Laikmetīgās mākslas muzeja būvniecības projektu*. Likumi.lv. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/208013-par-latvijas-laikmetigas-makslas-muzeja-buvniecibas-projektu>

⁴⁶⁴ LSM. (2018). «ABLV Bank» sabrukums pārvelk svītru Skanstes apkaimes projektam; Laikmetīgās mākslas muzejs - apturēts. Latvijas Sabiedriskais medijs. Izgūts no <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/ablv-bank-sabrukums-parvelk-svitru-skanstes-apkaimes->

organizācijas *Hill International*, lai veiktu būvprojekta, darba zīmējumu un būvniecības konkursa dokumentācijas izstrādi.⁴⁶⁵ ⁴⁶⁶ Delnas darbu līdzdarbības līguma ietvaros no 2005. līdz 2010. gadam atbalstīja ASV fonds "Partnership for Transparency Fund".⁴⁶⁷ No 2011. līdz 2014. gadam aktivitāti atbalstīja Atvērtās sabiedrības institūts (*Open Society Institute*).⁴⁶⁸ 2013. gada novembrī Delna sniedza Kultūras ministrijai kopsavilkuma ziņojumu par uzraudzību vairāku gadu garumā.⁴⁶⁹

Trešā integritātes pakta īstenošana sākās 2016. gadā, kad Delna sāka īstenot Eiropas Komisijas finansētu un *Transparency International* sekretariāta vadītu projektu "Integritātes pakts – ES fondu uzraudzība, otrā daļa".⁴⁷⁰ Tas bija turpinājuma projekts pirmajam, kas tika noslēgts 2015. gada martā ar sekretariātu un kura mērķis bija izstrādāt integritātes pakta ieviešanas rokasgrāmatu, kurā ietilptu arī apkopojums par Latvijas pieredzi ar integritātes paktiem.⁴⁷¹ No 2016. līdz 2020. gadam Delna piedalījās Skanstes tramvaja projekta uzraudzībā, izmantojot integritātes pakta pieeju un uzraugot trīs ar tramvaja izbūves ieceri saistītus iepirkumus – būvprojekta izstrādi, zemās grīdas tramvaju piegādi, Rīgas

tramvaju infrastruktūras pārbūvi,⁴⁷² sākotnēji prognozējot uzraudzības izpildi līdz 2019. gadam.⁴⁷³ 2016. gada beigās Delna pievērsa Iepirkumu uzraudzības biroja (IuB) uzmanību Rīgas satiksmes iepirkuma nepilnībām, kas negodīgi ierobežoja iespējamo pretendentu skaitu un kavēja konkurenci.⁴⁷⁴ Turklāt Delna pieprasīja veikt visus nepieciešamos novērtējumus iepirkuma procedūrai un regulējumā iekļautajām prasībām. 2017. gadā Delna saņēma IuB lēmumu, kurā tika prasīts Rīgas satiksmei pārtraukt Skanstes tramvaja līnijas būvniecības projekta iepirkuma procesu un uzsākt jaunu iepirkuma procedūru, ņemot vērā lēmumā norādīto informāciju.⁴⁷⁵ Iepirkumu uzraudzības birojs bija norādījis uz 17 punktiem, kas jāprecizē, tostarp nepieciešamību veikt apvienotu iepirkumu projektēšanai un uzraudzībai, kā arī prasību Rīgas satiksmei precizēt finansiāli izdevīgākā piedāvājuma novērtēšanas kritērijus un citus noteikumus.⁴⁷⁶ Šis iepirkumu kopums bija pirmais, kura uzraudzības īstenošanai Latvijā tika izmantots ES fondu finansējums⁴⁷⁷ un kurā iepirkumu uzraudzības iestāde, Latvijas gadījumā IuB, atkārtoti prasīja sākt iepirkuma procesu konstatēto nepilnību dēļ.⁴⁷⁸

projektam-laikmetīgas-maksas-muzejs-
apturets.a269556/

⁴⁶⁵ Magone, Z. & Ghali, R. S. (2008). Līgums starp Hill International un Kultūras ministriju par uzraudzību un konsultēšanu. *Latvijas Nacionālā bibliotēka*.

[Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁶⁶ Sabiedrība par atklātību – Delna. (2010). Biedrības "Sabiedrība par atklātību – Delna" ziņojums par līdzdarbības līguma ar Kultūras ministriju izpildi 2010. gada janvārī - aprīlī. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Ievads*. (1. - 5. lpp.). [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁶⁷ Mikelsons, L. (2008). *Grant Agreement Between The Partnership for Transparency Fund And Transparency International Latvia (Delna)*. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Latvijas Nacionālā bibliotēka*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁶⁸ Delna. (2011). Līdzdarbības līgums (Integrity Pact). Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no <https://delna.lv/lv/darbibas-jomas/lidzdarbibas-ligums-integrity-pact/>

⁴⁶⁹ Delna. (2013). *Latvijas Republikas Kultūras ministrijai: Kopsavilkuma ziņojums par līdzdarbības līguma ar Kultūras ministriju izpildi*. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Latvijas Nacionālā bibliotēka*.

[Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁷⁰ Jankovs, G. (2016). Grant Application Form: Integrity Pacts - Civil Control Mechanisms for safeguarding EU

funds, Phase 2. Sabiedrība par atklātību – Delna.

Projekti. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁷¹ Jankovs, G. & Lazdāne, G. (2015). Grant Application Form: Integrity Pacts - Civil Control Mechanisms for safeguarding EU funds, Phase 1. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Projekti*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁷² Delna. (2016). Projekts "Integritātes pakts - Eiropas Savienības fondu uzraudzība. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no

<https://delna.lv/lv/2016/01/01/projekts-integritates-pakts-eiropas-savienibas-fondu-uzraudziba/>

⁴⁷³ Volberts, J. (2016). *Līgums par projekta īstenošanas uzraudzību*. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2016/12/RS_Delna_ligums_25.11.pdf

⁴⁷⁴ Veide, J. (2016). Iesniegums. Sabiedrība par atklātību – Delna. *Projekti*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁷⁵ Gaile, D. (2017). *Atzinums*. Iepirkumu uzraudzības birojs. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2017/01/Starpatzinums_RS_2016_34_KF_2-kopija.pdf

⁴⁷⁶ Turpat.

⁴⁷⁷ Delna. (2016). Projekts "Integritātes pakts - Eiropas Savienības fondu uzraudzība".

⁴⁷⁸ Delna. (2018). Uzraudzības gaita pirmajam Rīgas Satiksmes noslēgtajam iepirkumam. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no

Laika posms sākot no 2020. līdz 2024. gadam iezīmējies ar augstāku uzraudzīto iepirkumu skaitu. 2022. gada 24. augustā Delna noslēdza līgumu ar Rīgas pašvaldības aģentūru "Rīgas pieminēkļu aģentūra" (RPA) par pieminēkļa "Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no vācu fašistiskajiem iebrucējiem" demontāžas procesa uzraudzību, ievērojot integritātes pakta noteikumus un principus.⁴⁷⁹ RPA ir atbildīga par Rīgā esošo pieminēkļu uzturēšanu un saglabāšanu.⁴⁸⁰ Līdzīgi kā iepriekšējos uzraudzības procesos, Delnas mērķis bija nodrošināt, ka dokumentācija un atlases process norisinājās saskaņā ar spēkā esošajiem normatīvajiem aktiem, tāpēc tika veikta normatīvo aktu analīze, konsultācijas ar kompetentajām institūcijām un intervijas ar pieciem būvuzņēmumu pārstāvjiem, kas piedalījās cenu aptaujā.⁴⁸¹ Lai gan tika konstatētas nelielas iespējas uzlabot darbu organizāciju un laika plānošanu, Delna novērtēja RPA un Rīgas domes darba grupas darbu demontāžas procesā kā godprātīgu. Turklāt Delna uzskatīja, ka Rīgas pašvaldības komunikācija ar sabiedrību par demontāžas procesu bija sekmīga, un tā ieteica turpināt informēt sabiedrību par procesa gaitu arī nākamajos darbu posmos.⁴⁸² Lai gan kapacitāte ekspertīzes sniegšanā un sabiedrības informēšanā ir ierobežota, iepirkumu uzraugot integritātes pakta pieejā bez atlīdzības⁴⁸³, process īpaši izceļams ar palīginstrumentu izmantošanu integritātes pakta īstenošanā, proti, iedzīvotāju anketēšanu par labiekārtošanas, izmaksu un citiem svarīgiem jautājumiem, lai pašvaldība spētu labāk skaidrot iedzīvotājiem iepirkuma procesu, sniegtot atbildes.⁴⁸⁴

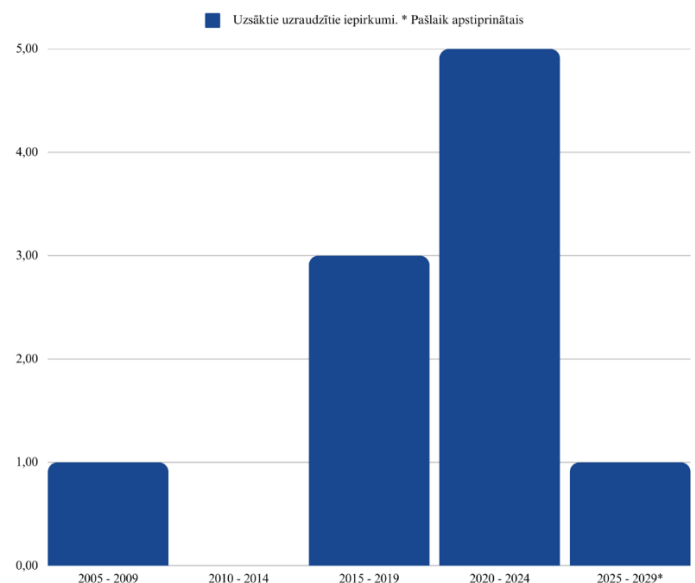
<https://delna.lv/lv/2018/07/03/sarunu-proceduras-par-buvprojekta-izstradi-jaunas-tramvaju-infrastrukturas-posma-izbuvei-un-esosas-tramvaju-linijas-parbuvei-gaita/>

⁴⁷⁹ Tauriņa, I. (2022). *Līgums Nr. 2022-08-24 Par projekta īstenošanas uzraudzību*. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2022/10/LIGUMS_IP-DELNA-RPA_24082022.pdf

⁴⁸⁰ Rīgas Pieminēkļu Aģentūra. *Rīgas pašvaldības aģentūru „Rīgas pieminēkļu aģentūra” (turpmāk – Aģentūra)*. Izgūts no <https://www.rigaspieminekli.lv/?lapa=parmums-vispariga-informacija-par-mums>

⁴⁸¹ Delna. (2022). Delna analizē Uzvaras parka pieminēkļa demontāžas būvnieka atlasī. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no

Anketēšana ir viens no vairākiem palīginstrumentiem, ko integritātes pakta īstenošanā var izmantot kā atbalsta mehānismu, neskaitot publiskās konsultācijas, sociālo auditu un/vai citus klātienē/tiešsaistes platformu rīkus (Farag, 2018; Prateepornnarong, 2021; Verma, 2010; Meschini, Pattini, Andreis & Scomparin, 2023).

1.attēls Latvijā uzraudzītie iepirkumi, izmantojot integritātes pakta

<https://delna.lv/lv/2022/10/05/delna-analize-uzvaras-parka-pieminekla-demontazas-buvnieka-atlasi/>

⁴⁸² Delna. (2022). *Delnas starpziņojums par Uzvaras parka pieminēkļa Padomju armijas karavīriem demontāžas procesa organizēšanu – būvnieka atlase*. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2022/10/DELNA-Starpziņojums_Pieminekli_05102022.pdf

⁴⁸³ Basel Institute Of Governance. (2015). *Learning Review: Transparency International's Integrity Pacts for Public Procurement*. Basel Institute Of Governance. *IP Costs*. (26. - 27. lpp.). Izgūts no https://baselgovernance.org/sites/default/files/2019-01/2015_IntegrityPacts_LearningReview_EN.pdf

⁴⁸⁴ Rīgas dome. (2022). *Uzvaras parka projekts*. Rīgas dome. Izgūts no https://www.riga.lv/lv/jaunums/uzvaras-parka-projekts?utm_source=https%3A%2F%2Fdelna.lv%2F

Lai iesaistītu plašāku nevalstisko organizāciju loku iepirkumu uzraudzībā un izvairītos no monopola situācijas valstī attiecībā uz integritātes pakta pielietošanas prasmēm, 2023. gada jūnijā Delna uzsāka projektu "Integritātes pakti – sabiedrības iesaiste publiskā finansējuma izlietojuma uzraudzībā", kura mērķis ir sekmēt Latvijas nevalstisko organizāciju spējas uzraudzīt publiskā finansējuma izlietojumu, izmantojot integritātes pakthus.⁴⁸⁵ Tāpat projekta mērķis bija apmācīt partnerus izmantot arī citus uzraudzības mehānismus⁴⁸⁶, izprast ieguvumus no integritātes paktiem visām iesaistītajām pusēm⁴⁸⁷ un veicināt ātru spriestspēju par iespējamām nepilnībām iepirkumu organizēšanas procesā.⁴⁸⁸ Projekta partneri ir reģionālās nevalstiskās organizācijas – Ogres novada pilsoniskās sadarbības un attīstības biedrība (ONPSAB), biedrība "Radi Vidi Pats" (RVP) un nodibinājums "Liepājas Novada fonds" (LNF).⁴⁸⁹ ONPSAB gadījumā uzraudzīts iepirkums "Par atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanu Ķekavas novada administratīvajā teritorijā"⁴⁹⁰, savukārt RVP un LNF gadījumā ar projektu "Gaisa piesārņojuma samazināšanas pasākumu īstenošana, izveidojot Liepājas Ziemeļu priekšpilsētas (Laumas apkaimes) publiskās ārtelpas zaļo infrastruktūru" saistītie iepirkumi par priekšizpēti, būvniecības dokumentācijas izstrādi

un infrastruktūras izbūvi.⁴⁹¹ Projekts ir aktīvs līdz 2025. gada novembrim, Liepājas gadījumā viena iepirkuma uzraudzība vēl nav uzsākta, iepriekšējā attēlā paredzot tā uzsākšanu 2025. – 2029. gada periodā. Svarīgi uzsvērt, ka šis projekts uzskatāms par otro reizi, kad integritātes pakti Latvijā tiek ieviesti ar ES fondu naudu un par **pirmo reizi**, kad tie tiek īstenoti ārpus Rīgas pašvaldības.⁴⁹² Turklāt projekta ietvaros plānots izstrādāt rokasgrāmatu par sabiedrības interešu uzraudzību, kas palīdzēs izprast procesu par to, kādi normatīvie akti ir saistoši integritātes paktiem, kā apmācīt organizāciju IP īstenošanā, ko ir svarīgi ņemt vērā, izvēloties pašvaldību, kurā organizēs integritātes pakta un ar to saistīto iepirkumu.⁴⁹³

2024. gada jūnijā Delna panāca vienošanos ar Rīgas valstspilsētas pašvaldību par sadarbību, lai uzraudzītu iepirkuma "Transporta būvju ikdienas uzturēšana no 2024. gada līdz 2029. gadam, Rīgā" norisi. Delna un pašvaldība noslēdza integritātes pakta⁴⁹⁴, darbu veicot bez atlīdzības (pro bono) un iesaistoties uzraudzībā novēloti jeb sākot no konkursa posma,⁴⁹⁵ tāpēc šī pieredze vērtējama kritiski, jo, kā apstiprina arī Bāzeles Pārvaldības institūta ziņojums⁴⁹⁶, Bulgārijas juristes un ekspertes publisko iepirkumu jautājumos Irēnas Georgijevas grāmata par integritātes paktiem⁴⁹⁷,

⁴⁸⁵ Delna. (2023). *Integritātes pakti – sabiedrības iesaiste publiskā finansējuma izlietojuma uzraudzībā*. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no <https://delna.lv/lv/2023/11/21/integritates-pakti-sabiedribas-iesaiste-publiska-finansejuma-izlietojuma-uzraudziba/>

⁴⁸⁶ Delna. (2023). Ziņojums: pilsoniskās uzraudzības veidi: salīdzinājums ar integritātes pakta pieeju.. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2023/12/DELNA_ZINOJUMS_PILSONISKASUZRAUDZIBASVEIDI.pdf

⁴⁸⁷ Delna. (2024). Integritātes pakti - izdevīgs ieguldījums publisko iepirkumu atklātības celšanā.. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no <https://delna.lv/lv/2024/02/26/integritates-pakti-izdevigs-ieguldijums-publisko-iepirkumu-atklatibas-celsana/>

⁴⁸⁸ Delna. (2024). Kas jāņem vērā, uzraugot publiskā iepirkuma sagatavošanas procesu? Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no <https://delna.lv/lv/2024/04/02/kas-janem-vera-uzraugot-publiska-iepirkuma-sagatavosanas-procesu/>

⁴⁸⁹ Turpat.

⁴⁹⁰ Ogres novada pilsoniskās sadarbības un attīstības biedrība. (2024). *Starpziņojums par vienošanos par uzraudzību*. ONPSAB. Izgūts no

<https://www.obiedriba.lv/aktuali/params/post/4572527/starpzinojums-par-vienosanos-par-uzraudzibu>

⁴⁹¹ Radi Vidi Pats. (2024). *Liepājas domes balsojums par iepirkumu un līguma slēgšanu*. RVP. Izgūts no <https://www.radividipats.lv/blogs/game-jauumi/Integritates.pakts>

⁴⁹² Delna. (2023). *Integritātes pakti – sabiedrības iesaiste publiskā finansējuma izlietojuma uzraudzībā*.

⁴⁹³ Tauriņa, I. (2022). *Projekta plāns un pieteikums*. Sabiedrība par atklātību – Delna. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁴⁹⁴ Tauriņa, I. (2024). *Līgums par projekta īstenošanas uzraudzību*. Sabiedrība par atklātību – Delna. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

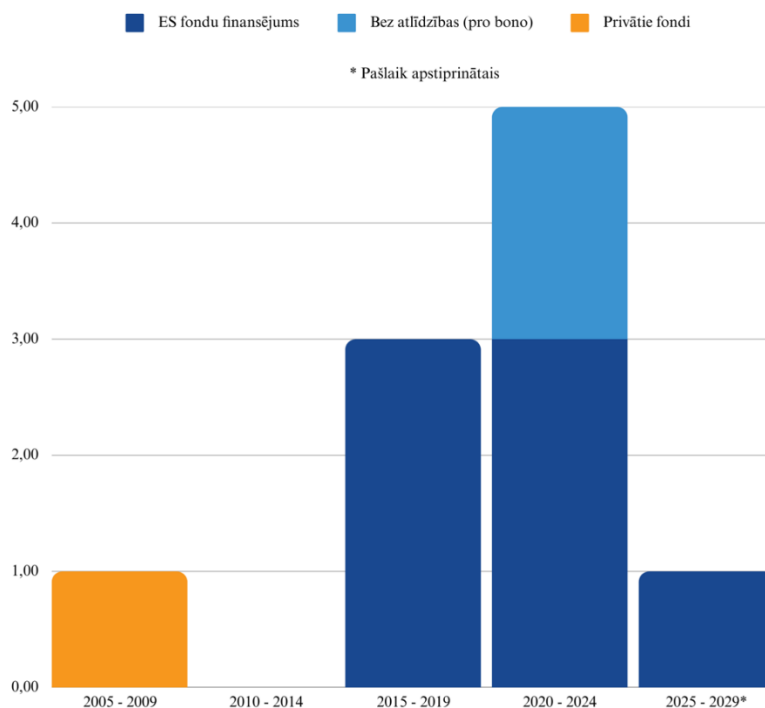
⁴⁹⁵ Delna. (2024). Delna uzraudzīs iepirkumu - kurš turpmākos piecus gadus uzturēs Rīgas ielas un tiltus.. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no <https://delna.lv/lv/2024/06/11/delna-uzraudzis-iepirkumu-kurs-turpmakos-piecus-gadus-uztures-rigas-ielas-un-tiltus/>

⁴⁹⁶ Basel Institute Of Governance. (2015). *Learning Review: Transparency International's Integrity Pacts for Public Procurement*. Basel Institute Of Governance. *IP Costs*. (26. - 27. lpp.).

⁴⁹⁷ Georgieva, I. (2017). *Using Transparency Against Corruption in Public Procurement: A Comparative Analysis of the Transparency Rules and their Failure to*

tiesīzbzinātņu speciālista Pola Kreiga grāmata par ES administratīvajām tiesībām⁴⁹⁸, iepirkumos ar augstu līguma summu jābūt arī pietiekamam

finansējumam, lai nodrošinātu kapacitāti iepirkuma dokumentācijas izskatīšanai, ekspertīzes sniegšanai un komunikācijai ar sabiedrību.

2. att. Finansējums Latvijā uzraudzītajiem iepirkumiem un procesiem, izmantojot integritātes paktus

Apskatot datus un neskaitot atsevišķu projektu līdzfinansējumus, ES fondi pārlicinoši dominē integritātes pakta finansēšanā Latvijā, kaut gan, balstoties starptautiskajā pieredzē, tos var finansēti arī valsts/pašvaldības, starptautiskās organizācijas, privātais sektors, piemēram, uzņēmums.⁴⁹⁹ Tāpat secināms, ka Latvijā līdz šim tikuši īstenoti vismaz 9 integritātes pakti iepirkumos un viens, sākot ar 2025. gada janvāri, ir apstiprināts, ka tiks īstenots.⁵⁰⁰

Nākamajā tabulā sniegts apkopojums par uzraudzītajiem iepirkumiem un procesiem Latvijā, izmantojot integritātes pakta.

Combat Corruption. No Irena, G. *The Integrity Pact as a Tool to Optimise Transparency and Curb Corruption*. (182. - 184. lpp.). New York: Springer.

⁴⁹⁸ Craig, P. (2018). *EU Administrative Law: Third Edition*. No Paul, C. *Soft Law and Reform*. (108. - 109. lpp.). Oxford: Oxford University Press.

⁴⁹⁹ Aceves, R. G. (2022). *Integrity pacts in the eu: suitability, set up and implementation a practical guide*

to civic monitoring of public contracting projects. Transparency International. *How to fund the monitoring mechanism*. (41. lpp.). Izgūts no https://images.transparencycdn.org/images/IP-IN_THE-EU_publication_EN.pdf

6 Tabula Apkopojums par uzraudzītajiem iepirkumiem un procesiem Latvijā, izmantojot integritātes paktu

Kārtas nr.	Nosaukums	Integritātes pakta īstenošanas laika posms	Iepirkuma klasifikācija (CPV) ⁵⁰¹	Uzraugošā organizācija	Finansējuma avots	Integritātes pakta izmaksas	Projekta summa
1.	"Par Latvijas Nacionālās bibliotēkas būvniecības līgumu"	(2005 – 2014)	Būvniecība un būvdarbi	Delna	ASV fonds "Partnership for Transparency Fund" (PTF) un Atvērtās sabiedrības institūts (Open Society Institute)	36 730 USD no PTF; ⁵⁰² 140 000 ASV dolāru no Atvērtās sabiedrības institūta. ⁵⁰³ Kopā 176 730 ASV dolāru.	140,81 miljoni latu ⁵⁰⁴ (2010. gada rādītāji); ⁵⁰⁵ 268,46 miljoni eiro (2014. gada rādītāji) ⁵⁰⁶
2.	Skanstes tramvaja projekta iepirkums "Par būvprojekta izstrādi"	(2016 – 2018)	Pakalpojumi	Delna	ES fondu finansējums	356 731 eiro ⁵⁰⁷	2,48 miljoni eiro ⁵⁰⁸
3.	Skanstes tramvaja projekta iepirkums "Rīgas tramvaju infrastruktūras pārbūve"	(2018 – 2020)	Būvniecība un būvdarbi	Delna	ES fondu finansējums		51,8 miljoni eiro ⁵⁰⁹
4.	Skanstes tramvaja projekta iepirkums "Par zemās grīdas tramvaju iepirkumu"	(2018 – 2020)	Preces ⁵¹⁰	Delna	ES fondu finansējums		42 miljoni eiro ⁵¹¹

⁵⁰¹ Iepirkumu uzraudzības birojs. CPV klasifikators. Izgūts no <https://info.iub.gov.lv/lv/cpv> & Latvijas Atvērto datu portāls. CPV klasifikators. Izgūts no <https://data.gov.lv/dati/eng/dataset/cpv-nomenklaturas-klasifikators/resource/13c6d62e-d555-4072-a63f-7baa6be2988f>

⁵⁰² Mikelsone, L. (2008). *Grant Agreement Between The Partnership for Transparency Fund And Transparency International Latvia (Delna)*. Aptuveni 35 239,13 eiro.

⁵⁰³ 01.11.2024. notika diskusija ar uzraugiem Nr.3 un Nr.4 Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁰⁴ Aptuveni 199,95 miljoni eiro.

⁵⁰⁵ Petermanis, K. (2010). *Biedrības "Sabiedrība par atklātību - Delna" ziņojums par līdzdarības līguma ar Kultūras ministriju izpildi 2010. gada janvārī - aprīlī*. Delna. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁵⁰⁶ Latvijas Sabiedriskais medijs. (2014). *Grafiks: Gaismas pils izmaksas vairāk nekā desmit gados - 268 miljoni eiro*. LSM. Izgūts no <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/grafiks-gaismas-pils-izmaksas-vairak-neka-desmit-gados-268-miljoni-eiro.a88285/>

⁵⁰⁷ Transparency International & Jankovs, G. (2015). *Grant Agreement Between Transparency International Secretariat and Sabiedrība par atklātību "Delna"*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁵⁰⁸ Latvijas Sabiedriskais medijs. (2018). *Skanstes tramvaja būvprojektu par 2,48 miljoniem eiro izstrādās «BRD projekts»*. LSM. Izgūts no <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/skanstes-tramvaja-buvprojektu-par-248-miljoniem-eiro-izstradas-brd-projekts.a283698/>

⁵⁰⁹ Greco, A. (2021). *Integritātes pakti ES. Pilsoniskās kontroles mehānismi ES līdzekļu aizsardzībai: Rīgas tramvaju infrastruktūras attīstība*. Delna. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2022/02/IP-LV_Public-Report_FINAL_LV-tulkojums.pdf

⁵¹⁰ Ar precēm šajā gadījumā apzīmētas transporta iekārtas un palīgiekārtas transportēšanai.

⁵¹¹ Greco, A. (2021). *Integritātes pakti ES. Pilsoniskās kontroles mehānismi ES līdzekļu aizsardzībai: Rīgas tramvaju infrastruktūras attīstība*.

Kārtas nr.	Nosaukums	Integritātes pakta īstenošanas laika posms	Iepirkuma klasifikācija (CPV) ⁵⁰¹	Uzraugošā organizācija	Finansējuma avots	Integritātes pakta izmaksas	Projekta summa
5.	"Piemineklis Padomju armijas karavīriem – Padomju Latvijas un Rīgas atbrīvotājiem no vācu fašistiskajiem iebrucējiem" demontāža	(2022)	Būvniecība un būvdarbi	Delna	Bez atlīdzības (pro bono)	pro bono	Aptuveni 2 miljoni eiro ⁵¹²
6.	"Gaisa piesārņojuma samazināšanas pasākumu īstenošana, izveidojot Liepājas Ziemeļu priekšpilsētas (Laumas apkaimes) publiskās ārtelpas zaļo infrastruktūru" - pētījums	(2023 – 2024)	Pakalpojumi	Delna, biedrība "Radi Vidi Pats", nodibinājums "Liepājas Novada fonds"	ES fondu finansējums	189 359 eiro ⁵¹³	Aptuveni 1,5 miljoni eiro ⁵¹⁴
7.	"Par atkritumu apsaimniekošanas pakalpojuma sniegšanu Ķekavas novada administratīvajā teritorijā"	(2023 – 2025)	Pakalpojumi	Delna, Ogres novada pilsoniskās sadarbības un attīstības biedrība	ES fondu finansējums		11 miljoni eiro ⁵¹⁵
8.	"Gaisa piesārņojuma samazināšanas pasākumu īstenošana, izveidojot Liepājas Ziemeļu priekšpilsētas (Laumas apkaimes) publiskās ārtelpas zaļo infrastruktūru" - būvniecības dokumentācijas izstrāde	(2024 – 2025)	Pakalpojumi	Delna, biedrība "Radi Vidi Pats", nodibinājums "Liepājas Novada fonds"	ES fondu finansējums		vēl nav zināms
9.	"Gaisa piesārņojuma samazināšanas pasākumu īstenošana, izveidojot Liepājas Ziemeļu priekšpilsētas (Laumas apkaimes) publiskās ārtelpas zaļo infrastruktūru" - infrastruktūras izbūve	(2025 – 2027) ⁵¹⁶	Būvniecība un būvdarbi	Delna, biedrība "Radi Vidi Pats", nodibinājums "Liepājas Novada fonds"	ES fondu finansējums		vēl nav zināms
10.	"Transporta būvju ikdienas uzturēšana no 2024. gada līdz 2029. gadam, Rīgā"	(2024)	Pakalpojumi	Delna	Bez atlīdzības (pro bono)	pro bono	210 miljoni eiro ⁵¹⁷

⁵¹² Suhoveckis, G. (2022). *Okupācijas pieminekļa nojaukšana Pārdaugavā izmaksās divus miljonus eiro*. [Videofails]. Izgūts no <https://zinas.tv3.lv/latvija/sabiedriba/okupacijas-pieminekla-nojauksana-pardaugava-izmaksas-divus-miljonus-eiro/>

⁵¹³ Tauriņa. I. (2023). *Līgums projektam "Integritātes pakts - sabiedrības iesaiste publiskā finansējuma izlietojuma uzraudzībā"*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁵¹⁴ Radi Vidi Pats. (2024). *Starpziņojums par iepirkuma procedūras izpēti Liepājā*. Radi Vidi Pats. Izgūts no <https://www.ravidipats.lv/blogs/integritates-pakts-kategorija/integritates-pakts-starpzinojums>

⁵¹⁵ Ķekavas novada pašvaldība. (2024). *ĶNP 2024/60 Iepirkuma pamatdati*. Izgūts no <https://www.eis.gov.lv/EKEIS/Supplier/Procurement/126670>

⁵¹⁶ *Pašlaik apstiprinātais*.

⁵¹⁷ Elektronisko iepirkumu sistēma. (2024). *Procurement basic data CAIP 2024/04*. EIS. Izgūts no <https://www.eis.gov.lv/EKEIS/Supplier/Procurement/115352>

Svarīgi apkopoto informāciju par uzraudzītajiem projektiem Latvijā papildināt ar to, kas **uzskatāms par vieglu un kas uzskatāms par sarežģīti uzraugamu procesu**. Par sarežģīti uzraugamu iepirkumu var tikt uzskatīts projekts, kurš ir ilgāks par diviem gadiem un kurš sastāv no vairākiem iepirkumiem, piemēram, Skanstes tramvaja projekts. Kā norāda *Transparency International*

2016. gada rokasgrāmata, šādos projektos parādās lielāks risks, ka pasūtītājs ignorēs uzrauga izteiktos korupcijas riskus iepirkuma sarežģītā procesa dēļ.⁵¹⁸ Savukārt par vieglu uzskatāms tāds projekts, kurš sastāv no viena iepirkuma un kura ilgums nepārsniedz divus gadus.⁵¹⁹ Sarežģījumi var arī tikt potenciāli saistīti ar projekta summu.

Iespēju izvērtējums adaptēt integritātes paktu Latvijas apstākļiem

Galvenie izaicinājumi, adaptējot integritātes paktu Latvijas apstākļiem, saistīti ar stabila un pietiekama finansējuma nodrošināšanu, budžeta plānošanu un pasūtītāju motivācijas trūkumu iesaistīties šajā procesā.

Pietiekama finansējuma apstākļos Latvijā var kvalitatīvi īstenot integritātes paktus, nodrošinot gan veiksmīgu sabiedrības informēšanu un interešu pārstāvību, gan ekspertīzes sniegšanu, taču ne katrā uzraudzībā tas ir iespējams, atsevišķos gadījumos to īstenojot bez atlīdzības. Kā norāda ES Kohēzijas politikas programmas vadlīnijas 2021. – 2027. gadam, vidējās integritātes pakta izmaksas lielajos projektos uz pieciem gadiem ir 325 000 eiro, viena gada izmaksas par integritātes paktu 65 000 eiro.⁵²⁰ Piemēram, mazajos projektos, kuru vērtība ir no 1 līdz 4 miljoniem eiro, integritātes pakta izmaksas veido 15–20% no projekta vērtības, vidēja apmēra projektos, kuru vērtība ir no 12 līdz 15 miljoniem eiro, tās veido 2–3%, savukārt lielajos projektos,

izmaksas ir 0,2–0,3% no projekta vērtības. Programmā integritātes pakti tiek iezīmēti kā prioritāte un tiek akcentēta nepieciešamība paplašināt to pielietojumu valstī kopumā.⁵²¹

Kā vēl viena problēma Latvijas kontekstā jāmin pasūtītāju gribas trūkums īstenot integritātes paktus. Piemēram, 2024. gadā Ogres novada pašvaldība neīstenoja integritātes pakta galvenokārt pašvaldības neieinteresētības un konstruktīvas sadarbības trūkuma dēļ.⁵²² Lai gan jau projekta izstrādes posmā pašvaldība tika informēta par iniciatīvu un aicināta uz dialogu, pēc sākotnēji saņemtā solījuma izvērtēt sadarbības iespējas, tālāka komunikācija no pašvaldības puses nenotika.⁵²³ Tikšanās ar domes priekšsēdētāju neliecināja par pašvaldības interesi izprast projekta būtību vai apsvērt iesaisti, un biedrības vēlākie oficiālie pieprasījumi sniegt atbildi par lēmumu palika bez atbildes vairākus mēnešus. Pamatojoties uz šo situāciju, biedrība secināja, ka pašvaldība neuzskata par lietderīgu iesaistīties projektā vai veidot sadarbību ar nevalstiskajām organizācijām un sabiedrību pārvaldības caurspīdīguma jautājumos.⁵²⁴

⁵¹⁸ Transparency International. (2016). Integrity Pacts: A How-To Guide from Practitioners. Transparency International. When and How Might I Withdraw from the Integrity Pact? (52. - 54. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁵¹⁹ 28.10.2024. notika intervija ar pasūtītāju Nr.2. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵²⁰ Greco, A. (2024). *Integrity Pacts in Cohesion Policy 2021-2027: Session 1 – Integrity Pact Initiation*. [PowerPoint prezentācija]. Izgūts no https://ec.europa.eu/regional_policy/sources/policy/h

[ow/improving-investment/training/2024/1.2_Step_1_-_IP_Initiation.pdf](https://www.obiedriba.lv/ow/improving-investment/training/2024/1.2_Step_1_-_IP_Initiation.pdf)

⁵²¹ Turpat.

⁵²² Ogres novada pilsoniskās sadarbības un attīstības biedrība. (2024). *Starptīņojums par vienošanos par uzraudzību*. ONPSAB. Izgūts no <https://www.obiedriba.lv/aktuali/params/post/4572527/starptinojums-par-vienosanos-par-uzraudzibu>

⁵²³ Turpat.

⁵²⁴ Ogres novada pilsoniskās sadarbības un attīstības biedrība. (2024). *Starptīņojums par vienošanos par uzraudzību*. ONPSAB. Izgūts no <https://www.obiedriba.lv/aktuali/params/post/4572527/starptinojums-par-vienosanos-par-uzraudzibu>

Latvijā ir bijusi gan pašvaldību, gan valsts līmeņa integritātes pakta ieviešana projektos un iepirkumos, kuros Delna sniegusi neatkarīgu ekspertīzi un organizējusi sabiedrības iesaisti un interešu aizstāvību, kas ir arī uzraudzības pamatmērķi.⁵²⁵ Izvērtējot ziņojumus, secināms, ka LNB un Skanstes tramvaja uzraudzības projekti izcēlušies ar lielāku budžetu daļu, kas atvēlēta ārējiem ekspertiem, proti, sniedzoties 20-25% robežās no kopējā integritātes pakta budžeta.⁵²⁶ Ārējo ekspertu ilglaicīga iesaiste, tostarp komisiju darbā, palīdzējusi sniegt izvērstāku analīzi par LNB projekta sadārdzināšanās iemesliem.⁵²⁷ Savukārt Skanstes tramvaja projektā tika atkārtoti izsludināts iepirkums saistībā ar nepamatoti augstām prasībām iepirkuma dokumentācijai.⁵²⁸ Lai gan ekspertīze nosacīti palīdzēja novērst turpmāku sadārdzināšanos un novērsa negodīgu konkurenci, abos procesos uzraugi nepietiekami uzklausa sabiedrības intereses un process tika politizēts, kas Latvijas situācijā ir viens no visbiežākajiem riskiem un kas

radīja negatīvu tēlu arī uzraugam,^{529 530 531} tāpēc secināms, ka arī komunikācijai projekta budžetos ir jāatvēl pietiekama summa. Kā veiksmīgu piemēru komunikācijai ar sabiedrību var minēt 2023. gadā uzsākto integritātes pilotprojektu Liepājā un Ķekavā, kur komunikācijas speciālistiem, informatīviem pasākumiem, konferencēm, sociālo tīklu reklāmām atvēlēti ap 20-25% no visa budžeta. Tas radījis iespēju Latvijas apstākļos regulārāk īstenot informatīvus pasākumus ar iedzīvotājiem par iepirkumu, veidot aptaujas⁵³², lai pilnvērtīgi spētu pārstāvēt sabiedrības viedokli uzraudzībā. Lai gan projektā pozitīvi vērtējams līdzšinējais darbs komunikācijā un sabiedrības interešu pārstāvībā, ārējiem ekspertiem atvēlēti tikai 6% budžeta, kas ierobežo spējas iesaistīt ārējus ekspertus ar specifiskām zināšanām, lai pilnvērtīgāk sniegtu neatkarīgu ekspertīzi.⁵³³ Svarīgi ir nodrošināt pilnvērtīgu budžetu gan ekspertīzei, gan komunikācijai, gan projekta koordinācijai.

iba.lv/aktuali/params/post/4572527/starpzinojums-par-vienosanos-par-uzraudzibu

⁵²⁵ Aceves, R. G. (2022). Integrity Pacts in the EU: Suitability, Set-Up and Implementation – A Practical Guide to Civic Monitoring of Public Contracting Projects. Transparency International. *What are the EU principles of procurement?* (11. lpp.). Izgūts no https://images.transparencycdn.org/images/IP-IN_THE-EU_publication_EN.pdf

⁵²⁶ Transparency International & Jankovs, G. (2015). *Grant Agreement Between Transparency International Secretariat and Sabiedrība par atklātību "Delna"*.

⁵²⁷ Petermanis, K. (2010). *Ziņojums par Latvijas Nacionālās bibliotēkas uzraudzību*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁵²⁸ Delna. (2019). Pārtraukti Skanstes tramvaja projekta iepirkumi. Delna. Izgūts no <https://delna.lv/announcement/partraukti-skanstes-tramvaja-projekta-iepirkumi/>

⁵²⁹ TVNET. (2016). *Ap 100 cilvēku Lielajos kapos protestē pret Skanstes tramvaja projektu*. Leta. Izgūts no

<https://www.tvnet.lv/4623361/ap-100-cilveku-lielajos-kapos-proteste-pret-skanstes-tramvaja-projektu>

⁵³⁰ Gabre. A. (2008). *«Jaunie Trīs brāļi»: kultūras gaismas nesēji vai naudas tērētāji?* Apollo. Izgūts no <https://www.apollo.lv/5345592/jaunie-tris-brali-kulturas-gaismas-neseji-vai-naudas-teretaji>

⁵³¹ Latvijas Sabiedriskais medijs. (2012). *Pieaug saspīlējums Latvijas Nacionālās bibliotēkas būvnieka un uzrauga starpā*. LSM. Izgūts no <https://www.lsm.lv/raksts/kultura/maksa/pieaug-saspilejums-latvijas-nacionalas-bibliotekas-buvnieka-un-uzrauga-starpa.a32392/>

⁵³² Radi Vidi Pats. (2024). *Atskats uz 12. septembra pasākumu "Kā zaļās zonas projekts ietekmēs Laumas apkaimes attīstību?"* RVP. Izgūts no <https://www.radividipats.lv/blogs/game-jaunumi/Lauma%20zalais%20projekts>

⁵³³ Delna. (2023). *SIF IP Budžets*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

Normatīvo dokumentu analīze Latvijā, kas ietekmē integritātes paktu ieviešanu

Integritātes pakti piedāvā būtisku sabiedrības iesaistes iespēju publiskā finansējuma pārraudzībā, taču to veiksmīgai īstenošanai nepieciešamas zināšanas par iepirkumu procesiem. Nozīmīgākie normatīvie akti Latvijā attiecībā uz integritātes paktu īstenošanu:

- i. Publisko iepirkumu likums (PIL);⁵³⁴
- ii. Noteikumi par publisko iepirkumu līgumcenu robežvērtībām;⁵³⁵
- iii. Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums;⁵³⁶
- iv. Iepirkuma procedūru un metu konkursu norises kārtība (izdoti saskaņā ar Publisko iepirkumu likuma 8. panta otro un trešo daļu, 49. panta ceturto daļu un 57. pantu);⁵³⁷
- v. Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā.⁵³⁸

Pirms iepirkuma uzsākšanas svarīgi veikt rūpīgu sagatavošanās procesu, kas ietver iepirkuma komisijas izveidi, interešu konflikta risku apzināšanu un novēršanu, tirgus izpēti un nepieciešamo dokumentu sagatavošanu. Šāds strukturēts process nodrošina, ka iepirkums tiek veikts caurskatāmi un efektīvi.⁵³⁹

Likums nosaka arī iepirkuma komisijas izveides un darbības pamatprincipus, lai nodrošinātu procesu caurskatāmību un objektivitāti.⁵⁴⁰ Iepirkumam komisija tiek izveidota katram iepirkumam

atsevišķi vai uz noteiktu laiku, un tai jābūt vismaz trīs locekļu sastāvā (vismaz piecu locekļu sastāvā, ja iepirkuma paredzamā vērtība pārsniedz 1 miljonu eiro). Komisijas locekļiem jābūt personām bez administratīvajiem sodiem publisko iepirkumu jomā un bez interešu konflikta attiecībā uz kandidātiem vai pretendentiem. Komisija ir lemttiesīga, ja sēdē piedalās vismaz divas trešdaļas no tās locekļiem, bet ne mazāk kā trīs locekļi.⁵⁴¹

Tāpat jāņem vērā, ka PIL regulē arī interešu konflikta novēršanas jautājumu. Komisijas locekļiem nedrīkst būt tieša vai netieša finansiāla, ekonomiska vai cita veida personiska ieinteresētība iepirkuma iznākumā, kas var ietekmēt objektivitāti.⁵⁴² Tāpat nedrīkst pastāvēt radnieciskas vai profesionālas saiknes ar iepirkuma pretendentiem pēdējo 24 mēnešu laikā. Ja interešu konflikts rodas vai varētu rasties iepirkuma procesā, par to nekavējoties jāinformē iepirkuma komisija.⁵⁴³

Uzraugam jāsaprot, ka pasūtītājs vienmēr drīkst veikt apspriedi ar piegādātājiem — tas ir vēlams, bet nav pienākums. PIL paredz, ka to veic, lai nodrošinātu iepirkuma procedūras atbilstību un konkurences principu ievērošanu. Saskaņā ar 18. panta 2.¹ daļu apspriede ir derīga, ja ne agrāk kā 12 mēnešus pirms iepirkuma izsludināšanas tiek publicēts paziņojums Iepirkumu uzraudzības biroja (IUB) Publikāciju vadības sistēmā (PVS)⁵⁴⁴, kurā

⁵³⁴ Publisko iepirkumu likums. (14.11.2024.). Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publiisko-iepirkumu-likums>

⁵³⁵ MK. [19.12.2023.] Noteikumi Nr. 105 "Par publisko iepirkumu līgumcenu robežvērtībām". Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/289083-noteikumi-par-publiisko-iepirkumu-ligumcenu-robezvertibam>

⁵³⁶ Sabiedrisko pakalpojumu sniedzēju iepirkumu likums. (05.10.2023.). Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/288730-sabiedrisko-pakalpojumu-sniedzēju-iepirkumu-likums>

⁵³⁷ MK. [24.10.2023.] Noteikumi Nr. 107 "Iepirkuma procedūru un metu konkursu norises kārtība". Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/289086-iepirkuma-proceduru-un-metu-konkursu-norises-kartiba>

⁵³⁸ MK. [10.10.2023.] Noteikumi Nr. 445 "Kārtība, kādā iestādes ievieto informāciju internetā". Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/316109-kartiba-kada-iestades-ievieto-informaciju-interneta>

⁵³⁹ Asmusa, K. (2024). *Publiskie iepirkumi un cenu aptaujas: aktuālie jautājumi un Delnas pieredze*. Delna. [PowerPoint Prezentācija] Izgūts no

https://delna.lv/wp-content/uploads/2024/04/270324_iepirkumi_ieksejais-seminars.pdf

⁵⁴⁰ Turpat. (14.11.2024.). 24. pants. *Iepirkuma komisijas izveide*. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publiisko-iepirkumu-likums>

⁵⁴¹ Turpat. (14.11.2024.). 26. pants. *Iepirkuma komisijas lēmumu pieņemšanas kārtība*. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publiisko-iepirkumu-likums>

⁵⁴² Turpat. (14.11.2024.). 25. pants. *Iepirkuma komisijas darbības pamatprincipi*. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publiisko-iepirkumu-likums>

⁵⁴³ Publisko iepirkumu likums. (14.11.2024.). 27. pants. *Iepriekšējais informatīvais paziņojums*. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publiisko-iepirkumu-likums>

⁵⁴⁴ Turpat. (14.11.2024.). 41. pants. *Kandidātu un pretendentu atlases, piedāvājumu atbilstības pārbaudes un izvēles vispārīgie noteikumi*. Izgūts no

publicē informāciju par apspriedēm un iepirkuma dokumentus. Pēc apspriedes jāizveido ziņojums, kurā dokumentēti dalībnieku komentāri, pasūtītāja secinājumi un vērtējums par konkurences situāciju iepirkumā. Turklāt likums atļauj piegādātāju vai ekspertu iesaisti iepirkuma dokumentācijas sagatavošanā, ievērojot vienlīdzīgas attieksmes un caurskatāmības principus.⁵⁴⁵ Lai izvairītos no konkurences pārkāpumiem, pasūtītājs nodrošina, ka informācija, kas iegūta kandidātu vai piegādātāju konsultāciju laikā, ir pieejama arī citiem kandidātiem un tiek dots pietiekams laiks piedāvājumu sagatavošanai. Iepirkuma izsludināšana un piedāvājumu iesniegšana notiek Elektronisko iepirkumu sistēmā (EIS), ievērojot Ministru kabineta noteiktos minimālos termiņus.⁵⁴⁶

Nepamatoti lētu piedāvājumu gadījumā pasūtītājam ir pienākums pieprasīt skaidrojumu, lai novērtētu piedāvājuma pamatotību, ņemot vērā, piemēram, darba izmaksas, ražošanas metodes vai vides prasību ievērošanu. Ja pretendenta sniegtie skaidrojumi nepamato piedāvājuma zemo cenu vai izmaksās nav iekļauti visi saistītie izdevumi, piedāvājums ir noraidāms (Publisko iepirkumu likuma 53. pants).⁵⁴⁷

Izslēgšanas noteikumi nosaka, ka pretendents vai kandidāts tiek izslēgts no iepirkuma procedūras, ja tas ir izdarījis noziedzīgu nodarījumu, pārkāpis nodokļu saistības vai ir iesaistīts konkurenci ierobežojošās darbībās. Fakultatīvie izslēgšanas iemesli ļauj pasūtītājam izslēgt pretendentes, ja pasūtītājs to ir norādījis paziņojumā par līgumu vai iepirkumu procedūras dokumentos un ar jebkādiem

atbilstošiem līdzekļiem var pierādīt, ka kandidāts vai pretendents ir pārkāpis Latvijas vai ES normatīvos aktus vides, sociālo vai darba tiesību jomā,⁵⁴⁸ darba koplīgumu, ģenerālvienošanos vai prasības, kas noteiktas šā likuma 3. pielikumā minētajās starptautiskajās konvencijās, vai ka kandidāts vai pretendents savā profesionālajā darbībā ir pieļāvis būtiskus pārkāpumus, kas pamatoti apšaubā tā godprātību attiecībā uz iepirkuma līguma vai vispārīgās vienošanās izpildi.⁵⁴⁹

Svarīgs jautājums integritātes pakta ieviešanā ir arī konfidencialās informācijas apstrāde. Pasūtītāji nereti šaubās par tiesībām dalīties ar informāciju, savukārt NVO jāpārlicinās, ka iegūtā informācija netiek izmantota neatbilstoši vai publiskota. Šādas kļūdas var mazināt uzticību integritātes pakta mehānismam.⁵⁵⁰ Lai pārvarētu šos izaicinājumus, būtiska nozīme ir izglītojošiem pasākumiem, kas veicinātu iestāžu un NVO izpratni par mehānisma priekšrocībām. Vienlaikus nepieciešama kapacitātes celšana, īpaši reģionos, kur resursu trūkums ir īpaši izteikts.⁵⁵¹ Ja šīs problēmas netiks risinātas, pastāv risks, ka integritātes pakti kļūs par rīku šauru interešu īstenošanai, zaudējot savu sākotnējo mērķi – nodrošināt godīgu un atklātu publisko līdzekļu pārvaldību sabiedrības labā.⁵⁵² Tāpēc nepieciešama stratēģiska pieeja, kas apvieno

<https://likumi.lv/ta/id/287760-publisko-iepirkumu-likums>

⁵⁴⁵ Turpat. (14.11.2024.). 18. pants. *Informēšana par plānotajiem iepirkumiem un iepirkuma procedūrām, apspriešanās ar piegādātājiem un kandidātu un pretendentu iepriekšēja iesaistīšana*. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publisko-iepirkumu-likums>

⁵⁴⁶ Turpat. (14.11.2024.). 18. pants. *Informēšana par plānotajiem iepirkumiem un iepirkuma procedūrām, apspriešanās ar piegādātājiem un kandidātu un pretendentu iepriekšēja iesaistīšana*. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publisko-iepirkumu-likums>

⁵⁴⁷ Turpat. (14.11.2024.). 53. pants. *Nepamatoti lēts piedāvājums*. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publisko-iepirkumu-likums>

⁵⁴⁸ Turpat. (14.11.2024.). 42. pants. *Kandidātu un pretendentu izslēgšanas noteikumi*. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publisko-iepirkumu-likums>

⁵⁴⁹ Turpat.

⁵⁵⁰ Aceves, R. G. (2022). Integrity pacts in the EU: suitability, set-up and implementation – a practical guide to civic monitoring of public contracting projects. (36. - 41. lpp.).

⁵⁵¹ Turpat. (2022). *Achieving broader recognition and adoption across the EU*. (15. - 29. lpp.). Izgūts no https://images.transparencycdn.org/images/IP-IN_THE-EU_publication_EN.pdf

⁵⁵² Turpat. (2022). *Preparing the Monitoring Mechanism*. (42. - 51. lpp.). Izgūts no https://images.transparencycdn.org/images/IP-IN_THE-EU_publication_EN.pdf

normatīvās bāzes pilnveidošanu ar sabiedrības un NVO kapacitātes stiprināšanu.⁵⁵³

Analizējot normatīvos aktus un integritātes pakta līgumus Latvijā, secināms, ka projekta īstenotājam ir pienākums nodrošināt uzraugiem brīvu piekļuvi informācijai, kas saistīta ar projektu, tostarp finanšu un grāmatvedības dokumentiem, iepirkumu dokumentāciju un, ja uz to attiecas, būvlaukuma apmeklējumiem, kā arī ļaut piedalīties sanāsmēs novērotāja statusā.⁵⁵⁴ Neatrunāts ir tas, kā šis novērotāja statuss tiek sēdēs definēts, taču prakse parāda, ka tam ir jābūt bez balsstiesībām, jo tās traucētu uzraugam būt neatkarīgam novērotājam procesā kopumā.⁵⁵⁵ Uzraugiem ir pienākums veikt uzraudzību saskaņā ar normatīvajiem aktiem un nodrošināt, ka tajā iesaistītie speciālisti ievēro konfidencialitātes prasības, īpaši attiecībā uz komercnoslēpuma un personas datu aizsardzību.⁵⁵⁶ Tāpat uzraugam, piesaistot ārējos ekspertus, ir

jāpārlicinās, vai nepastāv potenciāli interešu konflikta riski ar iespējamo izpildītāju un pasūtītāju.⁵⁵⁷ Tas īpaši atrunāts 2005. gada līdzdarbības līgumā par Latvijas Nacionālās bibliotēkas uzraudzību.⁵⁵⁸ Skanstes tramvaja līgums īpaši akcentējams ar prasībām nodrošināt informācijas atklātību par apakšuzņēmējiem⁵⁵⁹, kas nav atrodams, piemēram, līgumā par Uzvaras parka pieminēkļa demontāžas uzraudzību⁵⁶⁰ un Rīgas ielu uzturēšanu no 2024. gada līdz 2029. gadam.⁵⁶¹ Stiprās puses ietver skaidri definētas atbildības, caurspīdīgumu un integritātes pakta prasību ievērošanu, tomēr pastāv arī trūkumi, piemēram, sankciju mehānisma neesamība, kas atrodams tikai 2001. gada līgumā.⁵⁶² Tāpat ne katrā līgumā atrodami termiņi attiecībā uz informācijas sniegšanu un skaidrojumiem, kā arī mehānisma trūkums, kas garantētu projekta uzraudzības ieteikumu reālu ievērošanu.⁵⁶³

Neatkarīgie uzraugi, kas īsteno integritātes pakta, ir tiesīgi sniegt sabiedrībai informāciju par projekta pārraudzības rezultātiem, tai skaitā par procesa caurskatāmību, labas pārvaldības ievērošanu un iepirkuma procedūras atbilstību normatīvajiem aktiem un labajai praksei. Tāpat uzraugiem ir tiesības ziņot kompetentajām iestādēm par konstatētajām prettiesiskām darbībām bez iepriekšējas saskaņošanas ar pasūtītāju. Tomēr jebkāda publiski pieejamā informācija jābalsta uz objektīviem un dokumentētiem faktiem, iepriekš uzklusot pasūtītāja viedokli. Vienlaikus ir noteikti ierobežojumi attiecībā uz komercnoslēpumu un ierobežotas pieejamības informācijas publiskošanu, lai nodrošinātu konfidencialitāti un aizsargātu godīgas konkurences principus. Uzraugiem ir tiesības pieprasīt no pasūtītāja visus dokumentus, kas attiecas uz projekta iepirkuma un realizācijas procesu, tostarp finanšu un grāmatvedības dokumentus, iepirkuma specifikācijas, noslēgtos līgumus un maksājumu informāciju. Tāpat tiem ir tiesības piedalīties sanāsmēs un apspriedēs kā novērotājiem, iegūt informāciju par pasūtītāja atbildīgajiem darbiniekiem un nepieciešamības gadījumā piekļūt projekta īstenošanas vietai. Informācijas pieejamība tiek nodrošināta normatīvajos aktos noteiktajā apjomā, un gadījumos, kad runa ir par ierobežotas pieejamības datiem, uzraugiem var tikt atļauta tikai uz vietas veicama iepazīšanās, ievērojot konfidencialitātes prasības.

⁵⁵³ Turpat. (14.11.2024). 14. pants. Informācijas aizsardzība & 25. pants. Iepirkuma komisijas darbības pamatprincipi. Izgūts no <https://likumi.lv/ta/id/287760-publisko-iepirkumu-likums>

⁵⁵⁴ Volberts, J. (2016). Līgums par projekta īstenošanas uzraudzību. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2016/12/RS_Delna_ligums_25.11.pdf

⁵⁵⁵ Aceves, R. G. (2022). Integrity pacts in the EU: suitability, set-up and implementation – a practical guide to civic monitoring of public contracting projects. Transparency International. *Preventing undue influence and conflict of interest (part 2)*. (70. lpp.). Izgūts no https://images.transparencycdn.org/images/IP-IN_THE-EU_publication_EN.pdf

⁵⁵⁶ Turpat. *Setting up the integrity pact and its monitoring mechanism*. (36. - 41. lpp.).

⁵⁵⁷ Transparency International. (2016). Integrity pacts: a how-to guide from practitioners. Transparency International. *Is my*

organisation prepared to undertake an integrity pact? (11. - 13. lpp.) Izgūts no

<https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁵⁵⁸ Putnis, R. (2005). *Līdzdarbības līgums Nr. 2.4.4. - 22/4*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁵⁵⁹ Turpat.

⁵⁶⁰ Tauriņa, I. (2022). *Līgums NR. 2022-08-24 Par projekta īstenošanas uzraudzību*. Sabiedrība par atklātību – Delna. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2022/10/LIGUMS_IP-DELNA-RPA_24082022.pdf

⁵⁶¹ Tauriņa, I. (2024). *Līgums par projekta īstenošanas uzraudzību*. Delna. Izgūts no <https://delna.lv/wp-content/uploads/2024/06/RD-IP-Ligums-web.pdf>

⁵⁶² Kurpniece, D. (2001). *Apņemšanās par godprātīgu rīcību*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

⁵⁶³ Putnis, R. (2005). *Līdzdarbības līgums Nr. 2.4.4. - 22/4*. [Dokumentu krājums]. Rīga: Delnas arhīvs.

Potenciālie iepirkumu/ investīciju/ projektu veidi, uz kuriem integritātes pakts Latvijā varētu būt attiecināms

Ņemot vērā, ka šobrīd tiek īstenota Administratīvās kapacitātes ceļa karte periodam no 2021. līdz 2027. gadam, tajā ietilpstošo integritātes pakta ieviešanas lomu Latvijā attiecībā uz ES finansējuma apgūšanu⁵⁶⁴, integritātes pakts Latvijā varētu būt īpaši piemērojams ES finansētos projektos, īpaši tādos, kas saistīti ar būvniecību, būvdarbiem un ar tiem saistītiem pakalpojumiem, piemēram, būvniecības dokumentācijas sagatavošanu, projektēšanu vai tehnisko uzraudzību. Ņemot vērā līdzšinējo pieredzi, kur vairāk nekā puse uzraudzīto iepirkumu

bija saistīti ar šīm jomām, būvniecības nozare, ar tās sarežģītajām procedūrām un augsto korupcijas risku, ir loģiska prioritāte (sk. 6. tabulu).

Integritātes pakts ir piemērotākais uzraudzības mehānisms liela mēroga un sabiedrībai nozīmīgu projektu īstenošanai, jo tas nodrošina ne tikai papildu ekspertīzi, bet arī efektīvu komunikāciju ar sabiedrību un uzraudzības organizācijas iesaisti kā

starpniekam starp pasūtītāju, izpildītāju un sabiedrību. Šāda pieeja veicina publisko līdzekļu caurspīdīgu un godprātīgu izlietojumu, mazina interešu konfliktu riskus un uzlabo sadarbību starp visām iesaistītajām pusēm. Ņemot vērā pieaugošo valsts finansējumu noteiktās nozarēs, īpaši saistībā ar Eiropas Zaļā kursa īstenošanu un aizsardzības sektora attīstību^{565 566}, kā arī sarežģīto ģeopolitisko situāciju, integritātes pakta ieviešana iepirkumu uzraudzībā kļūst īpaši nozīmīga. IP piemērošana veicinātu pastiprinātas kontroles īstenošanu pār publisko resursu izlietojumu un sabiedriskās uzticības stiprināšanu, vienlaikus atbalstot iepirkuma procesā iesaistītās puses tā īstenošanā noteiktajos termiņos.

Turklāt, kā norādīts vairākos pētījumos, šādu pieeju varētu paplašināt arī citās jomās ar potenciāli augstu korupcijas risku, piemēram, veselības aprūpes^{567 568} un atkritumu apsaimniekošanas⁵⁶⁹ iepirkumos.

Latvijas labās prakses piemēri un pieredzes stāsti saistībā ar integritātes pakta ieviešanu

Lai noskaidrotu ieguvumus un riskus, izpētes procesā tika veiktas daļēji strukturētas intervijas⁵⁷⁰, veicot intervijas ar četriem uzraugiem, trīs pasūtītājiem un vienu izpildītāju.

Intervētie piedalījušies integritātes pakta ieviešanā laika posmā no 2001. līdz 2020. gadam. Attēlā redzama tīkla analīze, kurā norādīti interviju dalībnieki un tēmas. "Izaicinājumi ieviešanā" atšifrējami kā finansējuma nepietiekamība un nepārtrauktība, formālisma un politizācijas riski

⁵⁶⁴ Beitelis, H. (2024). *Integritātes Pakta Ieviešana Latvijā: Administratīvās kapacitātes ceļa karte (2021 - 2027)*. Valsts Kanceleja. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2024/02/IP_cela_karte_02_2024.pdf

⁵⁶⁵ Transparency International. (2021). *GDI 2020 global report: disruption, democratic governance, and corruption risk in defence institutions. A flagship report by Transparency International, Defence & Security*. Transparency International. Izgūts no <https://ti-defence.org/gdi/downloads/>

⁵⁶⁶ Ploom, I., Kalvet, T., Veinla, M. & Tiits, M. (2024). *Managing risks in public procurement of defense innovation: lessons from the development of an anti-armor mine in Estonia*. Journal of Baltic Studies. <https://doi.org/10.1080/01629778.2024.2375594>

⁵⁶⁷ Nemec, P., Duricova, V. & Kubak, M. (2023). *Institutions, corruption and transparency in effective healthcare public procurement: Evidence from Central*

and Eastern Europe. Post-Communist Economies. <https://doi.org/10.1080/14631377.2023.2213465>

⁵⁶⁸ Wright, T. (2024). *Behind the masks: corruption red flags in COVID-19 public procurement*. Transparency International UK. Izgūts no https://www.transparency.org.uk/sites/default/files/pdf/publications/Behind%20the%20Masks%20Report%20Final_0.pdf

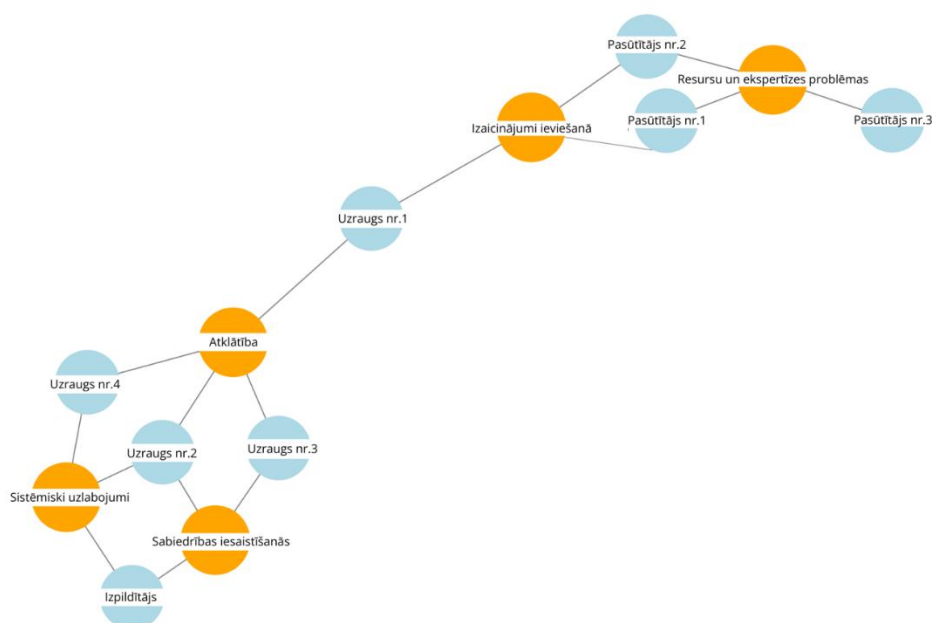
⁵⁶⁹ Isarin, N., Camargo, C. B. & Cabrejo le Roux, A. (2023). *Dirty deals Case studies on corruption in waste management and trade*. Basel Institute on Governance. Izgūts no https://baselgovernance.org/sites/default/files/2023-11/231130_WP-49.pdf

⁵⁷⁰ 28.10.2024. notika intervija ar pasūtītāju Nr.1. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

atkarībā no intervējamā, savukārt "sistēmiski uzlabojumi" atšifrējami kā lēmumu pieņēmēju pievēršana plašāku problēmu risināšanā, korupcijas risku mazināšanā, piemēram, prasot publiskot apakšuzņēmēju līgumus un rūpīgāk veicot izmaksu analīzi.

Skanstes tramvaja projekta piemērs uzskatāmi norādīja, ka kvalitatīva ekspertīze un tam paredzētais finansējums nav pietiekami strādāt spējīgi bez rūpīgas un sistemātiskas sabiedrības

iesaistes katrā projekta problēmjautājumā.⁵⁷¹ Projekts "Integritātes pakti – sabiedrības iesaiste publiskā finansējuma izlietojuma uzraudzībā" uzsvēra, ka veiksmīga komunikācija un sabiedrības līdzdalība nav iespējama bez augsti kvalificētas ekspertīzes nodrošināšanas. Tomēr projektā atklājās, ka partneriem bieži trūka nepieciešamās izglītības un kompetences šādu uzdevumu veikšanai, savukārt pieejamais finansējums ļāva piesaistīt speciālistus tikai uz ierobežotu laika periodu.⁵⁷²

3. att. Tīkla analīzes vizualizācija, atspoguļojot interviju un tēmu savstarpējās saistības

Vizualizācija no interviju transkriptu tīkla analīzes atklāj ievērojamas perspektīvu atšķirības starp pasūtītājiem un uzraugiem. Pasūtītāji biežāk izsaka kritisku vērtējumu par pieredzi saistībā ar integritātes pakta, kamēr uzraugi akcentē pozitīvos ieguldījumus publisko iepirkumu uzraudzībā. Pasūtītāji īpaši norāda uz procesa gaitā identificētajām nepilnībām, savukārt uzraugi izceļ

uzlabojumus ekspertīzes kvalitātē un sabiedrības iesaistes veicināšanā. Šīs perspektīvu atšķirības iespējams padziļināti izprast, tematiski analizējot katras intervijas saturu. Intervētie uzraugi un izpildītājs norāda, ka integritātes pakti veicina godprātīgu publiskās naudas izlietojumu un mazina korupcijas riskus publiskajos iepirkumos, īpaši sarežģītos projektos. Divi uzraugi⁵⁷³ min, ka

⁵⁷¹ 29.10.2024 intervija ar uzraugu Nr.1.

⁵⁷² 01.11.2024. notika diskusija ar uzraugiem Nr.3 un Nr.4. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁷³ 28.10.2024. notika intervija ar uzraugu Nr.2. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un

ieraksts pieejams pēc pieprasījuma. & 01.11.2024. notika diskusija ar uzraugiem Nr.3 un Nr.4. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

integritātes paktiem būtu jāklūst par obligātiem atsevišķos iepirkumos. Arī Valsts kancelejas administratīvās kapacitātes ceļa karte līdz 2027. gadam paredz plašāku integritātes paktu pielietošanu ES fondu projektu īstenošanā.⁵⁷⁴ Arī *Transparency International* sekretariāts 2022. gada ziņojumā uzsver, ka integritātes paktu pielietojums var nodrošināt papildu aizsardzību vai vērtību, ja līgumu projektam ir viena vai vairākas no šīm pazīmēm – augsta sabiedrības interese, liels finansējums, korupcijas indikācijas, projekti ar sarežģītu dizainu, procedūru un projekti specializētos tirgos vai tajos, kur ir ierobežota konkurence vai problemātiska izpildītāju atrašana.⁵⁷⁵

Īpaši aktuāli tas kļuvis saistībā ar kriminālprocesu skaitu, kuros izmeklē ES naudas izkrāpšanu Latvijā.^{576 577 578} Kā liecina informācija uz 2023. gada novembri, šādu gadījumu skaits sasniedz 33.⁵⁷⁹ Piemēram, Latvijas Nacionālās bibliotēkas projektā profesionāla sadarbība ar *Hill*

International nodrošināja tehnisko ekspertīzi, kas palīdzēja risināt būvniecības problēmas un uzlabot sabiedrības uzticību.⁵⁸⁰ Savukārt sabiedrības iesaiste, piemēram, caur apspriedēm, ko minēja intervētais izpildītājs⁵⁸¹, veicināja iedzīvotāju izpratni un uzticēšanos. Uz šādu pieredzi apstiprinoši norāda arī *Transparency International* sekretariāta 2016. gada rokasgrāmata, kurā aprakstīta praktiska pieredze par sabiedrības iesaisti Taizemē un Bulgārijā.⁵⁸²

Atsevišķi uzraugi akcentēja, ka profesionālu ekspertu iesaiste ir būtiska, lai garantētu integritātes paktu ietekmi uz godīgu iznākumu, jo tiek nodrošinātas specifiskas zināšanas⁵⁸³, kas sakrīt ar *Transparency International* integritātes paktu rokasgrāmatas vadlīnijām.⁵⁸⁴ Papildus tiek uzsvērtā pozitīva komunikācija ar sabiedrību un projektu pasūtītājiem, kas palīdz veidot uzticību un risināt konfliktus – šo kā būtisku aspektu intervijās uzsver visas iesaistītās puses. Publisko paziņojumu un

⁵⁷⁴ Beitelis, H. (2024). *Integritātes Paktu Ieviešana Latvijā: Administratīvās kapacitātes ceļa karte (2021 - 2027)*. Valsts Kanceleja. Izgūts no https://delna.lv/wp-content/uploads/2024/02/IP_cela_karte_02_2024.pdf

⁵⁷⁵ Aceves, R. G. (2022). *Safeguarding EU-funded investments with integrity pacts: a decision-maker's guide to collaborative public contracting monitoring*. Transparency International. *Which contracting projects are suitable for an integrity pact?* (11.lpp.). Izgūts no https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/guides/2022/safeguarding-eu-funded-investments-with-integrity-pacts-a-decision-maker-s-guide-to-collaborative-public-contracting-monitoring_en

⁵⁷⁶ Jemeljanova, D. (2023). *Eiropas prokurors par Valkas lietu: Vietvaru iesaiste ražošanas ēku celšanā – sistēmātiska problēma*. Latvijas Sabiedriskais medijs. Izgūts no <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/08.11.2023-eiropas-prokurors-par-valkas-lietu-vietvaru-iesaiste-razosanas-eku-celsana-sistematiska-problema.a530921/>

⁵⁷⁷ Leitāns, I. (2023). *Jauna ES fondu krimināllieta Līvānos: izmeklē ielas noasfaltēšanu līdz graustā iecerētam SPA*. Latvijas Sabiedriskais medijs. Izgūts no <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/08.10.2023-jauna-es-fondu-kriminallieta-livanos-izmekle-ielas-noasfaltēšanu-līdz-grausta-ieceretam-spa.a526945/>

⁵⁷⁸ LETA. (2023). *Kriminālprocesa dēļ aptur ES finansējumu Valmieras industriālo teritoriju attīstības projektam*. Latvijas Sabiedriskais medijs. Izgūts no

<https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/22.09.2023-kriminalprocesa-del-aptur-es-finansejumu-valmieras-industrialo-teritoriju-attistibas-projektam.a525034/>

⁵⁷⁹ Lazdiņa, A. & Ozola - Balode, Z. (2023). *Eiropas Prokuratūra izmeklē 33 lietas par ES naudas izkrāpšanu Latvijā*. Latvijas Sabiedriskais medijs. Izgūts no <https://www.lsm.lv/raksts/zinas/latvija/28.11.2023-eiropas-prokuratura-izmekle-33-lietas-par-es-naudas-izkrapsanu-latvija.a533292/>

⁵⁸⁰ 28.10.2024. notika intervija ar uzraugu Nr.2. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁸¹ 01.11.2024. notika intervija ar izpildītāju. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁸² Transparency International. (2016). *Integrity pacts: a how-to guide from practitioners*. Transparency International. *How do I select a project for an integrity pact? Practitioners' experiences*. (18. - 22. lpp.) Izgūts no

<https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁵⁸³ 28.10.2024. intervija ar uzraugu Nr.2. & 01.11.2024. notika diskusija ar uzraugiem Nr.3 un Nr.4 Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁸⁴ Turpat. (2016). *How do I prepare my organisation for implementing an integrity pact?*. (27. - 28. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

sabiedrības spiediena loma ir izšķiroša, lai panāktu atklātību un ievērotu uzraudzības ieteikumus.^{585 586}

Viens no pasūtītājiem minēja, ka uzraudzībai ir jābūt labi finansētai ārējo ekspertu piesaistes spējai. Tāpat uzraugam jābūt fleksīblam, spējīgam regulāri apgūt jaunas prasmes un apmeklēt profesionālas apmācības, kas uzlabo integritātes pakta īstenošanu.⁵⁸⁷ Pasūtītājs norāda, ka finansējums un ārējo ekspertu piesaiste ir svarīga kvalitatīvai tehniskajai ekspertīzei⁵⁸⁸. Savukārt viens no

intervētajiem uzraugiem skeptiskāk norādīja uz nepieciešamību apmācīt vairākas nevalstiskās organizācijas integritātes pakta īstenošanā, jo bez normatīvā regulējuma tas var palielināt risku veidoties situācijām, kurās negodprātīga rīcība iepirkumos tiek leģitimizēta ar šādu nevalstisko organizāciju iesaisti. Papildus tam pastāv iespēja, ka šādas NVO pārstāvētu tikai savas organizācijas intereses, ignorējot plašākas sabiedrības vajadzības⁵⁸⁹. Šādus riskus min arī 2016. gada *Transparency International* rokasgrāmatā.⁵⁹⁰

Dominējošie izaicinājumi līdzšinējām pieredzēm Latvijā un iespējamie risinājumi

Izaicinājums, ko akcentē gan pasūtītāji, gan uzraugi, ir savlaicīga iesaiste uzraudzībā un procesos, kā arī resursu un kapacitātes trūkums. Atsevišķi pasūtītāji norādīja, ka uzraudzība var būt virspusēja nepietiekamu ekspertu un cilvēkresursu dēļ.⁵⁹¹ Arī 2022. gada *Transparency International* ziņojums norāda, ka integritātes pakts ideālā gadījumā tiek iekļauts iepirkuma līgumu projekta plānošanas posmā vai, vēlākais, pirms iepirkuma izsludināšanas. Līgumi,

kas jau ir iepirkuma vai vēlākos posmos, ir mazāk piemēroti integritātes pakti, jo ne vienmēr ir iespējams pārskatīt un apstiprināt, ka iepriekš ir ievērotas pretkorupcijas un labas pārvaldības prasības.⁵⁹² Kā ieteicamie risinājumi tiek minēta pieredzējušu profesionāļu piesaiste, pastāvīgas apmācības un pietiekams finansiāls atbalsts, lai nodrošinātu ilgtermiņa uzraudzību. Tāpat tiek ieteikts veidot skaidrus kritērijus uzraudzības ietekmes mērīšanai un stiprināt sadarbību starp visām iesaistītajām pusēm.^{593 594}

⁵⁸⁵ Transparency International. (2016). Integrity pacts: a how-to guide from practitioners. Transparency International. *How do I monitor an integrity pact?* (40. - 42. lpp.) Izgūts no

<https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁵⁸⁶ 01.11.2024. diskusija ar uzraugiem Nr.3 un Nr.4.

⁵⁸⁷ Turpat. (2016). *What should I consider in regard to financing the integrity pact?* (29. - 30. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁵⁸⁸ 30.10.2024. notika intervija ar pasūtītāju Nr.3. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁸⁹ 29.10.2024. notika intervija ar uzraugu Nr.1. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁹⁰ Turpat. (2016). *What risks should I consider upfront?* (24. - 26. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁵⁹¹ 28.10.2024. notika intervija ar pasūtītāju Nr.2.

Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁹² Aceves, R. G. (2022). Safeguarding EU-funded investments with integrity pacts: a decision-maker's guide to collaborative public contracting monitoring. Transparency International. *When should an Integrity Pact start?* (11.lpp.). Izgūts no https://ec.europa.eu/regional_policy/information-sources/publications/guides/2022/safeguarding-eu-funded-investments-with-integrity-pacts-a-decision-maker-s-guide-to-collaborative-public-contracting-monitoring_en

⁵⁹³ Transparency International (2016). Integrity pacts: a how-to guide from practitioners. Transparency International. *How do I select a project for an integrity pact? Practitioners' experiences.* (18. - 22. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁵⁹⁴ 30.10.2024. intervija ar pasūtītāju Nr.3.

Otrs būtisks izaicinājums ir saistīts ar formālisma un politizācijas risku, ko norādīja gan uzraugi, gan izpildītāji.⁵⁹⁵ Lai to risinātu, tiek ieteikts skaidri definēt pakta lomu un dalībnieku atbildības, veicināt sabiedrības izpratni par to nozīmi un uzlabot komunikāciju starp pasūtītājiem un uzraugiem.⁵⁹⁶ Turklāt tika akcentēta nepieciešamība pēc uzticēšanās veidošanas, īpaši starp sabiedrību un uzraugiem.^{597 598} Formālisms praktiski nozīmē, ka galvenā uzmanība tiek pievērsta procesuālo prasību ievērošanai un birokrātiskām formalitātēm, nevis reālai iepirkuma caurskatāmības nodrošināšanai. Tas var radīt situācijas, kurās uzraudzība kļūst simboliska, zaudējot savu mērķi – veicināt atklātību un novērst korupcijas riskus.⁵⁹⁹

Tāpat tika izcelti padziļināti aspekti izaicinājumiem saistībā ar finansējumu, piemēram, veicot uzraudzību *pro bono*, uzraugam trūkst cilvēkresursu papildu ekspertīzes un komunikācijas veikšanai, kā arī palielinās politizācijas risks. Turpretim ES projektu finansējumam ir laika ierobežojumi, kas var traucēt kvalitatīvu darba izpildi, proti, uzraugāmā iepirkuma termiņi var mainīties, kā rezultātā uzraugošai nevalstiskajai organizācijai jāmeklē jauni finansējuma avoti, lai uzraudzību veiktu līdz galam.^{600 601} Atsevišķi intervētie min, ka risinājums potenciāli ietvertu pastāvīgu valsts finansējumu sabiedriskajai uzraudzībai un skaidru normatīvo regulējumu, lai

nodrošinātu, ka projekti ir godīgi un atbilst sabiedrības interesēm. Šāda pieeja palīdzētu mazināt politizāciju un nodrošināt ilgtspējīgu uzraudzības sistēmu, taču katram risinājumam ir savas stiprās un vājās puses.⁶⁰² Par integritātes pakta finansēšanas daudzveidīgumu norāda arī *Transparency International* rokasgrāmatā – tas var tikt īstenots dažādi – no valsts iestādes resursiem līdz maksām, ko veic pretendenti, valsts fondiem, ziedotājiem vai projekta finansētājiem. Katram no šiem finansējuma avotiem ir savas īpatnības un ietekme, kas ir būtiska, izstrādājot budžetu.⁶⁰³

⁵⁹⁵ Turpat. (2016). *What risks should I consider upfront?* (24. - 26. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁵⁹⁶ 29.10.2024. notika intervija ar uzraugu Nr.1. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma. & 01.11.2024. notika intervija ar izpildītāju. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁹⁷ 28.10.2024. notika intervija ar uzraugu Nr.2. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁵⁹⁸ Turpat. (2016). *What risks should I consider upfront?* (24. - 26. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁵⁹⁹ Turpat. (2016). *What risks should I consider upfront?* (24. - 26. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁶⁰⁰ 28.10.2024. notika intervija ar pasūtītāju Nr. 2. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma & 29.10.2024. notika intervija ar uzraugu Nr.1.

⁶⁰¹ Turpat. (2016). *What risks should I consider upfront?* (24. - 26. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>

⁶⁰² 28.10.2024. notika intervija ar pasūtītāju Nr. 1. Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma & 01.11.2024. notika diskusija ar uzraugiem Nr.3 un Nr.4 Intervijā piedalījās Delnas pārstāvji. Intervija ir ierakstīta un ieraksts pieejams pēc pieprasījuma.

⁶⁰³ Transparency International. (2016). *Integrity pacts: a how-to guide from practitioners*. Transparency International. *What should I consider in regard to financing the integrity pact?* (29. - 30. lpp.) Izgūts no <https://www.transparency.org/en/publications/integrity-pacts-a-how-to-guide-from-practitioners>